

1950

HLASATEL KALENDÁŘ

1950 — Ročník 53 — Cena 60c — Poštou 75c

KALENDÁŘ HLASATEL

PRO ČECHOSLOVÁKY AMERICKÉ
NA OBYČEJNÝ ROK

1950

LIBRARY OF JIRINA FUCHS
P.O. Box 66453
LOS ANGELES, CA 90066-0453

ROČNÍK 53.

Tiskem a nákladem časopisu Denní Hlasatel,

1545 West 18th Street

CHICAGO 8, ILLINOIS

SVÁTKY STÁLÉ A POHYBLIVÉ ROKU 1950

Svatých tří králů	6. ledna
Neděle Septuagesima	5. února
Neděle Sexagesima	12. února
Neděle Quinquagesima	19. února
Popeleční středa	22. února
Zvěstování Panny Marie	25. března
Neděle květná	2. dubna
Zelený čtvrtek	6. dubna
Velký pátek	7. dubna
Bílá sobota	8. dubna
Hod Boží Velikonoční	9. dubna
Nanebevstoupení Páně	18. května
Hod Boží Svatodušní	28. května
Svaté Trojice	4. června
Božího Těla	8. června
Hod Boží Vánoční	25. prosince

SVÁTKY AMERICKÉ

Narození Lincolnova	12. února
Narození Washingtonova	22. února
Den matek	14. května
Den zdobení hrobů	30. května
Den americké vlajky	14. června
Prohlášení nezávislosti	4. července
Dělnický den	4. září
Kolumbův den	12. října
Den příměří	11. listopadu
Den díkůčinění	30. listopadu

RŮZNÉ LETOPOČTY

Od stvoření světa dle Calciciusa	5899
Od stvoření světa dle letopočtu židovského	5710
Od založení města Říma	2708
Od počátku stěhování národů	1576
Od objevení Ameriky	458
Od zavedení kalendáře gregoriánského	359
Od prohlášení samostatnosti S. S.	174
Od založení Č. S. R.	32

NAŠIM DĚTEM

Podzimek

Podzimek je taky hezký,
dědeček ho nechválí —
a že v nohách loupání má,
proto už jen zahálí.

Však se dosti napracoval,
teď má k odpočinku čas,
a na jeho místo v práci
nastoupili mladí zas!

A já klouček ještě malý,
já podzimek nehaním,
do školy jdu, po škole pak
krávy na mez vyháním.

Tu je rejdu, mladá chaso —
kolem hoří ohníčky,
zpíváme si, povídáme,
až už vyjdou hvězdičky.

Domů ženem — bába čeká,
jab'ko táhne z přihrádky. ..
'Bábo naše, bábo zlatá,
máš-li ještě pohádky?'

"Mám pohádky, dítě moje,
k tomu zcela nové znám,
a jak mně je vyprávěla
bába má, si vzpomínám.

Pohádky, jak jde to v světě,
smutné jsou i veselé —
o popelce, o princezně
s hvězdou zlatou na čele.

Pomodlí se Otčenášek,
a až budeš pěkně spát,
o pohádce o nejhezčí
bude se ti v spaní zdát.

Pamatuj si ty je taky,
a až já svůj zavru zrak,
a ty budeš na mém místě,
povídej je taky tak!"

Jan Jareš.

Kamenný orchestr

JAROSLAV HAVLÍČEK

ZED, spojující terasu starého barokového paláce s jeho středním traktem, přeletěl motýl. Chvilku se třepetá nad železným hrncem, do něhož Julča hází oškrabané brambory, pak se snáší na jeden z květináčů, seskupených do čtverce uprostřed dvora, a rozvírá tam svá sametová křídla. Je asi zklamán, neboť macešky dosud nerozkvetly. Babička Matasová ho ze své pojízdny židle provází vděčným pohledem, kterému Julča dobře rozumí: je to první letošní motýl, a kdyby byl bílý, znamenal by smrt.

Babička Matasová se již čtvrtý rok nedovede postavit na nohy, levou ruku, fialovou a sevrklou, má bezmocně ležet v klíně, a od té doby, co tak špatně vládne jazykem, raději vůbec nemluví. Zato pětiletý Toník se může hýbat podle chuti a využívá této znamenité schopnosti od rána do večera. Také mu nic nebrání, aby mluvil, co mu slina na jazyk přinese. Nejsou-li sestry zrovna sdílné, hovoří sám k sobě nebo si zpívá. Ani si nepovšiml hloupého motýla, který na svých smutečných křídlech přinesl naději, neboť je příliš zaměstnán hrou, jíž se věnuje s neuvěřitelnou vytrvalostí.

“Zlatá brána otevřená, kdo do ní vejde, hlava mu sejde.”

Takto ustavičně drmoleno, ztrácí vlastně říkadlo svůj význam, ale Toníkovi se zalíbil pathos, který se v něm skrývá. Skáče ze stínu do světla, ze světla do stínu, a jak ho oslňují kmitavé sluneční paprsky, které se lámou o vykrouženou mříž vyhlídkového okna, motá se mu příjemně hlava.

U téže zlaté brány sedí babička Matasová, již zas bez hnutí, již zase unavená, celá v černém, s šátkem sesmeknutým s řídkého drdůlku šedin, a pohaslýma očima se dívá před sebe. do hlubiny zamžené kouřem, kde leží Praha, zázračný obraz, nadechnutý pastelovými barvami jara.

“Toníku! Copak ty dnes nemáš docela žádný hlad?”

Volá Zdeňka, jeho druhá nevlastní sestra. Stojí na prahu kuchyňských dveří, které vedou přímo na dvůr, usměvavá a šťihlá. Na rozdíl od mladší, Julči, která je buclatá a světlovlasá, má vlasy skoro černé, hladce sčesané do týla, takže v snědém obličejí nejvíce vyniká vysoká a úzké čelo.

“Už! Už!” hlásí se Toník a zachycuje se babiččiny židle, aby přemohl závrat'. Vtom však vrzne kovová klíka — zvuk tak známý — zívnuou veřeje a dvorem proběhne lehký průvan. To se tam vpředu otevřela těžká, železnými hřeby pobitá vrata. “Tatínek!” vykřikne chlapec a již se plíží jako Indián podle nízkých, ledných košťálů pelargonii zakrytých okének vdovy Hátlové. Za patníkem střední brány se naježí ke skoku.

“Baf!”

Ale běda, není to otec Matas, vracející se z města s balíkem nakoupených knihařských pláten. Toník narazí čelem na hranu koženého vaku, zahalí ho huňatá látka vlajícího hubertusu a štiplavý zápach tabáku mu vnikne do chřípí. Než se může vzpamatovat z překvapení, je uchopen za ucho tlustými, horkými prsty.

“Prosím tě, spratku, to je přivítání,” praví mrzutě hrubý mužský hlas a do užaslých modrých očí hledí s

výše jiné, vyboulené, obrostlé bílými řasami.

Cizinec se rozhlíží po dvoře. Má obličej červený jako syrové maso, ještě červenější, tučný zátylek, na hlavě mu sedí zelený klobouček se štět-kou, ozdobený kančími tesáky. Zřejmě ho zaujala oválná plechová tabulka vedle dveří do Matasovy kuchyně s nápisem Domovník. Zdeňka mu však již kráčí vstříc svým lehkým, vláčným krokem.

"To jsem se polekal," vysvětluje hlučně muž, ale Tonika, který se svými vzlyky našel útulek v Julčině klíně, si již nevšímá. "Já jsem Trešl — Oto Trešl," a podává Zdeňce ruku.

"Ach — já vím," praví Zdeňka a na její tváři se objevuje cosi jako výraz mírného smutku. Ruku přijímá s jistou nedůvěrou, a není konečně divu, je to obrovská, pihovatá tlapa s dvěma náramky šarlatových záhybů v zápěstí, porostlá tvrdými, ryšavými chloupky.

"Tak jsem tedy zde," usmívá se Oto a pod odulými rty zasvítí skvělý, dravčí chrup. "A tohle," ukazuje na kožený vak, "jsou všechny mé svršky. Tak asi vypadal marnotratný syn z bible, když se vrátil málem nahý. Jenže já jsem jen marnotratný synovec."

Zdeňka mlčí. Hledí vzhůru do Trešlova obličje svými rozumnými, šedými očima.

"Inu, strýček by asi měl z mého příchodu pramalou radost," dodává Oto bodře. Patrně se domnívá, že vtip dívkou okouzlí. "Ještě štěstí, že je nebožtík. Pro něho i pro mne." Rozveseleně vzhledne. "Vida, tak tenhle barák je moje dědictví?"

"Tatínek zrovna přichází," praví Zdeňka. "To je dobře."

Tentokrát je to opravdu otec Matas se svítkem pláten v podpaží. Vstupuje na dvůr svým dlouhým, donquijotským krokem, světlý ježek vlasů nad hranatým čelem div že mu nezvedá čepici. Lišejem pokryté, pře-

sně ohraničené ruměnce na propadlých tvářích, předlouhá, unavená víčka, zplihlý mandarinský knír.

"Snad abychom šli rovnou nahoru," navrhuje Matas. Třímá ve své kostnaté, ploutvi podobné pravici, veliký černý klíč.

Toník sedí na prahu tichý jako pěna a všechno bedlivě pozoruje. Ještě trochu potahuje nosem a oči má orosené nedávným pláčem, zvědavost však již zvítězila nad dětským hořem. Babička, ku podivu, neprojevuje žádný zájem o cizince. Dosud se po něm ani jednou neohlédla, vypadá to, jako by vzdorovala.

Oto Trešl se nerad shýbá pro svůj vak. Chvilku otálel, domníval se, že jej někdo zvedne za něj. Julča je však příliš zaujata škrabáním bramborů a Zdeňka — to vidí i on, ačkoli mu v jeho strastiplném životě bylo zřídka kdy dopřáno stýkati se s tak zvanými slušnými ženami — zřejmě není z těch, které se ochotně sklánějí pod břemenem.

Za umělým záhonem macešek jedny — druhé — třetí dveře. Vedle prvních zasklená navštívenka: plukovník v.v. Joachym Kott. Druhé vedou k bytům v přízemí, které je ve skutečnosti čtvrtým poschodím, neboť západní fronta paláce má pět pater a ční příkře nad strahovskou zahradou. Poslední, rohové dveře ústí v temném, točitém schodišti, které jako bezedná studna provrtává celý zadní trakt domu od podstřeší, kde má atelier malíř Pešina, až po rozsáhlé sklepení, v němž se zařídil truhlář Žila.

Byt nebožtíka plukovníka Kotta zaujímá celé páté poschodí, patří k němu terasa a stoupá se tam po dřevěných schodech, pokrytých červeným kobercem. Nad temným odpočívadlem, kde se schodiště lomí do pravého úhlu, visí smutný kříž a pod ním lampička, v níž olej dávno dohořel.

"Tak jsem tudy nešel — může tomu být nějakých dvacet let," pokouší se Trešl o rozprávku. "Tenkrát jsem byl ještě docela malý kluk. Zrovna

mě vyloučili z kvinty." A po chvíli: "Strýček mě neměl nikdy tuze rád."

Matas rozpačitě pokašlává a Zdeňka, která jde s nimi, aby nahoře zotvírala okna, se tváří, jako by neslyšela.

"Vy to asi všechno víte," hádá Oto a pyšně se ušklíbá.

Matas vytahuje z kapsy celý uzel klíčů a klíčků, zavěšených na jediném kroužku, uvolňuje jeden po druhém, odmyká zásuvky a skříně. Zelený hubertus je přehozen přes opěradla vycpávaného křesla, klobouček se štět-kou zůstal v rozlehlé, slunné předsíni na srncím parůžku. Jejich majitel sedí široce rozkročen na pohovce, ruce od těla jako křídla, nohy nataženy málem doprostřed místnosti.

"Tady vedle měl pan plukovník ložnici," hovoří Matas víc k sobě než k hostu, "ale v tomhle pokoji přebýval nejraději. Račte si povšimnout, je zde ještě krb a na stropě nádherné štuky. Je to hrozně staré a cenné, krb je ostatně z mramoru. Ovšem, že jsme v něm netopili, spálila by se v něm hrůza dřeva, proto jsou v druhém rohu americká kamna. O komíny tu není na štěstí nouze." Zpozoruje, že se Oto upřeně dívá na fotografii v oválném rámečku, která visí nad psacím stolem. "Ten obrázek asi dobře znáte?"

Trešl neříká nic, jen lhostejně mávne rukou. Ta ctihodná dáma s koštěnou broží na tylové náprsence je jeho matka a jelimánek, který se jí křečovitě drží za cíp zvonovité sukně, je on sám — ale to ho ani dost málo nedojímá. Utkvěl očima na fotografii pouhou náhodou.

Zdeňka se v naprostém sebezapomenutí opírá o hranu krásného koncertního křídla a dívá se mřížovým záclonou dolů, k Strahovské zahradě, v níž právě bílé a modře kvetou bezy. Můj Bože, co se tím oknem nahledívá, obzvlášť za zešeřivání, když nad petřínskou rozhlednou planuly červánky a vyšehradská skála byla k nerozeznání od večerních mlh! Na otáčivé stoličce za pianem

sedával štihlý, statný Joachim Kott s prokvetlou koží bradkou, s dlouhými bílými prsty na klávesách, v rukávech vždy zasazený manžety se zlatými knoflíky.

"Zdeňko! Opět zadumána! Zastoužíte v dále? Život utíká?" V ložnici zacinká hodinový strojek. Plukovník vytáhl z kapsy staré, ploché hodinky, které nikdy nezůstaly stát. "Půl osmé. Kdypak přijdou? Už by tu měli být!" Pak zadupaly na dřevěných schodech dva páry chvatných kroků — otec s houslem a Ruda s cellem. Starý pán sňal se skříně pouzdro s violou, ona zasedla k pianu.

"Jakpak to mívá strýček s jídlem?" zeptá se najednou Oto, jako by se probral z dřímoty. "Pokud vím, nestrpěl u sebe po tetině smrti žádnou ženskou. Neměl hospodyně. Kdopak se o něho staral? Kdo mu vařil, donášel na stůl a tak dále?"

"Nu, kdo by?" povídá Matas zaraženě. "My, toť se ví, my jsme se o něho starali."

Trešl se prudce nakloní k domovníkovi, opře se dlaněmi o kolena. "Tak vida! Poklízeli jste mu, prali, prádlo spravovali — všechno? To je náramně hezké." A po krátkém váhání: "Safra, to by se mi také líbilo. Nemusil bych nikam chodit, nikoho si sjednávat. Víte, já jsem také nejraději sám. Také nemám nikoho, kdo by o mne pečoval. Co tomu říkáte?"

"Kdopak bude teď asi natahovat jeho hodinky, které měl tak rád?" myslí si Zdeňka. "Kdo bude opatrovat a doplňovat sbírku porculánu, hrávat na klavír a na violu, kdo se bude probírat v těch stozích not na knihovně? Tenhle přece ne, ten na to nevypadá!"

Babiččina pojízdná židle stojí v čele stolu, na němž Julča prostírá. Toník sedí co nejzpůsobněji vedle otce, který není zrovna v nejlepší náladě. Zdeňka ještě míchá měchačkou v hrnci, žár plotny jí zbarvil pohublá líčka do temna. Slunce je již

na ústupu ze dvora, příčné křídlo paláce, kde mají byt i Matasovi, vrhá první krátký stín.

Matas se tváří velmi ztrápeně. "Nedá se nic dělat, děvčata, musíme mu dát nějakou odpověď", Julčo, Zdeňko — slyšíte? Musíme mu dát odpověď". Chce to mít zařízení, jako to měl nebožtík starý pán. Všecko docela stejně. To znamená, že by se mělo vařit zas jako dřív, poklízet nahoře jako dřív. Julčo, měly by se tam donášet snídaně, obědy, čistit šaty, boty — jako to bývalo."

"Jenže to není starý pán," praví Julča popuzeně, ale nedívá se otcí do obličeje, "je to jen jeho Otáček. Otáček, který mu připravil tolik trpkých chvil. Maminčin jedináček. Nu, měl štěstí, z jedináčka se stal jediný pravoplatný dědic. Ted' to má. Co s tím bude dělat? Nejspíš to proflámuje. Nejdřív peníze a pak to ostatní. Nechci to vidět, jak se věci budou jedna po druhé ztrácet. Pro toho nemá nic cenu. Ale chce zdědit i nás. Naši práci. Náš čas."

Matas se zadívá tázavě na matku. "Nu, maminko, je to zatracená věc, já vím, chlapík se mi nelíbí, ale je možno ho odmítnout?" Skládá dlaně nad talířem, jako by se modlil. Červené skvrny na tvářích mu hořečně planou, oči jsou zapadlejší než obvykle.

Babička se bez odpovědi odvrací. To je také odpověď'.

Zdeňka se několikrát ohlédne po otcí. Vidí, jak je sklíčený, jak je bezradný. Je jí ho líto. Povzbudlivě se usměje.

"Konečně — zkusit se to může. Vždyť se uvidí. Kdyby sis vyhradil, že se nezavazuješ navždycky... Vid', Julčo?"

Toník cinkne radostně lžicí o talíř. Rozpoznal, že se nálada uvolnila.

Matasův byt sestává z kuchyně a pokoje, kuchyň je současně dílnou. Pak je tu ještě jedna místnost, docela temná, s jediným zamřížovaným okénkem, a té se říká kumbál. U-

žívá se jí jako skladiště knih vázaných i připravených k vazbě. V kumbále je také stolek s nožem na ořezávání knih a knihařský lis. V koutě stojí opřeno o zed' cello, zašněrované v plátěném pouzdře.

Matas má na sobě modrou zástěru, v níž vypadá nesmírně dlouhý, bere do rukou nařezané kusy lepenky, potírá je štětkou, namočenou v lepu, zručně a opatrně přes ně přehýbá růžky nastříhaného plátna. Zdeňka sedí u okna před haldou uvolněných archů a provléká jeden po druhém režnou nití. Matas je knihař ze staré školy. Váže svým nejbližším sousedům románky, vystříhané z novin, dětské knížky, které se již rozpadávají. Někdy mu svěří obchodník, hokynář, kupec, který se povznesl, v náhlé a neočekávané rozmařilosti celý soubor detektivek, aby měl také nějakou knihovnu. Do plátna váže Matas jen malíři Pešínovi, vdově Šilpochové, která má panský byt nad hlavním vchodem, vedoucím do Loretské ulice, a faráři od svatého Rocha. Do kůže nikomu.

Kdyby si byl Matas hleděl víc řemesla než hudby, nemusil by bydlet v domovníckém bytě a vykonávat se svými dcerami práce, které nemají s řemeslem pranic společného. Pak by snad mohl zaměstnávat i pomocníka, na příklad Rudu Paličku, který se u něho vyučil. Kdyby však měl u sebe stále ještě Rudu Paličku, jehož cello stojí v kumbále opřeno o zed', výborné salonní trio, to jest Matas, Ruka a Zdeňka, by hrálo od rána do večera a s řemeslem by to vypadalo ještě mnohem hůř.

Začarovaný kruh.

"Chudák starý pán," povzdechne si Zdeňka u prošívacího rámu.

Matas rozhodí a spráskne ruce — projev nejvyššího zoufalství a bezmocnosti — pak se opět chopí štětky s knihařským lepem.

V domovníkově kuchyni je znovu a zevrubně přetřásán známý a takřka

poučný případ: strýc — synovec. Dokud byl plukovník Kott na živu, nechtěl o Otovi ani slyšet. Kladl mu za vinu, že svou nevázaností, rozmařilostí, leností a hrubostí přivedl do hrohu jeho ovdovělou sestru, svou matku. Znal ho, věděl, jak je lačný peněz, jak je bezohledný a nevybíravý v prostředcích. Tušil nebezpečí, které od synovce hrozilo všemu, co mu kdy přirostlo k srdci.

“Je to kazisvět, ničitel hodnot, nepřítel všeho ušlechtilého a krásného. Raději bych všechno polil benzinem a zapálil, než bych dopustil, aby se to někdy dostalo do jeho spárů!”

Dokonce se již radil s právníky, jak sestavit poslední pořízení, aby se tento jediný příbuzný nemohl s úspěchem domáhat svých domnělých nároků soudní cestou. Uvažoval, komu odkáže hotové peníze, komu dům. Byl pln sebedůvěry a lehce vyvracel Matasovy nesmělé námitky:

“Žádné strachy, Františku, mám všechno dobře promyšleno. Po stačí podepřít své rozhodnutí v závěti pádnými důkazy o jeho hrubé nevděčnosti, nehospodárnosti a mravní závadnosti. Těch mám, jak víte, po ruce víc než dost.”

“Co jen měl všelijakých zaměstnání!” vypočítává na prstech Zdeňka. “Nejdřív dragoun, pak podílník soukromé jízdní, obchodník — to byla ještě strýčkova dlaň otevřena — po úspadku šofér, zápasník, vrátný v nočním podniku, nakonec agent s holicími čepelkami, hlavně ale řemeslný hráč...”

“A tak to dopadlo!” rozkřikne se Matas a odstrčí hromadu nařezané lepenky, až se sesune na podlahu.

Ano, tak to dopadlo. Starý pán netušil, že smrt je tak blízko. Zdeňka se pamatuje, jak toho říjnového večera nádherně zpívali kosí. Vítr svíval s terasy zežloutlé listí oleandrů. “Bude se to musít dát domů,” poznamenal starostlivě plukovník, “možná, že co nevidět uhodí mrazy.” Pak se nějak celý do sebe schoulil:

“To mě najednou rozklepala zima! Půjdu si dnes dřív lehnout.” Ještě se jako vždy se všemi rozloučil, Toníka pohlídl po vlasech, s Matasem si potřásl rukama. Byl to podivný poměr, domácí a domovník. Spíš přítel a přítel. A ráno ho Julča našla na lůžku s promodralými rty, s očima obrácenýma v sloup.

Závět' nebyla napsána.

Julča je již osm let hospodyní, stará se o celou rodinu, vaří, drhne, pere, ošetřuje babičku. Před osmi lety totiž vychodila školu. Od předloňska, od smrti Toníkovy matky, převzala také péči o dítě. Je toho, chvála Bohu, za celý den dost, má snad tedy právo na chvíli odpočinku. Ostatně, nepřidali jí dnes proti její vůli ještě starost o toho hromotluka s vyvalenýma očima? Od prvního okamžiku je jí odporný. Od prvního okamžiku, co ho ráno spatřila vstoupit do dvora s vakem v ruce, je jí odporný.

Nový pan domácí!

Julča má na kolenou knihu, již sešitou, ale dosud bez desek. Nečte ji. Dívá se zachmuřeně před sebe, na dveře s navštívenkou: plukovník v.v. Joachym Kott. Starý pán! To bylo něco docela jiného. Vlastně ten úkol převzala po své nebožce mamince. “Tak co, Julčo, dokážeš to? Víš, já již nemohu a někdo to dělat musí. Je to tak hodný člověk! Uvidíš, jak se spolu budete mít rádi.” Měla pravdu. Plukovník k ní byl vždycky jen laskavý a vlídný. Nikdy se na ní neosopil. Ani když rozbila jeho krásnou, starou polévkovou mísu. Sám jí ještě pomáhal sbírat střepy. Vlastním kapesníkem jí utíral slzičky, těšil ji a usmíval se, ač mu to vůbec nemohlo být jedno. Nerozhněval se ani tenkrát, když se za jeho nepřítomnosti nastrojila do hedvábných, měňavých — ach, tak nádherně měňavých šatů paní plukovníkové. A přece si musil myslet, že to měl být jen hloupý nebo dokonce zlomyslný žert.

“Julčo?”

Ach, ovšem, vždyť je tu s ní Toník. "Dej pokoj, Toníku, já teď čtu."

Ale nečte. Vidí se v pruhovaných, modrých a bílých šatech, v nichž k němu přišla po prvé: Sama, protože maminka již tenkrát velmi těžce stonala. Vyjevená, strachem se tetelící, nesla nahoru oběd drobnými krůčky. Prostírala Zdeňka. Vařila babička. Plukovník jí vyšel vstříc. Přiměl ji, aby si s ním sedla ke stolu. Po celou dobu, co jedl, mu musila něco vyprávovat. Pozorně jí naslouchal. Co jen mu to tenkrát všechno povídala? Po druhé to již bylo lepší.

"Julčo, povídej mi o Špinkovi a o Slívovi a o Hranáčovi!"

Stali se s plukovníkem nejlepšími přáteli. Vždycky jimi byli. Třeba Zdeňka hrála na klavír a rozuměla hudbě. Třeba byla zrovna tak korektní, ušlechtilá a čistotná jako on. Se Zdeňkou a s otcem pluli ve zvláštním světě hudby, ale spolu, s Julčou, chodili po prosté boží zemi. Měli společná tajemství. Jim nikdy neřekl, co pověděl ji. Jak nešťastné bylo vlastně jeho manželství s nebožkou paní plukovníkovou. S krásnou paní plukovníkovou. A o sestře. O Otíkovi.

"Jé! Jé! Špinka už čudí! Špinka se už do toho dal!"

Špinka, Slíva a Hranáč jsou nejbližší komíny. Jsou si podobny, a přece je každý jiný. Špinka je nejzakouřenější, vypadá jako vychrtlý macík s černou hlavou. Slíva je bachratý a je opatřen stříškou ze dvou tašek. Hranáč je vzadu a v pohádkách, které Julča o těch třech bratřích vypráví, hrává úlohu zbojníka a krutása.

"Julčo?"

Julča odkládá knihu a přistupuje k okénku. Toník je v něm již vyloučen jako za kupeckým pultem. Opravdu, ze Špinky stoupá k obloze řídký kotouč dýmu, válí se po prejzové střeše. Poněvadž jsou komíny niž než vyhlídkové okno, vítr sem zanáší čpavý zápach. Jsou tomu však

již zvyklí, nikomu to nevadí, ani babičce. Samozřejmě, ani babičce to nevadí, která je tu opět, která je tu stále. U okénka je nutno pohybovat se tak, aby se jí nepřekáželo v rozhledu.

"Tak byl jednou jeden loupežník, a ten se jmenoval Hranáč. Kam vstoupil, tam tráva nerostla. Kradl, nač přišel. Bral bohatým i chudým, protože měl neustále hlad. A hlad měl proto, že měl takové ohromné, sádelnaté tělo. Nedovedl se spokojit s tím, s čím se spokojí jiní. Chtěl mít víc. Pořád víc. Chtěl mít všechno."

Dveře v západním křídle vrznou a na dvoře se objevuje Oto Trešl. Na mohutných ramenou má zelenou kamizolu s kostěnými knoflíky, vzadu přezku, nohy v bílých ponožkách navlečeny do vyšíváných trepek. Julča poznává staré plukovníkovy trepy, jsou mu však notně malé. Oto přichází, aby si důkladně prohlédl svůj majetek.

"Hranáč! Hranáč!" šeptá Toník Julči u samého ucha. Nezapomněl a nikdy nezapomene Trešlovi ranní příhodu. První seznámení.

Trešl klope pantoflemi, usmívá se. Na zátylku má vlasy krátké, teprve nad čelem trochu delší, ulízané, nad levým okem pěšinku. Ruce má za zády. Zastaví se u květináčů s maceškami, lehce do jednoho kopne — výraz pohrdání. — Jde až k střední bráně, k patníku, za kterým byl ráno schován Toník, a opět do něho kopne. Je sportovec, hrával football, vášeň se nezapře. Vrací se k domovníkovu bytu, nahlíží oknem do kuchyně, ze světla do tmy.

Matas vychází na práh, v ruce knihu, v očích otázku.

"Aha," povídá Trešl. Má to být projev sympatie k Matasovu řemeslu. Odkašle si. "Kampak se tady vlastně chodí na pivo?"

Matas je ochoten mu ukázat. Jde s ním branou. Vcházejí do druhého, menšího dvora, kde je u zdi kašnič-

ka s Herkulovou sochou. Herkules má v ruce kyj a dobíjí hydru. Trešla to zajímá. Pochechtává se. Rozhlíží se po oknech. Zde všude bydlí jeho nájemníci. Příjemné. Druhá klenutá chodba a hlavní brána, vrata pobité hřeby. Nad vchodem znak, vytesaný v kameni. Znak Trešla nezajímá, to není jeho obor. Vedle vrat trčí ve zdi lucerna.

"Až se jednou namáznu," žertuje Trešl, "podle té lucerny to tu poznám. Dobrá lucerna!"

Slunce již zapadá. Až skoro k nim sahá stín oblouku nejbližšího podloubí. Ulice se sklání k Hradčanskému náměstí. Jantarově žluté zdi hradu. Kupole dómu na fialovém pozadí oblohy. Lvíček na hrotu věže se třpytí, jako by byl ze zlata. Lidé se jen tak trousí. Je ticho, srdce města bije pokojně. Matas stojí s knihou v podpaží, dívá se, bradu do výše, převíslá víčka zpola zakrývají zapadlé oči.

"Copak, copak," dobírá si ho Trešl, "snad jste mi tu neusnul?" A zapaluje si cigaretu v předlouhé špičce, zahnuté do pravého úhlu.

Ruda Palička nejde, utíká jako vždy. Spěšné kroky duní branou, jako by hořelo. Však už ty kroky znají. Zdeňka mu vychází vstříc.

"Abys nezmeškal!" Mladí si všichni tykají, jsou jako jedna rodina. Znají se léta! I Matas Rudovi tyká, Ruda však říká Matasovi uctivě "vy." A pane mistr k tomu. Podle starého zvyku.

"Jestlipak jsi už večeřel?" Julča je starostlivá, to už je její vlastnost. Ale Ruda je tentokrát po jídle. Vždycky tomu tak nebývá, někdy ho jeho mistr zdrží. Pak není na večeri čas. Matas — muzikant nerad čeká. Ruda pracuje až dole na Klárově. Nemá to sem daleko, ale pěkně do kopce. Na štěstí má zdravé plíce. Zdravé plíce a zdravé nohy. Ovšem, není žádný silák, také ne žádný krásavec. Když mluví, ohryzek mu poskakuje. Když se zasměje, ukáže ne-

pravidelné zuby, žluté, ostré zaječí řezáky. Nikdy není pořádně učešán, vlasy mu přerůstají pomačkaný límeček.

Jako vždy, zastavuje se nejdřív u babiččiny židle, položí jí ruku na opěradlo. Na okamžik tak setrvá — to je lichotka. Na stole chléb, máslo, slánka. Kvítovaný ubrus, sepnutý v rozích sponami.

"Opravdu nechceš?"

Ruda vrtí hlavou. Matas je již vedle v pokojíčku a ladí housle. Ruda nenosí klobouk, nemá, co by odkládal, jde tam rovnou za ním. Kabát má vetší a na loktech vyspravený. Vzal si do hlavy, že bude šetřit. A proč vlastně šetřit? Se svými důvody se pečlivě tají, ale všichni je tuší. Ovšem, ovšem, tak to asi bude. A Zdeňka? Ne, Ruda není žádný kavalír, ale je to hodný hoch. Výborný hudebník. Rozumný hoch. Hledí si s Matasem navzájem do očí.

"Tak co?"

"Tak co, pane mistr?"

Otázky, které většinou zůstávají bez odpovědi. Obyčejně se nic zvláštního nestalo. Nebo se hovoří jen informačně, a v oblasti Matasových zájmů: "Dělali jsme velikou zakázku vkladních knížek. Otravná práce." Nebo: "Máme nového zlatíče. Přišel rovnou ze školy. Šikovný kluk." Matas pokyvuje hlavou, ladí dál. Teď je teprve vidět, k čemu jsou mu jeho veliké, opatrné, ruce.

Zdeňka si sedá bokem na židli u pianina. Není to ovšem plukovníkově krásné, koncertní křídlo, je to jen odřená, drnkavá bedna se strunami, ale raději takové, než žádné. Také není v tomhle pokojíku, podobném rakvi, taková akustika jako nahoře, v sále s krbem, je tu zatraceně těsno. A šero. Na stole stojí košíček s umělým ovocem. Podle zdi skříň s temnými čely. Starodávný skleník světélkuje. Všude dečky, všemožná veteš. Ale co! Jsme tu doma. Pianino je u samého okna.

Ruda si již přinesl z kumbálu cello

a svlékl je z hnědého obalu. Trpělivě rozvázal všechny tkaničky, láskyplně je hladí, zkouší hmat. Pokukuje po notách, které leží na dvojitém pultě. S jedné strany Matas, s druhé on, nevidí pořádně ani jeden ani druhý, ale jinak to nejde. Není tu mnoho místa.

"Tak víš co?" praví najednou Matas a vraští čelo. "Ten lump, Trešl, se sem dnes ráno nastěhoval." Dlouho mu to trvalo, než se mu to odlepilo od úst.

"Trešl? Podívejme se!" Ruda přestává ladit, čeká, jestli mistr ještě něco řekne, ale ten již neříká nic.

Julča usedá na práh, Toníkovo světlou hlavu v klíně. Čechrá mu vlasy. Chlapec hledí vzhůru široce otevřenýma očima. Na obloze pluje mrak jako labuť nebo jako pes — ne, koza je to! Nad mrakem nesměle probleskují hvězdy.

Tichounce, jako ze sna probuzená, se rozvíjí melodie. Nahoře housle, vláčné, nábožně, tklivé, dole poskakují klávesy v rozpačitém tanci, v uzardělosti, v dychtivosti — a nyní sílí a houstne Rudovo cello se svým teskným, napomínavým basem. Dvořákovo B-dur.

U malíře Pešiny otvírají okno.

II

Nemít čas, je hloupé. Nemít peníze — ještě hloupější. Dokud musil Trešl chodit od dveří k dveřím a ustavičně přemlouvat, nabízet, přesvědčovat, bylo to zatracené zlé. Nohy si mohl uběhat a co vydělal? Několik haléřů sotva tolik, aby měl do hry. Ještě štěstí, že se vyznal v tlačení, ale vždycky to také nešlo. A bylo to trochu nebezpečné. Nebezpečné? Co na tom, byl svobodný, žil si. Někdy líp, někdy hůř. Ale to věčné handrkování, to usmívání na lidi, jimž by byl nejraději naplil do tváře! Takovýhle obchod bez krámu, bez pomocníků, je všivá věc.

Ted' má času habaděj a peněz takové. Nedělá zhola nic. Proč by co

dělal? V bance má otevřený účet. Ještě se v tom ani pořádně nevyzná, neví, co tam vlastně všechno má. Bude se tam musit jednou vypravit a dát si to vyložit, nebo ho okradou. Oto ví, že obchod je vždycky jen snaha okrást toho druhého. Vyplácet úroky z uloženého kapitálu, opatrovat depot, pronajímat schránky v tresoru — to všechno je také jen obchod. Oto není zrovna důvěřivý. Pak je tu dům. Pořádný dům. V předním křídle pět partají a dva krámy. Ve středním dvě partaje, a vzadu — och, to je hotový činžák, s domovníkem a s ním celkem třináct. Kolipak — kolipak to asi nese při kvartálu?

Přešlapuje po dvoře, jako by něco hledal, uvažuje. Strýcovy pantofle už nenosí, koupil si nové, ze zeleného plyše na své sloní tlapy. Oto má náramně rád zelenou barvu. Křiklavé barvy vůbec. Je to vlastně frajer. Koupil si již celou řadu věcí. Látku na dvoje šaty má u krejčího. Nebude se přece oblékat z konfekce! Košil, spodků a ponožek mu nedávno přinesli napěchovaný balík. Pěknou sukovitou hůl si koupil — s tou bude chodit. Pak parádní krabici na cigarety. Je to vlastně jen taková hračka, na víku stojí slon, zatáhneš — nabere cigaretu na kly. Stálo to hromadu peněz, ale je s tím legrace.

Tak kolik že vynesie nájemné při kvartálu? Je to sice už hodně starý barák, ale bydlí v něm dvanáct platících nájemníků. Řekněme — no — deset tisíc jistě. Cože, deset tisíc? Je to možné?

Zastaví se před Matasovým bytem a zacloní svým obrovským tělem vchod do kuchyňky. Toník před ním couvne dovnitř tise jako myška. Nechce s ním nic mít.

"Haló!"

Matas je už zvyklý na tohle "haló." Milostpánovi se zatím ještě nechce dovnitř. Tím líp.

"Copak si přejete, pane domácí?"

"Rád bych — tento — rád bych

věděl — kdypak máme kvartál?”

Matas již chápe. Otočí se na prahu a zmizí v bytě. Vzápětí je tu zas, v ruce nese diarium v papírových deskách, jako by je byl měl pro Trešla již připraveno. Jenom neví, kam by knihu položil.

“Víte co, pojd’te s tím ke mně nahoru,” navrhuje Oto.

Toník cupe s Julčou z nákupů. Na každém uchu má pověšenu náušnici z třešní, v ruce jich má plný kornout. Smí jíst podle libosti, není jich tak mnoho, ale pecky musí vyplivovat.

“Kdo polkne pecku, onemocní a někdy také umře,” varuje ho Julča, ale usmívá se. Toník tomu ani příliš nevěří. Ví dobře, kdy to Julča myslí doopravdy a kdy jen žertem. Tyhle řeči jsou zřejmě jen pro obveselení, aby cesta lépe ubíhala.

Toník poskakuje jako kůzle, stríká peckami po holubech, po psech, a v nestřežených okamžicích také po lidích. Z Pohořelce je to s kopečka. Chodit na nákupy sem nahoru je mnohem zajímavější než dolů. Na zpáteční cestě z Hradčanského náměstí bolí Toníka obyčejně nohy. Potom je zde také podloubí. Proplétat se mezi oblouky a za každým sloupem dělat na sestřičku “kuk” — ta hra ho ještě neomrzela. Dole, před Hradem, se rozpřahují olbřimi, jeden dýkou, druhý kyjem. Toník má vrozený ostych před velikými lidmi. Aby řekl pravdu, trochu se těch postav bojí. Není to žádná krása. Kdežto cesta kolem Loréty! Je to bílé jako z cukru, kolem tančí celý soubor andělíčků nejrůznějšího druhu, buclatých, veselých. K těm je důvěra. Také lze potkat kapucína v hnědém burnuse, vounsáče s provazem kolem těla, s růžencem po boku, v opáncích na boso.

“Proč vlastně nosí ty kapuce i když svítí slunce?” uvažuje nahlas.

Julča neodpovídá. Na všechny chlapcovy otázky není třeba brát zřetel.

“A proč se neholí? Pan farář od

svatého Rocha, který k nám chodí.”

Ted’ však Toníka zaujala jiná věc. Trešl. Je to on nebo to není on? Je. Něco si nese. Je to dlouhé, skrytě v koženém pouzdře, kouká z toho knot. Má to pověšeno na rameni.

“Co děláš, Toníku? Čehopak ses polekal?”

Chlapec se choulí k Julče, křečovitě ji tiskne ruku. Jak by ne! Trešl je zhlédl a s širokým úsměvem se k nim blíží.

“Hele,” ukazuje už zdálky, nadzvedá tu věc loktem. “Flinta!”

“Copak s flintou u nás,” praví lhostejně Julča se stínem posměchu.

“Proč ne? Docela krásně. Vrabci. Možná, že budou i krysy. A víte co? Opatřím si také psa. Nějakou honitbu.”

Julča poslouchá a mlčí.

“Budu si žít jako pán,” uchechtává se Trešl.

Toník má oči na vodě. Představa, že by ten hromotluk splnil svou hrozbu, že by na jejich dvoře vraždil vrabce, je příliš strašná. Příliš nesnesitelná. Snad to říká jen proto, aby ho poděsil. Není možná, aby to myslel doopravdy.

Julča přináší Trešlovi oběd. Oto se povaluje po pohovce, pantofle pod stolem, bosé, huňaté nohy na protějším opěradle, baví se — pohybuje palci. Nevadí mu, že vstupující je dívka. Konec konců, je to jen domovníkovic holka. A kdyby to byla i kdovíjaká dáma, není on, Trešl, panem domácím? Drbe se v hustém porostu na prsou a vrhá na Julču potměšilé pohledy, jako by jimi chtěl zdůraznit všechna svá práva.

Julča nedává ničím najevo, že by ji to nějak uráželo. Také si již zvykla.

“Tak copak to dneska máme?” ptá se labužnický Oto. “To mi vytrávil! No, já jsem vlastně vždycky při chuti.”

Místo odpovědi snímá Julča na prostřeném stole víko s porculánové

mísy. Oběd libě zavoní. Oto ku podivů čile vstává s pohovky.

"Á — nové brambory, řízek, kedlubňové zeli. To si dám libit!" A zálibně pošilhává po děvčeti. Je to přece jen příjemný život, být takhle obsluhován, a ještě k tomu mladou, svobodnou dívkou. Čipernou, řekněme dvacetiletou žábou, která je k světu. Podle Trešla jsou k světu všechny ženy, které mají vynikající formy. Julča je kromě toho také hezká, má něžnou, trochu melancholickou tvář, svěží ústa a vlasy s nádechem do zlatova, ale to všechno Trešla nezajímá. Formy, to je jiná věc. Probouzí to představy, dělá to člověka bujným, dvorným, roztomilým.

"Hotové mohamedánské nebe," praví Trešl, zjihlý svými blahobytnými myšlenkami.

Julča mu nerozumí.

"Mohamedáni," vysvětluje ochotně Oto, "mají moc fajnové nebe. Jídla a pití, co se jim uráčí, a k tomu spoustu veselých, buclatých slečen," a dorozumívavě se šklebí.

"Ach tak," praví Julča ledově a již si ho nevšímá.

Vedle Trešlových dveří není již zasazena stará, zasklená navšívenka, je tam přibita veliká mosazná deska, v níž je vyryto jeho jméno. Toník se chvíli pokouší zalepit písmena pískovou kaší, ale nedaří se mu. Raději toho nechá a vyklopí svůj kbelíček na prahu druhých dveří, jimiž se tak často nechodí a kde bude bábovka trůnit v piné kráse třeba celé odpoledne, než ji někdo rozkopne. Odtud je však jen skok k posledním, černým dveřím, které jsou dokořán otevřeny a jimiž vane do dvora vlhký chlad. Toník stane na dlaždicích temné síně s chvějícími se koleny.

A přece ho sem stále něco táhne. Rád by tam dolů jednou vnikl, rád by na vlastní pěst prozkoumal hlubiny té strašlivé propasti. Srdce mu buší, uši hoří. Jak by ne! Na dosah ruky je záhadné schodiště. Ve sklepení je bývalá katovna, mučirna, podze-

mní chodba. Kam až vede? Nikdo neví. Jistě tam jsou umrlčí lebky, jistě tam straší, jistě je tam zakopán poklad. Až trochu povyroste, vypraví se tam. Musí to jednou vidět, katovnu, mučirnu i tajnou chodbu.

Pravda, otec ho kdysi provedl schodištěm až dolů, na Úvoz, ač se vzpíral, jenže tenkrát z toho mnoho neměl. Strach byl větší než zvědavost. Zůstal mu jen dojem zábradlí, šroubovitě se propadajícího do tmy, ponurných ozvěn, rozléhajících se v klenutí, ztuchliny, páchnoucí ze všech koutů. Ve sklepení nespátřil vůbec nic. Hrůza ho přemohla, zamhouřil oči. Představoval si, že katovy dveře jsou asi pomazány krví, že na jejich prahu leží zapomenutý hnát. Tatínek se mu ovšem smál, tvrdil, že tam nic takového není, bydlí tam truhlář, má tam dílnu. "Co bys byl viděl? Nábytek, pěkně ohoblovaný, připravený k natření." Ale Toník ví, že kde je truhlář, může být i rakev. Tím hůř! Rakev v katové díře! Almárka kostí.

Někdy si dodal odvahy a sešel po dvou, po třech schodech, se zatajeným dechem se naklonil nad hlubinou. Dole však vždycky něco živlo, zaskuhralo, vracel se úprkem. Ne, ještě to nejde. Musí počkat, až bude chodit do školy. Pak se bude klukům chlubit: "V našem domě straší." Potáhnou se za ním. Předvede jim všechny ty hrůzy.

A tak nyní také. Drží se křečovitě zábradlí, které se trochu viklá, hledí do tmy. Così zamňoukalo — cožpak to, tím se Toník nevyděsí, ví, že to je kočka těch lidí z třetího poschodí. Poněvadž to tak chladnokrevně zjistil, cítí se velmi srdnatý. Učiní ještě jeden krok — tápavý krok — tápavý krok — ale pak pevně spočine na dalším schodě. Obklopen temnotou. Kdesi pod ním zaduní podezřelé kroky, jako když kráčí bezhlavý rytíř v brnění. Již se chce vrátit, ale vtom: Prásk! Prásk! Až uši zaléhají, vichřice ran se přezene

kolem Toníka, bije křídly do černých stěn. V bezmezné úzkosti si zacpává uši, dřepne na schod. A ještě jednou: Prásk!

Po čtyřech a s plácem, deroucím se nezadržitelně z úst, žene se po schodech vzhůru, ve zmatku mine dveře do dvora, které průvan přirazil a běží dál, až klopýtne o plechovou dětskou vaničku v malířově předsíni. Posadí se na ni a řve, jako by ho na nože brali.

Pootevřenými kuchyňskými dveřmi na něho hledí zvědavé oko, škvíra se pomalu šíří prstem. Nožka, celá tvář. Je to hanba, nahlas plakat před děvčátky, ale kdo zastaví naráz vodoпад, kdo násilím utiší bouři?

"Pjoč pjáčes?" ptá se protivná Hanička. Protivná, protože jeztě neumí pořádně mluvit, protože se chlubí tím, že ji tatínek ustavičně maluje, a protože nosí tak nesnesitelně krátké a tlusté bílé čůpky. Má věčně bolavou pusku a příliš daleko od sebe posazené oči.

Aspoň na ni vyplázne jazyk, ale nevstává a brečí dál.

"Ty hjoupý kjuku, ty ses jak, to přec stříjejíš pan domácí do vjabců!"

Pan domácí střelil do vrabců. Na dvoře se asi válí několik ptáček s ošlčkama pokrytýma mázdrou, všude samá krev. Hranáč dychtivě sbírá mrtvolky, chechtá se a znovu nabíjí. Ne, nevyjde ven, nemohl by se na to dívat. Kéž by byl doma, v Julčině ochranném klíně! To se octl v pěkné mele! Na jedné straně strašidelné schody, na druhé krvavý dvůr, uniknutí není. Nový záchvat pláče jím lomeje. Ted' už to nebude na světě ani trochu hezké. Hranáč bude stále, stále střílet, nikdy tomu nebude konec, och, raději nežít, raději umřít jako sousedův Venoušek, který dostal záškrť a už se z nemocnice nevrátil!

Jenže Trešlův dvojí výstřel byl první a poslední. A také se po dvoře neváří hejno postřílených vrabců a není tam vůbec žádná tratolíska kr-

ve. Oto ještě sedí ve dveřích na terasu na nízké skládací stoličce, hladí krásnou, lesklou hlaveň své pušky a zubí se těm vyděšeným tvářím v zotvíraných oknech okolních domů, ba i jedné obzvlášť vyjevené v odklopeném světlíku prejzové střechy, když vpředu zívnuv vrata a na dlaždicích dvora zazní odměřené kroky.

Tentokrát měl Oto smůlu. Strážník se právě loudal kolem domu, když padly rány. Kráčí rovnou k domovníkovu bytu.

"Kdo to tady vystřelil?"

Matas se místo odpovědi výmluvně zadívá na terasu, kde je vidět vinníka, skrytého za oleandry. Nezbývá tedy, než vylézt. Oto odkládá pušku, škrabe se v týle, kamarádsky se usmívá. Má aspoň tu výhodu, že se dívá na policajta svrchu. Zkouší to s hlučnou bodrostí.

"Copak, copak, vždyť jsem nespáchal sebevraždu. Otravuji mě vrabci. Potvory! Ti jsou mazaní! Vyčíhli si to a ulítlí dřív, než jsem zmáček spoušť. Ani jednoho jsem nedostal."

"Vy asi nevíte, že se ve městě nesmí střílet?" pustí se do něho zhruta strážník. "Chcete, abych vám tu pušku zabavil?"

"Ale já mám přece pas, všechno v pořádku," hájí se Oto chabě.

"Pas máte, abyste střílel ve svém revíru, a ne na dvoře. Kdyby se to mělo ještě jednou opakovat, budete platit pokutu a pas vám bude odebrán. Pamatujte si to!"

Oto již mlčí. Potíchu nadává. Blbec! Co si to dovoluje? Tak tedy nestačí mít peníze, dům, vládnout nějakou mocí? Takový podřízený hlupák, takový troup má právo míchat se do jeho věcí? Poroučet mu na jeho vlastní půdě? Svět je pěkně zařízen, jen co je pravda!

Nic naplat. Musí vyčistit pušku a schovat ji do pouzdra.

Julča utírá Toníkovi s tváří slzičky, domlouvá mu. Sama si ho musila přivést od Pešinů, na nikoho ne-

dal, s nikým jiným nechtěl jít. Ted' už je trochu klidnější, ale pořád ještě jí nevěří, že Trešl netrefil. Tak snad bude nejmoudřejší, místo kdovíjakého zapřísahání, zaměstnat něčím jiným jeho myšlenky. Vzbudit Toníkův zájem není celkem tak obtížné. Pod vyhlídkovým okénkem ve zdi leží živá mapa, krásná zeměpisná mapa Prahy, stačí na ni ukazovat a zkoušet.

"Tak co je to, tamhle ta zelená kopule?"

Toník vzhledne, ale přece jen nechce bez zdráhání podlehnout tak průzračné lsti. Vzdorovitě odvrátí hlavu.

"Cože, ty nevíš, co je ta zelená kopule?"

"Svatý Mikuláš na Malé Straně," vydechne chlapec.

"A ta druhá, zrovna tak zelená, jenže vzdálenější?"

"Křížovnici."

Toník se ještě trochu zajíká, ještě potahuje, ale odpovídá stále hlasitěji a veseleji. Opírá se o zeď dlaněmi a břichem, nahýbá se z okénka, nohy má kus nad zemí. Nemůže spadnout, mříž ho chrání. Nemůže spadnout do toho moře komínů a střech.

Nad jezem u staroměstských mlýnů krouží rackové, až odtud je vidět, jak se jejich bílé perutě stříbrně lesknou v slunci. Toník uvolňuje pravičici a ukazuje prstem na ten zázrak. Již zapomněl, jak ošklivě se před chvílí choval k paní Pešinové, když ho zvala k sobě do kuchyně, a jak byl ochoten rvát se i se samotným malířem, který vyšel z atelieru, aby se přesvědčil, co je příčinou všeho toho rámusu. Ale Karlův most vypadá legračně, to se musí říci! To není ten dlouhý most se sochami svatých po obou stranách, to je jen docela tenká, nalomená tříska, jakou si Toník ráno položil mezi dvěma hromádkami písku. Mostecké věže.

"Museum!" vykřikne vítězoslavně

a posune se ještě víc dopředu, volnou rukou se zachytí mříže.

K Julče zamíří líné kroky, ve vzduchu zavoní cigaretový dým.

"Copak to tu vlastně máte?" Hřmotný, hrozný hlas. Toník sletí se zdi a oběma rukama sevře sestřeno hrdlo, jako by ji chtěl uškrtit.

"Ty se mne stydíš?" ptá se Trešl posměšně, ale víc si ho nevšímá. Nyneší se on dívá okénkem, celé je zaplní svým tělem, již tam není pro nikoho jiného místa než pro něj, pro žádné jiné oči.

"To se vám líbí vyhlídka? Hm — pěkná." Najedou se rozchechtá. "Vyhlídka patří k domu. Dům je můj, tohle je také mé. Nezdá se vám, že to je mé? Jsem pánem celého města." A je hrdý na svůj vtip.

"Dům je můj, město je mé," paroduje Trešla při večeři Zdeňka svým jemným, ironickým způsobem a malounko se usmívá. "Oslík."

"Proč oslík? Osel," praví pobouřeně Julča. Babička, jistě ne náhodou, pokyvuje hlavou.

Konečně musí do věci zasáhnout sám Matas. Pozvedá nad stolem své veliké ruce, lomí prsty, ted' je z nich stříška, palce křížem. Na jeho tváři se nikdy neobjeví úsměv, a když se objeví, je smutný. To dělají ta příliš dlouhá víčka na unavených očích podkreslených fialovými kruhy, a ten nezdravý ruměnek.

"Krása patří tomu, kdo ji chápe. Může si říkat, co chce. Že vás to rozčiluje! Do jaké míry je vlastně tenhle dům jeho? Nesmysl. Míti je možno jen láskou. Copak on jej miluje?" A po chvíli, téměř v zánícení: "Co on vůbec miluje?"

"Sebe," praví Zdeňka a rty se jí šíří, až odkryjí drobné bílé zoubky, poněkud dovnitř obrácené. Když se takhle směje, vypadá jako malá holčička. V koutcích úst jsou šelmovské jamky, oči jí září.

"Můj ty Bože, tam vám to už vypadá!" začíná vyprávět Julča. "Kdybyste to viděli! Ten malý skleněný

lustr v arkýři sundal a na hák místo něho pověsil těžký míč, plný pisku. Dvakrát denně se s ním potýká, na rukou navlečeny boxerské rukavice. Jako záložní poddůstojník je prý povinen udržovat svou tělesnou zdatnost. 'Tot' se ví, jak před míčem tancuje, parkety jsou na tom místě do hola vydrěny. Chtěla sem je vyleštit, ale on nedovolil, že prý to tak má být, aby měl oporu pro nohy. A lustr ovšem leží v salonku na zemi jako nějaké harampátí, jednou tam po tmě šlápne a bude po něm. Však už roztřískal tu sošku Sokrata z pálené hlíny, kterou měl starý pán tak rád, a loktem vyrazil jedno broušené sklo v knihovně."

"Mhm," bručí Matas a dívá se sklíčeně do kouta, je vidět, že se ho to hluboce dotýká.

"Pro nic nemá porozumění. Jak by měl?" pokračuje Julča. "Předměty ho zajímají jen potud, pokud mají nějakou prodejní cenu. Co prý by stál všecken porculán ve vitrině, jestli by se nějak daly zpeněžit ty zbytečné knihy. Hrozně ho mrzí skříně plné šatů. Co s tím? Staré krámy. Má zřejmě nějaký plán. Už to naznačil. Chce si to zařídít moderně. Říkal: Moderní mládenecký byt. Byt pro moderního, sportovního muže."

Matas mávne rukou, jako by od sebe odháněl všechna ta hejna zlých zpráv. "Eh co," praví s předstíraným klidem, "to nejkrásnější tady nezcizí, neprodá, nezmodernisuje. To by musil celý dům obrátit v trosky. A všechno kolem, město, o němž se domnívá, že mu patří, by musil rovněž srovnat se zemí, obrátit v trosky. Na štěstí — ono bude žít, až on tu už dávno nebude. Člověk je tvor dočasný"

Toník se hlasitě směje představě, že hromotluk Trešl je dočasný. Zdá se mu to neuvěřitelné. Vždyť vypadá, jako by měl trvat věčně.

Opět hrají, jako hrají každý den. Matas, Ruda, Zdeňka — housle, cello, klavír. Salonní trio. Kdyby Jul-

ča byla hudebně nadaná, jenže ona bohužel není, mohly by býti ještě druhé housle nebo viola, jako tomu bylo za starého pána, salonní kvartet. Julčina nehupebnost je jedním ze smutků Matasova života.

"To bychom všichni jen hráli, ale kdo by se o nás staral?" připomíná mu jemně Zdeňka.

"Ne samým chlebem živ jest člověk," namítá vážně Matas.

"Ale slovem Božím také ne."

Boží slovo. Matas hladí s posvátnou úctou hrdlo houslí. Ruda se tohoto rozhovoru neúčastní. Mračí se. Nikdo neví, proč se tak mračí. Ruda se však mračívá často, na noty, na práci, na všechno. Ne snad, že by byl nevraživý, mračí se, když koná něco důležitého, když se nad něčím zamyslí — to už je jeho zvyk.

"Kabonil," říká mu po straně Toník. Patrně mu to někdo napověděl, ale kdo, to už Toník neví.

Dnes hrají Beethovena. Kabonil se kaboní víc než jindy, poněvadž je notový text obtížný, je nutno mu věnovat největší pozornost. I Zdeňka se malounko mračí, má na čele kolmou vrásku, ale to jen proto, že jí víc než kdy jindy ruší ten rozladěný truhlík pod rukama. S vroucností a steskem vzpomíná na plukovníkovo křídlo u okna nad Strahovskou zahradou. Nebylo to, jako by hrávala celému městu? Těm stráním a střechám? Zde je zazděna do čtyř stěn dvorka. Jen nízkým, těsným okénkem proniká z pokoje do prostoru sladká substance hudby, razí si cestu.

A nyní se ke všemu v tomto okénku objevila hlava jako tuřín, odulá, zardělá, s tupýma, bleděmodrýma očima. Trešl. Koutky úst mu otráveně visí, nezdá se být v nejlepší náladě.

"Co to hrajete, lidičky, co hrajete?" Nemyslí to však pranic dobrácky, oči mu zlobně svítí. Hlupáka vždycky pobuřuje to, čemu nerozumí. Chtěl to vyhladit, udusit, zru-

šit, aby zůstala jen jeho vlastní, o-
chočená pravda.

Pan domácí mluví — domovník
musí odpovědět. Nejdřív umlkají
housle, pak cello. Klavír naposledy,
jaksi tázavě, vyzývavě, nespokojeně.

"To je Ludvík van Beethoven,"
praví Matas důrazně. Má to být o-
brana nebo výtky?

"Nemohli byste zahrát něco od
podlahy? Něco, co by člověku roz-
proudilo krev? Takhle nějaký po-
chod?"

Matas mlčí. Ruda mžiká očima,
ohryzek mu poskakuje. Řekl by ně-
co, ale neví co.

"Nejsme šumaři, pane domácí," o-
zve se Zdeňka a přelíbezně se usmí-
vá.

"Jak by nebyl Trešl mrzutý, jak by
nebyl otráven, když se mu nic neda-
ří. Nic ho nebaví. Je tohle nějaký
život pro mladého, moderního mu-
že? Je v domě nějaká zábava? Předně — je tu plno starých bab. V
předním křídle vdova — baba. Dvě
partaje v prostředku — sami staří
lidé. Hátlovka — baba, u Matasů
— baba. Pravda, malířova žena je
hezká, ale tam Oto dobře nevidí, je
to na druhou stranu, a ti lidé žijí jak-
si jenom pro sebe. A tu jsme u té
druhé věci: Žijí jen pro sebe. Co
je v tomhle baráku slušného a spo-
řádaného, žije si pro sebe. Trešl by
rád viděl, aby se tu život trochu hý-
bal, aby byla nějaká družnost. Ně-
jaké sedání na zápraží, rozprávky,
řeči, občas přiléhavý, mastný vtip.
Tady nic není. Je tu ticho jako na
krchově. Takle Julča — pěkná hol-
ka — ale nedůtklivá. Má to smysl,
taková nedůtklivost? Kdyby to by-
la nějaká honorace, ale domovník!
A teď ještě ty každovečerní muzi-
ky. Už toho má až po krk.

• Válí se. Nic nedělá. Nejdřív ho to
těšilo, teď ho to už přestalo těšit.
Hospoda? Kdyby tu někde nablízku
aspoň byla pořádná hospoda! Je tu
jedna hned vedle, teď se ví, ale tam
sedají sami klidní, rozvášní souse-

dé. Vypijí své pivo a jdou. Nikdo
se nehádá, nikdo nekřičí. Hostinský
chodí v papučích. Však to je také
hospoda! Na zdi namalován něja-
ký svatý. Paneka Maria. Viděl kdy
už někdo hospodu s Panenkou Marií?
Co to může být za hospodu?

Bude se musit vypravit někam dál
do Prahy. Najít si nějaký pěkný lo-
kál. Rozšoupnout se, aby ho ta o-
trava přešla. Takhle to přece už dál
nejde.

V první braně div že se nesrazil
s babou. Odplivl si. Jak by ne, ta
křivá, za pelargoniemi — Hátlová.
Ale baba se sladce tváří, zálibně se
za ním ohlíží. "Copak, chce mi snad
něco?" myslí si Trešl, a také se o-
hlíží.

Babka si dodá odvahy. "Milostpa-
ne," skuhrá, "ráčejí mi věnovat ma-
lou chvilku!" Chichotá se, jako když
lžice vrže o talíř.

Trešl na ni hledí s nedůvěrou. Pro-
tívná baba, špinavá, huba jí jede.

"Já jen," rozprádá pomalu Hátlo-
vá svou, olizuje se, neví jak do toho,
"oni přec jako domácí pán mají zá-
jem na tom, aby v domě byl pořádek.
Pořádek v domě dělají lidé. No —
myslím ty domovníkovice."

Trešl se shovívavě šklebí, je mu
to příjemné. At' jen je rušno, at'
si baba sklípne. Konečně — kdo ví,
nejsou-li nějaké pletky? Matas vy-
bírání činží. Trešl dovede své peníze
rozhazovat, nebylo by mu však po
chuti, kdyby je za něj rozhazoval ně-
kdo jiný.

"Já nevím, vědí-li, co to je za ro-
dinu," šeptá Hátlová a rozhlíží se,
jestli ji někdo neposlouchá. "On —
jak může hospodařit na cizím, neu-
mí-li na svém? Řemeslo mu jde od
deseti k pěti. Pořád jen samá mu-
zika. A ten Ruda, který k nim cho-
dí, se před lety u Matasa učil. Jen-
že musil pryč, nemohli ho uživit. To
se jen pořád vrže, vrže, jako by to
byli kdovíjací páni. Holky se nosí
jako princezny, nosy nahoru. Žebro-
ta! Já říkám: Domovník si má hle-

dět svého, mít na mysli jen svou službu."

"No a?" ptá se Trešl, který by rád slyšel pointu.

"Myslím, že by tu byli jiní lidé, kteří by to vedli líp, kteří by se pozitivně starali o pánovo, kteří nemají smysl jen pro muziku."

Trešl již ví, odkud vítr věje. Vytáhne z kapsy šátek a hlučně se do něho vysmrká. Nu, nechá té babě kousek naděje. Člověk nikdy neví, třeba mu to jednou bude k něčemu dobré.

Dnes se tady Trešl konečně rozšoupl. Důkladně, to se musí nechat. Celou noc se toulal, kde byl, neví sám. Vrávoravě se vrací. Nebýt té lucerny — opravdu — sotva by to byl našel. Hromská lucerna! Naléhá celým tělem na tepanou železnou kliku. Masivní, hřeby pobité vrata div že nevyletí ze závěsů.

Z hořejšího bytu se vyklání svažštělá stará tvář s platinové bílými vlasy. Nepříjemně překvapena, spěšně zavírá. Trešl řihá, chechtá se, opět řihá. Potácí se průjezdem k prvnímu nádvoří. Ho — je to s ním opravdu tak zlé? Že to nepůjde líp? Musí to jít líp! Násilně se odlepí od zdi, ale v téže chvíli letí na druhou stranu jako odváť víchrem. Tak tak, že se zachytí. Nejde to od zdi, vůbec to nejde! Když se tedy nemůže odvážit na volné prostranství, musí obejít dvorek kolem do kola. Tak se dostává ke kašničce s Herkulovou sochou.

Á — potvora! Starý známý. Trešl se opírá o roubení a přátelsky se šklebí na vousáče. Tak co, ty jeden? Jak se tady máš nad tou vodou? Trešlovi je najednou náramně k smíchu, že chudák Herkules musí stát s tím pitomým klackem nad nádrží, do níž prýští pouhá voda. Kdyby tam tak teklo pivo, žluté, pěnivé pivo...

Hátlová ostře klepe na domovníkové okno. Mírně mží, nikdo není venku. Matas se Zdeňkou pracují v zavřené kychyňce. Julča šla poklidit

do Trešlova bytu, vzala s sebou Toníka.

"Pane Matas," křičí podrážděně stařena, "jdou si pro pána, je nějaký namotaný. Aby jim nespád do nádrže. Já ho sama nezmohu, slabá ženská!"

Matas jde průjezdem prostovlasý, nespěchá. Matas nikdy nespěchá, kráčí vždy jen podle rytmu svých dlouhých nohou, které se odměřeně kývají.

Herkules má na hlavě Trešlův zelený klobouk se štětkou, trochu nezdařeně posazený do čela, ale má jej. Bůhvíjak se Trešlovi k němu podařilo vylézt. Sám nyní s úpornými skřeky dává do kašny.

Matas ohrnuje rty. Je mu to odporné. Podkládá však pod opilce ruku. Bere ho kolem pasu.

"Co vy? Co vy jeden?" brání se Oto. "Vy jeden pitomej muzikante!" Chvilku se zdráhá, pak si však přece dá říci. Dostat se domů s tímhle nebo s kýmkoli jiným, ale hlavně dostat se domů, do postele.

Po schodech vzhůru jako by valil těžký sud. Julča otvírá dveře. Vidí, kdo to. Toník se ji zděšené schovává za sukněmi. Nikdy ještě neviděl opilého člověka.

"Co ten usmrkanec tady? — Uk! Uk!"

Julča běží Matasovi na pomoc. Společným úsilím se jim podaří dovléci Trešla na pohovku. Opilec nastrojuje pánovitě nohu. Dcera pohledne tázavě na otce. Matasova víčka se smutně sklopí.

Julča, zardělá hněvem až po kořínky vlasů, rozšněrovává těžkou zablácenou botu.

Druhý den ráno je Oto nezvykle čilý, v nadmíru znamenité náladě. Včera se důkladně prospal a teď má hlad jako vlk. Rozšoupnutí se povedlo. Bylo to prima. Našel si kumpány sobě rovné. Co nejdřív půjde zas. Teď bude život o něco veselější.

"Zatracení chlapi," pochechtává se

při vzpomínce. Všecek omládl. Je velmi rozohněn. Na flámu se vyskytly i slečny. Inu, člověk je křehká nádoba. Není dobře být člověku samotnému. Jenže tuze mnoho píl. Vlastně ani pořádně nevyužil příležitosti. Nu co, naskytne se nová. — Kdyby tak takhle domovníkova holka nebyla tak upejpavá! Beztoho je to jen na oko. Copak nezná ženské? Ví, co v těch dnešních fiflenkách vězí. Oho! Zdráhá se to, zdráhá, a zatím...

Však mu právě Julča přináší snídani. Jako kdysi starému pánovi, na podnose džbánček s mlékem, vedle džbánčku konvici. Hrnek vezme z příborníku.

“Víte, já nejsem na takovéhle parády,” svěruje se jí Trešl. “Mně by to stačilo bez těch podnosů a bez těch krámů. Pořádný hrnek kafe, rohlík a dost. Zbytečně se maže nádobí.”

Dívka se povinně usmívá, ale mlčí.

“Vy jste nějaká vážná,” dobírá si jí Trešl. “To se nikdy nahlas nezasmějete?”

“Ale ano,” praví Julča nepřilíš vlídně.

“Smějete se, ale ne na mne. Snad na někoho jiného. Jistě, že na někoho jiného. Na svého chlapce!”

Tenhle námět není Julče zrovna po chuti.

“A když se na toho svého hochu zasmějete, jak on se k tomu tváří?” A najednou: “Jestlipak jste mu už někdy dala hubičku?”

Julča ještě doplní cukřenku, postaví ji na stůl a jde mlčky ke dveřím. To Trešla dopálí. Je snad pouhý kus nábytku nebo co? Takhle se s ním, s domácím pánem, jednat nebude. Chytí děvče za ruku.

Julča se na něho překvapeně podívá, oči se jí rozšíří ostražitostí.

“A co kdybych já teď od vás chtěl hubičku? Jestlipak byste mi ji dala?” ptá se Oto zlověstně.

“Nemám pro nikoho hubičky,” praví Julča přísně a prsa se jí dmou.

Však právě, ta prsa! A Trešl je v náladě tak milostné! Co se může stát? Nic se nemůže stát. Holka jako holka.

Než se Julča naděje, je kolem nader sevřena druhou, volnou tlapou. Šklebící se, neoholená ústa se blíží k jejím.

Vtom však pleskne políček. Důkladný.

Užaslý Oto pustí. Julča upaluje se schodů.

“Dala jsem mu přes hubu,” hlásí udýchaně.

Matas vyskočí s židle, razítko v ruce. Zlatil hřbety několika svázaných knih. Na stole svítí mdlým, modravým plamínkem lihový kahan. Ozářen zespona, podobá se Matas alchymistovi, kterému selhal poslední pokus.

“Dotíral a byl hrubý, dovoloval si ke mně, dala jsem mu přes hubu a utekla jsem.”

“Dobře jsi udělala,” praví mírně Zdeňka. “Měla jsi mu dát ale raději dvě.” Babička horlivě přikyvuje. Matas zdrceně usedá.

“Nu, a co říkal?” Jeho čelo se krabí v spoustu vrásek. Je komický ve své bezradnosti, ve své snaze zvládnout situaci. Co si mu našepťává, že se stalo něco neodčinitelného, co bude mít ty nejhorší následky, ať strach o dceru převládá. Jak má nyní chodit do Trešlova bytu, když si tam hrozí nebezpečí? Rozpačitě si mne ruce.

“Co by říkal? Já jsem nečekala.” Julča je stále ještě nabitá vzpourou.

Matas sfoukne kahan. Nervosně si hladí světlého ježka nad hranařím čelem. Věc není tak docela jednoduchá. Nejrozumnější by snad teď bylo, vypovědět Trešlovi stravování. Dal si přece výhradu. Jenže, jakmile to učiní, nastanou další komplikace. Trešl bude na donášení pokrmů trvat. Zřejmě to slučuje se službou domovníka, nevzdá se tak snadno toho, co mu je pohodlné. A neposlouží-li mu Matasovi...

"Ode dneška budu k tomu hrubci docházet já," prohlašuje Zdeňka, jako by četla v jeho myšlenkách.

"Ty? Myslíš, že se k tobě bude chovat zdvořileji? To se tedy hrozně mylíš." Matas si není tak zcela jist tím, co říká, ale přičí se mu pomýšlení, že by měla Trešla obsluhovat Zdeňka, jeho Zdeňka, pianistka, inteligentní, útlá, jemná.

"Ale ovšem. Na mne se docela určitě neodváží."

Nu dobrá, dobrá, snad by tím byla ta záležitost vyřešena, ne však skončena. Ještě je tu druhá strana, rozhněvaný, pohaněný domácí pán, který si ráčil s hloupým děvčetem zažertovat a jemuž bylo za jeho blahosklonnost špatně zapláceno. Nad dvorkem se rozlétlo okno a z něho se vyklání brunátná, vztekem naběhlá tvář:

"Krásné! Náramně krásné!" Rve, ale zakoktává se, neví, jak pomstít svou urážku, jak vyjádřit všechno své opovržení. "Taková — chamradina! Fuj! Tohle mi udělat! Já vás! Já vás!" Ale co, to neříká. Ještě to sám neví. Šermuje rukama, prsty se mu chvějí. Nabere dech a odplivne si. Mířil mistrně, slina padla právě doprostřed záhonu s maceškami. To ho snad poněkud usmířilo. Zavírá okno.

Ale malý Toník se dává do usedavého pláče.

Jako každodenně, jde Matas po večeri před dům pro malou výkladní skříňku, která visí na skobě nedaleko vrat. Je v ní několik kaširovaných knih ve vzorných, ale vyrudlých vazbách, a v nejvyšší příhradě ozdobný štítek s jeho jménem — jedině znamení knihařské firmy. Skříňka je dosti těžká. Opatrně ji nadzvedne kolenem, poklekne na chodníku, opře si ji o rameno, a nyní se s ní vrací domů. Ve vratech ho dostihne Ruda Palička, který právě přiklusal od Klárova. Nu, tak tedy uslyší hned tady tu neradostnou novinu.

"Dobrý večer, pane mistr!"

"To nevíš, co se dnes u nás stalo," praví Matas bez jakéhokoli přechodu, zadýchávaje se pod tíhou svého břemene. "Trešl chtěl Julču obejmout a ona ho udeřila přes ústa. Ted' ovšem ten chlapík zuří a ošklivě nám nadává."

Účinek, který má tato zpráva na Rudu, je nad veškeré Matasovo očekávání. Mladík stojí v průjezdě bez hnutí, jen ohryzek mu zběsile poskakuje, jako by se dusil. Tváře se mu pomalu barví do temna.

"Co? Julču?"

Matas položí opatrně skříňku s knihami na zem. Vidí, že se s Paličkou něco neobvyklého děje, jeho vzrušení je příliš veliké. Mlčky se dívá svému bývalému tovaryši na ústa. Má neblahou předtuchu, že z nich vyjde něco důležitého. Něco na výsost vážného a důležitého.

"Pane mistr — pane mistr," koktá Ruda, "tohle — tohle nesmí být. To se už nikdy nesmí opakovat. Julča — je moje děvče, pane mistr. Já Julču — já ji — a tomu chlapovi napráskám. Já mu napráskám."

Dnes se koncert nijak nedaří. Jak by se dařil! Matas toho má plnou hlavu. Nejdřív ten případ s Julčou a Trešlem — bezvýchodný, zlý případ — a nyní Ruda. Ne snad, že by měl strach, aby maličký, hubený Palička Trešlovi neublížil — ale — jak že to ten hoch řekl? Julča je mé děvče, Julča! Tedy nikoli Zdeňka? Matasa polilo horko i zima. Kolik let už Ruda do jeho domácnosti dochází — ovšem, pro hudbu, jen pro hudbu — ale Matas podvědomě tušil, že jsou tu ještě jiné důvody, prostší, lidštější. Jenže se domníval, že se Ruda zajímá o Zdeňku. O Zdeňku, s kterou mají společné záliby, s kterou hrávají z jedněch not, o Zdeňku-hudebnici!

"Začneme znovu?" ptá se nesměle Ruda, který první seznal, že se trio rozběhlo po nezbadatelných cestách. Jediná, která hraje bez chyb a s ú-

divem sleduje nepozornost svých partnerů, je Zdeňka. Je docela klidná, jenže Matas se nejvíc hrozí právě jejího klidu. Ovšem, jak by se neusmívala, jak by nehrála s celou duší svého oblíbeného Mozarta, když ještě o ničem neví? Co bude však říkat, až se to dozví? Tak on chce tedy Julču. Je to zrovna neuvěřitelné, vždyť nikdy nedal ani slůvkem najevo...

Matasovi není dopřáno dojít v svých trapných úvahách k nějakému smírnému závěru. Okno v Trešlově bytě se ještě jednou rozletí a nade dvorem zahřmí mohutný hlas jako polnice, volající k poslednímu soudu:

"Kdopak má tohle poslouchat? Kdyby to bylo nějaké hraní, ale takovéhle mňoukání! Už at' to neslyším, rozumíte? Dnes to bylo naposledy. S takovou muzikou já se ve svém domě otravovat nebudu!"

Hudba ustane uprostřed nedokončené věty. Ještě jedno nesmělé zastesknutí Zdeňčina prstu a zašumění not, které sletěly s Rudova pultu.

Matas je všecek nesvůj, natírá lepenku pořád na stejném místě, starostlivě pokukuje oknem. Nemůže se dočkat Zdeňky, která před chvílí odešla do Trešlova bytu se snídání. Konečně ji zhlédne, jak pomalu kráčí přes dvůr a mává do taktu prázdným podnosem. Odhodí štětku a jde ji v ústrety.

U prosívacího rámu se prozatím sklání Julča.

"Zdeňko," praví Matas kajfcně, "víš, co mi řekl včera večer Ruda Paříčka?"

Zdeňka zanechá prozpěvování.

"Že prý si to nedá líbit, aby si Trešl k Julče něco dovoloval. Že prý je Julča jeho děvče. Rozumíš? Ona že je jeho děvče!" a zadíval se jí pátravě do očí.

Zdeňka ani nepohne brvou. Její ústa se pomalu šíří k veselému úsměvu.

"Nu, a to jsi, tatínku, nevěděl?"

Matas vrčí zkormouceně hlavou. Ne, to opravdu nevěděl. "Víš," povídá a jazyk se mu neobratně váli v ústech, "já jsem si myslil..."

"Ty sis myslil," praví Zdeňka chvatně a malounko se rdí. "Jenomže — já mám pro tebe horší zprávu. Trešl si pro tebe vzkazuje. Myslím, že to nebude nic dobrého. Máš k němu ihned přijít."

Matas stojí před Trešlem jako voják před svým velitelem, ne však dosti pokorně, jak si to Trešl představoval, rukou se opírá o nádherné plukovníkovo křídlo — svou špinavou, knihařskou prackou — už z toho je vidět, jaké mají ti lidé chování, co si všechno dovolují. Inu, strýček je zhýčkal, to je to. Od nynějška bude však všechno v domě vypadat jinak.

Oto chodí po parketách jako lev se vzpřímenou hlavou. Pán situace.

"Tak abychom si rozuměli, pane Matas. Vaše dcera mne včera hrubě urazila. Pro nepatrný žert! Snad vám ani nemusím vykládat, že jsem byl v té věci docela nevinný. Nejspíš se domnívala — ale to je hrozně směšné, já mám jiných holek! Ji právě nepotřebuji! Ale nechme toho. Udělala to, dobrá, nebudeme už o tom mluvit. Ovšem, ve svém bytě ji už nechci ani vidět. Zařídil jste to sám — nemám nic proti tomu — bude mě obsluhovat jiná slečna. Je s tím, zdá se mi, srozuměna. Mohu na to spoolehnot, že svou práci bude dělat stejně pečlivě jako předešlá?"

Matas mlčky přikývne. Víčka mu visí přes oči jako záclony.

"Dejme tomu, že to bude dělat stejně řádně, ať — mohu vám říci — příliš tomu nevěřím. Nemám valnou důvěru k slečinkám, které hrnkají na klavír. Nezdá se mi, že by byly dobré také k něčemu jinému."

"Naše Zdeňka," praví Matas unaveným, vyvanutým hlasem, "by byla právě tak dobrou hospodyní, jako je pianistkou. Nikdy se neštítala žádné práce. Budete s ní spokojen."

"Když jen tak u té hudby," přerušuje ho Trešl, "to, co jsem na vás včera volal oknem, samozřejmě platí. Od toho neustoupím ani na krok. Nechci už ve svém domě poslouchat žádné muziky. Kdybyste byl mým nájemníkem, mohl byste si to dovolit v rámci policejních předpisů, vy jste však jen mým domovníkem. Chcete-li, abyste jím směl zůstat, pak vám nezbývá, než mne poslouchat. Budete se musit přizpůsobit a toho vrzání nechat. A ne snad, abyste si myslili, že se dáte do hry, když já vytáhnu paty z domu!"

Matas nabere zhluboka dech. Jímá ho mírná závrat'.

"Chvála Bohu," praví Trešl vítězoslavně, "v domě jsou lidé, kteří by mi to hned oznámili. Rozumíte? Řekli by mi to, a pak byste bez milosti letěl. Znáám jednu partaj, která má o domovnictví veliký zájem. Tak vidíte, máte na vybranou: nechat té muziky nebo se vystěhovat. Co tomu říkáte?"

Matas chvíli mlčí. Tohle přece jen nečekal. Domníval se, že až se Trešl vyzuří, bude zas všechno dobré. Cožpak mu nevyšel dosti vstříc, když mu místo Julči poslal Zdeňku?

"Pane domácí," praví váhavě, "kdybych si to tak směl rozmyslit. Odpovím vám, budete-li chtít, ještě dnes. Ale ještě raději bych byl, kdyby to mohlo být až zítra ráno. Chtěl bych se o tom poradit se svými dětmi."

Trešl se bez jakékoli zjevné příčiny dívá oknem. Patrně se domnívá, že takové neúčastné dívání jinak vypadá hrozně vznešené. Pak si změří Matasa ledovým pohledem.

"Tak dobře — zítra ráno. Do té doby počkám. Ráno sem přijdete a povíte mi, jak jste se rozhodl."

Na odpočívadle dřevěných schodů se musí Matas na chvíli zastavit. Ještě pořád tam visí kříž a pod ním červená lampička s dohořelým olejem. Ale teprve na dvoře, na plném den-

ním světle se mu pořádně rozklepou kolena.

Za pelargoniemi svítí zeleně dvě jedovaté oči. Hátlová.

III.

Toník běhá po dvoře sám, nikdo s ním nechce nic mít. Je tu ovšem také ještě babička, ale s tou nelze počítat, ta přece nikdy nemluví. Julča tu sice byla, seděla na nízké stoličce a začala mu vypravovat pohádku o protějším balkoně, pod kterým je okrouhlá studna, docela novou pohádku o Romeovi a Julii, ale tatínek ji zavolal a musila jít domů. Tam se všichni pořád jen o něčem radi a Toník neví o čem, když se mezi ně chtěl vlízt, přirazili mu dveře před nose. Vůbec s ním dnes nakládali špatně, což se obyčejně nestává, utrhovali se na něj, odstrkovali ho, jako by byl něco provedl nebo jako by ani nebyl jejich.

Ale ta pohádka je krásná, jen trochu nesrozumitelná. O balkonu již všechno ví, co s tím má však společného studna? Bude dobře se na to ještě jednou důkladně podívat. Chytá se oběma rukama železných prutů a vytahuje se na okénko. Ted' je docela nahoře, krásně si hová, schoulen v hnízdečku zaobalených mříží. Podívejme se, Špinka je dnes nějaký zaražený, nekouří, zato z Hranáče se valí celé mraky dýmu, občas z něho vylétne i jiskra. Takhle to trvá s Hranáčem už dlouho, Toník se na to ptal Julči, bylo mu to divné. "Chytily saze," řekla mu lhostejně. Jenže Toník by byl raději slyšel nějakou hrůzostrašnou historii o loupežníkovi, který se vzteká, až z něho létají jiskry. Julča, která má pro takové příběhy většinou smysl, protože je veselá, odmítla a začala mu vypravovat tu pohádku o dvou smutných milencích, kterým rodiče v lásce bránili. Je s tím snad v nějaké souvislosti to, co před chvílí v kuchyni zaslechl, když si byl pro do-

polední krajíček chleba, že si totiž Ruda Palička chce vzít Julču za ženu? Tatínek řekl docela jasně: "Kdy vlastně míníte mít svatbu?" Julča pokrčila rameny a odpověděla, že o tom s Rudou ještě nemluvili. A tatínek nato: "Jen to je mi divné, že jste to přede mnou tak dlouho tajili." Julča se zasmála do hrsti a nevysvětlila nic.

Tak tedy ta dívka naproti na balkoně nemůže být jeho sestra Julča, ačkoli se také jmenuje Julie, protože tatínek Rudovi nebrání. A ten, který pořád leze za Julíí po provazovém žebříku, nemůže být Ruda Palička, protože Ruda chodí k nim do domu už dlouho a vždycky jen dveřmi a nemá vůbec žádné rodiče, s nimiž by Matasovi mohli pěstovat takovou smrtelnou zášť. Je to vlastně velická škoda, bylo by docela zajímavé, zalidnit ten protějščí balkon známými postavami. Jenže ten Romeo, jak mu ho vypodobnila Julča, se Toníkovi tuze nelíbí, zdá se mu přesměřilý ohnivý a nerozvázný, vůbec se ještě nepokusil domluvit se s rodiči té své Julie. Půjde-li to tak dál a ani jeden ani druhý z těch dvou se neumoudří, pak se může docela krásně stát, že ta pohádka nakonec špatně dopadne.

U Matasů se nepracuje. Zdeňka sedí u zavřeného pianina a bubnuje prsty na víko. Julča si u stolu opírá bradu o obě pěsti a otec Matas chodí po světnici tím svým tragickým krokem, jako by se mu podlamovala kolena, jedno rameno výš, druhé níž, ruce za zády.

"Je to těžké," povídá, "zatrápeně těžké." Vypadá jako umučený.

Jak by takové rozhodování nebylo těžké! Trešl mu dal ultimatum: buď to jít odtud, nebo nechat hudby. Jít odtud — a kam? Kamkoli dolů do Prahy, do činžáku, do nějaké té komfortně zařízené, dusné betonové škatule? Opustit místo, kde se narodil, kde zestárl, rozloučit se s okolím, ke kterému přilnul? Nebo se

vzdát hudby, svého jediného potěšení? Nemůže se říci, že by ho byl osud nějak obzvlášť zahrnoval štěstím. Dvakrát byl ženat, dvakrát ovdověl. Matka je řadu let nemocna, řemeslo jde bídne. Zbývá hudba, povznášející nad všechny bědy, pramen nadšení.

"Bez hudby — jakýpak život?" praví nahlas, víc pro sebe než pro své posluchače.

"Bez hudby," přizvukuje Julča poslušně, "bez hudby být, tatínku, nemůžeš. To nejde."

Matas k ní obrátí svůj obličej s horečně planoucíma očima.

"Máš pravdu, to nejde, ale jak se mohu, odtud odstěhovat? Po tomh'e dvoře jsem se proháněl před lety zrovna tak, jako se dnes po něm prohání Toník. Valně se to tu od těch dob nezměnilo, jen plukovník byl tenkrát ještě docela mladý muž a místo mne tu bydlil můj otec. Knihařina tu zrovna tak páchla, jako tu páchne, zrovna tak se tu hrávalo, jako teď se hraje. Tatínek byl také náruživý hudebník. S vaší nebožkou matkou jsme se poznali tady v domě, v průjezdě, když přišla odvádět vyprané prádlo paní Šilpochové, která byla tenkrát sotva několik týdnů provdána. Pak jsme spolu chodívali Kapucínskou uličkou, po starých hradčanských šancích, a u svatého Jana Nepomuckého jsme měli svatbu."

"V novém bydlišti," praví Julča nesměle, "by sis také musil hledat nové zákazníky a já myslím, že by to bylo dost obtížné. Na stará kolena se každému špatně znovu začíná. Povážíš-li, že bys musil platit drahý byt, který máš teď zadarmo, a že by ti odpadly domovnické příjmy..."

"Tak pro co se tedy vlastně přimlouváš," vyhrkne Matas rozčileně, "pro to, abych odešel nebo abych zůstal? Vůbec ti nerozumím."

Julča již mlčí, ale myslí si své. Však se jí ještě naskytne příležitost,

aby do věci promluvila. Rozvážila si to všechno docela dobře.

Ted přišla na dvůr malířova Hanička. Je to dost zvláštní, protože zde tuze často nebývá, předně se s Toníkem většinou jen hašteří a za druhé ji tatínek malíř skoro denně vodi na procházky do okolních zahrad a parků. Možná, že ji její krásná, dobrosrdečná maminka úmyslně poslala k Toníkovi, aby se mu tu s babičkou tak nestýskalo. Od rána se u Pešinů zdrželivě, ale s napětím sleduje drama, které se odehrává za Matasovými zavřenými dveřmi.

"Podívej se," chlubí se Toník děvčátku, "já tu visím nad ohromnou dírou a ani dost málo se nebojím." Dívá se po očku po babičce, jako by ji bral za svědka svého hrdinství.

Hanička se ušklíbne. Pro takové klukovské kousky má jen pohrdání.

"Jestlipak víš, kdo to je Špinka, Slíva a Hranáč?" pokouší se Toník znovu zapřísti rozhovor.

Hoříčka je však strážlivá a nechce v komínech vidět nic jiného než zas jen komíny.

"A tu pohádku o Romeovi a Julii také neumíš? Víš, je to pohádka o protějším domě s balkonem a o té bílé studni."

Pohádka hoříčku nezajímá, ale hrozně, ráda by věděla, jak je asi ta studně hluboká.

"Sto metrů," praví Toník pohotově a ani nemrkne. Nikdy se na hloubku studně neptal a nic o ní neví, nedá se však zahánbiti. "Kdybych tam hodil kámen, vypadl by až dole v Praze. Znáš Prahu?"

Hanička přisvědčuje, že Prahu zná.

"Tak mi ukaž, kde je Staroměstské náměstí!"

Vtom však přichází otec Matas se svými těžkými myšlenkami v hlavě. Děti si nevšímá, jde rovnou k matce, usedá na skládací stoličku, která zde zbyla po Julce. Nevadí mu, že na stoličce leží nedokončené šití, nůžky a jehla zapíchnutá do látky,

"Tak, maminko," praví pochmurně, "budeme se stěhovat."

Stařena mlčí a obě děti rázem ztichnou. Toník i děvčátko pozorně naslouchají.

"Co tomu, maminko, říkáte? Musíme se stěhovat. Dostal jsem od domácího výpověď."

Toník cítí, jak mu něco tiskne hrdlo. Takhle se tedy věci mají! Proto se doma od rána pořád jen radí a radí! Nejraději by se dal do pláče, ale před dívenkou se stydí. Po druhé už před ní brečet nebude. Raději se provlékne těmi železnými pruhy pod sebou a zřítí se do propasti, než by připustil, aby mu před tímto ženským stvořením opět vyhrkly slzy.

"Nedá se nic dělat, musí to být." Matas hledí na matku s netajeným zármutkem.

Tu začne babička kroutit hlavou. Mračí se a energicky kroutí hlavou. Neříká nic, ale kroutit hlavou nepřestává. Znamehá to rázné odmítnutí.

"Ale když jsem dostal od domácího výpověď! Bud'to tu zůstanu, ale pak nesmím už nikdy hrát, nebo půjdu. Tak je to."

Babička stále ještě kroutí hlavou. Pro synova muka nemá porozumění. Myslí jen na sebe. Na svou vyhlídku, již nechce opustit, dokud bude živa.

Zdeňka se marně pokouší zastavit příval Toníkových slz. Lítost je příliš silná.

"Když jste mi nic neřekli! Kdybyste mi byli jen něco řekli! Nechali jste mě venku samotného!"

"Nu dobře, ale teď už to víš a neplač. Pláčem se nic nespraví."

"Já nepláču pro to, já pláču pro něco jiného!"

"A proč tedy pláčeš?" usmívá se Zdeňka.

"Protože — Hanička je tak hodná!"

Matas se nakloní nad chlapcem a ztrnule se na něj dívá. Je to ten bezradný pohled dospělých lidí, zasažených osudem, kteří předstírají rozu-

mnou resignací a zatím hledají v hořem zrůzněné tváři dítěte odpověď na své naléhavé otázky, sílu i útěchu.

"Ona povídala, že tatínek bude smět chodit hrát k nim, že to pan domáci panu malíři nemůže zakázat."

"Och, můj ty drobečku," praví smutně Zdeňka, "to by bylo málo platné. Malíř si ovšem může dělat v svém bytě, co chce, ale jakmile by se domáci dozvěděli, že tam hrává tatínek, že tam hráváme my, a on by se to dozvěděl docela lehce..."

"Ale já nechci pryč odtud, já odtud nepůjdu. Já nepůjdu od Špinky a od Slívy, nepůjdu od babiččina okénka, nechci se stěhovat — mně se tu líbí. Líbí se mi všechno, co děláme, kam chodíme — i Hanička se mi líbí — a paní malířová — at' tu tatínek zůstane!"

Toník je opět venku. Opět chodí po dvoře nedětský, přemýšlivě, má starosti. Dospělí mu nic neslibili, jenom ho chlácholili. Ke komu se obrátit? Táhne ho to k mlčelivé babičce. Babička nikdy nemluví, ale myslí si své. Když jí tatínek domlouval, vrtěla hlavou. To znamená, že se stěhováním nesouhlasí. Toník v ní tuší spojení. Copak, aby se s babičkou dohodovil? Možná, že něco ví, nějaké tajemství, kterým se všechno to trápení nakonec v dobré obrátí, a že mu je řekne.

"Babíčko?"

Babička mlčí, záda má do oblouku, jako by se v své pojízdné židli choulila zimou, šátek jí padá do čela, takže je vidět sehnutou žlutou šíjí a v ní hluboký žlábek, plný stříbrošedého chmýří. Dívá se dolů na Prahu s obzvláštní soustředěností.

"Babíčko, co řekneme tatínkovi, abychom tu mohli zůstat? Já také nechci pryč."

Temné, vyhaslé oči se zvolna otáčejí na vnuka. Jedno je podivně sklené, zorníčku má natrženou, vypadá jako rozbité okno, druhé je obyčejné lidské oko. V tomto pohledu ne-

ní spojení, je v něm podezření. Staré dítě se jím ptá malého dítěte: "Jestlipak ty to myslíš vážně? Jestlipak mě jen tak nezkoušíš?"

"Už jsme dva," tvrdí Toník, "vy a já. Ted' ještě přemluvíme Zdeňku a Zdeňka řekne Julče. Ruda udělá, co bude chtít Julča." Toník si představuje rodinu tak trochu jako parlament. Tatínek bude přehlasován.

Pomalou, pomaloučku babička chápe. Bezzubá ústa se otvírají, koutky úst s tuhými chloupky se zachvívají — už už něco řekne! Ne, jenom zvedla zdravou ruku s klína, v níž měla ku podivu dobře schován kapesník, a vyplivla se do něho. Pak tutéž ruku — třeslavě — nejistě — položí Toníkovi na rameno.

Toník se cítí silný a statečný, ani za nic by neucukl, ani za nic by nepřerušil spojení, kterým se babička tak trochu dává do jeho ochrany. Ani za nic? A co když přece? Vpředu bouchla vrata. Těžký, chvatný krok, tak známý, krok majitele, dobytele. Urputného zlomyslného Hranáče!

Toník prožívá kritickou chvíli. Na zádech mu naskakuje husí kůže, na čele vyvstává studený pot. Může však utéci, když se babička zřejmě chystá prozradit mu svůj plán? Ne, to neudělá, nemůže to udělat. Vždyť je přece muž! Vydrží, nehne se z místa, at' se stane, co stane. Aspoň se snaží nedívat se na svého úhlavního nepřítele. Zvědavost mu však přece nedá, a tak koutkem oka zahlédne, že Trešl si v podpaží nese čtverhranný, v papíře zabalený předmět, nějakou bedničku, a k ní má motouzem přivázan podivný, zohýbaný trychtýř.

Trumpeta! Hranáč si v městě koupil trumpetu! Chce se ted' snad sám dát na muziku?

Jsou sice již skoro dvě hodiny odpoledne, ale Julča teprve umývá nádobí, dnes se u Matasů s obědem trochu zpozdili. A tu vchází do dveří Ruda Palička

"Rudo, kde ty se tu bereš!" žasne Zdeňka. Ještě snad nikdy se tu neobjevil v tak neobvyklou dobu.

Ruda rozpačitě vysvětluje. Ráno, když obstarávala dení nákup, si k němu Julča na Klárov odskočila a vyprávěla mu, jak si Trešl otce předvolal. Nu, a poněvadž se mu zdá, že by v té věci měl také co říci, vyžádal si od svého mistra na odpoledne volno a teď je tady.

Toník má v ruce lžičku, před sebou misku s kompotem. Jen tak z ní ulizuje, dává si na čas, snaží se jídlo co možná protáhnout. Nestojí o to, aby ho opět poslali ven. Ruda sedí důstojně za stolem, vypadá dnes jako opravdový host — po prvé za všechna ta léta, co sem dochází. Ruce má na kolenou a pořád si ta svá kolena hladí, s Julčou nespouští oči. Toníkovi to je už protivné.

"Nemá to vůbec žádný smysl, Trešlovi ustupovat," bručí Julča a nasmíval se vyhýbá Paličkovu pohledu, drhne nádobí s obdivuhodnou pečlivostí. "Ted' si vzal tuhle záminku, až mu bude vyhověno, najde si jinou. Odřeknete si hudbu, dobrá, Zdeňka mu bude dělat děvečku, ale copak víte, kdy se mu zas něco znelíbí? Polévky mu budou přesolené, omáčky málo kořeněné, nebo si usmyslí, že domovník nemá mít malé děti. Říkám vám, nebude spokojen, dokud vás odtud nedostane. Má vztek a chce se pomstít. Já — já bych se sebrala a šla. Nečekala bych, až vám zas vynadá, až vás zas nějak poníží."

Matas stojí u sporáku, jako by k němu byl přikován, ruce za zády, bradu do výše — zajatec svaté inkvisice. Před ním plápolá oheň, kat si chystá mučidla, již již ho začnou po těle pálit rozžhavenými železy! Ani nehlesne.

"Pane mistr," rozhoví se vroucně Ruda Palička na Julčin pokyn, "vždyť ono se to nějak vytváří. Ode dneška si hledám nějaký slušný byt. Takový, v kterém bychom se všichni

směstnali. Byt, kde bychom společně pracovali a společně hráli. Je už na čase, abych se udělal pro sebe. Já bych — vy byste se mnou — —" Neví, jak by vyslovil, že Matas má být v tomto novém uspořádání vlastně jeho, Rudovým pomocníkem. Přece si ten starý člověk nemůže začít něco na vlastní pěst! "Vždyť jde jen o to, abychom jedli nějaký chléb. Nemusí to být zrovna pečené. Konečně," povídá rozjařeně, "proč ne? Když se přičiníme, brzy bude i ta pečené."

Julča sleduje svého ženicha s oním přemítavým výrazem, s jakým se díváme na natažený stroj, o jehož dobrém chodu se chceme přesvědčiti.

"A tak bych do toho praštil," spouští se Ruda, takto povzbuzován. "Na truc bych vytáhl cello, naladil housle a udeřil do klavíru. Ten by koukal! Do té doby, než by vypršela výpověď, bychom mu tu aspoň vyhrávali. Každý den. Možná, že by pukl zlostí a byl by od něho pokoj."

"Já do činžáku nepůjdu," prohlásí Matas hlasem umíněného dítěte.

"Kdo vám říká, že zrovna do činžáku?" Ruda je dnes neuvěřitelně výmluvný. Nikdy ještě nebyl! "Vy si představujete — když stěhovat, tak dolů do Prahy, já vím. Bojíte se těch velikých moderních domů. Ale copak by se nenašlo něco menšího tady nahoře? Třeba v nejbližším okolí, pod Loretou, v Úvoze, na Pohorelci. Tady je starých domů — jeje! — a do těch se lidé neradi stěhují, mnohem raději jdou dolů, do komfortu. Jen hledat!"

"Já vím," praví Matas tiše, "jsi hodný hoch." Snad ho dokonce prve Rudův nápad na chvílku zaujal, na jeho tváři se zračilo jisté oživení, teď však již tato jiskra opět zhasla. "Víš, ono to nepůjde. Pro mladé manžele je lepší, když jsou sami, aspoň z počátku. Je to všechno náramně hezké, ale pohromadě — to by nás bylo trochu mnoho. Nevěřím také, že by se tady nahoře doopravdy

něco příhodného našlo. Je to tu přece jen levnější než dole, a kdopak má chut' vyměnit levné za dražší? A i kdyby — příliš jsem si tady zvykl. Tohle místo mi žádné jiné na světě nenahradí." Pokyvuje hlavou a chvíli mlčky přemýšlí.

"Ještě jsem se nerozhodl," kótká uboze.

Ruda se odkrade do kumbálu, aby se tam potěšil se svým cellem, dveře za sebou nechává dokořán otevřené. Jednu ruku má v kapse, druhou ohledává každou tkaničku, každý záhyb plátěného obalu. Pohvizduje si. Toník si může vykroutit krk, pokukuje po něm pln němého obdivu. Neuvědomuje si dosti dobře smysl Palíčkovy horlení. Je to přece jen chlapík, ten Ruda. Přemýšlí, není-li v něm něco z ohnivého Romea.

Julča vynáší na dvůr dřež s pomýjemi. Patrně se tam chvíli zdrží, má jej v úmyslu nad kanálem důkladně vydrhnouti.

"Tatínku," ozve se Zdeňka vážným, důtklivým hlasem, "je tu ještě jedna stránka té věci, a tu si také musíme rozvážit. Pamatuješ, jak jsi jednou nadhodil, že tu Trešl nebude věčně?"

Matas se k ní obrací, v očích plachou otázku. Pravda, říkal to, dobre se na to pamatuje, jenže to bylo za jiné příležitosti a docela jinak myšleno.

"Jsem o tom přesvědčena, že tu dlouho nebude. Nenajde tu pro sebe dost zábavy — příznaky se konečně už ukázaly — ten klid tady, to není nic pro něj, jemu by se spíš hodila nějaká rušnější čtvrť, střed města, tam má přece také ty své kumpány. Uvidíš jednou se sebere a zmizí. Opatří si tam dole mládenecký byt podle svého vkusu a tady to pronajme."

"Já vím," namítá Matas nejistě. "ty mě chceš jen tak těšit."

"Naprosto ne," řekne Zdeňka živě. "Copak tvrdím něco nemožného. Chtěla bych se vsadit, že se jed-

noho krásného dne vystěhuje. Pak na jeho místo přijdou nějakí slušnější lidé, kteří nám do našich zálib nebudou mluvit. Nebo to zkrátka nechá prázdné a bude pryč. Ale vím my, co se všechno může stát? Je to násilník, hýřil, neklidná povaha — rozhází peníze — nu, a pak to třeba ještě rád prodá. Shledá, že to není tak jednoduché, žít z kapitálu — při jeho požadavcích. Chytí se zas svého obchodu. Nebo se pustí do světa. Co tu je všelijakých možností! Zkrátka, musíme to vydržet."

"Vydržet, vydržet," opakuje po ní podrážděně Matas, "tobě se to řekne. Jsi mladá, můžeš čekat. Všichni jste mladí — ty, Julča — i ten Trešl je ještě mladý. Já jsem už starý chlap, čekání, to pro mne není. Budeme-li s Trešlem jeden na druhého čekat, já to nebudu, který se dočká."

"Dočkáš se, uvidíš," tvrdí Zdeňka s nezvyklou vášnivostí. "Vzpome-neš si jednou na má slova: odejde odtud dřív nebo později. Musíme jen mít trpělivost."

Najednou zazní zvenčí břeskný pochod. Trá-tráta-ratátá-bum, bum, bum,!

"Vojáci!" vykřikne Toník a běží na dvůr. Ve dveřích vletí do náruče Julče, která se vrací s vymytým dřezem.

"Bláhový," povídá mu, "podívej se nahoru."

Tot' se ví, žádní vojáci nemaširují kolem domu. Z otevřeného okna Trešlova bytu vyzývavě trčí plechový trychtýř. Gramofon statečně vytrubuje. To je tedy ten přístroj, který si Hranáč koupil! Toníkovo tušení bylo v jádře správné. Ano, nyní bude on celému domu vyhrávat.

"Jak ohavné, jak ubohé dětinství," křiví Zdeňka opovržlivě rty. "Tohle má být nejspíš jeho největší triumf. Přinesl si svou vlastní hudbu. Dopřeje sobě i jiným toho, co on má rád, čemu on rozumí. Nu, to se mu podobá. To je přesně v jeho stylu."

Ruda vchází do kuchyně, mračí se jako d'as, rty má pevně stisknuté — vypadá přímo nebezpečně. Pro koho hraje Trešl? Co tomu říká Julča? Ovšem, Ruda je nenapravitelě pošetilý hoch. Ruda žárlí.

Matas si jde před dům pro svou výkladní skříňku. Vlastně je ještě brzy, ještě by nemusil, ale našel si záminku, chce být aspoň chvíli mimo rodinný kruh, dočela sám, aby si mohl všechny ty věci srovnat v hlavě.

Dešť je na spadnutí, ve vzduchu je takový divný, skličující klid, ani větérek se nepohne. Větérek se nepohne a všechno na člověka padá. Inu, to, co říkala Zdeňka, není tak zcela bez podkladu. Jenže ten gramofon přišel zrovna v pravou chvíli. Však také Julče zasvítily oči — vídíš, neříkala jsem ti to? O tom nemůže být ani nejmenší pochybosti, Trešl si zamluvl, že ho bude trýznit. Ty hnusné skřeky toho sprostého pochodu! Byl toho plný dvůr, plný dům, a nebylo kam utéci. Ale co — dnes takové, zítra zas jiné ponížení. Zvykej! Zvykej! Matas rozhodně zvykat nebude. Dosud žil rovně, po svém, a teď by se měl hrbit před takovým — takovým — —. A kdyby i nakrásně to mělo trvat jen krátký čas. Ne, nebude se přizpůsobovat. Julča s Rudou mají pravdu. Ten hoch. Ruda, není z těch, kteří hovoří naplano. Když slíbil, že bude hledat byt, tak jej také najde. A třeba to ani nebude tak docela zlý byt. Ovšem, takovýhle byt to nebude, ale zato tam budou hrát kdy a jak budou chtít, docela svobodně...

Již sahá na skříňku, již ji podkládá kolenem — a vtom je zaskočen. Rozhlaholí se zvony. Nejdřív začnou svatovítské. Bouří, bouří — právě hromobiti tónů, a teď se přidávají i ostatní, celá ta vzácná společnost kolem dokola, staří známí, spolehliví přátelé z těch nekonečných let a měsíců a dní!

"Zůstaň, zůstaň," hlaholí zvony, "tady jsi žil, tady jsi žil — nemůžeš

pryč, nikdy pryč!" Nemůžeš pryč, tady ses narodil, tady jsi vychoval děti, tady jsi získával, tady jsi zlácel, se životem se rval, z této půdy ti občas vykvetla prostá chudobka radosti, sem patříš celou svou podstatou. "Kampak bys šel, kampak bys šel," vyčítá tlumeně Strahov, skryt v akustickém stínu, a svatý Jan Nepomucký horlí: "Najdeš to kde, co tady máš?" Alžbětinský klinkáček odpovídá jednoznačně: "Nik-dy, nik-dy, nik-dy."

Nakonec bijí hodiny a na Loretě se rozcinká zvonková hra.

Matas se vrací zvenčí bez skříňky, s bolestně staženou tváří.

"Copak je s tebou, tatínku," ptá se ho Zdeňka, "potkalo tě snad něco zlého? Něco ti schází?" Sama pobledla náhlou starostí.

"Ne, ne," vrtí hlavou Matas, "nic se mi nestalo."

Zdeňka se na něj chvíli vážně dívá, pak se ho znovu zeptá: "Ty už teď víš, co ráno odpovíš Trešlovi?"

"Ještě jsem se nerozhodl," praví Matas a těžce dosedá na ustlanou postel. Spíná ruce, až se mu nehty zarývají do masa.

Zdeňka s Julčou spí v pŕkoji. Zdeňka na poselí, patřící k nábytku, Julča v jakési ohromné, jen fermeží natřené bedně, která se ve dne přikrývá deskou a zastírá dvěma dovedně sestehovanými pokrývkami. Podle té desky se jí říká táfle. Stávala kdysi v kuchyni, ale po smrti Matasovy druhé ženy byla přestěhována do pokoje. Ve spodní části táfle je totiž zásuvka, která se na noc vytáhne a je lůžkem malého Toníka. Poněvadž v bytě není pro nový kus nábytku místa, je velmi podobné pravdě, že bude Toník spát v zásuvce ještě v dobách, kdy začne chodit do školy.

Leda že by v té věci nastaly podstatné změny, až se Julča provdá.

Matas má postel v kuchyni pod oknem a babička u dveří do kumbá-

lu. Ten kout je nejteplejší z celého bytu, je blízko sporáku.

Je to krásné, spát u okna! Kdykoli se člověk v noci probudí, spatří nad sebou oblohu plnou hvězd. Jenže dnes hvězdy nesvíí a Matasovi se ani nechce otvírat oči. Má obličej obrácen do kuchyně — do tmy. Ten mrak, co stál večer nad západem jako černá zeď, se mu nyní vplížil do srdce. Odděluje jeho srdce od ostatního světa jako opona. Celou svou tíží spočívá na jeho mozku. Matas se marně pokouší myslet, nemůže. Ráno má říci závazné slovo Trešlovi a on zatím vůbec nedovede myslet. Bože, bože, kdyby věděl, jak se rozhodnout! Na jedné straně dům — matčino tvrdošíjné ne — Toníkův pláč — Zdeňčina víra — na druhé hudba. Nemít hudbu. Žít mlčky, tiše. Poslouchat cizí, hlučný hlas. Ale to vlastně znamená nežít! Pro co se rozhodnout?

Matas vidí před pevně zamčenými víčky dvě misky vah v dokonalé rovnováze. Úzkostlivě pozoruje jazýček, ale ten se neuchyluje. Na jedné straně je jeho příslušnost k tomu- to kousku země, na druhé způsob, jímž se naučil vyjadřovat svou lásku, své nadšení — umění, které ho povznášelo nad všednost dní, nad únavu a životní prázdnotu. Dívá se, studený pot mu vyráží na čele: jazýček se podobá ohnivému vykřičníku, tiše hořícímu plaménku lihového kahanu, je však zcela ukryt ve vidlici vah, jen jeho záře jej prozrazuje, posvátná záře Božího ukazováku, vztaženého k zenitu...

Kdyby tak věděl, co ještě přihodit na tu či na onu stranu, jak způsobit, aby se misky pohnuly, ať už jedna nebo druhá, alespoň maličko, aby se pohnuly! A v této trýzni, v tomto soustředění a imaginární paprsek spravedlnosti — Matas usíná.

Vtom slyší: jako když někdo zkouší struny jeho houslí. Lehounčými, opatrnými prsty, jednou, znovu — ale ne, to nemohou být housle, to je

hlubší, sytější tón — zní, opět zní — ano, harfa je to, někdo brnká na harfu! Kde by se tu však, Panebože, vzala harfa?

Ted' právě se k ní přidávají housle. Vláčně, vážně, melodie se upevňuje, mohutní druhými, třetími houslemi — ozývá se cello. Ale vždyť hraje celý orchestr! Je to možné? Matas otvírá oči. Hle, není již tma, je jasno jako ve dne. Chce obrátit hlavu k oknu a vidí — není okna. Kuchyňský strop, zdi, všechno je pryč. Nic mu nebrání v rozhledu. Nad ním se klene obloha, planoucí zvláštním, oslňujícím světlem, které nevychází ze slunce ani hvězd. Matas je úplně sám na vrcholu nějakého vysokého kopce — ne, není to žádný kopec, ted' to poznává — je to prostě střecha jejich domu, jak se tam dostal, nepamatuje. Dole v údolí, kolem dokola, hudebník vedle hudebníka, celé stovky hudebníků seskupených podle nástrojů. V popředí houslisté — je jich, nikdy jich lidské oko tolik pohromadě nevidělo — za nimi cella, violy, basy — na druhé straně klarinety, celá žebřík klarinetů — plechy křídlovek se blyští, za nimi bubny, a kdesi na samém konci obzoru obrovské harfy, hraje dýchacími barvami, podobné světelným fontánám.

Co to hrají? Symfonii, jakou Matas ještě nikdy neslyšel. Bouří to, a přece je to neskonale něžné, jímavé. Matasovo srdce trne úzkostí z všeho toho zpěvu, z toho kvílení a hřímání. Jak je to krásné! Smyčce nábožně steupají vzhůru a zase pokorně klesají, občas se kdesi vzadu obrátí k obloze i ten trub jako otvory křídloček úst, temně zarachotí bubny. Kde jen se tu vzalo najednou tolik hudebníků a kdo je vlastně řídí?

Ach, kdo je řídí! Matas žasne, nechce, nechce věřit svým očím. Na hradním nádveří jako na podiu stojí dirigent, nad majestátním čelem přil-

bu vlasů — ale ne, to nejsou vlasy, to je kovová věžní bání, ruce ve vášnivém vzepětí — gotický oblouk průčelního okna! Ano, celý ten velkolepý hudební sbor řídí — Svatovítský chrám! A nyní již také Matas ví, kdo jsou všichni ti hudebníci. Město je to, samo město se svými ulicemi, mosty, domy a paláci, parky a náměstími! To co měl prve za jícny trub, není nic jiného, než tisícové komíny, klarinety — to jsou prejzy na malostranských střechách, vláčné pohyby houslistů — větve stromů ve Strahovské zahradě, rytmicky se pohybující větrem, bubny — voda na vltavských splavech. Celé město se dalo do hry, celé město pod ním je jediný obrovský orchestr z kameňe a malty, z tašek a cihel, a hudba, kterou vyluzuje, ta skvělá, bouřlivá symfonie...

Matas se obrací na lůžku, vzdychá, srdce mu bláznivě bije — a tu vidí, jak ohnivý jazýček na váze — stále ještě je tu ta váha — se pomalu odklání z vidlice, krvavě zazáří.

"Panebože, jak ti děkuji," šeptá Matas nahlas, a z očí mu vytrysknou slzy.

Ty slzy ho probudí doopravdy.

Vyskočí z postele, v uších ještě kouzlo té úžasné hudby, vyhlédne oknem. Ne, to nestačí, musí vidět Prahu, teď hned! Dveře nejsou u Matasů nikdy zavřeny. Vyběhne na dvůr tak, jak je, v nočním prádle.

Okénko ve zdi ho přitahuje.

Spatří, jak se jasný kotouč měsíce ukrývá za mrak. Jeho poslední paprsky se však pořád ještě drží města zlatými vlákny — to jsou ty struny zázračných harf, které právě přestaly zníti.

Matas necítí noční chlad. Vyklání se z okénka, naráží čelem na železnou mříž.

"Copak tady děláš, tatinku?"

Zdeňka. Má přes ramena přeho-

zen Julčin nepromokavý plášť, ale je právě tak bosa a v nočním šatě jako on. Matas neví, co by odpověděl. Je pořád ještě v zajetí toho nesku-tečného světa, který se mu prve zjevil.

"Slyšela jsem tě sténat," vysvětluje Zdeňka. "Nahlas jsi v posteli sténal. Chtěla jsem se na tebe jít podívat, ale v tom jsi vstal a utíkal na dvůr. Šla jsem za tebou."

"To se ti mi zdál podivný sen," šeptá Matas. "Neuvěřitelný, zvláštní sen! Jak bych ti to řekl?" Láme si hlavu, chtěl by to dceři vyprávět tak, aby mu porozuměla, aby to pro-cítila s ním. "Představ si — zdálo se mi, jak stojím nad Prahou, sám, a z města vychází taková krásná hudba — dojalo mě to." Mávne rukou. Ne, nejde to. Není možná, abys to pochopila.

Zdeňka vyčkávavě mlčí.

"Viš," vyhrkne Matas, "již jsem se rozhodl. Nepůjdu odtud. Ten orchestr — to bylo takové — nu, Boží rada. Jaképak tesknění, jaképak zoufání, když všechno kolem nás je vlastně hudba — město samo, všechno, co je v něm, mluví srozumitelnou řečí k uším, které jsou schopny ji vnímat. Když se tak podíváš, když se dobře podíváš — a zaposloucháš se — uvidíš: kameny hrají. Ano, kamení hraje a střechy a komíny — všechno — já nevím, jestli jsem ti to řekl dosti jasně. Ale — prostě to nejde, odejít odtud. I když budu mlčet, když nebudu hrát — nu, hudba zůstane. Postačí, abych si vzpomněl na deštní sen, a vždycky ji uslyším. Ano, hudba zůstane."

A najednou ho přemáhá lítost. Zajíká se. Již nemůže vyslovit ani jediné slovo. Bud' rozčilením nebo chladem se začne třást po celém těle. Je to silnější než on, marně se to snaží přemoci.

"Pojďme, tatinku, domů," hartu-si Zdeňka. "Prostydneš!"

Matas se nevzpírá, nechává se od ní vést, nepřirozeně vzpřímený, ztrnulý, s očima upřenýma k obloze.

“Už se s tím nermuť, tatínku,” hovoří chvatně Zdeňka. “Nic moudřejšího jsi nemohl udělat. A všechno nakonec dobře dopadne, uvidíš. Přesně tak, jak jsem ti to řekla. Budeme trpěliví, budeme čekat. Budeme čekat spolu.”

Na kuchyňském prahu k ní Matas otočí svůj obličej všílnáře. Je v něm smutná otázka. Zdeňka jí porozumí.

“Já vím, co myslíš. Mohu tě ubezpečit — netrápí mne to ani dost málo. Nikdy jsem netoužila po vdávání. Mám Rudu ráda a budu ho vždycky mít ráda, ale za muže bych ho

nechtěla. Přeji ho Julče z celého srdce.”

Matas neříká nic, ale vztáhne svou velikou ruku a pohladí ji po vlasech. Neobvyklá lichotka.

“To nic není,” řekne tiše Zdeňka a rychle se podívá jinam.

Doma shledají, že nejsou sami, kdo bdí v této zvláštní noci. Babička sedí vyčkávavě na lůžku, ví, že se něco děje, a tuší, co se asi děje. Toník leží ve své zásuvce s očima rozšířenýma bázni. Ty podivné výlety dospělých do noční temnoty ho naplňují úzkostí. Již již se chystal probudit Julču, která ze všech spí pokojným, zdravým spánkem.

Nu, aspoň oba ti spiklenci uslyší ještě teď, v noci, tu dobrou zprávu.

Cikánská hádanka

V lese u Záborčí se usadili cikáni, rozebrali tam několik hranic paliva, rozdělali ohně, vařili, pekli a smažili. Velmi nepřijemná a nebezpečná věc. Jak jenom se jich zbavit — jak je dostat z ohroženého lesa? Po zlém? To by vyvolalo cikánskou pomstu. Tedy po dobrém. — K vyjednávání s cikány nabídl se hajný Kulich, který nakoupil na účet lesní správy několik balíčků tabáku a lahvičku špiritusu, nalažil mírumilovně tvář a odebral se do cikánského tábora. Byl tam vřele uvítán a nepostačil skrývat ruce, z jejichž dlaní chtěly mu cikánky “čisti” jeho životní osudy. Podarovav chytivé “věštkyně” několika drobnými mincemi, rozdělil mezi muže tabák a “elixír” čímž si získal náklonnost i šedivého Istvána, který byl přednostou cikán-

ské “domácnosti.” Brzy pak hajný starého cikána vlídnými slovy přesvědčil, že z pobytu v Záborčí nic výnosného pro cikány nehledí, a radil, aby tedy putovali dál. Hned poté nechal István zapřáhat do vozů chundelaté koníky a tlupa se chystala k odjezdu. Přece však si ještě vyžádal “čiko” (doutník), aby měl z něho “bago” (smotek k žvýkání), načež dal hajnému na rozloučenou hádanku: “Co nebylo, není a nebude. Ale kdyby to bylo, bylo by to pro cikány dobré.” Pan Kulich neuhodl, proto starý cikán hádanku opakoval a připojil její rozřešení: “Aby byl cikán hajným!” A po chvílce dodal István srdečně: “A k tomu, aby byl takovým hajným, jakým jsou oni, vzácný pantátinku.”

Po dlouhých letech opětne v ráji svých dětských let

Napsal a ilustroval Kamil Kabát

A plzeňské nádraží přisupal z těžka z Plzně lokální vlak. Jeho staré, nepohodlné vozy drkotaly mezi polními lány, kolem stromy zarostlými stráněmi, modravých chlumů a květy posetými loukami. V prázdném nádraží, spícím v žáru slunečného dne, pod stínem rozložitých stromů, si vláček na chvíli pohověl. Z jeho útrobu vystoupila čiperná babička a několik výletníků z Plzně, kteří se rovnou dali na cestu, stromovým lemovanou silnicí, vedoucí přímo k modravým lesům, pod zříceninami hradu Radni. A když už se lokálka hotovila k odjezdu, skorem v poslední chvíli, vystoupil ještě z vlaku starší pár manželů s několika příručními zavazadly, z kterých bylo na první pohled vidět, že sem, do toho kraje nepatří. Na peroně se rozhlíželi chvíli, jaksi rozpačitě kolem sebe, při čemž osmahlý, asi šedesátiosmiletý muž, vkusně dle světové módy ošacený, cosi vysvětloval své o něco mladší družce, v jejíž milém, dobrosrdečném, obličejí, zářily udivením hezké modré oči.

"Hled, milá Karličko," hovořil dojatě muž, jehož rozšířené modré oči, dívaly se zasněně po okolních leších — "nedaleko odtud je již ten rajský kraj mých dětských let, o němž jsem ti tak často v Americe vyprávěl. Jak se ti líbí jen ten pohled na hrad Radni a ty lesy?"

"Jsem nadšena, Kamile. Jsou to zajisté nádherné lesy, a ten čistý

vzduch a božský klid. A vůbec celá naše stará vlast se mi líbí, bez pochlebování, obzvláště ten lesnatý plzeňský kraj."

Byla by pokračovala v nadšeném chvalozpěvu, ale když zpozorovala a jakou nedočkavostí obrací se její muž Kamil k východu z nádraží, zmlkla a následovala ho.

Kamilu Kabátovi se mžily oči štěstím a radostí. Před ním ležel jeho ráj, na který po celou dobu svého dyaapadesátiletého pobytu v Americe nezapomínal.

Kus světa viděl a prožil v něm mnohé těžké životní boje, nežli se v něm zachytil a domohl se svého neodvislého postavení. V Americe za ta dlouhá léta zdomácněl a stal se právoplatným a hrdým občanem Spojených Států; a přec zdálo se nyní, že teprve teď kráčí svému štěstí vstříc.

Co vlastně očekával? Co bylo příčinou toho radostného rozechvění?

To dobře Kabát sám oddůvodnil: "Člověk už je takový... Snaží se zachytit poslední paprsek léta, ačkoliv ví, že jej nezadrží... Touží zachytit ještě jedenkrát čarovné dojmy svého mládí, ačkoliv ví, že se již nevrátí..."

Proč čeští vyhnanci přecházeli s nebezpečím života pomezí své ztracené vlasti, aby ještě jednou spatřili svou rodnou zem?... Člověk je takový bláhový tvor, že nechce zapomenout a živí v srdci touhu po ztraceném ráji novými obrazy, a ty vidiny jsou často v cizině jeho jediným po-

“Na peroně se rozhlíželi chvíli, jaksi rozpačitě kolem sebe, při čemž osmáhly, asi šedesátosmi letý muž cosi vysvětloval své o něco mladší družce, v jejímž milém, dobrosrdečném obličejí zářily udivením hezké, modré oči.”

těšením... Manželé Kabátovi byli tedy dlouholetí Američané československého původu. Kamil Kabát, jehož chrpové oči zářily nyní obnovenými vzpomínkami na jeho zlaté, bezstarostné dětství, narodil se v Plzni před šedesátími lety a od svého osmnáctého věku usazem je v Americe. Jeho manželka Karla narozena byla v malém městečku, blízkého okolí Prahy a od svého útlého věku také v Americe úplně zdomácněla. Obá tedy prožili většinu svých let v Americe, přivykli a srostli dokonale s americkým způsobem života, otužili a zocelili své srdce neuprosným životním bojem, ale teď, když po době více než půlstoleté vrátili se v rodnou zem a viděli ty hluboké modré lesy, ty upravené úrodné obilmi lány, rozlezlé po stráních, zelené louky při řekách v údolích, cítili, že je v rodné domovině přec jen nejkrásnější. Ty chaloupky došky pošíité, připadali jim milejší, nežli nádheré paláce, a ty rybníky, rákosím a žabincem zarostlé, půvabnější nežli atlantické moře; a což teprve ty uspořádané a čisté jehličnaté lesy?... Kabát cítil se, jakoby byl součástí všeho kolem sebe. Sluníčko boží líbalo ho do tváři, země ho měkce nesla, vonný vánek ho ovíval, skřivánkové mu zpívali cestou a kukačky s protějších strání ho vítali radostným kuku — kukú. Celý kraj jakoby volal na něho: "Vítáme tě k nám — máme radost žes na nás nezapoměl!"

Od nádraží dali se na cestu k nedaleké vesničce Sedlci uličkou, obejitím rohu, kolem pivováru a Šolarových usedlostí, kde sešli pak z plzeňské vyvýšeniny do rozlehlé nížiny luční, táhnoucí se daleko po obou stranách Uslavy až k Sedlci, jejíž chalupy bělaly se v dálce potroušené na dosti příkré stráni až k hranici modrých lesů. Po pravé straně jevil se jim obraz krásných, modravých, jehličnatých lesů, korunovaných zříceninou hradu Radíně, po levé pak vl-

nitě návrší, přecházející v tmavé zalesněné stráně, jako kulisy úchvatné panorámy.

Každá píď země tady připomínala Kamila Kabátovi jeho radostné mládí. To čisté a světlé pohnutí stoupalo nad bílé obláčky k zářivému slunci, v jehož paprscích se koupalo jako v zlaté lázni. Jak často v dálné cizině v zadumání vzpomínal na ty dávné, zašlé časy — takže všecko mu i nyní přicházelo jako sen, když jako malý chlapec běhával tudy po loukách kolem řeky, po silnici, stráních a lesích, kde tisíce libovonných květů závodilo s pryskyřičnou vůní vánku, přicházejícího od smrkových, borových a březových lesů. Prožil v tomto kraji jež bylo rodištěm jeho matky, své nejkrásnější životní chvíle, od svého nejútlejšího věku a proto nebylo ani divu, že si ten romantický kraj tak zamiloval, ač rodištěm jeho byla vlastně černá Plzeň.

Z toho důvodu také po odbyté návštěvě Prahy a jiných význačných míst v československé republice, a po krátkém pobytu v rodinném městě a radostném shledání a uvítání sourozenců a přátel, přijíždí Kamil Kabát se svou manželkou Karlou do vysněného ráje mladých let, by navštívil staříčkou již tetu, bratrance Jarouše a sestřenicu, s kterými tak rád skotačil za dětských let a i později rád se stýkal. Říká se sice, že se nemáme vracet na místa svého dřívějšího působení, nechceme-li ztratit tyto krásné iluze, které přibývají věkem ještě růžověji. Ale Kamil Kabát byl přesvědčen, že nedojde u svých příbuzných této smutné zkušenosti. Najde vše tak, jako v době, kdy dříval tu na prázdninách.

Jen na věku všem přibývalo, tetě, sestřenicím i bratranci Jaroušovi. Jen bratrance Karla, s kterým býval nejlepším kamarádem, s ním se již neshledá, toho již na živu nezastihne. Jinak se tu nic tak dalece nezměnilo, i ta hostinská živnost, která vedena byla ještě za jeho odjezdu z

Čech do ciziny ovdovělou tetou za pomoci sestřenky Hermíny, nechyběla. Ta vedena byla nyní bratrancem Jaroušem, kdežto staříčká již teta s Hermínou dožívaly se ovoce svých příčinlivostí v útulném domku nedaleko svého majetku. Ač dřívější život neušetřil ani je zlých trpkostí, žije se jim tu klidně a spokojeně uprostřed té přírodní krásy. Však to bývá již tak osudem na světě, že čím křišťalovější srdce, tím větších bolestí bývá mu údělem. O tom i manželé Kabátovi nabyli ve svém životě dostatečných důkazů.

“V brzkou již uvidím zase ty jejich dobré tváře, zlíbám jejich usouzená líce a přivinu jejich sestárlá těla na svá prsa, těší se Kamil Kabát. Přivine ty dobré duše s láskou snad větší, nežli objímal své sestry a švagry při svém odjezdu do Plzně. Však ani ti, pro tu horoucí touhu svého amerického bratra, k Sedleckému kraji neměli valného pochopení.

“Přijedou si z takové dálky na návštěvu Československa a sotva se okouknou po Plzni, zalezou si do Sedlce jako pobláznění. To jsou nějakí podivní Američané.”

Nechápali, že jejich americký bratr, po těžkém životním shonu, oceňuje více takové klidné a krásné dílo přírody, nežli nějakou marnivou výstřednost v nicotných zábavách městských, v kterých po novotách se honí svět, svou ctižádostivostí, svojí závistí a nepřejícností, a svými palčivými boly, všecko snažení a všechny tužby pouze a výhradně obrací ku zkáze života.

Dívaje se v před na ves, která zahalena byla v oparu sálavých slunečních paprsků, jakoby zahalena byla v průhledném závoji par rybníka, dvíhajících se horkem a mizících po svahu stráně v lesích nad nejvyššími chalupami, Kabát vzdechl z hluboka.

“Hled’ Karličko,” pravil ku své manželce. “Nic se tu nezměnilo, vše připadá mi býti stejné, jako když

jsem tu posledně byl. Je vidět, že lidé tady pro spokojený život mají pravého pochopení. Jak nás asi u tety přivítají? Poznají mne ještě?”

Choval je všechny ještě v paměti, jako nezapomenutelné obrázky a těšil se nyní, že je všechny najde stejně srdečné, jak se s nimi, před více než padesáti léty rozloučil.

S pochopitelným zájmem pozorovala i jeho manželka Karla krajinu, do níž jí rozechvěný manžel uváděl s takovým nadšením.

Lučinami, kterými se nyní ubíral, proudila nevelké řeka Úslava, na jejímž protějším břehu v dálce jevila se víska Sedlec, nad níž modraly se jehličnaté lesy, táhnoucí se někam daleko až za Štáhlavy. Kolem cesty, v svěží zeleni lučin, rozvíjely se pestré květy. Ze všech stran ozýval se zpěv ptáků, radujících se z krásné letní pohody. Cesta, kterou se k Sedlci ubírali, byla za toho letního rána rozkošnou. A ta krajina, která se před nimi rozkládala byla opravdu krásná, jako nádherný obraz složený ze zlata, zeleně a tmavé modře, oslněný září slunečných paprsků.

S opravdovým zájmem obzírala manželka Kabáta kraj, o kterém její manžel Kamil vždy s takovou láskou mluvil, a její rozzářené oči, jakoby laskaly všechnu tu přírodní krásu, jako něco již jí známého a drahého. Kamil všiml si jejího rozzářeného výrazu. Byl hrdým na to vzplanutí.

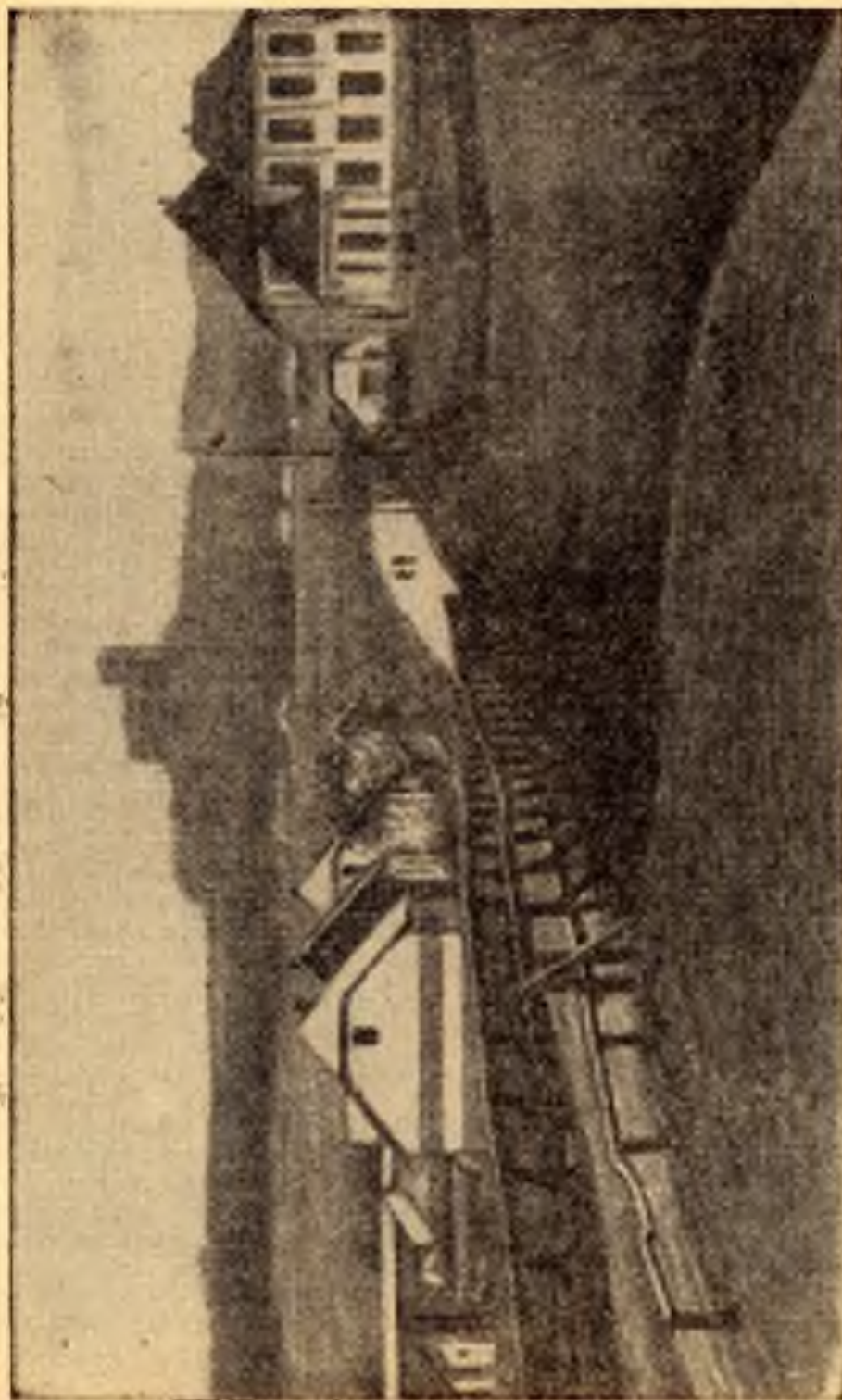
“Líbí se ti Karlo ten krásný rozhled po zdejším kraji?”

“Je tu hezky,” vzdychla si uznale, “ale což je to platné, když sem přicházím jako cizinka mezi lidí, kterých neznám?”

Zrak Kabáta zabloudil stranou, kde na pokraji vesnice stála tetina hospoda.

“Moji příbuzní tě srdečně přivítají, budeš vidět Karličko,” pravil. “Budeš u nich se cítit jako doma.”

Po nedlouhé chůzi loukou, došli američtí návštěvníci k místu, kde sta-

Po pravé straně jeví se jím obraz krásných, modravých, jehličnatých lesů, korunovaných zříceninou hradu Radčiny

rá, rozježděná luční cesta se stáčela k řece, kde tratila se v brodu. Pro chodce zbudována byla, na tomto místě, souběžná úzká lávka, po které přecházela se na druhou stranu řeky a rovněž vcházelo se přímo do vesnice, kolem panského dvora došlo se k jakési návsi na kterou čelila přední část objektů bývalé waldštenské slévárny a železářny. Po kameném můstku pak, přes sutický potok, jehož čistý proud tekli kolem zalesněných straní, někde od Timákova a vléval se u Sedlce do řeky Úslavy, docházeli k budově hostince tety Sobotové, kde Jarouš Sobota, bratranec Kabáta vedl nyní od tety převzatou hostinskou živnost, s výčepem plzeňského piva, tak že vše zdálo se býti Kamilu Kabátovi stejné, jak bylo když posledně opouštěl, po těžkém rozloučení tato místa, před svým odjezdem do Ameriky.

Svým neoznámeným ku předu příchodem, vyvolali Kabátovi nemalý zmatek v Jaroušově domácnosti. Přes to ale přivítání bylo nad míru srdečné a upřímné, ba tak dojemné že Kamil a Karla Kabátovi zaslzeli. Bratranec Jarouš v prvních okamžicích ani nevěděl, jak nejlépe by své zámožské hosty pocítil a pohostil, nežli došlo k uvědomění tety a sestřenic, že Kamil Kabátů přijel až k nim do Sedlce na návštěvu z Ameriky. Když pak došlo k jakémusi uklidnění a celé přibuzenstvo objímáním a potřásáním rukou uvítalo do svého středu nově objeveného bratrance a jeho ženu, zavedl Jarouš své hosty do té samé ložnice, v které Kamil Kabát vždy přespával, kdykoliv před dvaapadesáti léty navštívil Sedlec.

Toho večera bylo pak v hostinci Jaroušově velmi živo. Po večerní přišli i mnozí jiní sedlečtí osadníci, žádostiví poznati toho amerického návštěvníka. Kamil Kabát se svou manželkou Karlou byli středem celé společnosti. Museli vyprávěti o Americe, o tom jak se tam žije a pracuje, o životě krajanů, žijících v čet-

ných skupinách na farmách, osadách i městech; a o směsi různých národů, která v americkém tavicím kotli poznenáhlu slévá se v rový, rázovitý, americký národ, se všemi přednostmi i chybami. Nevynášeli při tom Ameriku vychloubačně, nenadšazovali, když mluvili a podivuhodných přednostech jejích, nesnižovali a nepodceňovali svou rodnou zem tímto porovnáním.

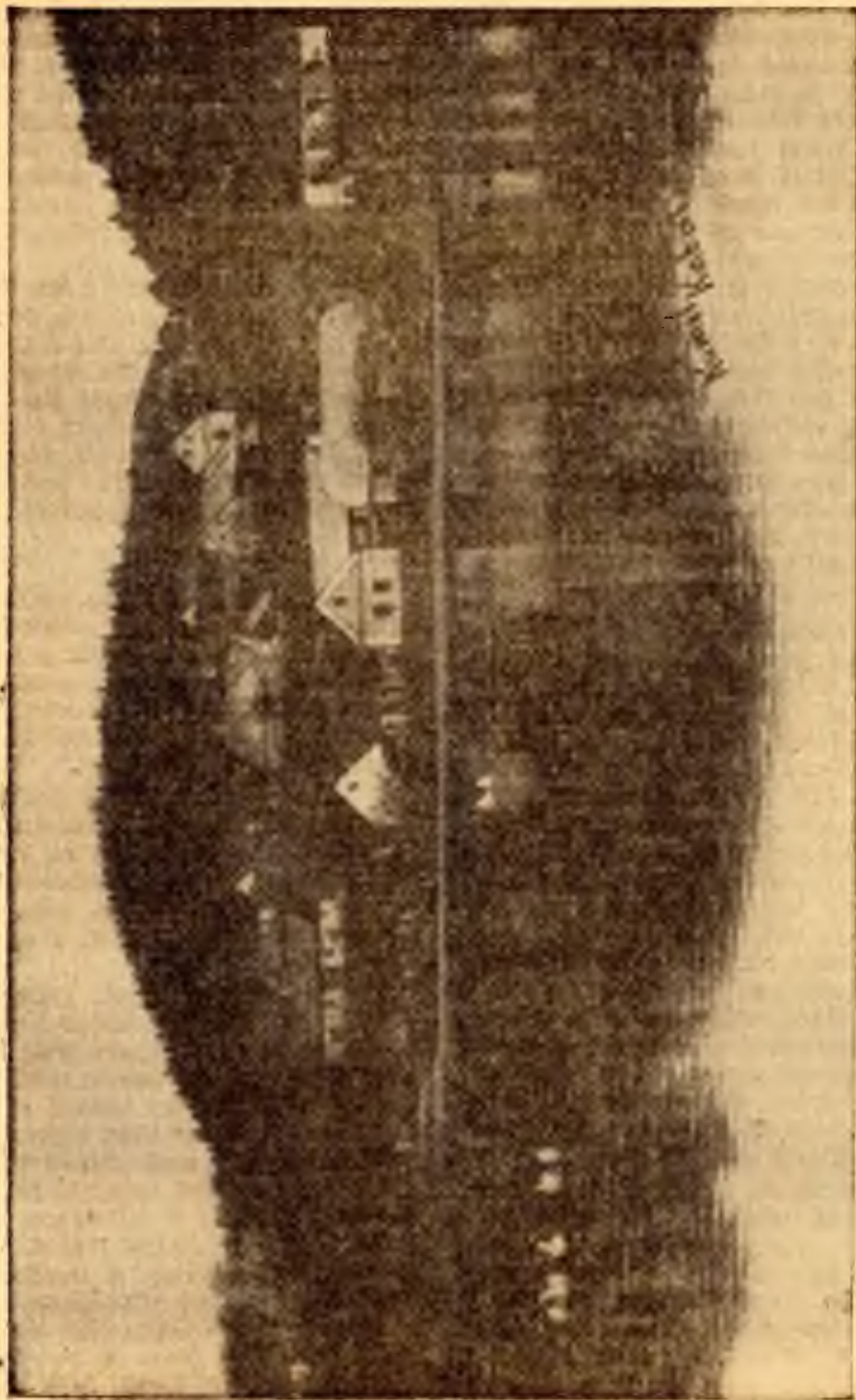
Po celý večer bylo stále o čem mluvíti, a ta rozmluva protáhla se do půl noci, kdy konečně manželé Kabátovi povstali, aby se po dnu plném dojmů, odebrali do přikázané jim ložnice a uložili se k odpočinku s úmyslem, že ráno si přivstanou, aby co možná nejdříve vypravit se mohli do lesa a pokochali se v té božské přírodě.

*

Sedlec je malá vesnička na úpatí zalesněného návrší. Ve středu návsi černá se bývalá slévárna a hamry waldštenského panství, které zakoupeny byly později škodovou továrnou v Plzni a práce v nich na to skoro úplně byla zastavena.

V několika chalupách a domcích bydlí osadníci sedlečtí, z nichž menší část živí se rolnictvím na vlastních polích, nebo nějakou malou živností; větší část prací v panském dvoře nebo zděláním dříví v lesích velkostatku.

Rodina Sobotová bývala jednou z nejpřednějších a nejváženějších v této dědině. Jak se mnohý ještě pamatuje, mívál starý Sobota, děd Jaroušův, velký smíšený obchod v Sedlci, právě proti hlavnímu vchodu do slévárny. Jediný snad obchod v Sedlci, kde k dostání bylo vše od životních potřeb až k rolníckému nářadí. Byla to příčinlivá rodina, která svou hospodárností a snaživostí, domohla se značné zámožnosti. Ovšem to bylo v dobách, kdy slevačské a železářské práce ve waldštenských těžárnách v Sedlci byla v plném proudu a mnoho mužů ze Sedlce

Dívá se v před na ves Sedlec, která byla v oparu sálavých slunečních paprsků, jakoby zahalena v průhledném závoji par rybníka, zdvíhajících se horkem a mizících po svazu stráně v lesích nad nejvyššími chalupami . . .

a okolních osad nacházelo tam dobrého zaměstnání. Hutní dělnictvo náleželo tehdy k hornickému cechu a při mnohých příležitostech vyrukovalo vždy v hornických parádních uniformách se všemi odznaky hutních zaměstnanců. A jelikož se za těch dob ve waldštenských hutích vydělávalo dost peněz, tak se také dle toho utrácelo.

Isbotova rodina obdařena byla dvěma dítky, synem a dcerou, Františkem a Annou. František po vychození obecních škol v Plzenci pomáhal rodičům v obchodě a později vystavěl mu otec na svém pozemku přes ulici, pěknou zděnou hospodu s výčepní místností, prostraným sálem a bytem, v kterém mladý Sobota si pak založil svou vlastní domácnost, jež později požehnána byla četnými dítky.

Jeho o něco mladší sestru Annu, která se stala miláčkem rodičů, poslali pak staří Sobotové po vychození škol v Plzenci, do Vídně k příbuzným na další výchovu. Což bylo v těch dobách jakousi modou, jelikož vyšších učilišť pro děvčata tehdy nebylo ani v Plzni, ba ani Praze. Anně dostávalo se ve Vídni klášterní výchovy v ručních pracích, šití, vyšívání, háčkování a p.; rovněž cvičena byla ve zpěvu a hudbě a hlavně v německé řeči a písemnictví, mimo jiných dalších předmětů. Byla vychovávána na dámu, která by byla vhodnou nevěstou pro nějakého vyššího úředníka nebo pána, jak dle značného věna jí přiřčeného bylo očekáváno.

Tuto bohatou a vzdělanou nevěstu pak získal otec Kamila Kabáta, Jan Kabát, který té doby hrál důležitou úlohu v plzeňské přední společnosti.

V manželství s Janem Kabátem došla Anna Sobotová místa, kde se svým předběžným vzděláním uplatnila. Dovedla ve společnosti přiměřeně vystupovat, zpívala příjemným sopránem klasické a Strausovi popěvky, které tehdy byly v módě, do-

vedla krásné ruční práce a upravovala si toalety dle nejnovější mody, ovšem později, když přibývalo jí starostí narozením několika dětí, zanechávala poznenáhla toho společenského života a věnovala se více rodině.

Z tohoto manželství vzešlo šest dětí, z nichž Kamil Kabát byl nejstarším; povahou i podobou matce úplně podoben. Po matce pak zdědil i zálibu pro hudbu a zpěv, lásku a talent k umění. Hlavně vrozená mu byla nežistná láska k domovu, vlasti a národů, která svedla ho v pozdějším životě do zkázy... nebo spíše by se mohlo říci do kolejí jiného, šťastnějšího života — jak se to vezme...

Jako prvorozený syn byl zhýčká a stal se miláčkem své matky. Vypravovala mu mnohé pověsti a pohádky z dob českých, jakých v těch dobách dáváno bylo dosti do knihkupeckého trhu. Později opatrovala ho případou četbou spisů Palackého, Tyla, Václava Beneše Třebízského a jiných českých buditelů, čímž vyvolala v duši jeho zápal vlastenecký a lásku k českému národu, která neznala hranic. To národní nadšení ho již v životě neopustilo, naopak stupňovalo se až k odvážnostem, kterými trpěl a později svedem byl na jinou životní dráhu, nežli na jakou předurčen byl svými rodiči.

Když byl ještě malým hochem, brávala ho matka často sebou na návštěvu svých rodičů do Sedlce. Posílala ho později i s chůvou k rodičům do Sedlce na letní prázdniny, což šlo Kamilkovi náležitě k duhu, neboť proběhal se náležitě a proskočil dosyta se svým bratrancem Karlem bos, v prosté bundě, vybrouzdal v potoce, poběhal v lesích, že pak při zdravém apetitu spal zdravým, tvrdým spánkem, jako dub. Bylo to krásné, bezstarostné mládí, které z neznámých mu příčin ostatním jeho sourozencům dopřáno nebylo. To byl ten dětský ráj, který pak i v ji-

nošském věku nejraději navštěvoval a jako student prodléval v tomto kraji s takovou láskou a oblibou, jakoby to byl jeho rodným krajem. Však byl to rodný kraj jeho matky, a s troskami hradu Radni a historické plzenecké Hůrky, byl to kraj plný zkazků dávné české historie, což zahostilo v prsou Kamila Kabáta zvláštní pocit lásky a úcty k této půdě jeho předků, jaká se jeví v duši člověka, jde-li po stopách minulosti svého národa. Pocit plný elegie a zároveň síly mocně povznášející — pocit, jenž bolem svým nesráží ducha v malomyslnost, nýbrž naopak tvrdí jej, přimí hlavu, rovná šiji...

Proniknut tou velikou láskou k vlasti a českému národu, a maje na zřeteli jen její prospěch, neznal Kamil Kabát ohledu ani k sobě, ani k jiným, na cestě, kterou směřoval k osvobození českého národa z područí rakouské nadvlády. A proto také, když v letech 1892 — 1893 vzbuzen byl mezi národně uvědomilými mládeži ruh vlastenecký, který vyvrcholil v revolučním sdružení Omladině, byl Kamil Kabát jedním z jeho nejhorlivějším činitelem. Súčastnil se všech akcí této revoluční organizace a poličních bojů za národní práva, až došlo k jeho zatčení a uvržení do vyšetřovací vazby u krajského soudu v Plzni, pro vzpouru a revoluční akci, ve spojení s protivládní skupinou "Omladinou."

Jen svému vlivnému příbuzenstvu měl Kamil Kabát děkovati že vyklouzl z drápů mstivé rakouské hierarchie a umožněn mu byl útěk do Ameriky.

Den na to, když propuštěn byl z vyšetřovací vazby na záruku k soudu, opouštěl Kabát svou rodnou vlast a Evropu, a loučil se se vším, co bylo mu nejmilejší.

"S Bohem ty můj rajský kraji, s Bohem vlasti má, ale snad ne navždy. Snad se k vám zase vrátím za několik let, až nadejdou lepší a svobodnější časy."

A pak se řítily události jako proud rozvodněné řeky, nebo jako příhody ve snu. Návrat z věznice domů, rychlé připravení zavazadel, větší kufr poslán byl již ku předu do Brem. Rychlý odjezd na nádraží, podobající se útěku. Přeplavní lístek na loď s jízdním lístkem až na místo určení, do Chicaga, byly v obálce, kterou otec mu odevzdal na nádraží s připomenutím, aby Kamil okamžitě napsal lístek až přejede bez pasu německé hranice...

Na hranicích Kamil Kabát proklouzl skoro bez povšimnutí a jeho srdce, zmírající strachem se uklidňovalo, když vlak se již rozjížděl od hraniční stanice v Chebu k severu.

Dostal se do přístaviště v Bremen dobře, ale když stál tam uprostřed davu jiných cestujících, očekávajících jako on převozní loď, která dopravit je měla na palubu přeplavní lodě, položil mu někdo ruku na ramena. Zachvěl se strachem a jen s v vynaložením všech sil se obrátil. Spatřil před sebou muže v civilním obleku s odznakem policie, který německy dožadoval se výkazu cestovního povolení, kterého ale vystrašený utečenec neměl. Ve svém zoufalství vytáhl z kapsy domovský list, který ve vodovém tisku nesl po celé šíři znak českého lva a popsán byl ručně inkoustem v české řeči. Německý agent, jimž tento tajný policista byl, pouze mrkl na podanou mu listinu a vracel jí Kamilu uspokojený. Ustrašenému Kabátovi se uklidnilo až tehdy, když stál již na palubě odjíždějící lodě, pozorující jak vzdalují se břehy Evropy. Po dvanácti denní plavbě octl se Kamil Kabát u břehů Ameriky a po krátké lékařské prohlídce vstoupil na půdu nového světa kde otevřely se mu dveře nového života.

Po svém příjezdu do Chicaga ke svému strýci dlouho nezahátel, opatřena mu byla práce v továrně a mladý emigrant nastoupil v novém světě novou životní dráhu.

Byl nyní svým pánem, tvůrcem svého osudu. Dýchal plnými doušky vzduch volnosti, při mozolném plahočení, ale při tom měl to radostné uspokojení, když pomýšlel na to, jak se asi tváří rakouská byrokracie, když zjistila, že zatčený politický velezrádce z drápů dvouhlavého orla tak šikovně se vymanil. Když ale octl se ve víru amerického životního shonu, poprvé uvědomoval sobě, že je úplně samotný na světě a v té chvíli přec jen zastesklo se mu po domově. Ta samostatnost, které se mu tady dostalo, drtila ho nyní strašnou tíhou zodpovědnosti. Neměl teď v celém široším světě jediné duše, která by mu pomohla, trochu se o něho starala, nebo jen zajímala.

Osamocen ve světě, ale v srdci zůstával věrem sám sobě. Láska k rodné vlasti tvořila tak velikou součást jeho nitra, že stále musela se projevovat v činech. Jeho vlastenecké zánícení ho ani v Americe neopustilo, ač bylo mu dosti těžce protloukati se životem, nežli dosáhl jakési životní neodvislosti. Člověk, jenž pracuje pro veřejnost, je jako Boží muka v širém poli. Každé zvíře se o něj otře a vystaven je všem bouřím a nepohodám, a také Kamil Kabát při své budítecké práci docházel mnohých nepřijemností, ale také mnoho hřejivých úspěchů. Nedbal těch malicherných překážek a šel vytrvale za svým cílem s malou skupinou svých přátel, která mohutněla a rostla každým rokem.

Zakládal české spolky, sokolské jednoty, vzdělávací besedy. Stal se bezplatným učitelem českých dětí v Americe narozených a věnoval se národní výchově dospělejších dítek druhé generace české v této zemi. Pracoval na založení knihoven dobré české četby a při tom horlivě burcoval národní uvědomění mezi českými přistěhovalci. Své síly věnoval bezplatně spolkové a národní práci s celou duší, ač při tom pracovati musel těžce, desíti hodinovou prací

v továrně, kde platy nebyly velké, na uhájení svých životních potřeb.

V této vlastenecké činnosti dostalo se mu později vydatné opory v bytosti jeho věrné manželky Karly, která obzvláště významemala se v organizaci Včelek, během první světové války, při sbírkách na národní účele, při vysílání potravinových zásilek, šatstva a prádla sirotkům a strádajícím v poválečném Československu, jakož i při sbírání peněžních fondů pro potřeby Národního Sdružení v Americe.

V této vlastenecké práci, kterou oba s takovou láskou a obětavostí konali v Americe uplynuly jim mnohá léta a oni čím dále, tím více srůstali s americkým životem. Na stesk po rodné vlasti pomalu již zapomínali. Nebylo ani na něj kdy při té jejich neúnavné činnosti. Za to lnuli stále více k práci, kterou s takovými dobrými výsledky v Americe prováděli. Po každé překážce, s chutí se vraceli k přerušené činnosti a cítili, že tím stále pevněji utužují pouta, vízící je k československé větvi v Americe a k jejímu spolkovému životu. Času k tomu zbývalo jim později málo, jelikož k usnadnění boje o životní existenci zavedli si obchod v české osadě západního předměstí Chicaga, čímž zaneprázdnění jejich se jen přitěžovalo. Ale při všem cítili se přec jen šťastní, až neočekávana rána osudu, náhlá smrt jediného jejich chlapce, nadějného synka, vyšinula je z kolejí. Ta krutá rána ochromila tu jejich vlasteneckou horlivost a snaživou pracovitost na dobro. Proдали obchod s majetkem a odebrali se na venek do ústraní, s úmyslem, v odloučení strávit zbytek svého života.

Čas otupí každý hrot bolesti a tak také u Kabátů začalo se po letech o zemřelém synu vzpomínati s větším klidem. Život jejich zase počínal plynouti obvyklým způsobem. Vypadalo to, jakoby navrácení byli k novému životu. Počali se opět

vžívati do ruchu vlastenecké činnosti. Přispěly k tomu velkým dílem příznivé zprávy z československé republiky, která pod vedením presidenta osvoboditele Masaryka vykazovala se příkladným vývojem z poválečného rozvratu Evropy. Nadešel čas, kdy jejich sny staly se skutkem, Československo bylo svobodnou republikou. Vzpomínali teď celou silou svých bytostí na osvobozenou vlast, příbuzné a přátelé v Čechách, kteří je teď svými přátelskými dopisy nabádali k návštěvě rodné země.

Uplynulo již dvaapadesát let od té doby, co Kamil Kabát odjel na dobro z rodiště. Mnoho se tam změnilo za tu dobu, ale změnil se značně i on sám, sestárl a nabyl mnohých velkých zkušeností. Nebyl už dávno ten, jenž býval před dvaapadesáti lety. V trpké a dlouhé škole životních starostí a útrap vychladla jeho horká hlava, zmoudřel pošetilý jeho duch, uspokojilo se nepokojné jeho srdce. Ale svou rodnou vlast a národ z kterého vyšel přechovával dosud v srdci svém jako ten nejdražší poklad. Nad tím vším, co se nyní dovídal ze staré vlasti počala mu probleskovati touha spatřiti ještě jednou rodiště a ten čarovný kraj svých snů.

Příležitost k tomu naskytla se mu roku 1937, kdy připravována byla v Praze veliké oslava 40. letého jubilejního sjezdu národních socialistů Československa, ku kterému pověřen byl Kamil Kabát se svou manželkou Karlou, od členstva národní sociální besedy. Frič v Chicagu, by jako zástupci tuto na sjezdu zastupovali. Jako bývalý Omladinář, delegát besedy a novinář dosáhl Kabát se svou manželkou v Čsl. patričního přivítání, jak od vůdců nár. soc. strany, tak i od předních vládních činitelů, což bylo jejich odměnou za veškerou vykonanou vlasteneckou práci. Zvlášť pohnuté a upřímné bylo setkání Kabáta se svými bývalými spolužáky a soudruhy s Omladiny, Klofáčem a Soukupem, Kroftou a j., ale při všech

těch slavnostních okamžicích toužil Kabát po tom, aby mohl utéci se z Prahy do kraje, kde prožíval své mládí — kde zanechal kus sebe. Přál si krásu samoty vstupujíc do oblastí, které zobrazoval si ve snách.

Hory, vzduch a krajina jako nádherný park jevily se mu od hranic Čech, stávaly se mu vzkříšenou legendou. Jeho nadšení se skrývalo a tím i stupňovalo. Neviděl lidí kolem sebe, jen zemi, jen Čechy s jásavým zpěvem skřivánek a vsával se v jejich životnost...

Emigrant, cizinec ve svém domově, říkal si a viděl s očima rozevřenými, láskou až děsivou — a jasně jako v horečce. A jak mu připadaly ty krajiny blízké a známé, vždyť je viděl zrakem svých vzpomínek zobrazením svých snů. Byl šťasten a něměně šťastná byla jeho manželka Karla, která sdílela s ním jeho vzrušení. Ustanovili si, že prohlédnou si v Československu všecko, projdou od Řípu k Blaníku, od Krkonoš k Šumavě, a na východ Slovenskem až k Bratislavě a Tatrám, neminou ani místečka.

Na nezapomenutelná místa svého mládí se podívá, by oživil dojmy svého dětství. Ano uvidí zas ten plzeňský kraj, kraj zřícenin hradů, staré slávy, důmavých jehličnatých hvozďů, rybníků i úrodných polí.

Především ale bloudili po Praze a srůstali s ní, vžívali se ve všecky minulé doby, znali dobře historii svého národa a bylo jim, jakoby rozmnožovali svůj krátký lidský život v tisíciletí. Teď teprve poznávali jak se patří Prahu. Dívali se z nábřeží na proudící řeku, již zpěněné, dovádivé vlnky, nad kterými poletují hejna racků, jim připomínaly Smetanovu hudební skladbu "Vltavu." Zastavovali se nad zjevy starých chrámů, s báněmi a věžemi, domy a zahradami a stoupajícími ulicemi Malé Strany k sluncem ozářenými Hradčany, jevících se v pozadí malostránské věže a zelené Mikulášské bány,

jako eposej toho historického zátiší.

Cítili obá melancholickou radost z krásy rozpínající se před nimi, jež přiváděla do jejich srdcí cosi nového, neurčitého a slastného, co vyvolávalo jejich nadšený obdiv.

Odcestovali pak do hor a pohraničních lesních samot a vesnic, s roztroušenými dřevěnými chalupami po dalekých smaragdových plochách, na nichž se pásla stáda. Navštívili města se starobylými chrámy a památnými budovami na náměstích, vroubených loubím, viděli středověké hrady a malebné zříceniny, všechna slavná místa, kde ulpěly stopy velkých historických dějů.

Unaveni pak cestováním a naplnění všemi těmito dojmy, vraceli se rádi do tichého Sedleckého ráje, kde dostávalo se jim vždy přátelského přijetí.

*

Nastávalo krásné letní jitro. Otevřeným oknem hrnula se do ložnice, kde spali manželé Kabátovi, vůně probouzejícího se letního dne. V Sedlci, kde se po všem tom cestování konečně usadili, byli již skoro všichni lidé na nohou. Do toho se mísil zpěv ptactva, neboť okno ložnice takřka čelilo do malého parku, jež upraven byl na bývalém návrší trusky, vyvážené ze slévárny při břehu dosti rozsáhlého rybníku, rákosím a puškvorcem zarostlého.

Kabát čile vyskočil z lůžka, postavil se k oknu a ssál plnou hrudí vůni, která zanášena byla mu do okna z nedalekých lesů. Vzpoměl si, jak si vždy v Americe představoval onu rozkoš, onen blahý pocit, aby ještě někdy mohl se pokochati plně krásami toho přírodního ráje, když jej zlaté jitrní letní slunce, stříbrní vlnky rybníka a když zpěvné ptactvo ve svých trylkách opěvuje jeho krásy. Zdálo se mu, že není ani možná, aby v tom kraji nebyl za celý ten dlouhý věk.

Zatím co se tak kochal krásou let-

ního jitra, vzbudila se také jeho manželka Karla a když se ustrojila šla do kuchyně by obstarala sobě a Kamilu ranní snídání.

Počasí bylo překrásné. Kraj přímo hýřil nádherou, jaká dostavuje se při přechodu jara v léto.

Poněvadž Karla projevila přání prohlédnouti si zříceninu zdejšího hradu, nastoupena byla po snídání cesta ku hradu Radni. K této vycházce zapůjčila jim teta polní dalekohled a bratranec Jarouš obstaral v kuchyni značný zákusek, aby v poledne v lese u Radině hladem neutrpěli.

Po delším pochodu silnicí, kolem šibeniční skalky, vejrovny a pak několika pěkných vilek plzeneckých vzhůru úvozem do hlubokým lesem zalesněného vrchu, došli značně již unaveni k hájovně, kde nacházela se správa a dohled hradu.

Zřícenina Radině měla dosti zachovalou hradní věž, na kterou byl přístup za malý poplatek, a s vrcholu věže, na který se vystoupiti mohlo po stotřinácti dřevěných schodech, byla krásná vyhlídka, kterou byli pak manželé Kabátovi uneseni. Pod nimi hluboko rozkládal se široký kraj s výhledem na Plzeň a okolí, daleko až k vrchům Šumavy a Českého Lesa. Lehký větřík zanášel vzhůru libou vůní smolnou z jehličnatých lesů.

Dlouho hleděl Kamil Kabát kolem sebe s nadšeným zrakem, a jakoby nektar, s patrnou libostí ssál do sebe toto příjemné povětří.

"O vlasti má!" zvolal pak v rozrácení a dvě slz kanulo po vrázkovitě tváři jeho...

"O vlasti má — drahá, milovaná Čechie!" opakoval ještě jednou, ruce jeho k obejmutí rezetřev.

"Ano," dodával po chvíli mírněji dále, "ano, jest to větřík, jenž přes české lesy a luhy vane, ano cítím, ssaji jej co nektar nebeský po dvaapadesáti létech! — a duše má, utřením uvadlá se zvlažuje, a y rány

srdce mého se vlévá balsám hojitelný po více než půlstaletém stesku v Americe — o zemi mateřské, jak jsi milá mému sestárlému srdci!" zvolal opětně v nadšení.

Tiše a pokojně ležely tu pod ním dědiny, uprostřed obilních lánů a kolem do kola sdivhaly se zelené návrši a skalnaté zalesměné stráně; a ty hluboké modravé lesy táhly se tak daleko, kam až jeho rozjasněné oči mohly dohlédnouti.

Kamil Kabát se cítil býti zase doma. Z amerického ruchu velkoměstských mrakodrapů, přes veliké moře, vrátil se do ráje svých dětských let. S rozpjatýma rukama stál dlouho nehybně, na ochozu hradní věže, jakoby objímal celý ten rodný kraj. Tisíce vzpomínky na dětské i jinošské prchlá leta, které se mu nyní vracely, přiváděly mu víru v život balsamickým dechem. Jako ve snu kmitaly se před ním reflexy minulých slavných, ale také zlých dob. Pás dějů zapadajících do sebe jako ozubená kolečka mocného velkého stroje, jehož jméno je čas. Čas v přítomnosti, historie v minulosti. Zapsal se také svou rukou několika řádky do dějin českého národa a byl na to hrdým. Pýchou skromného srdce, pro něhož je spokojenost s vlastním já více, než chladná povinná uznání.

Takové vzpomínky budí v duši sentimentální blouznění; ale vane z nich zdravá, prostá nálada, která přec působí mocně na srdce, že rozjiskří až oko srdečnou radostí.

Slunce září, obloha je čistá. Kukačky se ozývají z lesů a skřívání trylky zaznívají z nedalekých obilních lánů. Líbezná to ptačí symfonie, kterou Kamil Kabát po celou tu dobu svého pobytu v Americe postrádal, jelikož kukačky ani skřívankové tam nejsou, přiváděla mu nejkrásnější příležitost vžívati se do blouznivosti jarého mládí — v podzimu stárí, který už je nezadržitelný.

"Však se nic tu neztratilo, kromě

života," uznával v duchu — pozorujíc kolem ty tmavé hvězdy obklopující kolem zříceninu Radině.

"Co jsem se za mladá probíhal vši tou tichou krásou, ale neviděl jsem ji nikdy tak dokonale a vědomě jako nyní, když vidím ji zase po letech mého dlouhého pobytu v cizině," pravil s radostným oddechem obrácen ku své manželce Karle, která zasněně to krásné krajině panoráma pozorovala.

"Jak by bylo krásné, kdybychom se mohli tady na vždy usaditi, Kamile," tichým povzdechem mu přisvědčila.

Dívá se Kamil Kabát na jevíci se mu panoráma plzeneckého kraje, nejkrásnější obraz, který v životě znal — ale najednou ten obraz mu bledne, mění se v panoráma chicažského kraje se střizlivým rázem amerických farem. Až sám se polekal toho přízraku; je tu přece v Československu tak naskonale šťasten, jak to, že mysl unáší ho zpět do dálné Ameriky, do kraje kde prožil dobré dvě třetiny svého života? Konec jeho života zdá se býti přec jen již pevně zakořeněn v té zemi pravé svobody a demokracie, odvykl již evropskému životu s tím zarážejícím kastovníctvím, jaký se mu jevil i v Čechách, při stycích s lidmi, hlásících se hrdě k demokratickým ideám, v duchu svobodných lidí. Cítí, že přec jen ho něco poutá více k Americe, ke krajanům americkým, kde čeká ho práce a povinnosti.

"Vy už asi o nás moc nedbáte, zapomináte na nás, netoužíte po tom, abyste se sem navrátili. . ." slyšel Kabát již z mnoha stran poznámky, během své návštěvy v Československu, a k tomu uštěpačně bylo dodáváno: "Ovšem takový krásný život s pobavením, jakého v Americe máte, my tu nemáme. Máte tam světové opery, divadla, kabarety, koncerty, světové závody a mnohá jiná krásná pobavení, není divu, že se vám v Americe lépe líbí."

Takové výtky se těžko vyvracejí, víme že by tak mnozí z vás nás nepochopili a neuvěřili, že taková pobavení zná většina amerických krajanů jen z vypravování, nebo z obrázkových divadel. Že si těžce pracující Američan ze svého krvavě zaslouženého výdělku jen velmi zřídka dopřátí může takových pobavení, jakých lidu v Československu si dopřává pravidelně. Neuvěřili by že naším jediným pobavením, po těžké každodenní práci, je národní činnost, kde docházíme docela jiné chvíle štěstí a radosti, sice skromných, ale nad jiné krásných. Je to tehdy, když při sokolských nebo jiných národních slavnostech zapestří se úbory sokolů a národních krojů, při dobré české hudbě se tančí; hlavně však, když po odbyté zábavě k ránu počítáme získanou tržbu a přest'astni dobrým výsledkem, těšíme se kolika groši zas přispěti můžeme na národní účele nebo sbírky na úlevu našich spolukrajanů v Československu. Krásné chvíle prožíváme také, když stojíme v setmělém hledišti našich českých síní, přest'astni, že vydařilo se divadlo našich dětí z českých škol, kterých si sami vydržujeme z našich příspěvků, a radujem se z toho, že i ty ostatní přednášky a výstupy české naše děti s takovým krásným zápallem přednesly, vidíme-li při tom na tvářích rodičů českého žatstva pak slzy pohnutí a radosti nad těmi zdařilými a pěknými výkony, nad tou českou písní, básní a tancem. Ani by lidé v Čechách neuvěřili, co my tu v Americe máme takových krásných a povznášejících chviliek, které nám dodávají vždy nové síly a vzpruhy k další národní práci, jejíž cenu a význam pro další udržení československé větve v Americe, stále víc a více oceňujeme. Pracujeme se zápallem v té nejistné národní práci a až nás tu jednou již nebude, jistě najde se v naší druhé generaci náhrada, která naše místo zdárně vyplní. Práce, kterou nejistně konáme k hrdému uvědomění našich amerických kraja-

nů a jejich dětí; nebude nám nikdy obětí. Konáme jí s chutí a nadšením. Povznášíme se nad malichernou nenávistí a nepochopení svého okolí, vynasnažujem se abychom svou opravdovostí vynutili si úctu a vážnost i u protivníků, jelikož pouto jež váže nás láskou k staré vlasti a k našemu původu, se nikdy nepřetrhne.

"Jsme přec jenom cizinci, cizinci ve svém domově," připouštěl si Kamil Kabát, když uvážil jak velice jím ty americké poměry přirostly již k srdci, vzdor tomu, že připadal mu ten kraj, který tu pod sebou viděl, tak blízký a známý, již i tím že byl rejdištěm jeho dětských let. S pochýlenou hlavou pak opouštěl tuto krásnou vyhlídku s hlavou plnou podivných myšlenek a volným krokem jal se pak sestupovati s věže, a po haldě kamení spadeného z hradu a rozmetaných balvanech vedl svou manželku k stojatému lesu, vysokých smrků, které jakoby ho vítaly tichým šuměním, řečí, již rozuměl a jeho duše se uklidňovala.

Zase byl v myšlenkách malým hochem, lesy mu šuměly, jakoby táhlymi vzdechy připomínaly zašlé doby. Okamžitě zmizela ta bolestivá nálada a v duši Kamila Kabáta vynořily se zas ty blaživé vzpomínky...

Vzpomínky na zašlé jeho mládí a na život, který prodělal v tomto krásném kraji.

Jeho manželka, Karla jdoucí za ním, nerušila manželova snění. Chápala, že z toho melancholického snění, vyvolaného z krásy rozpínající se před ním, probouzí se v duši jeho co si nového, neurčitého a slastného, co umožnilo jeho uspokojení, ale chápala že i ono probuzení je jen odleskem krásy života z jeho mládí.

Ubírali se stíným lesem od zříceniny Radině, po koberci hustě napadaného jehličí a kyprého mechu. Omlazená příroda hýřila krásami léta, drozdi a kosové hvízdali nadšeně ve vrcholcích smrků, a v dálce zase vábila hrdlička a houkal divoký holub, ně-

kde za zříceninou kukala nepřetržitě kukačka, prorokující.

Kabátovým mnoho št'astných let a datel proklepával někde na blízku kůru omšelého smrku. Jinak panoval v lese posvátný klid a ten tak dobře přiléhá k duševnímu stavu těch dvou št'astných lidí. Chvilí šli mlčky vedle sebe, Kabát nemohl se hned vzpamatovati ze svého zamyšlení. Když pak došli k mechem obrostlé vyvýštině, odkud byla krásná vyhlídka do kraje, zastavili se, zabráni v pozorování okolí.

Zatím co sluch jejich vnímal koncert lesních pěvců, zrak jejich bloudiv po krajině a vnímal ty krásy léta jednotlivěji s jakýmsi labužnictvím. Chvilí hleděli na ty jasně zelené výhony mladých smrků svezli pak zrak na zem, kde kvetoucí mech tlačil se mezi kamením k slunci a pokrýval balvany měkkým kobercem kam unavená již Karla bez vybídnutí usedla. — Kamil Kabát pak usedl těsně vedle ní a obejmul jí kolem pasu. Po krátkém rozhlížení vyndala pak z košíku přinesené jídlo, které oba s velkou chutí pojídali v této velebné přírodě, pozorující při tom krajinu která pestřila se jim tu před jejich zraky v záři poledního slunce.

Letní odpoledne v lese jim pak rychle uběhlo a když už se slunce začalo skláněti k západu, stín lesních stromů padal na místo, kde seděli. Zpěv ptáků umlkal a koruny jehličnatých velikánů rozšveholily se vánkem, který toho večera byl chladný, zdvihla se Karla pravíc:

“Musíme už pomýšlet na návrat domů. Dělá se tu chladno, pojďme dolů!”

Kamil Kabát vstal na toto upozornění ochotně, uchopil ruku své ženy a sváděl jí opatrně dolů do úvozu a při východu z lesa vydali se silnicí na cestu do Sedlce.

Nálada toho krásného dne uspala v něm všechny starosti. Sedlec po dnu slunečného jasu, laskal se se svými

děťmi, a Kamil Kabát, v náhlé představě, kochal se radostí, že přec jen našel zase svůj ráj.

•

JJitro bylo dosud ospalé. Protahovalo se labužnický v měkkých kobercích lučin a lesů a jak zívalo vypuštělo z rybníka a nedalekých lesů, pod jejichž temnými klembami zvučel ranní chorál drozdů a strnadů, obláčky par, které se ztrácely ve vysokém průzračnu. Úzká stuha, barvící na východě nebe do oranžova, se šířila a rudla, až posléze se rozesmáté slunce vyhoupllo nad hřebem lesa. Velký rybník, vsazený v zelení lučin, proměnil se v zrcadlo. Sedlec vstával celý orosený a svěží uprostřed lesů, polí, luk a rybníků. Země vydychovala silnou, zázračnou vůni letního jitra, která vyplňovala širý kraj a měkce objímala rozespalé hlavy.

Manželé Kabátovi nevědomky podléhali té čisté rozkoši, pocit'ovali její sladkou mdlobu ve všech údech protahovali se na ložích, jakoby toužili po větších ještě požitcích a očekávali příchod jakéhosi závrtného štěstí. Nové a silné touhy rodili se jim v srdcích, naplňovaly je tichým zmatkem i podivným nepokojem, neznámé síly v nich kvasily a kynuly, celá příroda boží i s lidmi octla se v moci silného čaroděje, měsíce růží.

“Dnes si vyjdeme do Sedleckých lesů, Karlo,” ozval se Kamil Kabát ze svého lože, “a vylezem si také na skalku, kde budem mít krásnou vyhlídku na protější stranu lesů s Radiní a sousedícími kraji.”

A jelikož toužil stále oživití dojmy ze svého mládí, kdy s kuroptěním opouštěl lůžko, a s bratrancem Karlem zanašeli do čarovných lesních tišin své jiskřivé, mladé sny a touhy, obětoval těch několik hodin obvyklého prodlení na lůžku za rána, vyklouzl čile z postele, opláchl si obličej studenou vodou, oblékl se, a šel do kuchyně by obstaral snídání. Byl skoro připraven na opětnou vycházku do lesů dříve,

nežli jeho choť Karla vstala a se nasnídala.

Lehoučké ranní páry rozprchly se do lesních tíšin za oněmi tajuplnými bytostmi, o nichž za dětských let slýchal, že v noci navštěvují svět, a rychleji stoupající slunce libalo probuzenou přírodu, která klidně spokojena nádherou svou, hýřila štědře svými půvaby.

Nad vrcholy lesů chvěly se jasné sluneční paprsky, když manželé Kabátovi již ubírali se k lesu, a plný proud jiskřivého zlata zamířil právě prorvou lesní na cestu, kterou se dali toho dne.

Vyšli si dnes časně z rána. By projít se mohli do syta v lesích nad Sedlcem, vystoupiti na skalku, došplhat se až na skalnatý ostroh její, by užiti mohli té krásné vyhlídky na protější lesy s Radinu, a celý ten Boží kraj s řekou, rybníkem a lesy modrajícími se daleko až k Štahlavům.

Stoupali namahavě po příkré cestě na vrchol návrší nad Sedlcem, kde za posledními chalupami začínaly táhlé, hluboké, jehličnaté lesy, táhnoucí se daleko, až někam k Rokycanům a podél řeky Úslavy daleko přes zámek Kozel, Štahlavy až k Nezvěsticům. Stoupali mlčky vedle sebe, jeden podporující druhého. Podléhali oba dojmům jimž na ně působilo okolí.

Na pokrajním smrčku seděla červěnka zpívajíc plným hrdélkem a trochu dále zpívala druhá. Smrkovým mlázím táhlo několik sýkor, popiskující a vzájemně se svolávající. V paprscích slunce po průseku se kolébalo několik motýlů a táhly s bzukotem lesklé mouchy.

Kabát s manželkou došli k místu, kde se průsek zahýbal kolem cípu šťavnatě zeleného mlází, kde oba se na chvíli zastavili a s velikou zálibou zahleděli se na skupinu těch krásných mladých smrčků, tak hustě při sobě zarostlých, že nebylo ani možná se jimi prodíratí.

"Hled' Karlo, tady býval za mých mladých let vzrostlý les, plný jaho-

doví a bruslin. Ted' se tu svěže zelená podrost, který se směle dere ke slunci," zvolal překvapeně Kabát a jal se jím prodíratí.

Mladé smrčky se zachycovaly jeho kabátu. Hladil jejich hlavy něžně svou hrubou dlaní. Ta jeho měkká povaha, soucinná a dobrá, se v něm probouzela.

Slunce počalo přihřívati, nad mladě vysazeným lesíkem bzučel hmyz, spojená vůně smrčím a jahodin stoupala do modra oblohy. Ve vzduchu jakoby byly nataženy stříbrné struny, na které zlatými šípy hrály sluneční paprsky a mladé borovičky vydávaly opojně silnou vůni.

"Má rodná zemi," Kabát když po letech viděl tu zase a pocítil tu lahodnou krásu. Zdálo se v té chvíli že omládl, bujará síla jeho mládí že se vrací do jeho sestárých údů.

Oh, Kamil Kabát pamatoval se dobře na ty háje a lesy. Skrývaly mnohé pošetilosti a sny z jeho mládí.

"Lesy, eh ty lesy. Vy bývaly jste rejdištěm mých dětských let. Kam jen jste se poděli vy, kteří skotačili jste tu se mnou?" zvolal pohnutě. Posvátné ticho bylo mu odpovědí a pojala ho v náruč. Kráčeli zbožně ve stínu těch jehličnatých velikánů, po uschlém jehličí. Černý les hrál se v krásné pohodě slunečného dne, plném záře. I hustými větvemi prokmitalo slunce. Ani hlásek neozýval se v tom šerém přítmí, jenom kukačka se ozývala odněkud z dálí, a hluché rány sekery osekávající někde klestí. Až se skoro ulekli, když po chvílce došli k stařence, která zabrána byla tou sháňkou po palivu. Volným krokem ubírali se tím hlubokým lesem až dospěli k návrší skalky po kterém jali se vystupovati přes haldy kamení a balvanů na vychol, kde opatrně prosmykli se po skalnatém ostrohu k vyhlídce odkud byl krásný rozhled po celém sedleckém kraji.

To bývalo Kabátovo zamilované místo, které s bratrancem Karlem, za dětských let, často prolézali. Tíše tu

pod ními léžela dědina při stříbřitě se lesknoucím rybníku, kolébka to ráje jeho dětských let, o které snil v Americe celých dvaapadesát let. V pozadí trůnila černá zřícenía Radiny nad chlumem modročerných lesů, a nad šlahavským Kozlem zářilo sluníčko, jakoby na uvítanou líbalo se s krajem. Tím směrem zadíval se Kabát nejdéle. Objímal zraky celý ten kraj a vzpomínal na tu bývalou waldšenskou oboru, kde vidával stáda daňků, jelenů a srnců. Kde na tajuplných lesních jezírkách u letehrádku Kozla, mezi krásnými lekmíny, majestátně prolplouvávali labutě a jiní vodní ptáci, kterým se tak v mládí obdivoval. Čarovný byl to kraj, plný tajemných dojmů a úcty k panstvu, jež osvobozením československé republiky zevšednělo. Není již šlechtických titulů v nově zřízené republice a není také již těch krásně udržovaných pánství. Po lesní oboře zůstal jen ten krásný lesní hvozd, který je dnes přístupný každému, těch několik lesních jezírek zanedbaných, bez vodního ptactva a ošumělý již letohrádek. Waldšenské panstvo odstěhovalo se na dobro do Vídně.

Není tedy ten šlahavský lesní kraj již půvabu tak divoce romantického, úchvatného, tajemně velebného — poskytuje nyní jen prosté obrazy, skrovných poměrů, ale jaký přece zvláštní milý půvab leží na těch modravých zalesněných vršinách a v těch skrytých Úslavy. Však ani Sedlec nebyl stavěn pravidelně, je to ves, jak se říká, rozházená. V tomto kopečném místě nebylo na pravidelnost pomýšlení, a tak tedy předkové zdejších usedlíků stavěli jak se komu nejlépe hodilo a jak to stráňovitá půda dovoľovala.

Ba ten sedlecký kraj připadá Kabátovi z této výšky, jako ten náš národní život v dřívějších dobách. Tak skrovný, tak v sebe uzavřený a se svým málem spokojený. Ovšem v přítomné době stoupá proud národního uvědomění výše a čeří se mocněji.

Zasahuje širší kruhy a vystupuje směleji na venek, obzor se širší, a výši, dopíná se míst a cílů o nichž jsme dříve ani nesnili. . .

Jakkoli potěšený je tento ruch pro mnohé jednotlivce, stává se někomu i trapným, znavený zápasník leckdy odstupuje s raněnou duší z toho kolbiště vlasteneckých bojovníků a v prsou jeho stísněných vyvrve se povzdech: "Nemohu již zápasiti pro národ více, potřebuji klid! Klid a zapomenutí!"

A takovým odstouplým zápasníkem byl také Kamil Kabát. Znavovalo ho již stáří a mnohé bolavé ukřivdění jimž osud ztrpčoval jeho životní dráhu. Minula mladost, kvapila léta a přibývajícimi léty, jak novými nánosy zanášel se stále širší, ale dojmy stále chudší, života proud. Ta semena zasívána v jeho duši za dětství, vyhnala sice později bohatý květ. Ale vzrůstal i plevel a v záhonech dobře připravené duše, zdusilo se býlím mnoho zdárně zasetého osení.

Ted' však, pohledem na tento tichý kraj pohnuta byla jeho duše až slzy tlačily se mu v oči. Celá příroda jakby volala na něho: "bratře náš, bratře!"

Lesy šuměly mu v zádech a on, jakoby v tom slyšel svou vlastní krev šumět v žilách; větřík proletěl krajem a svůj vlastní dech s ním spojil ulehčeně. Vše hlásilo se tu k němu, jako ke svému dávnému známému. Kabátovi se zamžily oči. Štěstím? Pohnutím?

Před ním ležel jeho ráj, z něhož byl před dávnými již lety, krutě vyhnán rakouskou panující mocí, ráj s celou zapadlou minulostí jeho dětství a jinošského věku.

Usdl na útes skalky, vedle své ženy a pohnutě zíral na obraz toho milovaného kraje.

Ověněn modravými chlumpy, vlnil se před zraky jejích kraj rozmanitý a pestrý, s temně zelenou hřívou lesů a hájů. V pozadí oslnivé stříbrem blýštící se hladiny sedleckého rybní-

ka, planuly v slunečném žáru, jako zlaté skvrny, nepravidelné plošiny polí. Řeky Úslavy viděti nebylo, ale temná klikatá čára, vroubená zeleným krajkovým vrb, označovala její hluboké lože. V levo, na dálném obzoru, při silnici, v útulné dolince, bělala se vesnice Šťahlavy jako nevinné a bezstarostné děcko, svinutá a schoulená v sebe, přivinutá k zalesněnému návrší waldšteňského zámku Kozla.

Ticho a klidno všude, jen tu a tam se ozval neurčitý hlas ptáka odkudsi se ze světlejšího lesa.

Kabátovi bylo nějak volno u srdce. Nemusel mysliti na nic, než na to, co spatřoval kol sebe. Úplně podléhal vlivu této krásné vyhlídky a dnešní letní lahody.

Kraj ztápěl se již v žáru poledního slunce, když manželé Kabátovi opouštěli tuto krásnou vyhlídkou a ubírali se dál do hlubin lesů.

Dál a dál nesou se jejich kroky šumivým lesem, do výše a zas do sečí, kde už zakvitala lecha a příjemnou vůni zaváněla mateří douška. Štíhlá lasička přehoupla se pod keřem a skulinou v hranici narovnaných polen protáhnul se slepýš. Snivě volá datel, něžný fletnový zvuk brábníka šveholí kdes z kraje lesa, kukačka kuká a drozdy křičí celý les.

Lehce houpají se kroky v pružném mechu, nohy měkce šelestí po zeleném pažitu paseky, kde vysázeny jsou mladé smrčky. Tělo dychtivě už touží po měkkém koberci, položit, jen položit se v teplé jeho podušky — a ssát do sebe to nekonečné bohatství lesní vůně, nechat se laskat letním teplem, milovat a hladit tu milehřivou přírodu. Ale zrádny bývají její lichotky — nemilé překvapení přivádí mnohdy její polibek, nejednou už i smrti zaplatili jedině při ní shovnění.

Kabát překvapeně vzhlédl k nebi, co to? Nějak se setmělo, sesmutněl lesa kraj. Slunce ztrácí se a chladne, svět jakoby zhas. Jemné obláčky ty tam a na místo nich těžké, jak třechy a hroživé sivé oblaky srazily se v tma-

vošedý mrak. A slunce už nesvítí, mrak roste, v prostředku svém černá, na okraji se pění, vodou přesícený nese se blíž a stále níž a níže.

Rychle domů! Z dálky, od temné Radiny hluboce zahřměl hrom.

Dříve ještě, nežli vyšli Kabátovi z lesa, počaly pleskat veliké krůpěje a tu již liják, jako když konev obrátí, lil se na zem. A pak se rozpoutalo běsnění, jakého jen v lesích je možno poznati. Celé provazce blesků obejímali obzor, svazující oblohu ohnivou síti. Byl to velkolepý pohled, uchvacující duši velebností, ale také nesmírnou bází. Stěží našli si pod stromy chráněnější místo, nežli to nejhorší běsnění se přehnalo a dešť počal se mírniti. Když pak sestupovali k vesnici s lesního návrší a dostihli první chalupy Sedlce, notně promočení, již tak silně nepršelo, ale podmračeno bylo dosud; šedé plachty mraků se nahoře ploužily a nad lesy vlékly se i choulily bělavé chumle mlh.

V uličkách dědiny stály špinavé kałuže, kterým museli se vyhýbat. Mimovolně zrychlovali kroky a zaradovali se dětinsky, když po té nepříjemné chůzi, dosti promoklí, oetli se pod střechou svého prozatimného útulku, neboť přšlo toho dne až do večera, kdy teprve počal dešť ustávat a šedé mraky se protrhaly. Země i lidé vydychli.

Následující jitro bylo mladé, čisté, vzduch osvěžený, voňavý, všecken kraj vykoupáný, svátečně oděný. Lidem bylo do zpěvu a do práce spěchali omládlí. Husy cestou k rybníku radostně kejhaly a skřívanci v polích stále byli ve výši, rozplývající se v nepřetržitých ručejích zpěvných...

Bylo po mořícím vedru, krásně se zas dýchalo, svěže bylo, jakoby se byl člověk osvěžil nejlepším nápojem a vylezl z milé koupele. Kamil Kabát si toho dne dopřál odpočinku ve vyhřáté posteli a jeho manželka dokonce musila ho vzbudit k snídání.

Po snídání rozhodl se, že dnešního

dne navštíví Plzenec a vystoupí na historickou Hůrku nad městem, která dle archaeologických výzkumů měla býti v minulých historických dobách, jakousi akropoli Staré Plzně. Že na plzeňské Hůrce stávala kdysi budova plzeňského župního hradu, může se souditi již z té příčiny, že tato osada v dobách hradského zřízení, byla střediskem kraje a sídlem župních úřadů. Existenci knížecího paláce v Plzenci (Staré Plzni), lze doložiti též svědectvím historika té doby, Kosmova, při zmínce o pobytu českého knížete Vladislava v tehdejší Plzni (totiž v Plzenci) o svátcích vánočních r. 1109, při čemž Kosmas mluví o "dvoru." Přesnější důkazy o výstavnosti tehdejší Hůrky podává darující listina z r. 1266, kterou král Přemysl Otakar II. vydal klášteru chotěševskému, jež svým výpočtem kostelů a kaplí v Staré Plzni zachycuje tehdejší popis topografický. Zaznamenává, že v této staré osadě byly již tyto kostely: 1. Kostel sv. Václava, 2. kostel Panny Marie, 3. kostel sv. Jana Křtitele, 4. kostel sv. Václava, 5. kostel sv. Martina, 6. kostel sv. Kříže, 7. kostel sv. Petra, a 8. kostel sv. Blažeje. Tato listina uvádí též polohu jejich.

Tuto listinu potvrzuje pak papež Řehoř svou X. bulou, z r. 1272, která s potvrzením opakuje znovu výčet kostelů v Staré Plzni. Z těchto osmi kostelů, které uvádí darovací listina Přemysla Otakara II., dosud stojí v Plzenci kostel Panny Marie, nyní farní chrám plzeňský, kostel sv. Jana Křtitele a na Hůrce zřícenina románské retundy, kaple sv. Petra. Kostel sv. Vavřínve, který zanikl na počátku XIX. století, jakož i kostel sv. Kříže, které stávaly na Hůrce, označeny jsou nyní pouze základy, které poslední dobou byly odkryty vykopávkou na Hůrce a přístupny jsou lidem k prohlídce. Po kostelích sv. Václava a Martina, jež rovněž jmenuje listina z r. 1266, již po několik století nebylo znatelné stopy. Nálezy, které se vyskytly v zahradě majetku č. 80, a

tradice zachovalá v městě, poukazují k tomu že zde stál jeden s obou kostelů. Podobné nálezy v protilehlé zahradě, při dvoře č. 58 mohou býti uvedeny pro určení polohy druhého kostelíka. Mimo Plzenec stál pak kostel sv. Blažeje, jehož místo dosud označuje socha sv. Blažeje, které stojí uprostřed skupiny stromů západně od Plzně směrem k Plzni.

Dle starých zápisů byl Plzenec původní starou Plzni, která z jedné strany chráněná byla hradem Radiní a z druhé měla na Hůrce tvrz župní správy s klášterem a kostelí. Než po tomto župním hradu a klášteru nezůstaveno bylo zjevných stop. O vzniku staré Plzně jsou do jisté míry historická data, jaká jsou: zpráva o bitvě u Plzně r. 976, a druhá z listiny krále Přemysla Otakara II. z r. 1266. První zmínka o staré Plzni víže se k válečné výpravě německého císaře Otty II. do Čech r. 976, kdy vojsko bavorské, jež špelo císaři ku pomoci, tábořilo se v okolí Plzně a doznalo zde porážky. Způsob opevnění, mohutné hliněné valy na vrchole a na úpatí Hůrky, rovněž poukazují na století X. Mohou tedy rovněž býti uvedeny jako archaeologický doklad pro existenci hradiště plzeňského z té doby. Tyto mohutné násypy uzavíraly asi v těch dobách místo, jež sloužilo v případě hroziícího nebezpečí osadníkům Plzně za útočiště, ale později od XI. století úloha toho hradiště se změnila a význam jeho vzrostl.

Výstavbou kostelů, hradské budovy, kláštera a jiných významných budov změněno bylo hradiště Hůrky na jakési Hradčany původního města Plzně. Kdežto plocha pod hradištěm, která osazena byla již před stoletím X., při řece Úslavě, v místech, kde rozkládá se dnešní Plzenec, s kosteli uváděnými v listině z r. 1266, nemá tak přesného záznamu, o který opírali by se mohl počátečný původ.

Pro význam krajiny plzeňské a jejího správního centra svědčí jistě okolnost, že úřad župních správců dr-

žen byl občas v rukou příslušníků panujícího rodu. Tak kníže Břetislav I. odevzdal prý správu Plzeňska v ruce Děpolda III., který byl z vedlejší větve Přemyslovců. A Václav, syn Přemysla Otakara I., který byl r. 1224 pověřen správou Plzeňska, přikládal si titul vévody plzeňského.

Tím, že listina z r. 1266, při výpočtu kostelů udává také polohu jejich, zachycuje též hlavní rysy rozsahu Plzeňské třináctého století. V městě samotném uveden jest kostel sv. Jana Křtitele, sv. Václava, kostel sv. Martina, již mimo město kostel sv. Blažeje, při čemž západní bod rozlohy Staré Plzně jest dán kostelem Panny Marie, který stál u hřbitovního konce osady, Srovnáme-li tedy rozsah Plzně XIII. století, jak jeví se v uvedení polohy kostelů v této historické památné listině, s rozsahem dnešního Plzeňce, shledáváme, že se celkem kryjí. Stará Plzeň z dvanáctého století zabírala místo v téměř celkovém obvodu, jako dnešní Plzeňec.

Tato topografie Staré Plzně je výňatkem ze spisů kronikáře plzeňského dr. Boh. F. Horáka, a uvádím ji v této povídce z toho důvodu, aby američtí krajané z plzeňského kraje byli lépe obeznámeni s historií svého domova.

Pro porozumění dokladům obou osad, měst Plzně a Plzeňce dodávám: Že všechny zprávy v listinách od desátého do třináctého století, v nichž o Plzni se děje zmínka, dlužno vesměs vstahovati na Starou Plzeň, dnešní Plzeňec, který ovšem tehdy prostě zván byl Plzní. Město Plzeň jakožto město královské, vystavěno bylo teprve za krále Václava II., někdy mezi léty 1288-1292, o něco dále na severozápad, při soutoku řek Mže a Radbuzy, a to nové město královské dostalo jméno po stávající dosud osadě a po krajském hradu, Plzni. A nazýváno bylo na rozdíl od původní Plzně, čili jak v starší době se psalo, Novým Plzněm. Původní Plzeň nazývána pak Starým Plzněm a jak již v první polovici XV. stol. v listinách nacházíme,

i Plzeňcem, kterýžto název pak zobečněl.

O původu hradu Radině není žádných přesných zpráv. V. Hájek z Libočan ve své Kronice české, z r. 1541 podává následující pověst: Vypravuje tam o jakémsi Radoušovi, který založil tvrz Radině a nedaleko odtud, v jednom podolí při potoku dvůr. Ale, že tu vyskytovalo se toho času mnoho pilvousů neb plžů, bylo jemu dáno jméno Plzeň.

Ale pověst tato nemohla se týkatí kamených pozůstatků hradu Radině, jelikož jest historicky dokázáno že hrad ten postaven byl v letech 1358 — 61, králem Karlem VI, jenž připsal mu značnou důležitost na bezpečnost pomezního kraje, když dal mu i svoje jméno "Karlskron," které se ale svou cizotou u okolního lidu neujalo, jelikož lid nazýval ten hrad i na dále po vrchu Radina nebo Radině. Název, který odvozen byl nepochybně od jména Hradině — hradíště bývalého na vrchu dříve vystavěného dle pověstí v Kronice Hájkově uveřejněných. Ta Hájkova Kronika nabyla svého času veliké obliby, velice se rozšířila. A tak se stalo, že jeho vypravování o původu hradu Radině u Plzně opakováno bylo i od jiných historických spisovatelů.

Tak učinil B. Paprocký ve svém Diadochu r. 1602. Pavel Stránský ve spise "Respublika Bohemise," r. 1643, plzeňský kronikář Jan Tanner, r. 1680 a J. Fr. Beckovský ve své Poselkyni, r. 1700. Ale tyto výklady nebyly pozdějšími výzkumy vědců historie potvrzeny. Tak prof. Sedláček namítá, že Plzeň a né Plzeň by zvaná býti musela. On dokazoval, že název Plzně spíše odvozen mohl býti od staroslovanského slova plzný (potřebný, užitečný). K této doménce přiveden byl asi Jungmanovým slovnikem, kde uváděn je tento doklad, který později ale uznán byl za padělek a proto postrádá významu. Pravý význam pojmenování Plzně tedy

nebyl dosud dokázán a asi již dokázán nebude.

Způsob opevnění staré plzeňské osady, ty mohutné valy na vrcholu a na úpatí Hůrky, poukazují na dobu století devátého, nanejvýše desátého. Mohou tedy býti uvedeny jakožto archaologický doklad pro existenci hradiště osady staroplzeňské v století desátého. Avšak material, získaný vykopávkami naploše hradištné má ráz zřejmě pozdější. Což by dokazovalo, že do desátého století bylo ohraženo návrší Hůrky mohutnými a rozsáhlými náspy, avšak prostranství to nebylo obydlené, sloužilo okolním osadníkům pouze za ochraně útočiště v případě hroziícího nebezpečí, jelikož je jisto, že již před desátým stoletím osazeno bylo území pod hradištěm, nad řekou Úslavou, v místech, kde se rozkládá dnešní Plzenec lidmi, nad kterými vládla moc knížat Přemyslovců.

Kde však nacházel se později vystavený na Hůrce královský hrad, je problémem dosud neobjasněným.

K pokusům o určení místa hradní budovy sloužití mohou ovšem jen pozdější zprávy, a sice záznam Pitra zmínce o kapli sv. Vavřince, jež vstahuje se k zříceninám, jež dle Pitra měly být zbytky hradu, a pamětní kniha farní zaznamenává také při kostele sv. Vavřince zbytky zdiva, které mohly býti rozvalinami hradu. Na vnitřním úpatí východního valu, na pozemku kat. č. 1346, nalezeny byly poslední dobou, v hloubce 30 — 87 cm. pod povrchem základy zdiva. Zed' téměř čtvercové budovy, jejíž rozměry byly u vnitřní prostory 2.60 x 2.80 m. základy byly z křemencových balvanů spojených do sebe hlinou.

Malý zbytek jiného zdiva pojil se k stěně severní. Profil, který veden byl od základů souběžně s východním valem, zaplněn byl kamením. Při jihozápadním rohu čtvercových základů objeveno bylo ohniště a nalezeno zde i několik hrubých střepů. To mo-

hly by býti poslední zříceniny, které uvádí Piper poblíže kostela sv. Vavřince a pamětní kniha plzeňská. Dle záznamu v Hruškově "Pamětní knize," dobýval občan Kessl, majitel pozemku na němž prý stával hrad, v letech 1808-19 ze základů kámen, jímž ohradil pak své pole, které měl za příkopem k východu položené. To je asi vše, co může býti použito k důkazům historické minulosti Hůrky a osady Staré Plzně, dnešního Plzně, a proto vraťme se zase k manželům Kabátovým, připravujícím se na cestu k těmto místům dávných historických zkazek.

K výpravě na ta památná místa nejranějších dějin plzeňského krajského hradu a památkám historického významu Staré Plzně, čili Plzenec, jak nyní se tato stará česká osada nazývá, vyvolil si Kamil Kabát se svou manželkou nejkratší cestu, po návrší pravého břehu řeky Úslavy, kudy, vozovou cestou od Sedlce dospěti mohli rovnou k hradištnímu vrchu Hůrky, jehož vrcholná plošina je z větší části zdělána nyní na pole žirných lánů a kolkolem zarostlá keři a stromy.

Po neschůdném vylezení na vrchol Hůrky došli nejdříve k základům kostela sv. Kříže, které odkryty byly vykopávkou historických badatelů východně od hradištních příkopů, tedy již mimo obvodu vlastního hradiště. Rozměry toho pradávného kostela nejevily se jím veliké. Kněžiště zakončuje půlkruhové apsida s vnitřním rozměrem necelých třech metrů. Rovnouhelný ústupek s obou stran zachycuje v základech triumfální oblouk. Navrstvené zdivo kostelíka skládá se z kusů křemene. Zbytky zbylého zdiva, při západní straně naznačují kruchtu. Kamení v obou spojovacích příčkách bylo zapojeno hlinou.

Svémi základy vykazuje se tento kostel za jednu s nejstarších staveb románského slohu. Ve vnitřním rohu kostelní lodi, na straně jihozápadní, kde základ zdiva sahá do hloubky 82 cm., byla ve zdivu, 25 cm. nad úroveň,

Historická Hůrka nad Plzencem s památnou zříceninou románské rotundy kaple sv. Petra s vědeckými vykopávkami základů bývalých kostelů sv. Vavřince, sv. Kříže a župního hradu plzeňského.

nalezeno kostra dítěte. Ta kostra byla uložena v jakési skřínce a zazděna v základech kostela. Odkryta byla náhodou, když část zdiva při vykopávce se sesula. Jak se odhaduje, šlo tu asi o oběť při stavbě kostela. Dle zachované tradice docházelo v těch dobách, kdy stavba toho kostela byla prováděna, k takovým obětem při kladení základů kostelů i jiných významných budov, na mnoha místech.

Pověst' v Plzenci dochovaná, kladla v místa, kde odkryt byl půdorys kostela sv. Kříže, také bývalý klášter. Dle jedné tradice mělo to býti sídliště rytířského řádu templářů. Kdežto dle jiné, více pravděpodobnější, byl to klášter praemonstrátský. Ale po tomto klášteře nenalezeny byly na tomto místě žádné stopy.

O něco dále k západu došli manželé Kabátovi k vykopávce, kterou odkryty byly základy dalšího prastarého kostelíka sv. Vavřince, a ty, dle náhledů některých historických badatelů mohou býti také pozůstatky krajského hradu, které dle starých listin měl se někde v těchto místech nalézati.

Postupem cesty dále k městu došli pak k zvětralé již budově historické románské rotundy, kaple sv. Petra, která jediné ze všech hradných budov oddolala zkáze a stojí v celku na vrcholu hradiště Hůrky jako zjevný svědek bývalé její slávy. Kaple ta byla uzamčená a při nahlédnutí do vnitřku skulinami uvolněného již zdiva, seznali Kabátovi, že vnitřek této historické kaple je pustý, plný pobořeného kamení a rúmu, a nevykazuje známek po bývalé vnitřní výzdobě.

Naplnění mohutnými dojmy sestupují pak manželé Kabátovi, za vzájemného vypravování, zvolna po dosti příkré a hrbolaté stezce, kolem kameným zdivem ohrazených zahrad, z historického návrší Hůrky, kde nenacházeli již žádných dalších známek po bývalé vznešenosti a slávě Akropole plzeňského kraje dávno minulých již věků, aby navštívili pod ní rozložené bývalé podhradí, dnešní Malou

Stranu Plzeňce. Obejitím pak několika domků došli k nevelikému návrší, na kterém týčil se historický chrám sv. Panny Marie ve středu nepoužívaného již hřbitova.

Dle pověsti byl tento kostel založen sv. Vojtěchem po prvním jeho návratu z Říma do Čech. Pradávnému založení toho kostela nasvědčují jisté důkazy. Tak na př. při opravách omítky přišlo se na staré zdivo románské a mimo toho v severní zdi je zachován románský polokruhový portálek, a v jednom dutém pilíři, při jižní straně, starodávné románské okno, což dokazuje, že původní stavba kostela provedena byla v pradávném stylu románském, ovšem o něco menší rozsáhlostí.

Dle historických záznamů měl to býti první křesťanský chrám, který postaven byl v plzeňském obvodu, který té doby měl být již zalidněn četnými, dobře si stojícími osadníky.

Stavba toho kostela kladena tedy může býti do doby desátého století.

Po zběžné prohlídce toho kostela, dnešního farního chrámu plzeňského, který jinak nevykazoval se již známkami svého původního slohu, ubírali se manželé Kabátovi dále cestou k mostu přes řeku Úslavu a Husovou třídou došli k chrámu sv. Jana Křtitele, který nachází se ve středu malého náměstí, u Radnice a budovy měst'anské školy.

Tento kostel jest uváděn rovněž v darovací listině krále Přemysla Otakara II., z r. 1266, při výpočtu kostelů staroplzeňských a do dnešního dne, svou výstavností, vykazuje se svou starobylostí.

Dokázáno jest, že s kostelem P. Marie, sv. Martina a sv. Petra byl nejstarším kostelem Staré Plzně z doby románské, kdežto kostely zasvěcené sv. Václavu, sv. Vavřinci a snad i sv. Blažejovi postaveny byly až v druhém období románském — v druhé polovině XI. stol.

Osm kostelů v tehdejší Plzni — to nebylo dokázáno v žádném druhém

hradském městě, jichž bylo tehdy jen sedm v Čechách.

Všechna ta sláva Staré Plzně ale zanikla později, založením Nové Plzně u soutoku řek Mže a Radbuzy něco dále na severozápad od Plzně staré. Opuštěn byl krajský hrad a jiné budovy královské správy, zanikl královský kostel sv. Vavřince a druhý rozsáhlejší chrám sv. Kříže, a z celé výstavnosti Hůrky, jakoby zázrakem uchována byla do dnešního dne jen ta malá románská rotunda sv. Petra a Pavla.

Významnost župního hradiště na Hůrce byla zničena, ale památka ne- se se na věky.

Plzenec, který během své slavné minulosti projít musel mnohým utrpením a zkázou požárů, drancování a vybití obyvatelstva, upadal na významu. Během doby husitských bojů stál věrně, jako Plzeň, při katolické straně a to se na něm vymstilo krutě. Spoustou třicetileté války dokonce Plzenec zpustl docela. Domy byly vypáleny a obyvatelstvo pobito nebo se rozprchlo, že zbylo v Plzenci prý pouze 4 — 5 lidí. Trvalo pak to dlouho, nežli se zase vzpamatoval a zpustlá stavení obsazena byla novými lidmi. Plzenec ale přijímal ten svůj bídný osud s klidem stoika.

Tak přirozeným, lidským, připadá mu i nyní každý, i ten nejstrašnější světa běh. Neklne, nelomozí, nenaříká bezmocně, ale i když vše snáší tak obětavě, tiše a oddaně, musí se uznati, že jenom na základě zničených jeho hodnot, vybudován byl rozkvět Nové Plzně, která v přítomné době dospěla k významu metropole československého západu.

Plní mocných dojmů opouštěli pak manželé Kabátovi město kde pocho-

vána jest románská kulturní vyspělost našich předků jež přirovnána mohla býti rovnoprávně ke kultuře národů se starší tradicí evropskou, a když došli konce města u pivováru, zastavili se na chvíli a zahleděli se zpět na místa, ku kterým kus dějin plzeňského kraje se pojí.

Dlouhý letní den již chýlil se k večeru. Slunce pomalu klesalo k západu a stíny s narůžovělými červánky, barvily oblohu a zlativým popraškem posledních paprsků hořícího slunce ozářeno bylo návrší Hůrky, na které ta starobylá románská rotunda kaple sv. Petra skvěla, se vyzlacená, jako pomník místa, opředeného tolika dějinými zkázkami dávno — dávno již pohřbené slávy.

Žije se nyní v tichosti a beznárodně v tomto městě, kde lid sní o své bývalé významnosti plzeňského kraje. Božským klidem dřímá i celý ten okolní kraj hlubokých lesů, kvetoucích lučin, žirných obilních lánů a puškvorcem zarostlých rybníků, ten rozkošný přírodní kraj, na který do smrti budem vzpomínat v Americe.

Žij i na dále v tom spokojeném klidu ty rajský kraji mých dětských let! Uchovej si na dlouhá, dlouhá léta ještě tu svojí panenskou krásu a živ budiž spokojeně ty můj upřímný lide.

Ochraňuj tě Bože před dalšími nehodami a osudy zlými, ušetř tě hněvů a bouří, dopřej ti útěchy v lásce a ve všem ti požehnej, at' užíváš míru a spokojenosti — to jest mým nejvřelejším přáním při mém rozloučení, neboť loučím se již snad na vždy s tebou ty nezapomenutelný kraji a do smrti budem na tebe v cizině vzpomínat — proto uchovej i ty mne ve svých vzpomínkách.

Co jarem rozkvetlo

Napsala Vlasta Pittnerová

I.

RANTIŠKU! zavolala silná panímáma, statná padesátnice, vyhlížejíc do dvora.

Stála na záprsní pěkně vystaveného statku, jednoho z největších gruntů v celé dědině.

Takového gruntu, o kterém se mohlo říci, že jest tam všeho habaděj.

Bylo všeho i těch dětí.

Krom jediného syna dědice Františka, kterého panímáma právě volala, bylo zde ještě pět dcer.

František byl nejmladší z dětí, povídalo se po dědině, že si jej panímáma vymodlila, když se pantáta počínal mračiti, že je zde už pět dcer a žádný syn.

Byla prý tehdy na devíti poutích, devíti chudým koutnicím nabídla se za kmotru k chlapcům, do devíti kostelů svíce věnovala.

A když pak synek se dostavil, tu jej div v hedvábných plínkách nechovali.

Pantáta Zaháněl povídal kde komu, že co mají syna, těší jej hospodařiti více než po oženění.

Také hleděl pantáta dcery, jak za se sebou dorůstaly, rychle z domu vybýt, jen aby mohl pro Františka co nejvíce nahospodařiti, aby ubylo dlouhů, povstalých vyplacením věna dcerám.

Že František však také kdysi hodně peněz vyžení a rodičům na výměnku příjemný útulek v stáří připraví, rozumělo se samo sebou.

A nyní, když jeho panímáma dva, on pak pět roků přes padesát si počítali, pomýšleli Zahánělovi na oženění synovo.

Byl sice František teprve přes dvacet roků, ale pantáta sám, ženiv se v dvaadvacíti, minil, že dle starého pořekadla ranniho setí a časného ženění ještě nikdo nelitoval.

Pak, že sám s rodiči ještě tři roky společně hospodařil, chtěl také trochu té vlády spojené za přičiňování mladých hospodářů s menší starostí užít.

Panímáma souhlasila se vším a těšila se na synovu ženitbu také proto, že bude míti kolem sebe synovu ženu, bylo jí teskno po dcerách, z kterých žádnou déle než do osmnácti roků v domě nepodržela.

Dvě dokonce vdala v šestnácti a dost se jich nalitovala, že neužily mládí.

Že sama se s rodiči pantátovými dobře srovnávala, nebála se nevěsty, vždyť František byl jejím mazlíčkem, jak malý, tak dorostlý a tu doufala, že jím bude i nevěsta.

A nyní jí počínal ten František působiti starost.

Takovou nemilou, nepříjemnou, o které pantátovi ani pověděti nehodlala, aby nebyl ve stavení rámus.

Pantáta Zaháněl dělával rámus sice zřídka kdy, ale pak to stálo již za to.

Tu se táhla mrzutost vždy na dlouhé lokte, na kolik dní, jedla s sebou u stolu a zapuzovala ze stavení i smích i písničky.

Všecko se trásló před pantátou, který nepřijal od nikoho odprošení neb smírného slova; musil čekati ten kdo mrzutost zavinil, až pantáta sám na něho promluvil, což se stalo vždy s novým vyčítáním a káráním.

Ostatní domácí trpěli spolu, neb jednou rozloben, hledal pantáta nové příčiny k většímu hněvu.

Jak se říká, vymetal všechny kouty a dovedl příčinu k dalšímu hněvu třeba s plotu utrhnout.

Kdyby byla panímáma pověděla, proč má s Františkem starost, to by se byl strhl rámus více než na jedno "kázání," mrzutost táhla by se na týdny a zvěděla by o ní celá dědina.

Zpozorovala totiž panímáma, že František jaksi často postává a hovoří s mladší děvečkou, která byla teprve od vánoc ve stavení.

Držela se čeládka u Zahánělů vždy kolik roků a odešla-li někdy mladší, stávalo se to proto, že mohla od Zahánělů jíti všady za starší děvečku, jak byla v každé práci vycvičena.

Mívala panímáma svoje děvečky takřka vychovány, jak přišly k nim do gruntu za pastvicu k husám a pak k dobytbu.

Jen tuhle Bětku vzala zrovna za mladší, když se byla předešla vdala a pastvica se zdála býti ještě slabou k zastávání práce, které bylo ve velkém gruntu ovšem dosti.

Byla ta Bětko děvče jako obrázek, takových jiskrných očí a pěkných tvářiček, že se za ní ohlíželi mladí, staří.

A ač měl ten obrázek velice chudíček rámeček, ač byla Bětuška vždy jenom co nejprotěji oblečená, přece se na ten obrázek František Zahánělův tak zakoukal, že to, jak již pověděno, panímámě činilo starost.

Tak se jí nyní před chvilkou ztratil ze světnice a na zavolání se neozýval.

Panímáma zavolala ještě jednou a pak přejdouc záprseň, sešla po dvou schůdkách a vešla pod kůlnu za stavením, kde bylo vpředu srovnáno rozštípané dříví a vzaду se nacházela kupa zeleného jetele ke krmení.

Pod kůlnou ozýval se veselý smích a hovor.

Bětko měla nařizeno nařezat jetele se slámou na řezanku ke krmení mladého dobytka.

Měli u Zahánělů řezačku, jak teh-

dy ještě všude bývala, podlouhlý truhlík se zástrčkou a přivěšenou kosou.

Že nedrželi čeledína, musily se děvečky postarat o upravení krmu pro dobytek vždy samy.

František spravoval koně, pantáta pracoval spolu a zřídka kdy se k potahu volů přijednal nádeník.

Bětuška zpívala si jako vždy při práci.

Měla takový hlásek jako pěníce, zrovna se člověku při poslouchání do srdce loudil.

Při veselých písničkách dostal každý chuť zaspívat si s ní, při smutných vstupovaly každému slzy do očí.

František šel za zpěvem.

Promluvil, pousmál se a již za chvilku řezanku řezal sám, Bětuška jenom s hromady jeteliny do truhlíku přidávala, ječnou slámu k tomu přikládala a řezanku do veliké opálky padající do prázdného velikého ouhrabečního koše podál stojícího, vysypala.

Panímáma chvilku postála, nasleu- chajíc hovor mladých lidí.

Bylo to ledabylé škádlení, povídali si o příští muzice.

Bětuška škádlila Františka, že bude si vybírat nevěstu, syn sedlákův, pak smál se, že počká, až se mu některá sama nabídne.

Za panímámou vyplížila se ze sednice kočka, ta skočila nyní na hranici dříví.

Několik polínek se sesulo a oba mladí lidé se najednou ohlédlí.

"Panímáma," zašeptala Bětuška a zarděla se.

"A mamínka naša jdou s Mourou," usmál se František.

"Neškodí se podívat po domě," řekla panímáma. "Všady člověk něco vidí. Co pak je tohle za pořádek? Náš syn přece nebude dělat řezanku pro jalovčata. Co tě vede, Františku?"

Na takovou divnou řeč se zarděl i František a odpověděl zaraženě:

“Však nemám co dělat a nařezal jsem se řezanky co dost.”

“Ale včil ne, co zastáváš jako za čeledína. Hu nás je to práce pro mladšinku a pro pohůnka, kdo ju nechce konat, nemusí u nás bejt.”

Panímáma hleděla na děvče tak, jako by toto opravdu nechtělo snad pracovat.

“Maminko, vy jste se ňáko špatně vyspaly,” řekl František již směleji a jelikož mu napadla výmluva, řekl: “Chtěl jsem naštipat trochu dříví, včera jsme s pohůnkem přezřeli hromadu štěpin, však to tuhle vidíte. A že tu Bětuška u řezačky překážela, tak jsem ji trochu pomohl. Hubyde od každý práce.”

Nepodíval se při té výmluvě František matce do očí.

Pokročil rychle k hromadě pořezaných štěpin, vytáhl sekyrku do špalvu zaseknutou a počal špalíky na drobno štípati.

Jen jak litala polinka od špalvu, tak že Moura uznala za dobré vyběhnouti na dvůr, aby ji nějaké polínko nezasáhlo.

I Bětuška jala se pracovati s dvojnásobnou pílí, jako by dobytek snad již o hladu čekal.

Panímáma vyšla již beze slova druhým východem z kůlny, vyšla i ze dvora a vyjdouc na humna zavolala na pohůnka, prokopávajícího tam stružku za stodolou, ať té práce nechá a jde pomoci pod kůlnu.

Panímáma vyšla kousek za humna a zastavila se u sousedky polévající plátno k bílení.

Byla to kmotra Vlčková, zámožná selka, na kterou panímáma velice držela.

Bylo jí známo, že by od Vlčků nevyhnali dáti dceru jejíh Františkovi. A že by to mohlo být, usoudila panímáma již několikráte.

Utkala se s kmotrou hovorem a vracela se, až počínali z okolních stavení vyhánět na pastvu, aby dala pohůnkovi chleba.

Zavolala na něj a zároveň kázala

Bětušce, aby šla dodělat tu struhu za stodolou.

Františka posud štipajícího si ani nevšimla.

II.

Ač bývala u Zahánělů čeládka vždy v kázni držena, přece se zřídka kdy stalo, aby byl někdo bez závažné příčiny hubován, či lépe řečeno nebyla ta příčina vyhledávána, jak se nyní dělo s Bětuškou.

Každou chvíli zahubovala panímáma na děvče, že se loudá s prací, že přebíhá od jedné práce k druhé, že nedbá, aby uklidila náčiní, ba i ten zpěv Bětuščin byl panímámě pojednou protivným.

Zakřikla ji několikráte denně.

Bětuška pojednou sesmutněla, zbojácněla a často se lekla, zaslechla-li panímámu jenom promluvit.

Starší děvečka, Veruna, která u Zahánělů již deset roků sloužila a které si nikdo z chasníků nevšimnul, protože měla obličej od neštovic znetvořený a k tomu byla uštěpačnou, postřehla brzy, odkud vítr věje.

A že Bětušce záviděla její pěknou podobu a přízeň od lidí, dovedla ji v nepřízní panímámině přituzit.

Jen tak tu a tam slůvkem prohodila, zde onde nějakou práci nastrojila, aby přišla Bětuška s Františkem dohromady a již dovedla panímámu tam, kde ji mítí chtěla.

Panímáma prohnala mladšinku, ať tato zasloužila či ne, a dovedla se i na syna zamračit.

František nedbal.

Nemyslí posud na Bětušku jináče, nežli na jiná děvčata, postřehnuv však matčiny obavy, zprvu se jim smával a aby matku pošádíl, schválně si děvčete více všímal.

A když konečně Bětuška tu a tam si zaplakala, poznal František, že není mu to lhostejno a za nedlouho si uvědomil, že má Bětušku rád a to z plna srdce.

Neřekli si to, že se mají rádi, ale věděli to oba.

Vyčetli si to z očí, vyznělo jim to v písničkách a podal-li jeden druhému při práci nějaký nástroj, tu jako by jeden druhému podávali to upřímné, roztoužené srdce.

Byly žně a práce v plném proudu.

Panímáma ponechala si jak obyčejně starší děvečku doma k ruce. Veruna byla arci za, tolik roků služby se všim obeznámena a panímámě, která se přece již méně mrštněji otáčela, opravdu platnou.

Tu jednoho dne, ještě nebyla ani všechna jařice svezena, navrhla Veruna panímámě, aby si ponechala raději Bětku doma k ruce, že ona půjde na pole.

"Chce se ti bejt venku?" usmála se panímáma.

"Co by," odvětila Veruna. "Ale je tu skrzevá lidsky řeči, k vůli vám, panímámo, abyste se nerozlobily víc, nežlivá je potřeba."

"Co víš?" napjatě se tázala panímáma.

"Nic víc, nežlivá celá dědina. Je to vždycky, že domácí děvečka odbírá za synem nebo za čeledínem. No a že Bětko odbírá za Františkem, co bejt má. Ale co bejt nemá, to je, že si František toho robska víc všímá, nežlivá je potřeba. A lidi čumijou a nemusí to bejt," rozkládala Veruna.

Panímáma neodpověděla.

Šla ke kamnům, vyndala z trouby hrnek kávy, který tu stál skoro vždy a odlivši do menšího hrnečku podala Veruně.

Nebyla panímáma s tímhle ženským mlsem nikdy skoupou a děvečky byly zvykly, že se jim někdy té milé zavdané dostalo.

Obyčejně tak jako trochu odměnou za mimořádnou práci a abychom to již na panímámu pověděli, také někdy za nějaký malý klípek.

Veruna řekla "Zaplat' pán Bůh," a usedla na pekelec, hrnek ouškem na palec si zavěsíc.

Panímáma ukrojila jí kus vejraž-

kového koláče, podala a pobídla: "Povídej!"

Veruna povídala. Že František řekl mezi dělníky na poli, když se jej dotazovali, kdy se bude ženit, že třeba dříve, než se kdo naděje a že pro nevěstu daleko nepůjde. Na škádlení, že odpovídal vážně a Bětko, že se na něho vždy celá uzardělá podívala. Než všechno vypověděla, vypila Veruna kávu a panímáma ji rychle přilila.

"A co Bětko?" tázala se.

"Brala jsem ju na paškál, tuhle večír, jak jsme lehly. Ale Bětko, že prej nic, že nesmí bejt k domácímu synovi grobijánkou. A bučela, že prej je sirotek a toho že každěj postrkuje, že nemá žádnýho než toho starýho strejca lamače a hu toho že bejt nemůže. A tak jařku, už dbej, at' nejní skrzevá tebe vostuda, sic sama na tebe budu panímámě žalovat. Tož, panímámo, tak to víte, tož dělejte, jak rozumíte;" Veruna si oddychla.

"Zejtra půjdeš ty na pole a s Františkem si promluvim, dokavad pantáta nic neví, sic by byl rámus," řekla panímáma.

"To by byl a ne na pár chvil, ale na hodně dlouho," svědčila Veruna.

Panímáma promluvila s Františkem téhož večera, když byl pantáta na sklenici piva do rychty odešel.

Františkovi ani nenapadlo, aby zapíral.

Ano, přiznal se, že má Bětušku rád a že si myslí, že si ji vezme, až jej pantáta vybidne, aby se ožeuil. Prozatím, že jí ničeho neslibil.

"Co pak nevíš, co je zač? Z lamačovy chaloupky, z toho pelechu! Její máma byla Lamačova sestra, přivedla si to děcko ze světa, Bůh vi jakýho to mělo tátu. A odrostlo to jako dřevo v lese. Vzala jsem to do služby z houterpnosti, když to sloužilo ve mlejně a tam je od máminy smrti jenom postrkovali, že se to víc nabučelo nežlivá najedlo. A tohle

jsem se vyplatila," mrzela se panímáma.

"Ale však jste, maminko, sama říkaly, že jste tak hodnou holku jako Bětuška tak hned neměly. Že je šikovnější nežlivá Veruna," řekl klidně František.

"Co je hodny za děvečku, nemůže bejt ani podobny za nevěstu," odvětila panímáma pořekadlem.

"Ejnu ano, ale třeba zasejc co by vám bylo podobny za nevěstu, nebylo by ani dost hodny za děvečku," smál se František.

"Františku, pomysli si, co by řekli pantáta?" lekala se panímáma.

"No, pantáta přece povídal od jakživa, že chce, abych já měl dobře na gruntě. A co by mně byly platny třeba dva grunty, kdybych tam neměl, co je srdci milo," pravil František.

"Františku, ty bys moje mateřsky srdce přece tak nezarmoutil?" lekala se panímáma.

"S tím bych vás, maminko, přece nezarmoutil, kdybyste věděly a viděly, že jsu rád na světě. A tenkrát je člověk na světě rád, když dostane to, co si srdce přeje," usmívaje se na matku rozumoval František.

"Chceš-li mne zlobit, radějác nezačinej, slyšíš!" Matka se všecka chvěla.

"Já vás nezlobím, vy se zlobíte sama," prohodil chasník trochu lehkovážně a raději odcházel.

Přešel dvůr a zastaviv se u výměnkářské zahrádky, kterou panímáma držela v pořádku, pěstujíc tam hlavně takové "všelijaké koření pro všelijaké bolení," vešel, utrhnul několik lupének "mářího listu," přidal něco poloplaných karafiátů, několik snítek "božího dřevce," ovinul stéblem tráslice a kytička byla hotova.

Hvízdal si při tom takovými zvučnými prsními tóny, jaké vycházejí ze zdravé hrudi tu písničku, kterou dnes Bětuška na poli několikrát opakovala:

"Co ten ptáček povídá.."

A usmál se při pomyslení, jak Bětuška "pěknou notou" vytahovala:

"— a já taky hochu mám —"

Hvízdal si František hezky hlasitě a za tím hvízdáním přispěchala záhy zpěvačka.

Nezpívala, jenom se postavila u plotu zahrádky.

"Františku!" tichounce zavolala.

Chasník byl mžikem u děvčete. Již ji držel kolem pasu, podával ji kytičku a líbal svěží líčka a rty.

Dívka se mu vyvínovala.

"Františku, já vím, že jste byl k vůli mně od panímámy hubován," šeptala.

"A se mnou se hubáčila Veruna. Zejtra zůstanu doma panímámě k ruce a Veruna půjde na pole."

"Ta stará," zlobil se František.

"Nezlobte se, Františku, prosím vás, na mne se nezlobte, já za nic nemůžu," děvče vzlykalo.

"Jak pak bych se mohl na tebe hněvat, ty chuděro. Ty myslím věil zkusíš. Víím, jak to bejvá. Zkusíme asi oba. Ale to nic, ty budeš moje, nehupustím od tebe, však by mne bez tebe netěšil svět," dokládal se František děvčeti.

"Františku, panímáma si mně od vánoc nenechajou, to mi Veruna huž napověděla," šeptala Bětuška.

"Hm, maminka nemajou to ráda, nevostanou-li holky na místě, ale to máš pravdu, to asi nevostaneš. Však ty se neztratíš. Ale slyšíš, z dědiny nechod'."

František líbal děvče.

"I však já nepůjdu. Já službu dostanu, jenť jestli nebude Veruna pomlouvat. To víte, ta to zná, strachovala se Bětuška.

"To myslíš jako, že bys lepší službu nedostala? No, od Zahánělů každý rád čeládku vezme. Ale — ty žensky jazýky, ty bejvajou zlý" — František se zamyslíl.

"A kdybych službu nedostala Františku můj zlatej, tož půjdu k strejcovi. Tak mi říkává, když mu někdy o svátcích ten koláč donesu,

že bych mohla hu něj bejt. Já si myslívala, že to bejt nemůže, že bych nevydržela tu práci v lomě a chodit nádeničit, že by se mi taky nevyplatilo; někdy je práce, někdy ne, to že je služba lepší. Ale k vůli vám, Františku."

"K vůli mně a já k vůli tobě, hudeleme všechno," vášnivě šeptal chasník.

Letní večer přecházel v noc.

Vše tichlo, vše ubíralo se k odpočinku.

Květiny a koření v zahrádce vonělo těžkou vůní, od stodoly otevřenými vraty vanul příjemný zápach dozralého, čerstvého obilí, takovou vůni jako chlebovou.

V bezovém keři na výměnkářské zahrádce zacvrkala ze spaní pěnice.

Bětuška vyvínovala se Františkovi z náručí.

Tisknul ji k sobě.

"Ne, Františku, prosím vás ne, ať zůstaneme bez hříchu," zašeptalo děvče.

"Bez hříchu," opětoval chasník a pustil ji.

Lehkými kroky přeběhla Bětuška dvůr a vběhla do čeledníku, kde Veruna již ležela v společné jich posteli.

"Chce se ti mět vánoce třeba ještě o žňách?" zabručela stará dévečka. Bětuška neodpověděla a poklekla.

Modlila se a plakala.

III.

Když se druhého dne objevila na poli Veruna místo Bětušky, byly hnedle všechny ženské pracující u Zahánělé i na polích sousedních hotovy s úsudkem, že se stalo jistě proto, že František s Bětuškou "mluví."

A že jest to tak zcela v pořádku, přisvědčovaly si navzájem a všechny měly pro Verunu vlídná slova, jen aby z ní mohly pak vytáhnout, co a jak.

A Veruna pověděla.

Ráda, s hrdostí, že ona sama na-

bídla tu výměnu panímámě, že ona Veruna již dříve vyhubovala Bětce.

Trochu unesla Verunu její horlivost, tak že se zmínila o tom, že ona sama sloužila kolik roků mezi lidmi a nikdy nekoukala po tom, co jí nepatřilo, selští synové že pro ni jako by ani na světě nebyli.

Tu se arci ženské pošťouchly neb pohledem dorozuměly, že si vlastně Veruny nikdo nevšimnul. Že by byla brala třeba ženicha z roští.

František byl mrzut.

Nepromluvil na Verunu ani slova. házel jařicu s ouhrabečnice tak rychle, že měla Veruna se co přisýchovat, aby ji špičkou kosy nezasáhl.

K polednímu šla Veruna domu a došla zpět s Bětuškou; nesly lidem v nůších oběd.

František šel k obědu domů s pantátou.

Nepromluvil při obědě ani slova, jedl jaksi bez chutí, ač panímáma hovězí maso s cibulkovou omáčkou a ještě buchty s mákem schystala.

Vzal František buchty do ruky a šel dojísti oběd pod kůlnu, kde se na hromadě jetele natáhnul, hově sí.

"Co pak, truceje snad ten hoch?" otázal se pantáta panímámy.

"I kdo pak ví. Je snad hudeřen. Moc mu, pantáto, ty práce hukládáš," řekla panímáma, uklízejíc se stolu. Ale na pantátu se při tom ani nepodívala.

"Co by. Však já dělám taky tolik. A má při tom dobrý zpoživení. Ostatně, děláš pro sebe, však bude pantátou, děláš na svém," honosně řekl Zaháněl.

"To se ví," odtušila panímáma jen aby něco řekla a šla ven.

Byla mrzuta.

Hodlala mladšinku notně při domácí práci prohnat, než neměla k tomu příležitosti.

Bětuška otáčela se čiperněji a byla panímámě mnohem více k ruce než Veruna, pamatovala na mladou drůbež bez říkání, připravovala práci již i na zlíček a panímáma si mu-

sela v duchu říci, takovou pomocnici že ve Veruně nemá.

Ale hnedle si zase řekla, že si jí chce to robsko podskočit, chce se jí zalichotit, ale že to nebude nic platno, taková Bůh ví či Bětka, že ženou jejího syna nebude.

Ke všemu zaběhla před polednem na skok, jenom na pár slov nejmladší dcera k panímámě.

Byla provdána jen přes několik stavení a nebylo-li mnoho práce, ukázala se u matky téměř denně, na kousek řeči, jak se říká.

Dnes těch "pár slov" vyznělo v ten smysl, jak včera hovořila s panímámou Veruna.

A dcera matku varujíc, upozorňovala zároveň, že by pro Františka výhodnou nevěstou byla dcera Vlčková a že se kmotrovi mohou rozlobiti, kdyby zvěděli o těch pletkách.

Panímáma byla plna nepokoje, nevěděla, zda se má pantátovi zmínit či nikoliv.

Bála se, že bude rámus a opět se bála, že bude ještě horší, dozví-li se pantáta o věci od někoho jiného.

Tak uplynulo několik dní.

Po dědině se povídalo a klevetilo.

Žitné a jačičné žně byly u konce a lidé na rychlo mlátili, aby byla sláma na povřísla a zrno na mouku.

To ví každý, jak ten chleba a koláč z "nového" chutná, jak si hospodyně donášejí z nového na ochutnání.

Panímámě Zahánělové donesly na ochutnanou dcery i sousedky chleba a vejražkových koláčů z "nového" a s tím soustem donesly nezářivých klevet o Františkovi a Bětce.

Dcery upozorňovaly panímámu, že musí František vyženit peníze, že jím otec ještě slíbil více a že nehodlají ani jejich mužové ani ony samy slevit.

Sousedky zase vyprávěly ze svých zkušeností, co mívá taková nepředložená známost za následky. A panímáma se bála pantáty, však neubála se.

Klidil se ječmen.

Veruna pomáhala na poli a Bětuška se přičiňovala doma.

Ač se s ní panímáma nevadila, neukázala jí přec jasného oka.

Děvče bylo zaraženo, ač mělo plnou duši Františkových slibů a tou lehkověrností, tou sladkou důvěrou mládí věřilo, doufalo, že se stane ženou milého chasníka.

Vždyť věřiváme tak rádi, čeho si srdce přeje a mládí myslí, že jest lehké překonat vše, co staví se jeho přáním v cestu.

Byla neděle a po obloze přeháněly se mraky, poháněny větrem stále víc a více k západu se stáječícim.

Že přizene ten vítr dešť, soudili lidé jak z rána na oblohu pohlédli, a jak se přišlo z velkých služeb božích, spěchali na pole. Byla "velká" o desáté hodině.

Ještě před polednem, kdo měli svázáno, hleděli svázeti.

I kdo měli ječmen položený na řadách, hleděli jej nahrabati a svázati, míníce, že lépe vzíti obilí domů trochu syrové, než dáti je dešti na pospas.

Že se pak může dosušit za humny před mlácením a netřeba se obávati, že na poli sroste.

U Zahánělů měli svázáno i jeli rychle na pole. Jen panímáma zůstala doma.

František jel s koňmi, pantáta s voly, dělníci na rychlo sehnání. Vždy se na jeden vůz o překot nakládalo, pak běželi, kdo mohl domů a rychle se skládalo.

Ilázeny snopy ječmene do párníků ve stodole, aniž by se rovnaly.

Již krápal, když svezeny poslední mandele.

Jeden vůz naložený nechán na mlátě, s druhým zajel František pod kůlnu.

Sotva odpřážený potahy, spustil se těžký liják s hlučivou bouří, jaké přicházívali na horách rády v srpnu a dodržují deštěm po kolik dní.

Pantáta Zaháněl si liboval, že se ječmen tak dobře svezl.

Unaven, upocen vešel do sednice a hlásil se o oběd.

Panímáma pomáhala též při skládání, měla starost se sehnáním drůbeže a hotový oběd vstrčila do trouby.

Vyvřela trochu polívka i vysmahla nedělní kaše pro čeládku a kachničku, kterou pekla pantátovi, také příliš zhnědla i knedlíky byly oboralé.

Ale chutnalo přece všem. Panímáma na rychlo uvařila kávy a přilepšila tak všem za pilnou práci.

Bylo po druhé hodině a pantáta s úsměvem počítal, že za necelé tři hodiny podělalo se práce více než jindy za půl dne.

A poobědvav, natáhnul se na postel.

Prospal se, zašel do hospody, kde se sousedé scházeli, aby si za stálého lijáku popovídali při sklenici, jak se tužili se svážením obilí.

Z hovoru o práci dostali se na dělníky, na čeládku, na děti.

Se Zahánělem seděl u jednoho stolu soused Vlček.

Za hovoru o dětech prohodil, že by rád už letos provdal Františku, dcerku jedinačku, které byli Zahánělovi za kmotry. Jeden ze tří synů že se přižení na statek, druhému že pomohou někam na hospodu a třetímu že dají grunt.

Věděl to již pantáta Zaháněl, vždyť se o tom již dávno po dědině vypravovalo. Také to bylo známo, že Františka dostane věnem deset tisíc a že kromě toho má něco uloženo po babičce, která ještě jako výměnkářka pěkné peníze ušetřila.

Že bude Františka hledanou, věděl každý a chasníci říkali, že tu bohatou nevěstu z dědiny nepustí.

Také se uvažovalo, že jí asi dostane Zahánělovův František a mnoha matka v duchu přála Zahánělovům, aby se to pokazilo.

Ale Františka Vlčkova o chasníka stála, líbilo se jí, že by byla jako do-

ma, na blízku matce a pak si ji předcházely Františkovy sestry tak, že viděla, jak jest již nyní celému příbuzenstvu vzácnou.

Byla ta Františka na pohled pěkná rozum, tu se trochu opozdila a když děvče, však když Pánbůh rozdával cit, tu se ani nedostavila.

Byla vyhejčkána rodiči, vyrostla v lichocení od čeládky a příbuzných a byla zvyklá, že dělo se jí vždy po vůli.

Když jí matka řekla, že by se pro ni hodil František, tu si myslila, že jej dostane tak lehce, jako když si zamane koupiti si na nové šaty.

A tak se těšila na vdavky i na to, že František bude choditi k ní na besedu, že bude přípověd a dle její vůle svatba hlučná a veselá, s družičkami a muzikou.

Smávala se, že peřiny se budou moci k Zahánělovům přeházet jenom přes plot, náradí, nábytek a nádobu přenést po humnech i dobytek převést.

František dával jí koledy, přijímal od ní pomlázky, nosil jí poutí, ale ještě jí neřekl, že jí má rád.

Zprvu myslil, že je na to dost času a pak poznal, co je to mítí děvče rád, když si oblíbil Bětušku — —

A nyní právě, když František počnuv si po dnešní námaze, sešel se s Bětuškou pod kůlnou, počali otcové Vlček a Zaháněl domlouvati svatbu. A to na jisto: už také o době mluvili.

Řekl pantáta Vlček sousedovi, že si jeho ženské přeji, aby se konečně stran té svatby vše domluvilo, že prý jsou po dědině všelijaké hloupé řeči.

Pantáta Zaháněl pronesl podivení, co že může býti za řeči, že přece, kdo jest pravý sedlák, musí to schválit, že se za sebe dostanou děti starosousedských usedlíků. —

Že neodveze se ta trocha jmění z dědiny a nepřivede se sem nějaká cizí krev.

A tu mu pověděl pantáta Vlček o synovi něco takového, že udeřil

pantáta Zaháněl pěstí do stolu, až sklenice zařinčely.

"No, no, nedělejte rámus na celou hospodu," krotil jej Vlček. "To nic, bejvali jsme taky takový, však mne samotného nebožtík otec. Pánbůh jim tam odpust', párkrát vostraněkem zvomětali, když jsem lezl za děvečkama. A bylo to k dobrýmu. Ale tak, jak to František váš tropí, to by nemohlo vyjít na dobry. To robsko je tak pěkný, že až starýmu člověku sládně, když se na ně podívá; jako by je sám luciper pro potěšení vymaloval. Ale víte, sousede, tím větší opatrnost. Naše ženský věříjou tak na ty pověry, a tak si myslíjou, že kdo ví po kom ta Bětka je, že třeba všelicos zná, co jinej nezná a jestli tomu vašemu chasníkoví jako třeba nebudělo. Třebas něco podhodilo, nastrojilo, ten jeho strejc zvostává tak sám v ty chajdě hu lomu, hu lesa a taky se o něm povídá, že humí prej víc nežlivá chleba jíst. E, napíme se na to," pantáta Vlček se po té dlouhé řeči napil, až se sklenicí na dno podíval.

Pantáta Zaháněl zaskřípěl zuby, dopil také a vztáhl ruku se sklenicí k obcházejícímu hospodskému.

Pohlédl se a zpozoroval, že sousedé jako by náhodou od toho stolu odešli a odsedli a sezna, že asi se to stalo, jak počaji s Vlčkem důvěrněji hovořit.

Napadlo mu, že tihle lidé to asi všichni vědí, co on se právě dozvídá a zlostí mu žíly na skráních nabíhaly.

"A ta moje panímáma, ta taky nic nedává pozor, neví anebo nepoví," pravil posléze trhaně, jako by mezi zuby písek drtil.

"Ale neví! To máte ženský! Bojí se, jak aspoň mojí řekla, že budete dělat rámus. Tož jenom syna trochu tu a tam okřikne, zahubačí, děvku přčežene, však si ju proto o žních k ruce nechala, aby přišla Františkovi s oči. Ale to máte ty mámy! Bojí se, že byste syna zvomětali, jedi-

náčka, mazlíčka! Kdyby jich měla víc, ještě by vám vostraněk neb hůl na ně podala. Ale tohle je František zlato, princ, ten smí, co by jiní nesměli," promlouval Vlček, mysle si at' ten liknavý dceřin ženich také od tatíka trochu zakusí, jako on zakoušival. Však byli v dědině pamětníci, že Vlček před samou přípověď i došel od otce výprask klaskem, že se zdráhal k vůli hezké děvečce jíti za nevěstou.

"To se spraví," tlumeně řekl Zaháněl. "Hej, hospodo, platím!"

Rychle vypil, zaplatil a podáváje Vlčkovi ruku, řekl:

"V neděli nás čekejte, dojdeme na přípověď'."

"Dej Pán Bůh dočkat ve zdraví," odvětil Vlček.

Také rychle zaplatil a co Zaháněl po návsi odcházel, spěchal sám po humnech k domovu.

Rychle zavola ženu a dceru a zašli všichni do kůlny se Zahánělovou sousedící, kam bylo slyšet ze dvora i ze stavení každé hlasitěji pronesené slovo.

A uslyšeli záhy burácející hlas Zahánělův, bouchající dveřmi, spěšné kroky a úpěnlivé volání panímámino, promíšené vzlyky hlasitého pláče.

"Pantáto, pantáto, pro Boha tě prosím, s rozumem, jen s rozumem!" volala panímáma.

"František je pod kůlnou," — šeptala Františka Vlčkova rodičům. Zhlédlat' jej skrze tesy.

"A ta děvka taky, tohle se šiklo" zašeptala její matka se škodolíbou radostí.

Již ozval se Zahánělův zlobný hlas a bylo slyšeti svištění provazu, byl pantáta hledaje syna v maštali, uchýtil vostraněk.

František vykřiknul, jsa zasažen a ozval se i výkřik druhý, dívčího hlasu.

"Bětušku nebite, tatínku!" volal František více pevně než prosebně.

"Pantáto, pamatuj se, pro živého

Boha, pamatuje se! Sltuj se nade mnou, když ne nad synem! Ty holka jedna mizerná, tys k nám pro vostudy přišla do stavení," volala panímáma.

A proud nadávek z úst jejich i pantátových chrtil se na Bětušku.

"Tatinku, Bětušku tlouct nebudeš," bylo slyšeti Františkův hlas, "když ju ve stavení nechcete, tož půjde, ale bít ji nemáte právo!"

Na ta slova pantáta Zaháněl skoro zařval a panímáma vykřikla úpěnlivě.

Bránila asi pantátovi k novému rozmachu ran na syna a byla sama asi zasazena úhozem.

K tomu kvílení Bětuščíno a drsný hlas Verunin se ozýval, která příběhla a volala, at' panímáma jde odsud, to zde že není pro ni.

"Musím k tomu," řekl Vlček a zaběhnuv do zahrady, přeskočil plot.

Vběhl pod kůlnu a přišel právě v čas, aby od zadu zachytil Zaháněla, kterýž odhodiv provaz, syna za krk uchopil a pěstí do obličeje a do hlavy tloukl.

"Sousedě, mějte rozum," chlácholivě volal Vlček, tak, že Zahánělovi při zvuku cizího hlasu klesly ruce.

Z nosu a úst krvacející František potácel se z kůlny ven a nedbaje deště klesnul na lavičku u plotu.

"Pán Bůh vás sem přivedl sousede," oddychla si panímáma Zahánělová.

S pomocí Vlčkovou odváděla pantátu do stavení.

Tento se celý třásl, nohy pod ním klesaly a těžce oddychoval.

Nemohl promluvit a oči se mu podlévaly krví.

"Tohle je tak potřeba," řekl Vlček. "A pro děvku! Vyradte ju, panímámo."

"Však půjde a to hned," řekla panímáma a obrátíc se k Veruně, nařizovala: "Řekni jí, at' táhne."

Veruna se poslušně obrátila a šla pod kůlnu.

Zastala zde plačící Bětušku, která se svíjela na zemi lítostí.

Byla rovněž zkrvácena, jak ji byl zasáhnul vostraněk; štkala srdcelomně a proudy slz mísily se s krví, prýštící se šmouhy od provazu na tváři a skrání. Veruna vyřizovala vzkaz úšklebně, úsměšně a dodala:

"Pojď si pro své hábky, však tu truhličku můžeš naložit na rameno, lehko ju huneseš. Peníze ti třeba donesu, abys darmo nechodila hospodářům na oči ještě pro větší zlost."

Bětuška se vzchopila a řekla více smutně než vzdorně:

"Však já mám kam jít. Nebudu nic nosit s sebou, nebudu chodit žádnýmu na oči a od tebe, Veruno, taky nic nechcu a nepotřebuju, dojde mi pro šaty a pro peníze strejc. A co ty máš na svědomí, to si nech, však já vím, žeš dbala, aby bylo zle."

"I ty hubatá!" rozkřikla se Veruna, ale Bětuška již jí nedbala.

Vyšla z kůlny a rozhlédla se. Zahlédla Františka a zaměřila k němu.

"Františku, panímáma mě vyhání. Já řdu. Prosím vás pro Boha, nezlobte se na mne za to, co k vůli mně asi zkusíte. A dej vám Pán Bůh štěstí," tak řeklo děvče k Františkovi, který nemohl promluvit. Jen smutně hlavou pokynul.

Vyběhla Bětuška zadními vrátky na humna do proudícího deště.

"Františku, pojd'te dom', pojd'te dokavád je zde pantáta Vlček. Buďte mihn rámusu," vybízela Veruna.

"Ty hade falešný!" vykřikl František.

"Tož jsu had, to by byli kolem a kolem jenom hadi. Já jsem s pantátou ani nemluvila, ale co ví celá dědina, to se museli pantáta taky dozvědít. Však —"

"Mlčíš! Však jak jde Bětuška dnes, půjdeš ty taky, až já budu pánem," řekl František a šel do stavení.

Ze světnice zazníval chlácholivě hlas pantáty Vlčka a vzlykání panímámino.

František šel na komoru, kde měl svoje lože i šaty. Převlékl se, utřel si obličej a učesal vlasy a pak vešel do světnice.

"No, tu ho máme," ozval se mu vstříc pantáta Vlček. "Tož pojd', hochu, odpros rodiče a bude zase dobře. A těch hlupot a marností nech, to není pro gruntovníka. Mohl bys seznat, že by sis zavázal ruce a pak by to stálo trochu peněz a hodně zlosti. Když je hra nejlepší, tož přestaň."

"Však jsem nic neprovinil," řekl František pevně. "A abyste, pantáto, darmo nemluvili, tož vám řeknu, že si Františku vašu nevezmu a kdybyste jí dali třeba celý váš grunt a já mohl mezi vašejma a našejma polma jenom meze rozvorat. Já mám rád Bětušku a vezmu si ju a kdybych měl s ňou do lomu chodit skály tlouct."

Takle by nebyl František promluvil ani ještě dnes ráno, ale vytrpěná pohana od otce dodala mu pevnosti.

Pantáta Zaháněl uhodil oběma pěstěma zuřivě na stůl.

Ozvalo se zadunění, prasknutí, deska stolu rozštípla se pod tím nárazem.

Panímáma zbledla.

"Zlý znamení," vydralo se jí třesoucími se rty.

"Ty kluku pro —" zvolal pantáta.

Nedořekl.

Sliny vystoupily mu z úst bělavou pěnou, obličej zbrunátněl, oči se vytřeštily, hlava klesla zpět na stěnu, u které seděl a mohutné tělo zhroutilo se na lavici.

"Ježíš Mariá!" vykřikl panímáma, Vlček i Veruna, která se kočím krokem do světnice vplížila.

Rychle odtáhli stůl, přiskočili k pantátovi, rozepialy šaty, volali, omývali —

František se nepohnul. Stál jako by zkamenělý.

Vlček běžel domů a ve chvílce jel jeho syn tryskem pro lékaře.

Druhý běžel na faru; panímáma šla s ním k Zaháněům.

Uložili pantátu, křísili — marně. Jenom chrčel; mohutná prsa pracovala, od úst šly pěny. Přišedší farář udělil mu poslední pomazání.

Sběhli se lidé, vidouce, že se jde k Zahánělovům s Pánem Bohem a divili se náhlé té nehodě. Co a jak, arci se hnedle rozneslo.

Snad ty stěny že mluvily, mínila později panímáma, uvědomíc si, že všichni lidé věděli, že pantátu ranila mrtvice z hněvu, právě v okamžiku, když chtěl syna proklínat.

Arci' lidé věděli co a jak, pozorovali rozmluvu sousedův v hospodě, domyslili se a Veruna i Vlčkoví dopověděli.

Lékař uznal, že se pantáta unavil již prve rychlou námahou na poli, že rychle pil, rozzuřiv se, v dešti nastydnul a že byl k mrtvici vůbec náchylen.

Dokonal pantáta kolem půlnoci, kdy znovu se ozývala z mraků bouře a kdy ohnivé blesky lítaly po obloze jako střely.

Dešť se lil.

Vzdor tomu bylo dusno. Lidé nespali, rozžehali hromnice.

U Zaháněů hořela hromnice u hlavy zesnulého pantáty.

IV.

Bylo po pohřbu.

Kdyby nebyli Vlčkoví pomocí zeťův Zahánělových obstarali pohřeb, panímáma ani František by se nebyli k tomu vzpružili. —

Byli oba zmalátnělí, jako utlučení, František ochuravěl, bolela jej hlava, sotva mluvil. Neměl také ani pomyslení na práci.

Ječmen zůstal naložen na vozích. František byl tak popleten, že sotva na nejnutnější opatření v domácnosti pamatoval.

Zeťové posílali střídavě na výpomoc čeledíny k popravení dobytka a Františka Vlčkova chodila panímáma pomoci vařit. František jí odpovídal

jednoslabičně, promluvila-li na něho; sám jí neoslovil, aniž pantátu. Vlčka, jemuž šel raději z cesty.

Tu posléze, po týdnů vzpamatoval se František a počal pomýšlet na práci.

Promluvili vážně s matkou, která nebyla posud schopna myšlenky.

Nabádal ji, ať zjedná si za Bětušku jinou služku, nebo vezme nějakou starší ženu z chudšího příbuzenstva k ruce.

Pak dbal zjednat čeledína, což bylo ovšem v žňové práci za těžko.

Musil vzít onoho nádeníka, který vypomáhal a za tím se táhlo do stavení celé pásmo dětí k obživě.

Matka si vzala starou tetku, která nemohla mnoho pracovat, jen tak že drůbež obstarala a trochu zametala.

O Bětušce s Františkem mluvit vůbec nechťela. Zakázala si, aby se syn o ní zmiňoval, sice že se od něho odstěhuje.

František si jenom vzdychnul a mlčel.

Byla práce s ječmenem.

Zapařil se ve stodole, musili snopy po mlatě rozestavit a po patře rozložit. Trvaly deště přes týden a lidé naříkali, jak jest práce pokazena.

Posléze vysvitlo slunce a všady po dvorech a humnech sušili a provětrávali lidé ječmen, naříkajíce, že zrní se zapářilo a sláma zplesnivěla.

U Zahánělů bylo mnoho snopů tak zkaženo, že nemohlo se dáti leč do hnoje. Ani drůbež nechťela zapáchající, vzkličel zrní z klásků vyzobávat.

„Přišli jsme o víc,” řekla panímáma, mluvilo-li se o tom.

A František pracoval jako by byl čeledínem a ne hospodářem, za kterého jej již každý přece považoval.

K projednání pozůstalosti došlo až v několika týdnech.

Dopadlo to nepříznivě pro Františka, ony se určily podíly a František měl mít ovšem svůj stejný se sestrami.

Nebylot' psaného ustanovení, že bude dědicem statku.

Matka měla svoje věno upsáno a dědila kromě toho zároveň s dětmi.

Prohlásila sice, že má syn být dědicem statku a že ona mu hodlá statek spravovati, nebylo to však nic platno.

Byl mu ustanoven poručník a přihlásil se za něj soused Vlček.

František nevěděl, že mohl by odporovat i mlčky se podroboval všemu.

Jen tolik řekl matce, že se neožení, až bude plnoletým.

Zatím bylo již i po sklizni bramborů, dříví na zimu svezeno, stavení chmourem obloženo a panímáma pomalu se počínala probírat ze svého zármutku.

Láska k synovi jedináčku přemohla poznenáhlu hněv a zaplašila obavy, které se panímámy zmocňovaly při pomýšlení, že muž její s kletbou na rtech umíral.

František se od otcovy smrti snad ani neusmál, nezahvízdal si, nezazpíval, nešel mezi chasu a přišel-li kdo na besedu, odcházel po rychlém přivítání.

O Bětušce nevěděl ničeho.

Za několik dní po pohřbu došel její strýc, starý lamač do gruntu k Zahánělovým, odvezl na trakaři Bětuščinu odřenou truhličku a přijal od panímámy peníze, které Bětuška za službu dostati měla.

Kus plátna a kanafasu, které mu panímáma nabízela, jak měla Bětuška o vánocích ku mzdě dostati odmítnul, řka, že děvče nedosloužilo a tudíž ani na to, ani na zasazené brambory nároků nečiní.

„Je to žebrota, pyšná, roztahovačná,” usoudila Veruna a panímáma přisvědčila. František k tomu nepromluvil.

Přišla zima a u Zahánělů bylo stále jako by rakev s nebožtíkem byla posud ve stavení.

Chodilo se tiše, mluvilo se tiše, ta stará tetka a Veruna leda že v ad-

ventě nakřáplými hlasy zazpívaly pobožnou píseň.

Vlčkovi chodili pilně na besedy.

Pantáta radil Františkovi ve všem všudy, nedbaje, zda František jeho rady uposlechně či nikoliv.

Františka běhala pomáhat při vaření pro pazderačky při tření lenu; přiběhla pomoci při zabijačce, při pečení koláčů na vánoco, nedbajíc, že jí František jednou řekl, že se nemusí meškat, že si domácí ženské již pomohou a kdyby nepomohly, že si mohou přijednat.

Po vánocích přišla do stavení nová mladšinka a čeledín.

Že by František Verunu nejraději vypověděl, dal dosti zřejmě na jevo, leč matka řekla, že si Verunu podrží, dokud nepůjde na výměnek.

Bylo smutno u Zahánělů a teprve s jarem, s pomýšlením na jarní práci počínal ten smutek mizeti.

Tu přišla Veruna jednou se zprávou, která panímámu pobouřila.

Byla to zpráva o Bětušce.

Bětuška povila dítko a starý strýc lamač donesl je ke křtu, přihlásiv se za kmotra.

Z celé dědiny běhaly ženské k Zahánělovům, jako se štafetami.

Panímáma plakala kudy chodila a od Vlčků se nedali ani vidět.

Čekali, až panímáma přijde sama na syna žalovat.

František, když mu počala matka vyčítati, svěsil hlavu a řekl: "Kdybyste mne nebyly, maminko, začaly trápit, bylo by to zvostalo bez hříchu."

"Co hodláš? Budeš muset holce zaplatit," řekla matka nad očekávaní mírně.

"Počkám, až se přihlásí. Nejsu plnoletým a nemůžu jí ze svý pretence nic dát. Ale ještě jsem se jí nezřeknul a také nikdy nezřeknu. Nemyslete, že k ní chodím, že s ňou mluvím. Nemluvil jsem s ní od té nešťastné neděle."

Panímáma oněměla.

Pohlédla na syna.

Vypadal ne jakoby mu bylo dva

roky přes dvacet, ale jakoby byl čtyřicátník.

Tak vypadal ten "vymodlený," vy-toužený jedináček Zahánělův.

"Bože, Bože," vzdychala panímáma. Šla si postěžovat k Vlčkovům. Přijali ji nevlídně.

Kdyby prý se bylo tohle vědělo, nebyl by kmotr Vlček se do ničeho mísil, nebyl by přijal poručenství, nebyla by se Františka dávala do lidských úst, docházejíc ke kmotře.

A kmotra Vlčková nadhodila, že jest-li se to rychle neurovná, Františka si se Zahánělem svět zavazovat nebude. Z toho, že je otcem dítky, že by si rodiče ničehož nedělali, to že bývá a zaplatí se penězi, jen když má pak takový mužský rozum a dbá dále jenom o ženu. Ale skoro že se bojí na druhé straně, že přece jenom kmotr syna proklel. A kletba že jest věci zlou.

Tu se ale panímáma Zahánělová opřela.

Že jí pan farář vysvětlil, že kletby, byť by byl nebožtík tuto i plně pronesl, což se přece nestalo, nemusejí se obávat, že zde nebylo přesvědčení přivoděné přemýšlením, ale choroba již vzbuzená hněvem, či snad již ten prudký hněv vyvolaný chorobou, což i lékař potvrdil, řekla panímáma Vlčkovým a odešla.

A doma synovi vše sdělila.

A tu se stalo, co nečekala.

Po prvé od dětských let objal ji František kolem krku a zaplakal si.

A nyní ji teprve odprosíl za vše, čím ji byl zarmucoval.

"Ale za Bětušku vás, maminko, neprosím, to musí přijít samo. Ten váš hněv musí odejít sám. A odejde, přejde jako každá bouřka a každá zima. Jen se nehněvejte, že vám s tou Františkou nemůžu bejt po vůli. Právě to její vtírání a dobíhání, jako bych ju musel chtít, se mi nejvíc protiví," řekl.

"Ponechme to osudu," vzdychla matka.

Bylo nyní u Zahánělů trochu vo-

seleji. Zdálo se, že ta mrtvola — ta jako v rakev zabeďněná nevůle, zloba mezi matkou a synem vládnoucí, že zmizela již ze stavení a místo její zaujal klid, sice dosud smutný, ale přece jen klid.

František počínal veseleji koukat, již si i zahvízďal a pohovořil s lidmi.

Na dotazy, jak se vyrovnají s Bětuškou, odpovídala panímáma lidem i dcerám a zeťům, že se počká, až se Bětuška přihlásí.

V.

Jaro rozvíjelo se zlatými blatouchy na lukách, růžovým lýkovcem na stráních a chudobkami na pažitech.

Pupence květové se na stromech nalévaly.

Kvetou v žďárských horách stromy koncem května a počátkem června a někdy ještě stihne i ty opozďěné květy mráz.

Někdy zničí již poupata květová ti kvěťnoví "ledoví mužové" a rozkvět stromů jest smutným, zazelenají se bez květů, listí opadá podzimem, a niž by stromy darovaly ovoce.

František pracoval v polích pilně a obezřetně.

Nedbal rad poručíkových, radil se s matkou a docházel raději na dotaz k starším, váženým sousedům neb i na faru. Od Bětušky nepřišel žádný vzkaz.

Panímáma prostřednictvím staré tetky hleděla vyzvěďeti na bábě, co a jak se u Lamačů říkalo a konalo. Leč mnoho nevyzvěďela.

Bába sdělila, že jí starý lamač zaplatil její pomoc několika desetiníky a Bětuška že slíbila, že pomůže jí v létě při práci na poličku, že bude chodit pracovat lidem, tak jako v zimě chodila do pazderen.

Letos ale, že vezme práci, kde se hodí. A nebude-li jinak, že bude pracovat se strýcem v lomě. K tomu ještě dodala, že děcko jest hoch a pokřtěno na jméno František.

Panímáma radila se s tetkou, neměla-li by té holce poslat něco pro to

děcko a něco od stravy, aby viďela, že se nad ní nezatvrdí, leč tetka minila, že by to Lamačovi odmítli, jako tehdy, co přece ke mzdě patřilo.

A František neřikal ničeho.

Že Bětušku nevyhledává, že jí nevzkazuje, to věďela panímáma, vďyďť nechodil nikam a jen a jen hospodářstvím se obíral.

Byl tu již květen a práce v polích pokračovala.

Bětušku vzali lidé k sázení bramborů.

Došla s děčkem v náručí, sama pobledlá a vyhublá. Nenadělala řečí, neodpovídala na všetečné dotazy ani přímé, ani nepřímé.

Na úsměšky, co že si to vysloužila, dovedla klidně odpověďeti, však že její děcko nebude živiti nikdo než ona sama, že jest Bůh nad ním jako nade všemi lidmi a že jest raději, že je má, než aby je neměla. Tak lidi umlčela a záhy si na ní zvykli.

Bylo před svatým Janem.

František byl zašel do lesa, pěkně u gruntu udržovaného, kde chtěl nechat vysázet kus paseky. Výsadu měl u myslivce zamluvenu.

A procházejce lesem, nepohlédnul na oblaky a nevšimnul si, že se žene bouře.

Byla zde mimo nadání.

Zahřímalo, vítr vzepřel se v rozsochatých borovicích, zaduněl hrom, zaburácel ozvěnou ve skalách a již se spustil liják.

František ukryl se v houští, leč asi za hodinu promoknul i zde. Bylo mu chladno i vydal se raději na cestu k domovu.

Bouře ustala, ale ještě přšelo. František vyšel na pěšinu, která vedla kolem potoka.

Potok byl přívalem rozvodněn a hnědá barva vody svěďčila, že rval břehy, jsa sesílen bystřinami s hor kol kterých protékal.

Urvané větve nesly se proudem, zmítající se tvořenými víry.

Tu zaslechnul František úzkostlivý pískot. Vzhlédnul a uzřel dva ptá-

ky, pěnice, poletující úzkostlivě nad potokem.

Po potoce plynulo hnízdo, které asi přival a vítr smetli s větve, na které bylo vystaveno.

V hnízdě třepetala se dvě písklata, co bylo jich více, snad již byla spadla do té dravé vody, na kterou odvážití se báli ptačí rodiče slabých perutí.

František oslzel dojmutím.

Postavil se rychle jednou nohou do proudu, nahnul se a vyloviv hnízdo, ohlížel se kam je má dáti.

Párek ptačí obléтал mu kolem hlavy.

Bázeň o mlad'átka přemohla strach těch útlých tvorů před člověkem.

František položil hnízdo na větev borového mlází, trochu je mezi větvě přimáčkł, ostatní péči ponechal ptácatům.

Poodstoupil a uzřel, jak ptačí rodiče vklouzli do hnízda k písklatům.

Až znovu oslzel.

Rychle se vzdaloval, aby ptáky neplašil, nedbaje, že uchýlil se na jinou pěšinu.

Octnul se poblíž lomu, kde stála jako ku stráni přilepena lamačova chaloupka, rozdrchaná, spravovaná, že člověk se divil, že chatrné její stěny udrží tu střechu i že ta střecha, jejíž došky byly polosohnilé, polo větry strhány, vůbec není vichřicí již dávno odnesena.

Kolem chaloupky pobíhala mladá žena s dítětem v náručí. Měla ve volné ruce motýčku a prohrabovala stružky v kamenité stráni, aby voda odtékla dolů do lomu a nepodmáčela stěny chaloupky.

"Také hnízdo," řekl si František a řekl si, že ta mladá žena chrání také to hnízdo pro to svoje dítě, pro to svoje písklátko — — —

A řekl si, že to jest jeho dítě, jeho

— žena?

Slzy mu vyhrkly a spěšným krokem ocitl se u chaloupky.

"Bětuško!" pronikavě zavolal.

Zalekla, zarazila se, upustila motýčku a obrátíc hlavičku dítku, řekla:

"Františku můj malinkej, koukej se, to je —"

"Tvůj táta!" zvolal František a objal Bětušku i dítě.

Vešli do chaloupky.

Dlouho, dlouho do večera zdržel se František.

Odcházel, až dešť úplně ustal, až vysvitlo samým večerem slunce a ozařujíc vlhkou zemi, vyvolalo krásnou duhu v oblacích, klenoucí se jako brána — že brána — novému žití, novým cílům, řekl si ten prostý selský muž, dozrálý těžkým, náhlým utrpením rychle k mužnému rozmyslu.

Bětuška vystoupivši na práh chaloupky, pohlížela za ním. Držela svoje děcko na ruce a podle ní pohlížel za Františkem i strýc lamač, takový sedřený, upracovaný stařeček, s hlavou bílou jako snh.

František přišel domů a zavolal si matku do přístěnku, kde spolu dlouho hovořili.

"Ejnu, Pánu Bohu poručeno, byll jste si souzeni," řekla panímáma plačíc.

"Snad bych byl čekal až do ty plnoletosti, maminko, aby mi nikdo do toho nemluvil a mě i vás netrápil. Ale jak jsem viděl tu ptačí havěť, jak si o ta písklata vede, tu me to popadlo za srdce a já si řekl, že mne to ptáče zahanbuje, že já se nestarám, jaký má moje dítě bývání, má-li střechu nad hlavičkou. A když jsem viděl tu chaloupku jako hnízdo rozdrchanou a ju, Bětušku, jak ten poloviční sbor chrání a opatruje, tu mi mohlo srdce puknout. Maminko —" a František vzal panímámu kolem krku a vyplakal se jí v náručí.

Druhého dne jel do města.

K notáři, k úřadu, a pořídili dobře.

Nebylo překážky, pro kterou by nebyl mohl František býti prohlášen za plnoletého.

I vyrozuměn poručník a tento dohněvav se, že Zahánělovi jej úplně pominuli v této záležitosti, ihned poručenství složil.

Panímáma nehodlala jíti na výměnek, leč postoupíc statek synovi společně s ním po vůli hospodařiti.

Mělo se jí to tedy přece vyplnit, to přání, aby měla kolem sebe mladou pomocnici, místo dcery.

A řekla si, že bude se jí dobře hospodařiti, s tou příčinlivou, dovednou Bětuškou, která si jí bude jistě vážiti.

"A která vás bude mít tak ráda jako já," dodal František, když to matka vyslovila.

Neotáleno se svatbou.

Byl svátek Nanebevstoupení Páně a tak prošly v týdně vyhlášky a počátkem června uváděl si František Bětušku do gruntu, který tu stál obklopen rozvíjejícími se stromy v celé záplavě květů, jako by běloučké obláčky s blankytu se snesly na ty staré střechy stavení, na kteréž stromy rozkládaly svoje větve.

Sousedé zrazovali panímámě, at' nežení Františka tak mladého, at' počká, že třeba jej samého to bude někdy mrzet, že si vzal takové divné děvče.

Leč panímáma řekla, že nemá nikdo do toho co mluvit, jen vlastní svědomí že jest zde Františkovým rádcem.

A i dcerám a zetům řekla totéž.

Že ony k vůli Františkovi zkrácejí nejsou, naopak, že on nejvíce se na gruntě přičinil a nyní stejný podíl s nimi dostane.

A je-li jemu vhod děvče sirotek, schovanka Lamačova, tož že nikomu po tom ničeho není.

K vůli zachování dobré vůli šli sestry a švakři Františkovi na svatbu.

A učinil vše možné k dalšímu dobré vůle zachování.

Nejstarší sestra vyměnila svoji starší děvečku za Verunu, aby nebylo třeba nějakého pokušení, kdyby Veruna si nedala na jazyk pozor.

Také se vyhýbaly stykům s Vlčkovými, kteří se na Zahánělovy docela rozhněvali.

Panímáma se přesvědčila, že kmotr Vlček nejvíce nebožtíka pantátu podráždil a jeho ženské jí pak svými řečmi v zármutku i zlobě proti synovi utvrzovaly.

O svatbě, když rozveselení svatebčané zpívali, odvedl si u večer František Bětušku do zahrady, kde střásaly stromy vonné lupeny květů na jich hlavy a pojmuje ji do náručí, líbal ty její náhlým štěstím rychle rozkvétající líce.

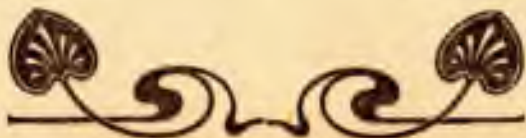
Hedvábné šaty Bětuščiny, které ji panímáma k svatbě byla pořídiva, šustěly a jí bylo jako by tu někdo za ní šeptal něco nesrozumitelného a přece pěkného, milého — sladké sliby do budoucna — —

Vinuli se k sobě mladí manželé, po znávající teprve nyní pravé štěstí lásky,

"Za ten náš hřích jsme oba co dost vytrpěli, víd', Františku," šeptala mladá žena.

"A věil nám rozkveté štěstí," odvětil František.

Ano, rozkvetlo jim štěstí, rozkvetlo jim s těmi stromy kolem, s tím jarem, slibujícím květy, radost a úrodu.

Baruška

Obraz ze života od Boženy Němcové

BÝVÁ to obyčej v naší i mnohé jiné zemi, že z venkova zvláště z malých městeček posílají se děvčata sotva dospělá do velkých

měst, aby zde jsouce v službě, naučily se rozličným způsobům, aby nabyly zkušenosti, a snad i, jak se říká, štěstí své zde našly. Měšťané nemají příčiny stěžovati si na tento obyčej; spíše ale mohl by sprostý otec prozíratelný a matka pečlivá znajíce křehkosti pohlaví svého, pochybovati o tom, zdali jest prospěšné neostražitou dcerku poslati do města, kde osudy lidské velmi rozličně se splétají, kde na prosté srdce tisícové pokušení číhají, kde život pospolitý podobá se valnému proudu, na němž člun mladé osoby snadno ve víru bývá zachvácen. K takovému rozjímání ale nedospěl ještě lid venkovský, a mnohý tatínek marnou libostí mluví o známostech dcery své ve Vídni, a maminka chlubi se prstýnky a pěknými šaty a rozličnými dary mazílka svého, a jak prý již pěkně mluví po německu a po panskou se chová, když někdy přichází na svátky.

Podobné smýšlení panovalo i v městečku T. Jmenuje se městem sice, ale jen toto jméno a pak seřazení domků rozeznává je ode vsí. Jako na vsích živí se lid rolnictvím, a jak se praví, když sedláci jsou na poli, není žádného měšťana doma. Menší hospodáři provozují též, když pole je nevolá, nějaké řemeslo. Mezi zámožnějšími gruntovníky byl zde Bartoš, muž vážený, dobrý hospodář, a soused upřímný. Jeho statek byl na konci města, a tím měl více podobu statku zcela selského. Stavení bylo prostran-

né, a tak spořádané, jak bývají dvory panské, byť i nebylo tak velké — u cesty byly dvě zahrádky, ne sice cizím kvítím se honosící, ale růže, karafiáty, isop, šalvěj, levandule, balzámek, lilie, pivoňky a jiné letní kvítí se zde nacházelo, i po jarních byly ještě památky a pozdních naděje; mezi těmi ale kuchyňské rostliny se vypínaly, jakoby chtěly říci: To jest pro nás! vy voničky jste jen le-daco, ale my česnek, cibule, kopř, pažitka, okurky a my jiné, my jsme zde doma. Bylo ale vidět v těchto zahrádkách, že zde dohlíží a panuje mysl čilá a ruka pilná, ne z rozkazu ale z libosti zde pořádek udržující. Mezi těmito zahrádkami vedla cesta dlážděná do dveří u prostřed stavení; byly to jen obyčejné dvěře, jimiž se vešlo v síň klenutou. Na levé straně byla kuchyň a čeledník čili světnice společného jídla a práce, na druhé straně pak zvláštní světnice hospodářova a vedle menší světnička, již ale komora říkali. Vedle kuchyně bylo vidět dvěře do sklepa a vedle šlo se na dvůr, kdež teprva statek dal se přehlídnouti. Naproti na kopečku, na průvěži stála stodola a sejpka a po bocích ku bytu táhla se nižší stavení a sice nejbliže ku stodole kolny po obojí straně pro uchování rozličného náčiní a strojův, dále na jedné straně malá stáj pro dobytek vepřový, pak větší pro ovce, pak pro dobytek hovězí vedle pak stáj pro píce zelenou. Na druhé straně bylo staveníčko o trojím patře, nejhornější pro holuby, prostřední pro slepice, při zemi pak pro husy a kačeny, vedle konírna a komora pro pacholka a skotáka. Takto byla ohraděna čtverstranná podlouhlá prostora; na prostředku pak naproti chlívům bylo ohraděné hno-

jiště, dobře nastlané slamou, po němž dvanáct kusů hovězího se procházelo neb ležíc přežvykovalo. Před bytem pak stála pumpa, a od ní táhly se čisté žlaby k napájení dobytka. Z obojí strany byla pak vrata, a u východních vrat byla boudka pro psa, jenž ale pečlivě po dvoře se procházel. Ze všeho vysvítalo, že Bartoš je nejen zámožný sedlák, nýbrž i rozumný a pořádný hospodář, i že takovým i jeho otec a děd býval, jenž prý byl tento dvůr, tak jak jest, vystavěl, i ty lípy kolem stavení sám byl nasázel, ježto nyní stínem a vůni květovou občerstvují nedělního času hvořec sobě pod nimi čeládku a sousedy ku rozprávce docházející. Rádi chodivají k Bartošovic hospodáři, poněvadž on jest soused přívětivý, zkušený, a zvláště o hospodářství umí dobře raditi. Hospodyně méně se vyskytaly, poněvadž Bartoš jest již dávno vdovcem, za to ale děvčat v neděli po poledních službách božích skvívalo se tolik v své panenské kráse a poupátkové bujnosti, že by měšťák, jenž nevidívá než jen strojené vnady, lživé mravy a naučené spůsoby, i neslyšívá než dávno rozmyslené, přežvykané otázky, na něž žádná odpověď se neočekává, jsouc dávno předvídaná, že by pravím měšťák nevěděl, kam hleděti dříve, a kdyby voliti měl, že by nemohl se rozhodnouti: to ale jisto, že by poznáv zde svatost panen, zastyděl by se za sobeckou chtivost, jenž vychlívá sobě v každé děvě obět' svou. Pocítíš, měšťáku, jakou moc má prostota, jenž nezná rozkoše bez lásky vzájemné, a jak ostudné jest dělití je od sebe. Děvčata na besedě u Bartošovic jsouť živé rukojemství naděje, že pokolení naše zachovává ještě mnohé poupě budoucnosti schopné. Mezi těmito děvčaty brzo rozeznal bys Barušku, dceru Bartošovu, ne pak pro větší krásu neb šperk, nýbrž jen tím, že ona, jsouc doma, všem rovně chce přívětivosti a ochotností svou dokázati, že jsou její milí hosté a přítelkyně, a proto ovšem pohyblivější a takřka všudybylka pozorova-

teli více bývá na očích. Jestí ta Baruška čiperné děvče, v jejím černém oku velkém plane bystrý hled, ale tak sebe jistý, tak krotký, že čím více k sobě láká, tím více od sebe odráží a naopak, čím více zdá se vítězným a hrdým, tím více srdce zajímá. A ta řasa na víčkách a to obočí tak shoduje se s tím klenutým takřka průsvitavým čelem a ten vtipný nosíček a ta bradička kulatá, a mezi nima čisté zdravé rty a vonným dechem přes stejné malé čisté zoubky vanoucím, a ty plné jadrné tváře, a k nim příslušící ostatní tělo bujné prostřední výšky, všecko spolčilo se k tomu, aby se mohlo říci: že Baruška jest jak náleží hezké, milé děvče, byť nebyla takovou krásou, jako jmenují, antickou, jenž myslím hodí se více bohy-ním nežli našim děvčatům skutečným.

Avšak neméně, jak v neděli mezi družkami svými, milá jest Baruška i ve všední den při práci buď na poli neb v kuchyni, neb na dvoře, ona o čtyrech hodinách ráno děvečky budí, a poslední, když všecko se již ulehlo, ohlíží se po stavení, zdali všecko v pořádku jest. Baruška je takřka anděl strážce statku Bartošova. Otec to ale také ví! a byť svou lásku nedával na jevo po městsku lichým mazlením, tím více ji dokazuje úplnou důvěrou k dceři jediné, nejdražší pozůstalosti po milé manželce, jejíž památku tím hlavně ctí Bartoš, že ač v dobrém věku, již se neoženil více. Baruška jeho poklad, a kdo chce zachovati se Bartošovi, musí dříve zachovati se Barušce; Baruška jest jeho čest a jeho tajná chloubka, ba někdy, když ve společnosti v neděli trochu více přichýlil a jazyk počal předbíhati povázhlivosti, chlubil se veřejně, řka: Kdo mou dceru chce dostati, ten musí býti jinačí chlapík nežli ten a ten; při tom jmenoval synky neb mladé hospodáře, jenž byli se ucházeli o ruku Baruščinu, a vykládal, jak je odbyl co nehodné takového pokladu. Tím ovšem mnohého urážel, a byť i žádný proti němu nebyl povstal, tajili zášť svou v srdci a mnohý si pomyslíl: Pý-

cha předchází pád, nevýskej, až vyhráš, ženská je křehké stvoření a štěťti lidské je vrtkavé. K Barušce ale přece všickni chasníci chovali se zdvořile, vědouce, že ona nevychloubá se košičky svými, ano omlouvali ji v srdcích svých, řkouce: Ona ještě nemyslí na vdávání; až přijde hodina její a ona sobě vyvolí, starý Bartoš nebude s to protivit se vůli její. Při tom každý choval naději; neb Baruška s každým velmi přívětivě zacházela, tak že, když kdo mluvil s ní sám, domníval se, že on jest vyvoleným; teprv když viděl, jak chová se i k jiným, počal pochybovat, ač ovšem ne se odříkati. Jen jeden mládenec, soused Bartošův, jemuz po rodičích nedávno zemřelých připadlo hospodářství, ovšem ne velké, jež ale on velmi moudře a pilně obstarával, miloval Barušku tak čistě a s takovou vážností, že sám za nehodného se pokládal požádati o ruku její, byť i byl předvídal, že by ani Bartoš ani Baruška jím nepohrdli. Jaroš, tak se jmenoval tento skromný ctitel Baruščin, za blahého se pokládal, když Baruška k němu tak se chovala, jak k těm bohatým synkům; avšak Baruška chovala se k němu důvěrněji nežli ke všem, ano tak, jak by vlastní její bratr byl. Jemu sobě postěžovala, když ji potkalo něco nemilého, s ním se poradila, když něco v hospodářství se přihodilo, což nechtěla právě otcí hned žalovati, poněvadž znala někdy prchlost jeho, od něho žádala pomoci v těch oněch případnostech, ovšem mnohokrát zas poslouživši jemu. — Mnohý bohatý pomyslí sobě někdy, že by Jaroš byl snad milým Baruščíným; ale upokojil se tou myšlénkou: Snad by nechtěla toho nuzáka! — Baruška ale v skutku nemyslela na vdávání; vždyť pak se jí zdálo, že je ještě děcko, že musí se ještě mnohým přiučít. Toto měla proto na mysli, poněvadž otec byl tak vždy mluvil, dokládaje: "Musíš, holka! do města, abys poznala svět, však já ti objednáám místo, abys neměla se zle." Při takové řeči vždy bylo divně v

srdci Barušce; neb ovšem žádala si poznati život městský, ale z druhé strany bylo ji líto opustit otce a to milé hospodářství a ty milé družky, i často řekla k sobě: Jak se já tam budu nemotorně chovat! budou se mně vysmívat; ach snad i vadit se se mnou! — ale doložila zase: Inu za to se něčemu přiučíš a pak musí býti přece v městě hezký život! a rok není tak dlouhý!

Blížilo se k sv. Václavu, hospodářství už počalo soustřed'ovati se doma, a noci přibývalo; i řekl jednou při obědě, při němž jak obyčejně jídávala veškerá čeládka a právě Baruška nejvíce posluhovala, hospodář a otec Bartoš: "Baruško! dostal jsem odpověď z města, nechej běhání a přečti ji zde všem; vždyť pak všech se to pozdaleku týká! Baruška vzala psan! a četla:

"Milý strýče!

Dostal jsem Váš list, kde mne prosíte, abych vynášel pro Vaši dceru nějakou službu zde. Jest to pro mne divná věc; ale má paní řekla na to: Poněvadž Bartošovic dceři nezáleží na platu, nýbrž na přísném chování, tedy ji vezmu sama do služby za druhou panskou. Čiňte tedy, jak se vám líbí.

Váš krajan

Arthur Schlafitzceck."

Pro našeho čtenáře toto jméno ovšem jest přečitelné, ale Baruška na něm uvázla, nad čímž pozastavil se starý Bartoš, kázaje, aby mu list ukázala. "Na mou pravdu," řekl, "to je divné, já jsem na to nehleděl, věda, že to jest od Slavička. Víš, jest to nebožky matky druhý bratranec, dali jej na študie, měl pak jura, a nyní jak slyšíme jest velkým pánem. Inu jest to hezký, že on chce tebe vzít ve službu, budeš přec aspoň u svých. Věř Baruško! já tě nerad dávám do služby, neb víš, že já jsem dobrý hospodář, že jsem rozmnožil, co jsem zdědil, i víš, že tvá matka pozůstavila tobě též tolik, co já mám, že tedy nemusíš sloužit, ale právě proto, Baruško! poněvadž máš býti dosti boha-

— 72 —

tou kdys hospodyní, žádám, abys i zkusila služebnictví, ovšem ale Baruško, abys i poznala, jak se děje v domech panských."

Baruška na to z prvu se začervenalá a pak zbledla, děvččky ale, jenž to viděly, počaly plakati, řkouce mezi sebou: "Ubohá Baruška, zde naše milá, přemilá paní, má sloužit!" "Inu," řekl pacholek, "jestli více jí podobných paní, není co litovat, když pozná svět." "Ale," řekli na to všickni, "není na světě mnoho Barušek; kýž jest rok již otočen, kdy se Baruška vrátí!"

Brzo se to rozneslo po okolí, že Baruška přijde do služby do velkého města. Rozličně to lidé posuzovali, jak se vůbec děje; mnohá řekla: "Ba co ten Bartoš s tou dcerou zamýšlí? chce jistě, aby se do ní ve městě zamiloval nějaký princ!" Druhá pravila: "Vždyť pak je naše Kačenka také tam, a byly vždy spolu za dobře zde, budou i tam." Třetí prorokovala štěstí, a čtvrtá neštěstí, pátá činila, jakby tomu nejlépe rozuměla, a usmívavě doložila: "Však já bych uhodla, ale nechci hádat." Tak a podobně mluvily ženy, děvčata ale pravily: "Což Barušce je snadno sloužit u tetičky, však ona by se nikde neztratila; ale škoda jest, že nebude celý rok mezi námi; za rok se může mnoho změnit." Hoši k tomu přisvědčili a tajně si každý něco ještě pomyslíl, co nepronesl.

Baruška ale chystala se, skládala prádlo a šaty své do truhličky, a nebylo jí snadno vybratí. Při tom si řekla: "Myslili by, že jsem žebračka, kdybych ty hadry vzala; a při tom zase by snad řekli, že jsem nádherná, že se to nehodí na děvče ve službě. Složila konečně, na čem se byla ostýchavost a přirozená marnost v mysli její shodly. Bylo jí ale při tom teskno, a mnohá tajná slza kápla s sebou do truhličky. Cítilo ale všecko, co živo bylo v hospodářství, že Baruška má odejítí; ač vždycky srdečně se byla chovala k lidu i k tomu němému hovadu, nyní chtěla jako napřed vyna-

hradit všem, co jim nebude moci učiniti na příští dlouhý rok. Každé krávkě přilepšila, i té drábeží a těm milým holubům. Hlídoň pes pak snad cítil, oč se jedná, a jakoby chtěl co nejvíce užívatí ještě přítomnosti její, nešel od ní, za patou ji všudy provázeje neb leže u nohou její. Domácí lid ale jí v myšlénkách vždy doprovázel, a čím více se přibližoval den odjetí, tím více mrzeli se na starého, že to dobré děvče vyhazuje do světa ošemetného, ačkoli dobře věděli, že to činí otec z lásky k dceři dědičce své. Přišel pátek a Bartoš řekl k dceři: "Jak pak, Baruško! jsi-li hotová, zejtra bychom jeli do města." Odpověděla Baruška: "Jsem hotová, otče," ale stoupla jí slza velká do obojího oka. "Baruško!" řekl otec, "pojedeme k tetičce, a víš: ti městští lidé rádi mají něco kloudného z kraje; vezmi nějakou husu, kačenu s sebou, a kbelíček másla a sýra a vaječ, a co sama rozumíš."

Baruška dobře těm věcem rozuměla, Baruška vůbec byla děvče velmi důvtipné a, abychom to již napřed řekli, bylo to děvče o mnoho vzdělanější, nežli je mnoho nafintěných slečinek v městech. Byltě v T. mladý horlivý pan kaplan, jemuž byl Bartoš vzdělání ducha Barušky velmi prospěšně svěřil. Baruška věděla mnoho, citem nesvedeným dosahovala ještě více, a mnohá knížka jí byla dobře známá; ale jako učitel její byla i ona velmi skromná a nikdy nechlubila se tím, o čem soudila, že by měl každý člověk vědět i umět. Baruška měla ducha už probuzeného, a schopnostem jeho jen nedostávalo se příležitosti zadost učiniti sobě. Z této strany cítila Baruška tajnou touhu po velkém městě, ale jinak ráda měla samotu v přírodě, jakou poskytuje život selský.

V sobotu už slunce zácházelo, a z

velkého města hrnulo se mnoho lidu dílem na procházku, dílem ubírajíce se z práce, neb jdouce ještě po rozličném tovaru a zámyslu. Naproti dojízdělo množství rozličných vozův, ale jeden zvláště vábil na sebe zraky koljdoucích. Byla to obyčejná bryčka s jedním koněm, a s jedním sedadlem. Zde seděl na straně náruční sedlák, asi padesátník dobře zachovalý, poněkud tučný a svalitý, oprat' v jedné a bič v druhé ruce a na jazyku vždy hotové: hat! těhi! ou! běhy, vranko! a co s sebou přináší ta známá rozprávka jednostranná mezi vozkou a koněm. Vedle tohoto neustále pobízejícího sedláka sedělo děvče, u něhož marně celodenní jetí, slunce, vítr a prach, u něhož marně kroj a šátek přes hlavu snažil se zatajiti, že jest velmi hezké. Laskavý čtenář ví, že to jest Bartoš a Baruška dcera jeho, která má ve velkém městě vstoupiti ve službu u pana strýčka; ale z divákův také by to byl mnohý rád věděl, kam to hezké děvče jede.

Ve velkých městech bývá zvláštní druh divákův, jenžto hezky vyšňořeni, jako na divadle se pohybujíce, zavěšena mají rozličná skla, jichž se honem chápají, když-pocítí na blízkou ženštinu; ihned jakoby tenata byla ta skla, v nichž by uloviti chtěli ty zástěrky, je předstrčí lakotnému oku. Bylo to mhouření na Barušku! takového ptáčka už dávno neviděli, "kýž by ten sed na lep!" pravil jeden; co ale druhý a třetí a ostatní doložil, toho nelze opakovati; nového nic nebylo, ty rozpustilé vtipky jsou tak přirozené lajdácké povaze, že vždy, všude a všichni jimi prohozují. Baruška nevěděla, co se na ní tak dívají, i ohlížela se po sobě, po otci a po voze, myslíc, že snad něco jest v nepořádku, ale nevidouc ničeho, divila se velmi tomu zevlování; ba obávajíc se urknutí, sklopila oči, a neohlížejíc se nikam, jen k otci, pošeptala: "Co pak asi ti tak na nás hledí?" Bartoš ale řekl: "Ať si hledí!" V tom si ale zpomněl, že neví kam zajet. Zastavil tedy, vyhledal v kapse ceduličku a

řekl k těm, jenžto byli nejbližší: Prosím vás, kde pak jest ta a ta ulice, ten a ten dům? Tu hned ozývalo se více hlasův, jeden tak, druhý jinak volal, že nebylo možná něco si vybrati z toho. Slyšíce pak nepředvídaný směšek a zmatek, dali se všichni do smíchu; i Baruška sama chutě se této nevinné hlouposti zasmála; ale Bartoš se tajně zlobil; a mrzutě švihna do koně: "Běhy!" zahučel a Vranka se opět rozhourala.

Jel Bartoš dále, ač nevěděl kam; myslel si pak: Počkám, až se budu moct zeptati prostého člověka; s těmi nic zde není, to jsou jen halamy rozpustilá. Ale jakoby byl četl v duši jeho, řekl jeden z nich: "Nehoršete se, já vás upřímně doprovodím až k tomu domu."

Byl to mladý muž vysoký, štíhlý, s tváří podlouhlou, vlasy dlouhými, a vousy pěkně spořádanými. Hlas jeho byl zvučný, nezakalený a pohled do brosrdečně čtverácký. Barušce líbila se tato úslužná ochotnost, i odpověděla zdařilou slušností. Bartoš ale zakrabiv čelo, nic neřekl, ti ostatní šviháci ale žertovně volali: "Nevěřte, Baruško, tomu malíři!" Baruška podíavši se mu do očí, věřila mu, ač při tom podívání nevím proč se zarděla; tomu však se divila, jak mohou věděti ti, že ona jmenuje se Baruška; zapomenula chudák, že stojí na truhlíce psáno: "Baruška Bartošova". Tomu však byla povděčná, že ví, že ten doprovoditel jest malíř; neb jest úzko býti třeba jen na chvílku s člověkem, o němž docela nic nevíme. Baruška pošeptala otci: "Nesluší se, abychom toho pána nechali běžet vedle vozu, na voze pak nemáme místa. Snad abych slezla s vozu a šla s ním vedle vás." Bartoš neodpověděl, zastavil vranku a Baruška slezla s vozu, a šla s tím mladým pánem, čemuž byl tento velmi rád. Ten mladý pán byl ale čtverák; věděl on dobře krátkou cestu do té ulice; vidoucimu však, že děvče leze s vozu, že chce s ním jíti, bylo mu milé, aby prodloužila se cesta. Mladý pán přitulil se tedy blížeji,

vzal Barušku za ruku, tiskl jí ruku, a Baruška v prostotě mravův neličených potiskla i jeho ruku; čímž mladý pán byl o svém vítězství přesvědčen. Baruška ale vidouc ten onen kostel, to ono začné stavení, přeptávala se, co a jak? odkud? k čemu? i měl mladý pán na odpovědi. Jeho těšily otázky a Barušku odpovědi a tajně počala se měnit smýšlení jejích. Baruška přešla z povděčnosti v důvěru, a mladý pán zponenáhla cítil na místě jistých záměrův úctu před panenským duchem zvědavým. Byl mladý pán sám zaražen, cítil tuto změnu v sobě, a proto nedivíme se, že konečně řekl k Bartošovi: "Zde jest ten dům, po kterém jste se byl tázal." Baruškou to hrklo, když Bartoš zvolal konečně: "Ou!" "Ach," pomyslela sobě, "jak nás zde přijmou?"

Zastavení vozu před domem vybídl paní Slavičkovou podívat se oknem, co by bylo. Ovšem že uhodla, co to za vůz asi bude. Vidouc zdravé děvče prostě a čistě oblečené, i předvídajíc, že Bartoš nepřišel prázdný, kázala kuchařce a panské, aby pomohly složit ty věci a truhličku té nové panské. Ty, zvláště kuchařka, vrtěly hlavou, že má jíti posloužit té, která bude pod ní. "Ale," doložila si v srdci, "však si to vynahradíme!"

Všecko bylo uloženo, kde mělo býti; i Bartoš s Baruškou stáli už před milostpaní a panem Slavičkem strýcem. I řekl Bartoš po obyčejném pozdravení, nač pan Slaviček přívětivě poděkoval, přijav pracovníou ruku Bartošovu, asi v ten způsob: "Pane strýče! jest to dávno, co jsme se neviděli; ale věru! mezi tisícemi byl bych vás poznal podle rodu. Jak se to s námi podařilo! Vy jste pánem, a já sedlákem, kdežto jsme co chlapci vždy spolu si hráli a se kamarádili; jak bych si byl pomyslel tenkrát, že za čtyřicet let přivezu k vám to, co mám nejmilejší, tuto mou Barušku do

služby!" Odpověděl Slaviček: "Věru hezkou to máš dceru, Bartoši," (při tom pan Slaviček vzal Barušku za bradičku) "a doufám, že pod vládou paní mé stane se co denně milejší; viz, Bartoši, tot' jest má paní, tu ať Baruška poslouchá." Tím obrátil Bartoše k paní své, již onen nebyl pozoroval, i řekl hned Bartoš: "Nemějte mi za zlé, milostivá paní teto, že jsem vás ani nepozoroval! Jdi, Baruško, polib ruku milostivé paní!" Ostýchavě učinila tak Baruška a milostpaní doložila: "Musíš, holka! učit se způsobům, vy na vsi vyrůstáte jako plaňátka, ačkoli viděla jsem oknem, že sotva jsi dojela do města, už jsi přivedla sobě amanta. Či kdo byl ten švihák s těmi dlouhými vlasy? Hezký hoch! inu, služby to jináče nedělají. Já také nic proti tomu nemám, jen když se mi netoulají. Rozumíš, Baruško! Nyní jdi, svleč se a zeptej se po práci u kuchařky." Bartoš ale, ač mluvil s panem Slavičkem uslyšel tato slova, i řekl: "Milostivá paní! račte odpustiti, zítra jest neděle, rád bych provedl dceru, jenž zde ještě nebyla, po městě, dovoďte ji zítra ještě svobodný den." Paní přivolila, ač doložila: "Prázdninami ovšem nezačíná se služba; ale budiž, přijďte si zítra pro ni, nyní ale ať jde a obeznámí se s domácím lidem."

Baruška stála již jako na uhlí, každé slovo jí přicházelo divné, každé bolestně vrývalo se v srdce; majíc se nyní odloučiti v té cizině, ježto se podobala srdci Baruščinu jako pustá, od otce, padla mu okolo krku, hlasitě vzlykajíc. Bartoš ale, ač tajně cítil též neobyčejnou tesknost, pravil: "No, no, vždyť tě tu nesnědí!" Milostpaní ihned doložila: "Bojí-li se vaše dcera lidojedův zde?" Tím zpatoval se Bartoš, i Baruška chopila se, a pan Slaviček vymlouval jí, řka: "Není divu, když dítě poprvé cítí se v cizině, avšak nebudeš zde, Baruško, v cizině." Načež řekla milostpaní: "Mazlit se s ní též nebudeme." Bartoše to až píchalo, i řekl: "Prosím vás, račte mi, pane Slavičku, povědě-

ti, zdali zde na blízku nějaká hospoda, abych mohl tam postaviti svého koně." Pan Slavíček podíval se na paní svou; ale ta nechtíc rozuměti, zavolala na služku, řkouc: "Ukaž tomu muži zde do hospody, ať jde Baruška s sebou, aby věděla, kde ostane; přijďte ale obě brzo nazpátek."

Odešli všichni, Bartoš po cestě nic nepromluvil, leč na vraku, Baruška též ne, oba byli ale dosti zabrání v myšlénkách. Přišli na místo, Baruška opět počala vzlíkati; ale Bartošovo slovo: "Dcero, buď moudrá!" přivedlo ji k sobě; ještě více ale úsměšky doprovázející služby. Baruška byla v kuchyni a kuchařka počala vyptávat se po tisícerém, vedla ji pak do komory, kde budou spáti společně, i kde mají uložené věci své, tázala se, co všechno má v té truhlici; Baruška otevřela ji, okazovala, i ráda chopila se té příležitosti, vezmouc pěkný šátek na krk, i řekla: "Prosím vás, přijměte ode mne tuto maličkost na přivítanou, i ráda se odsloužím i budoucně, když budete shovívati nezkuseno-
sti mé." Cośi podobného dala a řekla Baruška i té druhé služce. Tím se Baruška jim aspoň tentokráte zachovala, a za to ji, když si ulehly k spaní, vykládaly, co a jak jest zde v domě, kdo panuje, jak se musí chovat, a podobné. Kdyby nebylo tma bývalo, mohl vidět člověk, jak nad mnohým zarděla se Baruška, ale dobře, že bylo tma, byly by se nezkuseno-
né notně vysmály.

Přeplněna v duchu myšlénkami, nemohla Baruška usnouti, a když pak mladost zvítězila nad starostmi, divné sny ji sem tam unášely. Jak svítalo, probudila se pak dle obyčeje svého, tajně se přistrojila, i aby druhé neprobudila, tiše seděla na truhličce své a vzavši knížku s sebou doveženou, četla v ní; tomu přivstání a tomu čtení pak probuzené služby velmi se usmívaly, dokládajíce: "Ty budeš chtít sloužiti podle písma, a ovšem za ranní vstávání budeš chtít dostati větší plat od paní!" a v tom se do hlasitého smíchu daly. Baruška nevě-

děla, jsouc zaražena, nic jim na to odpověděti, jen knížku odložila a pak za chvíli pravila: "Víte, děvčata, že dnes mám ještě svobodný den, a chci ho užítí, abych poznala hodně ten život městský." "Však jej ještě dosti poznáš," smály se ony, a pak počaly vykládati, kam má všudy jíti, co viděti a zkusiti: "Ovšem když půjdeš s otcem, neužiješ ani třetiny; inu později bude lépe!" Baruška zase nevěděla odpověděti, jen to bolestně cítila, že zde mezi soudružkami svými nebude možná jak doma s děvčaty sousedskými dorozuměti se; cítila, že svět její a těchto jest velmi rozličný. — Kvapila k otcí do hospody, a zde takořka odpočala si zase stěsněná duše její, ba pohladění vraky bylo by postačilo urovnati mysl její.

Neděle byla. Nač Bartoš a dcera jeho byli by pomysleli dříve nežli na kostel! Zadošť činíce pobožnosti i zvědavosti, pochodili mnoho kostelův, až pak ve hlavním chrámě upoutala mnohá krása ducha Barušky rozčilené. Už množství lidu svátečně oděného povznáší ducha nad všednost, a každý svátek zdá se býti jasnější; a to i pro člověka městského, kde pro množství lidu vždy bývá takořka neděle; co teprv pro člověka venkovského! Baruška vidouc tu ohromnou prostoru, ty štíhlé pilíře a to klenutí k nebi se pnoucí, cítila kterak i jí se srdce šíří a klene se v chrám Páně. A mezi těmito zkamenělými city dávných věkův, jak libě vane živé slovo nadšeného kazatele, jak se upíná v myslích, jak zde co blesk rozmítá marné úmysly, a jak rozhřívá ztvrdlé předsudky a zapuzuje mraky kalné chřtivosti sobecké, člověk pomocí slova živého, slova vroucího vnika v hlubokosti bytosti své, cítí zde Boha a cítí se v Bohu. Jaká to pak shodlost povznešené mysli s hudbou oslavující a doprovázející služby boží! V takových okamžicích ovšem vzácných poznává člověk citem, co jest modlitba, co náboženství. Baruška měla takovou dobu, a když už dávno byla vyšla z chrámu, vždy byla ještě plná

duše její a v sebe obrácena, jakoby tam byl svět mocnější nežli ten, jenž smysly naše vábí. Konečně ovšem vítězí tento svět skutečný. Bartoš vodil dceru svou po městě, avšak nevěda sám, kde, co a jak, chodil za jinými; Baruška byla by pak se ráda po tom onom tázala, ale ostýchala se; otec však ještě méně měl chuti, lidi otázkami zastavovati.

Na štěstí našli dům, kde Kačenka Hlasovoic, též z T., byla v službě. Kačenka byla už dvě leta ve městě, a dnes měla právě též prázdný den, i měla nesmírnou radost, že může s milou Baruškou se toulati. Tu ovšem nastala veselá doba. Bartoš pozval Kačenku, aby šla s nimi občerstvit se. Kačenka moudrá hned radila, aby si rozdělili jídlo a pití na rozličná místa; tu něco a tam něco, aby všecko viděli a užili. Učinili všecko dle rady její. Baruška měla co se diviti těm pěkným zahradám a tomu lidu zde shromážděnému k jídlu, pití a rozprávce. Kačenka jí mnoho vysvětlení dokládala, nad čímž často Baruška hlavičkou kroutila. Když pak Baruška tajně se jí ptala: "Kačenko! prosím tě: řekni mi, co ti páni tamto tak na nás hledí a brejlí, ano často povstávajíce kolem nás zde obcházejí?" usmála se Kačenka a šeptla: "Milá Baruško! ty snad nevíš, že jsi velmi hezká a zdravá a bujná, a to ti páni myslí, že bys byla dobrou pochoutkou, a to již napřed se obližují. Neuvěříš, Baruško, jak zde ti páni umějí svádět nezkušená děvčata, ježto, jak my jsme, přicházejí z kraje. Bůh ráčíž nás chrániti před nimi a před babami, jenž jim nadhánějí ubohé oběti. Ach, já ti vím strašné příklady!" Baruška celá se zarděla nejen na odpověď, nýbrž hlavně tím, že mezi těmi pány brejlíci viděla i toho malíře, jenž jí byl včera doprovázel. On sice nejslušněji se choval mezi nimi, ale zdálo se, jakoby ti druzí jemu schvalně a úsměšně na Barušku ukazovali. Věděla ona pak zkrátit pobytí zde; šli jinam; ale brzo i vlasáček (tak jmenujeme toho ma-

líře pro dlouhé vlasy, pokud jeho pravé jméno nezvíme) vynášel se, což Kačence bylo podivné a zajímavé, Barušce ale mrzuté.

Večer radila Kačenka do divadla, ač sama, nemajíc dovolení na hodinu pozdní, jíti nemohla s nimi, nýbrž jen je tam zavedla. Tu teprva pro důtklivou mysl Baruščinu nastala doba, již se až posud žádná v životě jejím nevyrovnala. Pro cit neporušený, pro srdce nezkažené, pro smysl nezkalený spojená krása všeho umění, jako vyskytá se v divadlech velkých měst, jest vítězná nad všemi jinými půvaby. Zde stavba sama, zde řezbář a malíř, zde hudba, zde společnost sváteční, zde pak obraz života živě a veskrz a krásně předvedeného všečlověčenskými cítěními povznáší člověka nováčka. Sud'me, jak čilý duch Baruščin pásl se zde a kochal. Naproti Barušce vzdálí opřen o stěnu stál muž mladý, štíhlý, dlouhovlasý, vousatý, jenž zase naopak nehleděl na divadlo, nehleděl kolem sebe, nýbrž zdálo se, jakoby zvláštní libostí takřka dagueotypoval v myslí své cítění Baruščiny. Neušla mu žádná stopa citův rozmanitých na upřímné tváři Baruščině. Baruška byla jemu divadlem. Byl to opět náš známý malíř. Kdo rozhodne, zdali poutala oko jeho libost umělecká, či snad i jiná touha zanášela pozor jeho? Na divadle se dohrálo, opona spadla, Baruška ještě zapomenuta hleděla za minoucími obrazy rozčilené mysli své; avšak Bartoš zpatatoval dceru svou, řka: "Drž se mne, ať se neztratíme, nesnadné jest shledání se v takovém davu."

Pustili se proudem lidu hrnouceho se ku dveřím; Bartoš ovšem svalovitý dobře takřka klestil cestu; ale ostýchavá Baruška brzo byla odtržena, a čím prospěšněji prodíral se Bartoš, tím více opozdívala se Baruška, jak kapka u břehu dlouho se otáčející, nežli jí pohltní proud ku břehu pádíci. Bartoš byl už na náměstí a Baruška ještě v divadle samém; ano zdálo se, jakoby náhodě pomáhala trochu schvalnost čtverácká. Bud' jak bud';

když Baruška osamělá ouzkostně hleděla, kterák by shledala se s otcem, stál tu před ní náš známý Vlasáček, nabízejí se zdvořile ku doprovodu. Co bylo zde činiti, nežli vděčně zavěsiti se pod paždí jeho a odevzdati se laskavosti jeho? Malíř pravil, že bude nesnadné najíti otce, a chtěl hned do ulice v pravo otočiti; ale Baruška pěkně prosíc, silně zdržovala jej na place divadelním, dobře vědouc, že otec zde též se po ní sháněti bude, v čemž se nezmýlila. Ač Vlasáček pozornost její všelijak přetrhoval, přece našla badavost její otce slídícího po ní. Bartoš děkoval Vlasáčkoví, ale i doložil, že už není třeba, aby se obětoval, ať jen jde po svém, Vlasáček zas dokazoval, jak nebezpečno jest v tak velkém městě večer hledati neznámé ulice a domy; k tomu doložil: "Já jdu pak bez toho tou samou cestou; dovoďte mi tedy, abych šel s vámi." Na to nemohl Bartoš ničeho říci, tím méně, an Baruška rychle zvolala: "Ah, to se pěkně hodí."

Šli tedy pospolu. Bartošovi trvala ta chuze velmi dlouho; ale Vlasáček tolik věděl povídati, co se tu, co se v okolí tenkrát a kdysi přihodilo, co ještě i nyní se přihází, že Barušce doby velmi mile minuly. Konečně i hezkou píseň zazpíval, při čemž ovšem Baruška trnula, bojíce se, aby nikdo mu tu hlasitost za zlé nepokládal, zvláště otec. Ten ale v skutku již byl nevrlý, čímž Vlasáček čtverák, dobře znaje, co kdy a jak, byl pohnut nejkratší již cestou namířiti. Hned byli na místě. Vlasáček potiskl Baruščinu ruku; Baruška děkovala sladce, a Bartoš doložil: "S Pánem Bohem!"

Den na to odjížděl Bartoš domů. Baruška ostala ve službě. S jakým citem jel Bartoš domů, uhoďne každý sprostý ale poctivý, při tom i něco zámožný otec, jenž má jedinou dceru. S jakým citem rozloučila se Baruška, pochopí každá dospělá panna,

jenž sice rozhlédala se po životě, ale citem neporušeným, citem pak nejistoty a tušením hořkostí, jimž bylo možno zcela se uhnouti. Věděla Baruška, že jest dosti bohatá a že jí není potřeba sloužiti; ale zdálo se jí nemožné, nejíti touto cestou takřka souzenou do života takřka předjednaného.

Baruška jsouc počestná, pilná, pokorná, přívětivá, majíc tedy všecka p, jak se říkává, jak jinaké, než že musila se zalíbiti každému, kdo ji blíže seznal; ale pýcha a sobectví brání takovému bližšímu seznání a přízni. Co se ohlíží pyšná paní po tom, co se děje v srdci sluzky? vždyť pak mají ti pyšní za to, že nižší lidé ani nemá citu. Ovšem bývala paní spokojena s tím, co Baruška dělala a jak se chovala; to jest, spokojenost její bylo vidět z toho, když se nevadila, což ovšem též místa mívalo dost často, když milostpaní pro tisícere příčiny bývala nevrlo. Srdce Baruščino jsouc vytrženo z původní půdy, jsouc vzdáleno srdci přátelských, avšak lásku majíc tak potřebnou, jak ty plíce vzduchu a oko světla, vysílalo city své a hledalo přízeň novou, ale darmo hledalo; chtěla jednou milostpaní tetě svou radost nad čímsi, co se jí bylo mocně tklo, zjevití, ale milostpaní odmrštila hrdě tuto vtíravost "sprosté děvky". Baruška jak ledovou vodou politá, zhrozila se, a dušička její vtiskla se v srdce zděšené, a jen zpýřenost tváří byla takřka červánky zapadající dušičky. Zapomněla však se přece jednou zase, a jala se postýskati si u tety; ovšem tenkrát již hůř byla odbyta, a poněvadž toto odbytí stalo se schvalně před druhými sluzkami, zahanbení bylo citlivější, a poněvadž člověk zahanbený zmaten v tom onom spíše pochybuje, stalo se, že Baruška tuto dobu též zachovala se zpátečně neb zpozdíle, z čehož sobě od paní hořké domluvy utržila, u sluzek pak úsměkův pichlavých. Byla to vítaná příležitost družkám Baruščiným uleviti nenávisti své.

A proč tu dobrou Barušku nenávi-

děly? vždyť pak nic jim v cestu nekladla, ano kde mohla a směla, po vůli jim byla! To právě, že jim bývala po vůli, jen pokud směla. Baruška totiž nemohla schvalovati jich rozpustilý život za znakem paní; ano někdy jim to ono zpřímá vytýkala, když mlčení její bylo by hříchem bývalo. Avšak známo jest, že poctivý, neúhonný vždy bývá nepočestným a rozpustilým protivný, aspoň nepohodlný a takřka němou výčitkou už pouze tím, že jest jinaký. Byla ale v domě kojná svobodná; od té hned z počátku odchylovalo se srdce její; ale měla s ní útrpnost. Brzo ale poznala, že jinak jest, nežli se byla domnívala. Zmínila se totiž jednou kuchařce o tom, ta však to hned pověděvši ostatním, veliký smích si učinila z toho "hloupého", jak pravila, děvčete sedlského, jenž takovým věcem nerozumí, i doložila: "Co nevidíš, jak se má kojná dobře, a že dostává více na měsíce za nic nežli ty s tím sprostým panenstvím za celý rok dlouhý za pilnou práci? Té se, milá brachu, daří, že mohla už tři leta po sobě kojnou býti!"

Od té doby měla Baruška tajnou ošklivost proti této kojné, a to tím větší, čím necudněji se tato chovala. Kuchařka pak častěji Barušku napomínala, aby přec také už jednou ty hloupé sedlské mravy odložila a chovala se po městsku. Brzo Baruška věděla, jaké to chování bylo míněno. Paní sice byla přísná a netrpěla služkám to veřejné milkování; tím opatrněji ale a tím zdvořileji chovaly se ty potajmo k milovníkům svým četným. Zdálo se ovšem, že ti milovníci více milují ty schovávané dobré koucky a ty korbele ukrádané než tu opilou kuchařku; to ale právě přimělo tím více Barušku k tomu, aby jí pohrozila udáním té krádeže paní. Tím ale si teprv posloužila Baruška! Co jen možná bylo jí učiniti na příkoří, to učinily ty ženštiny, a příležitosti k tomu bývá dosti, při práci, při jídle i při spaní samém ve společné posteli; toho týrání a špičkování nebylo kon-

ce; Baruška neměla, čím se obrániti proti hrubosti a nemravnosti jejich. Jest to ukrutná zbraň; hrubost proti mírné a stydlivé povaze.

Baruška trpěla, aniž měla koho, u něhož by si postěžovala. Styděla se psáti o tom otcovi, styděla se i před Kačenkou, kterou i také málo vidívala. Tajné slzy bývaly jedinou úlevou její. Zkracována byla ve všem od druhých, ale to ji tak nebolelo jak ta d'ábelská schvalnost, kteroužto kuchařka ji týrati neustávala; zvláště když jí pro potupu jídlo předkládala, co už jen pro psa se hodilo. Baruška raději o pouhém chlebě ostala; ale když jednou právě při takovém oddělování nahodila se paní v kuchyni, nesnesla to už Baruška, i vzazši talíř, slzíc okázala paní, jak s ní smýšlí kuchařka. Paní ale místo přihlídnutí počala jí mlsavost a nenasytelnost předstírat; načež ovšem, když odešla, jen jizlivější posměch měla kuchařka ze žaloby. Baruška ovšem netekla se už jídla, což kuchařka neváhala příležitostně milostpaní v ten smysl vyložití, že to činí to rozmazlené děvče na potupu domu, poněvadž prý po straně si mlsy kupuje; čímž milostpaní tím více se rozhněvati ráčila. Od té doby měla kuchařka ještě více moci nad Barušku, ježto už ničehož netrefila učiniti po libosti paní.

Takto sobě citlivá Baruška nebyla myslívала trpkosti služby; vždyť pak i ona měla doma děvččky v řízení svém i čeládku mužskou; však nepozorovala, že by kdo byl zkracován býval od jiných. Ovšem že pamět její nyní uváděla srdci zkourmoucenému tím jasnější obrazy z domova, kdež ona byla paní. Když takto sázíc v noci sobě rozvažovala tu nynější bídu, konečně vzechopila se, a utřevši slzy, řekla v srdci svém: "Rok není věčnost, chej trpělivě snášeti a obětovati Bohu ty trpkosti; zkouší mne Bůh; kéž bych byla nalezena důstojná!"

Taková bývala její konečná modlitbička před usnutím. Druhý den pak, ač odhodlaně počala, přece zase srdce její rozbolelo se až do večera.

Všední den pilná práce nedala mysli pokoje, aby porovnáváním toho, jakt' jindy a nyní, zabírala se; ale v neděli odpoledne, když všechny odešly po svých rejdech, ona však sama musila dům hlídati, tu vystupovaly všechny obrazy na obzoru mysli její. Jak bývalo vesele v neděli mezi svými pod lípami u statku otcovského, jak k ní hleděli hoši, aby ulovili nějaké znamení přízně, jak k ní tulily se panny milé! A zde — další vyličení obrazu zabránil příval slz a svírání srdce přemoženého. V mladém srdci ale nelze hoří na vždy panovati; schopila se Baruška, když se vyplakala. řkouc: "Což pláčeš? vždyť pak za tři čtvrtě leta budeš osvobozena," a v takové době pak se jí chtělo do zpěvu; v píseň vylívala city své.

Minul zase smutný týden a to malicherné tyrání svíralo šlechetné srdce Baruščino. Velké bolesti člověk dobrý, nábožný snadněji snáší nežli to vosí píchání všedních, zlomyslných trampot. Jednu naději a potěchu měla tyto dni, že až přijde neděle, bude na ní pořádek k vyjití odpoledne. — Ach, jak čítala ty dni, jak poskočilo vždy srdce nadějí, zpomínající na tuto příští neděli! Přišla neděle — přišlo odpoledne, všechno uklizeno — a Baruška čistě přistrojena letěla ke Kačence. Bylo jí však jítí okolo domu, kde bydlela krajanka její provdaná za muže voskáře, jak se pravilo, dosti zámožného. Byla tato paní v loni v T. navštíviti své příbuzné, a při té příležitosti byla i u Bartošovic a, jak se zdálo dle chování, Barušku sobě velmi zamilovala, velmi ji vychvalující a jí lahodící. Baruška měla za to, že jsouc několik hodin svobodna, jest takřka povinna navštíviti paní Dorotku. Běžela po schodech dychtivě, neb chtěla za toho půldne mnoho radostí popřáti srdci svému. Znaíc už byty v městě, že známi přicházejí kuchyní, šla i ona do kuchy-

ně a pozdravivši děvečku kamarádku, ptala se po paní Dorotce. Ale služka pravila: "Milostpaní má hosti," v tom však paní Dorotka vyšla do kuchyně rozkazující. Baruška jí běžela naproti, chtěla ji políbiti; ale paní Dorotka, jenž věděla, že Baruška jest ve službě, jednou rukou se jí obraňující, druhou rozkazovala děvečce, a pak doložila: "Milá Baruško, dnes nesmíš meškati mou Alžbětu; přijď jindy, až budete mítí obě chvíli!" a tím za sebou zavřela. Barušce vstoupily slzy do očí; to neočekávala, vždyť pak, když i člověk důstojnost váží dle záležitosti, neměla paní Dorotka vyplniti se nad Barušku Bartošovic.

Slzíc přiběhla k milé Kačence; ta však dnes nesměla vyjítí. Zkrátka rozhodnula se Baruška, řkouc: "Já ti, Kačenko! pomohu v práci, jen mi dovol, abych si postěžovala u tebe." Kačenka jí ulíbal a srdečně se tázala: "Co pak je ti? vždyť se mi zdá, že máš oči oplakané!" Baruška vypravovala, co se jí přihodilo u paní Dorotky, a pak dlouhou řadu trampot u panstva svého. "Pomysli sobě, Kačenko!" řekla mezi jiným, "naše děti mne mají rády, a kde mohou se ke mně přitulují; pomysli sobě, když naše milostpaní jednou to znamenají, urputně na děvče u mne sedící zavolala: "Pfui!-u děvky sedět!" a druhý den na to, když byl chlapec nevim co velkého provinil, přivedla jej paní k nám obědvajícím, řkouc: "Tady jest dnes tvé místo." Při tom dala se Baruška do hlasitého pláče, že jsouc dítkem počestných rodičů, má býti považována za takovou, s níž jístí mají děti za trest sobě pokládati. Kačenka vyslyševši všechny stížnosti Baruščiny, líbala její krásná očka usazená i pravila: "Baruško, nepřipouštěj si tyto věci k srdci, a buď rozumná! chval pána Boha, že tobě není potřeba hledati chleba u jiných lidí! když ale přece jsi ve službě, z toho, jak nakládá se s ubohými služkami, ber sobě příklad pro budoucí své hospodářství, jak ty se chováš máš co paní. Zdruhé strany víš už sama jak

i služby mnohé nevěrně a nemravně se chovají, že není divu, když paní vzdaluje dívky své od nich; nesmíš, milá Baruško, všechno měřit dle sebe, nýbrž věc s věcí. Ovšem neupírám, že v panských domech citlivé děvečce jest hůř sloužiti nežli v domě měšťanském. Já ku příkladu nemohu sobě stěžovati na to, že by paní, ježto jest počestnou mistrovou, chovala se hrdě ke mně; já mám ovšem mnoho práce a dosti těžké, ale paní pracuje se mnou, a byť někdy i bylo z mála na míse, je tak pro všechny; neboť nepovažují mne za nerovnou sobě; náležím k rodině. — Lituju tě, Baruško! ale na otce tvého se hněvám, že tě dal do služby. Měl tě dát do některé poctivé rodiny do bytu a do stravy na rok za plat, pak jsi měla chodit do některého většího měšťanského domu do kuchyně přiučit se a při tom také i jiným ženským pracem přivykat, které neznáš, aby z tebe byla dokonalá paní. Která neumí udělat, nezná také poručit. Ale tak, jak jsi nyní, utrápíš se a nepřiučíš se ničemu leč, kdyby si byla chytlavá, zlému. Ale přece, milá holka, už neplač; potěš se tím, že rok není věčnost; aneb piš to otci a řekni mu, jak to má s tebou učiniti.” Baruška ale odpověděla: “Ach, Kačenko, Bůh ví, co by si otec myslel, vždyť víš, že to u nás jest hanba nevydržet ani rok na jednom místě ve službě! — Ono se to snadno řekne, ale ten rok je přece dlouhý; já ovšem si to denně všelijak vymlouvám, ale to srdce nechce být rozumné a nedá se klamat žádnou nadějí.”

“Baruško,” řekla na to Kačenka, položivši důvěrně ruku na její rameno. “Já ti něco poradím, ale nesmíš se horšiti, až dopovím. — Myslím, abys hleděla si pořádného milého; věř mi, tak nabývá srdce největší potěchy a u milého děvčeti mile chvíle minou, a na celý týden má srdce potavy z té lásky nedělní, a byť se jinak i dost zle vedlo, člověk to lehčeji snese. Co tomu říkáš, Baruško?” Baruška se zapýřila a pak jako nevrle pravila: “Prosím tě, Kačenko: nečíň si

posměch ze mne! kde bych já cizá osoba nalezla milého?” Kačenka se usmála, řkouc: “Blahová, o to se anděličkové starají při každé příležitosti, kdekoli se ukáže hezké děvče, jako ty jsi, a sotva se mýlím, řeknu-li, že bezpochyby už mnohý zamilovaným očkem po tobě hodil.” Baruška se začervenala ještě více a pravila: “Co si myslíš, Kačenko! abych snad vletěla v tenata ledajakého člověka, o němž ani nevím, co a jak? Snad bys mi konečně i stav svobodné kojné schvalovala?”

Nad tím nedorozuměním se však Kačenka pohoršila i řekla: “Baruško, ty mne snad znáš, abys věděla, že nechci tobě raditi nic neslušného, a znám já tebe, že ti neradím nic nebezpečného. Rozumné děvče ví zajisté, jak se chovati má. A pak, milá brachu, nemyslím, abys ty se zamilovala, naopak radím, abys zachovala úplnou svobodu srdce svého, a jen pro slušnost radím, bys hledala sobě přítele upřímného; tím odeženeš od sebe mnoho pokušení. Vidíš, já mám milého, ten jest nyní v Drážďanech v práci, on je truhlářský, za rok přijde a bohdá budeme svoji; já zajisté mu věrnou zůstanu, ale proto přece mám známost s jiným a také jsem mu to psala, nebo to pravda, že děvečce netěze být bez dobrého známého. Všecko záleží na tom, jakého si děvče vyvolí; však ta moudrá brzy sezná, ba na první setkání, koho před sebou má. Jen pánův třeba varovati se, s těmi není nic; ovšem oni snad pěkněji mluví, ale nemyslí to upřímně s děvečkou sprostou. Nás by rádi pro rozkoš — a milé mají jinde; však je známe. Spoléhají na naši marnost, že by totiž každá ráda nad sprosté hnízdo vyletěla, ale rozumně nedá se ošidit jejich lákaním. Dejme tomu, že by i některý se upřímně zamiloval do krásy naší, zdaž by později přece nenalezal, že mu není žena rovna ve vzdělanosti ducha? — Vím příkladův několik, že pykali, ne pro nerovnost stavu ale vzdělání. Ono se ovšem snadno řekne: “Však já si ji zvedu, jen až

bude má!" Ale těžko se to vyvede; muž ztratí chuť vyučovati a žena se učit. Amen, Baruško, sprosté děvče nic nezačíněj s pány; ti se jen po tajmu s námi mazlí a veřejně se za nás stydí, a co by mi záleželo na ta kovém známém, který by mne v neděli nevyvedl?"

Baruška divila se, odkud Kačenka té moudrosti nabyla; ta však usmívavě odpovéděla: "Kté moudrosti každá dospěje, pilně-li svět kolem sebe pozoruje, dříve nežli sama do proudu se pouští. Nežli co počínám, hledám po příkladech, a kde jich nenalezám, opatrně vkročuji na cestu neznámou. Kdo kvapně, nerozvážně v něco se uváže, snadno toho později pyká."

Baruška nemohouc takovým řečím odolati, počala se podávati a konečně i vyznávala, co se hned první den jí přihodilo s tím Vlasáčkem, a jak od té doby často jej vidívala, an dům obcházel, jakoby čekal, že vyjde; ona ale že schvalně se mu vyhýbala, pamětliva jsouc výstrahy otcovy. Kačenka na to řekla: "Tvůj otec je moudrý hospodář, ale což on ví, bez čeho se nemůže obejít děvečka?"

Na to nastalo dlouhé vypytování a odpovídání. "Co myslíš ale, Kačenko, zdali je malíř pánem?" ptala se prostosrdečně Baruška. "Malíř a malíř je dvojí," odpovéděla Kačenka, "jedni, ti malují pokoje a jiné věci potírají barvou, a ti čítají se k řemeslníkům; druzí ale, co ty obrazy vtipně vymýšlejí a krásně malují, ti, jak jsem slyšela, jmenují se umělci, a ti, jak se mi zdá, budou čítati se k pánům; myslím ale, jak kdy. Čtveráci jsou ale všickni, pasou po kráse a hezké děvče jak by pohltit chtěli; opatrnosti nezbývá; avšak uvidíš sama a poznáš ptáčka po zpěvu."

Hodiny ubývaly — Baruška chystala se domů, a učitelkyně Kačenka vyžádala si dovolení k doprovodu při telkyně své. Šly chvíli a bud' osud neb náhoda tomu chtěla, potkaly toho Vlasáčka, o němž si byly tak dlouho povídaly: Baruška tajně Kačenku štouchla na znamení, a ta vidouc, jak

se začervenala, už bez doložení věděla, kdo to je, a pošeptala jí: "Dá-li se do řeči, bud' přívětivá." Té rady už tenkrát nebylo potřeba; Vlasáček velmi zdvořile pozdravil a Baruška přívětivě poděkovala, a o další hovor nebyla nouze. Chvilku s nimi stála Kačenka, pak ale čtveračka šoupla ruku Baruščinu pod pažď malířovu a uběhla. Baruška sice hrozila jí z daleka; ale co se už stalo, ostalo; Vlasáček vedl si Barušku, ona sice z počátku se ostýchala, ale čím dále, tím více přibývalo důvěry, zvláště když Vlasáček vykládal, že zná její otčinu, když začal celé okolí popisovati. Bylo to tak živě, že Baruška každé místo poznávala a takorba viděla, a když popisoval zvláště jedno místo, zvolala, slzu majíc v oku: "To je nad statkem otce mého! Bože," pravila, "jak musíte teprv malovati, když na pouhé slovo celý kraj mi stojí před očima!" Vlasáček ale byl touto čistou, nelsčenou chválou umění svého tak dojat, že zapomenuv na to, čehož vlastně hledal, upřímně hovořil o umění malířském a Baruška pozorně poslouchala, jakoby se učiti chtěla.

Než se nadáli, stáli před domem. "A kdy vás zase uvidím, Baruško?" ptal se prosebným hlasem malíř, tiskna jí na rozloučenou ruku. "Zítra k sedmé hodině večer budu mít nějaké řízení v městě," odpovéděla Baruška po krátkém rozmejšlení, dala "dobrou noc", a vklouzla do domu. "A proč bych mu nedovolila vyprovodit mne i zítra?" omlouvala se, šaty do truhly ukládajíc, když jí byl rozum námitky dělal, "choval se ke mně docela slušně, a jistě i dále se tak chovat bude; však ví, že jsem dcera pořádných rodičův."

Druhý den byla Baruška celá jiná; všecka ta nespokojenost a bolest zdálo se že přes noc zmizely ze srdce jejího. Tvář byla kvetoucí a mysl vese-

lá; všecko jí v rukou jen hrálo. S tajným podivením ostatní služby veselost její pozorovaly a nemohly se domyslit, odkud ta změna. I milostpaní byla neobyčejně vliďná a milostivá, to jest tak, že Barušce nenadávala.

Když se večer schyloval a Baruška s prací hotova byla, ustrojila se, by šla po určeném řízení do města; dříve však připomenula milostpaní, že je v domě toho onoho zapotřebí, že by se mohlo z města vzít při jedné cestě, čemuž i paní spokojeně přisvědčila. To byla ale jen lest; Baruška chtěla tím více času nabyti a ušetřiti si domluvy, kdyby se o chvílku opozdila. — Kdyby jí nebyla paní vždy pánovitě od sebe odstrčila, když se s úplnou důvěrou k ní obrátila, byla by jí upřímně řekla, co a jak; ale důvěra i láska byla ta tam; už si Baruška nedělala hříchu z toho, paní trochu obelstít.

Sotva přešla práh, už stál mladý malíř vedle ní, skoro ji to nemilě bylo, že tak kvapí; mohl ho snadno někdo z domácích zahlednouti, a jakých tu pak potupných úsměšků byla by musela poslouchat! — Šli spolu, a upřímně hovořili, neboť Baruška od věčerejška malíři důvěřovala; když si řízení své odbyla, začalo pršet, a tím byla najednou radost jejich zkažena. Těšili se na pěkný večer, a nyní bylo po všem — deštník také neměli, domů měla Baruška hezký kousek cesty — co dělat? — Tu projela duši malířovou myšlénka zrádná, d'ábelská; — náhoda byla příznivá — nerozmýšlel dále a ihned lehkomyšlně k vyvedení pokročil. "V dešti takovém domů jít nemůžete," řekl Barušce. "stát zde je též nepříjemné; libo-li vám, zajdeme, než přestane pršet, do nedaleké vinárny."

Baruška neviděla v tomto nabídnutí pranic neslušného; tent' způsob byl i v jejím domovu; chasníci, když se s děvčaty v městě sešli, pokládali si to za čest, když směli je vínem neb jiným něčím počastovati. Napadlo jí jen co paní řekne, jestli dlouho nepříjde, ale honem si zase myslila:

"Inu, vždyť ani ona by nežádala, abych pro chvíli naskrz promokla a šat si zkazila" Přijmula tedy bez upejpání malířovo pozvání a šla s ním.

Vedl ji do blízké uličky a zastavě se u nevelkého černého domu, zazvonil; Baruška myslila si: "V tak velkém městě měla by vinárna trochu pěkněji vyhlížet!" ale neřekla nic. — Dvěře se otevřely a žena pohledu velmi nepříjemného pustila je do vnitř, když si byla dříve pozorně na ně posvítila. "I totě hezky, že vy, veselý panáčku, zase jednou k nám jste zavítal; a jakou to hezkou holubičku jste si chytl!" smála se a svítila na Barušku.

Pekelný ten smích a pohled z těch hadích očí, jimiž ošklivá žena děvče od hlavy k patě měřila, byly tak zlomyslné, že Baruška zbledla a celá se zachvěla. Slýchala o lidech, kteří pohledem mohou uštknouti, a zdálo se jí, že ta žena takové oči má.

Z blízkých dveří zaznívaly zvuky kytary, zpěv a hluk, a malíř ptal se ženy, kdo tam. "Ostří hoši," řekla hospodská, a šeptla malíři cosi do ucha. "Nepůjdem tam, raději si dáme donest víno nahoru!" řekl na to a pohlédl na Barušku, jest-li ona srozuměna. Baruška mlčela, bylo však na její tváři vidět, že jí to není vhod; když se však malíř, rozuměje tomu výrazu, zeptal: "Či se bojíte se mnou být sama?" — vztýčila hrdě hlavu a řekla: "Nebojím." — "Tedy nám rychle přineste láhev z rukou láce: já si posvítím sám!" to řka vzal svícen z rukou hospodské a svítil Barušce na úzké příkré schody.

Hospodská s úsměškem odešla, a Baruška kráčeje po schodech nahoru, opět si myslila: "Totě podivná vinárna!" Zlého cos jí však nenapadlo posud; slyšela nejednou, jak milostpán ujišťoval milostpaní, že se v těch neuhledných malých krčmách nachází dosti vznešená společnost, poněvadž tam dobrého vína. Přijda do tmavé chodby, zastavil se malíř u jedné dveří, otevřel a svítil Barušce do malého pokojíku; stála tam

zeuchaná postel, stolek s umývadlem, špinavá pohovka, větší stůl a dvě židlice, nic více. Okamžení zůstala Baruška na prahu stát a s podivením se po pokoji rozhlížela — najednou však obrátila se k malíři a úzkostně zvolala: "Kam jste mne to, pane Lesenský, dovedl?" Vojtěch Lesenský, tot' jméno malířovo, nebyl zlý, jen lehkomyšlný člověk; hlas ten úzkostí plný zahřměl mu do svědomí, pohled nevinný ale přímý jako blesk projel jeho duši; osvětlil ji a očistil, a navrátil ho sobě samému. V tom okamžení zastyděl se sám před sebou, lítoval svého hanebného úmyslu, a předsevzal si chovati se k Barušce tak, aby ani ta nejmenší myšlénka nedůvěry v ní nezůstala.

"Co je vám? — snad nehledáte ve mně jakési špatnosti?" řekl, jakoby se její důmínkou uražena cítil; pak doložil hlasem upřímným a opravdivým: "Nebojte se, zapřísahám se vám svou ctí, že jste zde bezpečna!"

Tato srdečná slova a pohled na obrazy svatých patronův, které po stěnách zavěšeny a za nimiž svěcené kočičky zastrčeny byly, upokojily plachou dívku. Vstoupila tedy do pokoje v domnění, že se přece nachází u hodných lidí.

Za chvilku přinesla hospodská víno a koláče, ale o málo byla by opět Barušku vyplašila svou úsklebnou řečí: "Ať slouží ke zdraví!" přála a jedovatě se usmívala, "ten veselý panáček má vždýcky dobrý vkus, to se musí říci." Lesenský se nad touto řečí velmi mrzel, a stoje za Baruščinou židlí, kýval jí, aby mlčela a odešla. "Rozumím, rozumím," řekla, protivným svým okem na Barušku pohlednouc, a odešla. "Co že rozumí ta žena?" ptala se Baruška opět poplašená. "Nedbejte na její slova, vždyť je to pouhý nesmysl: což jste nepoznala, že jí myšlénky spadly?" — "Proto má tedy ten hrozný pohled, kterého jsem se pokaždé lekla: ale jak mohou bláznivou nechati sloužit hostům?" — "Je příbuzná hospodského, v službě pořádná je, a na její

nesmyslné žvastání neberou hosté ohled."

Po tomto vysvětlení byla Baruška zase upokojená, a brzy zmizela i všechna nedůvěra. Lesenský choval se k ní nenuceně, důvěrně, ale nejvčetně šetrností a úctou; čím déle s ní mluvil, tím více obdivoval její vědochtivost, důvtip, jakýmž každou jeho myšlénku pojala, její jasné náhledy o všem, a klaněl se srdci tomu panenskému, nevinnému, plnému šlechetných citův. Čím výše však vstupovala jeho vážnost a láska, tím více lítoval svého nešlechetného úmyslu, a tím více vstupoval strach, aby ten přenáhlený krok neměl pro Barušku zlých následkův. Věděl dobře, že opět zákony k prohledávání veřejných míst, kde nevěstky se zdržují, zostřeny jsou, nejednou byl svědkem, jak surově dohlídači s takovými děvčaty zacházejí, které za často bezděky do takových míst se dostanou, a rády by hanbě utekly a se polepšily, kdyby se jim příležitost k tomu naskytla. Když si pomyslí, že je Baruška též v takovém místě, že by mohla přijíti stráž a nevinnou s vinnými sebrat, pošel ho mráz a rychle se chopil sklenice a pil, jakoby na znamení, že by rád odešel. Ale Baruška mu nerozuměla, a nezdálo se, že spěchá domů; bylo jí mílo, a chvíle v upřímném hovoru příjemně jí ubíhaly.

Také se vyjádřil Lesenský, že si její tvář tak jasně v paměti vštípl, že ji malovatí bude, a obraz ten že pošlou otcí: nad tím byla Baruška celá blažena, a už viděla v duchu, jak se bude i otec radovati a obraz po městečku všem známým ukazovati. "Ale v tom šátku na hlavě vás nebudu malovat, Baruško: sundejte ho s hlavy a já ovinu vám vrkoče pěkně kolem hlavy, aby vám k tváři slušely." Baruška uposlechla, sundala šátek s hlavy, a vrkoče tmavé, dlouhé, jako proudy po ramenou se vlnily. S rozkoší je Vojtěch vzal do rukou a rovnal tak, jak by nejlépe k obrazu jejímu slušely — a když se potom na ní podíval, nemohl se zdržeti a nepolí-

biti bílé její čelo. Baruška se začervenala a káravě na Vojtěcha pohlédla, on ale přiklekl k jejím nohám, vzal ji za obě ruce, a upřeně do oka jí hledě, řekl hlasem pohnutým: "Baruško ty milál vid' že jsem nezavdal ti příčinu nedůvěřovati mně? ujišťuju tě opět, že ani jedné zrádné myšlenky není v duši mé proti tobě, ale tu neodepři mi vroucí žádost: dej mi jedině políbení! Zaslavět' mne jím k milému dílu, které chci zejtra započítí, a spolu k lepšímu životu!" Baruška se zarděla co růže a nevěděla, má-li dbáti více na hlas srdce, aneb na slušnost; okamžení byla v rozpácích, pak ale sehnula se k Vojtěchovi, a ústa jejich splynula v dlouhém vroucím políbení.

Pohřížení v nepocitěné před tím rozkoší, neslyšeli hřmot, který se dole strhl a už i na schodech se ozýval a ke dveřím se blížil; tu najednou dveře se rozltnou a na prahu se objeví úřední důstojník, s pochopy. — "Aj! ještě jedna holubička; chopte se jí!" poručil hrubým hlasem. Už chtěl jeden ze strážů Barušky zbledlé se uchopiti, an tu Vojtěch ji zastoupil a obrátě se ke důstojníkovi, řekl: "Pane, já jsem malíř Vojtěch Lesenský, a zapřísahám Vás svou ctí, že děvče to nevinné, a že po tu chvíli nevěděla an, kde se nachází. Já ji sem zavedl, a jsem hotov podrobiti se za ten hanebný čin trestu určenému, děvčeti tomu však ublížiti nedám." Důstojník na tu řeč pranic nedbal: "Od původu svědeckví neplatí; na čem byla dostižena, z toho bude souzena," odsekl nevrle.

Nebylo s ním řeči. Bylť on muž hrubý a úředník zkamenělý, jací někdy dobré zákony u obecnstva v nezávěst uvádějí nevhodnou příležitosti ve vykonávání jich. "Podej okem laskavým, a osladíš i pelyněk!" toho neznal. On myslil, že čím krutěji slovo zákona vykonává, tím více si vážnost svých představených získá. Lesenský vida, že není s ním žádného pořízení, podával jednomu strážníkovi peníze, by došel pro drožku (kočár),

že sám s děvčetem na úřad pojede; ale ani tomu důstojník nedopustil a hrubě se vyjádřil: "To by ještě scházelo, aby moji lidé nevěstkám sloužili."

Mezi tímto hovorem přivedla stráž i ostatní nevěstky, které byla v domě pochytila, před něho, a on poručil, aby je všechny vespolek odvedli, ukazuje při tom i na Barušku. Posud stála Baruška jako socha bez smyslu, slyšíc však, že je připočtena k ostatním nevěstkám a že s nimi odvedena býti má — zalomila rukama, a zoufale pohlédla na Lesenského, řkouc: "Jak ten skutek zodpovíte před Bohem!?" a jako květina větrem zlomená sklesla na zem. Vojtěch se chvěl po celém těle, lítost, bolest a hněv rozrývaly jeho prsa; zuby zat'até, oči divoce vyvalené, stál tu jako rozdrážděný lev "Když nikde pomoci se nedovolám, pomohu si sám!" rozkřikl se najednou a skočiv k důstojníkovi, popadl ho jako děcko a hodil jím na pohovku; jednou rukou ho pevně drže, druhou popadl na stole ležící dlouhý, ostrý, kuchyňský nůž a obrátil k jeho srdci. To vše stalo se tak v okamžení, že pochopové ani zpamatoval se nemohli, by představeného svého ubránili — a kdž to chtěli učinit, kynul jim sám: "Na zpátky!" — viděl totiž, že je mladík vzteklý, a kdyby ho více dráždili, že by v stavu byl, ostrý ocel do srdce mu vraziti. "V okamžení děvče pust'te!" zahřměl Lesenský; "nežli bych dopustil, byste ji zneuctili, při sám Bůh, dříve umřete vy i já!" Uleknutí upustili od děvčete.

"A nyní rychle odtud!" pobízel Lesenský Barušku, a ta ubohá sebravši se mocně, vzala šátek a jako pitomá se potácěla se schodův dolů. Vojtěch naslouchal, až se dveře u domu zavřely, ještě chvíli čekal, a ještě chvíli, a když se domníval, že je Baruška dost daleko, by dostižena nebyla, odhodil nůž do kouta, řka odhodlaně: "Nyní jsem váš!" Hned se ho stráž zmocnila a ruce mu spoutala; vůdce jejich pak trnul hněvem a studem. V tom ozval se z ulice hluk a křik;

tu se potutelně usmál: "Ahá, však nám neušla!" řekl a s d'ábelskou radostí se podíval na Vojtěcha. Ten se zachvěl po celém těle a zoufale chtěl pouta svá přetrhati; ale to bylo marné namáhání: "Ubohá, ubohá! tedy všecko darmo!" zaúpěl a horká slza zalila mu oko.

Stávalo se, že některá těchto často politování hodných dívek, by ušla veřejné hanbě, raději život v útěku nasadila, a protož byly se rozestavily strážé i v okolních ulicích, aby žádná z těch zbloudilých oveček neušla. Také Baruška vběhla do rukou rozpostavené v ulici stráží; nic nebylo platno, — zatkli ji.

Lidé se sběhli. Ach, jak tu bylo ubohé nevinné Barušce před tím davem lidstva, který zvědavě a opovrživě na ni hleděl! neslyšela tu lítostného slova z davu toho, jen káravá slova, jen úsudky přísné, ne-li opovrživé. Malé dcerušky ptaly se matek, co provinilo to hezké děvče, že je stráž odvádí, a matky s uzarděním řekly — lež; — mladí zhejřilcové skrze skla pohlíželi na vlnadné děvče a necudně pokřikovali na ni, ba nejeeden dával na srozuměnou, že doufá brazy s ní sejítí se jinde.

Baruška přála si, aby zem se otevřela a pohltila ji, ani tvář zakryti nebylo jí popráno — vždy jí šátek surový strážník strhl; — konečně byla mira hanby a bolesti její plna — padla bez smyslů na dlažbu. Tu přistoupila paní z lidu blíže k omdlené, vzala šátek s krku a útrpně přikryla ji tvář; ona jediná rozuměla, co se v duši děvčete nešťastného mihá. Hrubý biřic ale strhl šátek s bledé tváře, hodil ho paní nazpět, a nevrle ji odstrčil, broukaje na takovou nepotřebnou šetrnost. Zatím i ostatní nevěstky přivedli a když se přesvědčili, že mdloba Baruščina není přetvářka, vzali ji dva strážníci mezi sebe a s ostatními do vězení odveklí. Muži, kteří při prohledávání veřejných domů zastížení tam byli, žádných trestů ani hany neutrpěli: těm dovoleno bylo odebrati se domů; poněvadž ale

Lesenský úředním osobám se byl protivil se zbraní, byl v poutech veden za ostatními, mnohým štulcem pamatován na prchlost svou. To když lidé viděli, začali reptat, neboť se byla pověst o hrdinském zastávání se milenky jeho až na ulici dostala. Ženské mladíka tajně obdivovaly a litovaly, že pro takovou osobu trpěti má — a mužští hlasitě se posmívali jeho rytířství. Lesenský však nevšímal si ani štulcův, ani litujících paní, ani posmívání mužův, on viděl jen zoufalejší děvče, na kterém se byl tak hrozně prohřešil.

Když přišla Baruška opět k sobě, viděla, že leží na moráni (z latí sbitá postel, pokrytá slamou, tolik co Pritsche) v temném vězení; okolo ní stálo několik nevěstek, ježto byly pomohly ženě žalárníkovi vzkřísit ji. První její pohyb byl, že si zakryla bílá nádra, jelikož ji byly ženské rozšněrovaly; sklenici s kořalkou, kterou jí žena na posilnění podávala, odšoupla s ošklivostí zpátky a prosila snažně o trochu vody. Žena odešla pro vodu a jedna z nevěstek chutě kořalku vypila, začez jí ale žalárníkova notně vyplísnila, neboť jen Barušce byla určena, s kterou měla žena zvláštní útrpnost. Baruška se i za vodu laskavě poděkovala a když žena odešla, ulehly nevěstky na určené moráně. Rána, která z nenadání Barušku byla zasáhla, tak silně ji omráčila, že posud ještě nebyla přišla k jasnému vědomí; teprv, když vše vůkol ní utichlo a obraz neštěstí svého v myslí rozvíjela, tu teprv proud horkých slz z očí se vyhrnul; mysli, že se jí srdce bolestí rozpuke.

Hluboké její štkání a křečovitý pláč probudilo některé a začaly hubovati na ten hloupý pláč a že by té bolesti už mohlo býti dost; jedna však přece je zakřikla: "Mlčte a přejte jí ty slze; když si popláče, od srdce jí odlehne; takovou bolest jsem

také zkusila." Na to vstala, přistoupila k Barušce a utírajíc jí oči zástěrou, těšila ji, řkouc: "Upokoj se, milá, upokoj se už, čas raní, čas léčí. Když mne poprvé sem přivedli, myslela jsem, že tu hanbu nepřečkám; ale teď si už z toho nic nedělám, a po straně se tomu směju; však je to bez toho jen pouhá komedie! vždyť my to všechno známe! Když jsem z domova sem přišla, službu si hledat, byla jsem mladá, poctivá, hezká holka; neznala jsem zde ani dušičky; odkázali mne k dohazovačce. Neměla služby pro mne ani první ani druhý ani třetí den. Když jsem přišla do města, zbyl mi groš peněz; ten jsem první den utratila, potom jsem neměla ničeho. Žebrat jsem se styděla, hlad jsem měla, služba žádná, zastavila jsem šátek u dohazovačky, ona mi půjčila na něj pět grošů; víc nechtěla. Čtvrtý den přišla jakási paní, té jsem se tuze zalíbila, tak že mi hned dva zlaté stříbra na ruku dala a hned mne s sebou vzítí chtěla. Mně to bylo divné, a radila jsem se s dohazovačkou, co mám dělat, že se mi to zdá divné, že tak na mne ta paní doléhá a že se mi nelíbí; ale ta se mi vysmála, a řekla, abych jen šla, že se budu mít dobře, a že se mi ta služba jistě líbiti bude. Šla jsem tedy; co také dělat? — Přivedla mne do domu, kde bylo asi osm děvčat; ty mne hned obstoupily, uzlíček s šaty mi vzaly a byly tuze přívětivy. Potom mne dovedly do pokoje, kde byly lázně a kde vykoupat a do panských šatů obléknout jsem se musela; na to mne vedly ke stolu, hostily jídly, jakýchž jsem ani nikdy neviděla, a pilně vína mi nalávaly. Byla jsem vybladověna a nenechala jsem se tuze pobízeti: všechno to mi lahodilo a zdálo se mi nejínak, než že jsem začarována. — Opily mne a potom položily do zvláštního pokoje na pěkné lože. Ta noc rozhodla nad mým životem — ráno shledala jsem, že jsem obětí hanebné kuplířky, a veta bylo po mé nevinnosti! Byla jsem v zoufalství a netroufala si jíti mezi lidi; a druhou noc

přišli prohledávat, a na vzdor mým prosbám a slzám musela jsem s druhými; zde v tom samém vězení jsem plakala jako ty nyní. Když mne pustili, chodila jsem a prosila o službu jako žebrák o kus chleba; za stravu chtěla jsem sloužit — ale bud' mne nepotřebovali, bud' mně nevěřili, bud' mne odstrčili s opovržením. Konečně i já zaklela jsem nelítostné lidi, a zoufale vrátila jsem se do místa, kde kynulo dobré živobyť; od té doby jsem ztracena na vždy."

Dvě velké size kanuly po tváři nevěstky a padly na bílé ramě Barušcino; kdo ví, co je bolest, porozumi i bolesti jiných, a protož Baruška soucítěně ruku stiskla padlému ale napravitelnému děvčeti. Bolest však u té nebyla tak hluboká; poplakala, požalovala a konečně se utišila a šla spát; jen Baruška bděla, bděla a plakala, pro ni nebylo nikde útěchy, nikde konce žalu, v srdci byla zoufalost. Jindy když nějaká bolest srdce tížila, hledala útěchu v modlitbě a čistá zbožná duše její vždy i našla v důvěře k Bohu; i nyní klekla na studenou dlažbu a křečovitě sepiaté ruce k nebi pozdvihnouc, chtěla se modlit, ale trpce zněla z úst jejích slova: "Otče, jak jsi to mohl dopustit!" — a kotvice modlitby nenalezala půdy; neboť bolest zoufalá zaúpěla: "Mohl-li toho Bůh, jsa spravedliv, dopustit!" —

Ráno byla Baruška odvedena k výstechu; nikdo by v ní nebyl poznal to veselá kvetoucí děvče; — jediná noc v hrozném trápení a zoufalství prožítá změnila tvář její. Vyslyšející úředník byl muž velmi vlídný a rozumný, na první pohled seznal, že to není sprostá zhejřilá frejífka, a z výstechu konečně viděl, že se jí stala křivda. Bylo mu jí velmi líto, a rád by byl napravil, co jiný pokazil, kdyby bylo bývalo jiných důvodů, jež tomu nedaly učiniti, jak mu srdce radilo. Propustil tedy Barušku na svobodu, dav jí pouze otcovské upřímné připomenutí. Vrátný dovedl ji ke dveřím, otevřel a pustil na ulici; několik

lidí přicházelo po ulici nahoru: "O Bože, ti jistě viděli včera moje zahánění," pomyslíla si Baruška, a s uzardělou tváří obrátila se rychle nazpět ke dveřím, by ve vězení se ukryla před světem. Ale klepání její bylo marné, tam se pouštěli jen ti, kteří tam nechtěli. Zoufale posadila se na lavici před dvéře, a přemýšlela, kam má nyní jíti; zpátky do služby? — paní by ji vyhnala; jinde službu hledati nemohla se také odvážit bez vysvědčení; zpomněla si, co jí řekla v noci nevěstka, jak se jí vedlo, když službu hledala. — Jíti domů k otci? Bože, jak směla před něho vstoupiti; byla otcovou jedinou rozkoší, jedinou chloubou, každý ji ctil a jmenoval okrasou osady a nyní měla přijít domů veřejně zneuctěna, zhanobena. "Ne, ne! — domů ne!" vzdychla ubohá, "ale kam? — Ještě jedna cesta mi zbývá!" řekla si odhodlaně a tu jedinou cestu rychle nastoupila. Lidé se ohlíželi, kam spěchá ta bledá, prostovlasá dívka, ale ona si nikoho nevšímala, pospíchala skrze ulice sem tam, za bránu, okolo mostu v pravo na břeh a neohlédnouc se více na svět, skočila do řeky.

Na tom místě však nebyla řeka právě tuze hluboká, blízko byl přístav lodí, a právě stáli dva muži v lod'ce, někam se chystající; než tedy vlny Barušku do velkého proudu odnesly, muži s lod'kou připlouli a ven ji vytáhli, a na vzdor jejímu zpečování na břeh vynesli. Okolohodoucí se zastavili, rybáři se zběhli, a tu jeden z nich povídá: "Ah to jedna z nevěstek, co včera sebrali." — "Pro Bůh!" vzkřikla Baruška, "tak mne nejmenujte, já jsem nevinná!" a vytrhnouc se jím, obrátila se zase k řece; ale bolest ji přemohla, nohy ji klesly a ve mdlobách padla do náručí rybáře.

Poslední její zoufalé vykřiknutí zaslechla paní, která právě okolo jela; poručila zastavit a ptala se, co se tu stalo; slyšíc pak, jak a co se přihodilo, slezla hned s vozu, a poručila rybářům, aby děvče šetrně do vozu po-

ložili, a když to učinili, poděkovala jim, vstoupila do vozu, a jela rychle k městu. "Když člověku nejhůř, Bůh je nejbliž; do lepších rukou se ubohá dostati nemohla," řekl starý rybář, dívaje se za vozem.

A kdo byla ta paní vznešené postavy a milého pohledu, v jejímž náručí se Baruška probudila ze mdloby? — Kdo by se v bohatších třídách obecnstva na ní ptal, bylo by se mu řeklo, že je paní Milinská bohatá vdova, bez dětí, že je moudrá, neúhonně pověsti, že požívá ve městě všeobecné vážnosti, ale že je podivínka. Kdo by se ale odvážil vkročiti do těch chudobných chatrčí, a ptal se na ní, tomu by se řeklo: "My víme o ní tolik, že je naší matkou, a že ji denně sta srdcí žehná. Nikoho nepustí bez pomoci, bez rady, ona je náš anděl strážce." — To samé myslela si Baruška, když ze mdloby procitla a vedle sebe v kočáře paní viděla, jejíž pohled pln něhoty a dobroty soucinné na ní spočíval; nevěděla, je-li to skutečnost či pouze sen. Paní Milinská vzala ji za ruku a lahodným svým hlasem pravila: "Utěš se, ubohá; jsi-li v skutku nevinná, budu ti matkou a zastanu se tebe; jsi-li padlá a chceš se polepšit, chci ti podati ruku a být ti podporou ve všem." — "O Bože!" zvolala Baruška a padla na kolena, "já pocnybovala o tobě, že jsi spravedliv, a ty mi posíláš anděla svého!" i líbala ruce dobré paní a kropila slzami. Paní shýbla se k ní, políbila ji v čelo a dvě slze padly na černé vrkoče Baruščiny. Kočár zastavil u pěkného domu.

Přiběhlo několik děvčat, pomohly Barušce přes schody a na poručení panino hned ji dovedly do zvláštního pokoje, převlékly do čistého prádla a do lože položily. Paní také hned poslala pro svého domovního lékaře, neboť byla pozorovala, že Barušku horkost a zima drobí; potom odstra-

níla děvčata z pokoje, posadila se u lože Baruščina, a vezmouc ruku její do svých, ptala se s laskavou šetrností, co zavdalo příčinu k činu, jakého se chtěla dopustit. — Baruška upřímně se vyzpovídala své dobrodítelnyni ze všeho, ani tu nejtajnější myšlenku před ní neukryla, a paní Milinská byla příliš dobrá znatelka lidí, by neviděla, že tvář ta nevinná nelže. Děkovala dvojnásobně Bohu, že se právě na břehu trefila; napomínala Barušku k pokoji, těšila slovy laskavými, že se to všechno zase dá napravit, aby jen důvěřovala v Boha. Slova taková byla pro duši rozbolestněnou hojícím balsamem; ukrutná tíže, která srdce panenské ustavičně svírala, ulevila. Konečně umdlena na těle i na duši, usnula; ale spánek její byl pln divokých snů, a když lékař přišel, viděl, že tu silná zimnice a že se co obávati, by horká nemoc nenásledovala. Obávání lékařovo nebylo marné; Baruška v skutku padla do horké nemoci.

Vlastní matka nemohla by ji lépe obsluhovati, než to paní Milinská činila. První dny přišla Barušku navštívit Kačenka; byla se dověděla, jaké neštěstí přítelkyni potkalo, a tu hned pátrala, kde je, až se doptala. Paní Milinská jí všechno vypravovala, jak jí byla Baruška pověděla, a Kačenka hrozně plakala a přiznala se, že vlastně ona je původkyně všeho, poněvadž Barušku k tomu přemlouvala známého si najíti, a že ji k tomu Lesenskému říkajíc donutila; dělala si tak trpké předhůzky, že ji musela paní Milinská těšiti, ač by ji ráda byla také trochu pokárala.

Paní Milinská ráda by tomu byla bývala, kdyby Baruška, až by se zase uzdravila, na krátký čas opět do předešlé služby vstoupila; právě jen pro lidi. Šla tedy k paní Slavičkové, by poznala její smýšlení, a zdali by i ona tarati se chtěla o uhájení cti děvčete nevinně potupeného; domnívala se, že to tím spíše udělá, že je Baruška příbuzná manželova. — Ale velmi se sklámala; paní tato o Barušce ani slyšet nechtěla a vyjádřila se

krátce, ať je Baruška vinná nebo nevinná, že přece je veřejně zastuzena, a takovou osobou že ona svůj dům špinití nechce. Paní Milinská viděla, že by marně se namáhala čeho dokazovati, mlčela tedy, a přijmouc Baruščinu věci a list, který byl Lesenský z vězení poslal, jela domů.

Baruška ač byla volná, ve všem řídit se dle rady paní Milinské, nicméně přece jen s hrůzou pomýšlela na to, až zase přijde do společnosti té kojné a kuchařky a jejich úskleby slyšeti bude; protož byla ráda, když se paní Milinská vrátila a řekla, že nepůjde k tetě. Když list od Lesenského jí dávala, přelítl lehký ruménec bledé tváře, ale nevzala jej, nýbrž prosila paní Milinskou, by ho sama přečetla, a tím dala nejlepší svědectví, že má čisté svědomí.

List zněl takto: "K tvému milostplnému srdci uboha, nešťastná panno, se utíkám a na kolenou Tě prosím: nezlořeč mně hříšníku nehodnému! Prohřešil jsem se velice proti Tobě, trpím však za to muka, iakých Ty neznáš. Tvoji bolest oslazuje vědomí, že nevinně trpíš, mně však útěcha ta chybí a červ zlého svědomí ustavičně mne hlodá. Jediná utěšující myšlenka je ta, že jsem se všemožně přičinil, zachrániti Tvou čest, že jsem hotov byl život nasadit. Nechci čin svůj nikdy líčiti před Tebou, přeju si jen, bys i Ty dobrotivě na to pomýšlela. opovržení a nenávisť, kterou v srdci svém jistě ke mně máš, přemohla a k návrhu mému laskavě přisvědčila. Jediný prostředek čest Tvoji Ti navrátit, zdá se mi být ten, když dovolíš, bych veřejně směl Tě za svoji nevěstu prohlásit. Ačkoliv já sám sebou opovrhnu, vim přece, že u veřejnosti vážen jsem a nikomu že nenapadne, děvče bezectné že bych nevěstou nazvati chtěl veřejně. Protož neodvracuj se s opovržením a přijmi návrh můj. Cítím to, že nejsem ruky Tvé hoden, a protož dokládám, přijmutím návrhu toho že nebudeš nikterak potátna; Ty's svobodná a v Tvé moci jediné jest, zničiti aneb ustáliti svazek

ten. Smím říci, co bych já si přál? Věz tedy, že ustavičně, bdě, sně, před sebou vidím postavu andělskou, s jejíž tváře září čistota a nevýslovná něhota. Anděl ten ukazuje mi ráj, plný blaženosti a klidu, a sotva zatoužím po něm a chtěl bych vkročit, bránu přede mnou zavírá a přísným hlasem volá: "Zpátky! Drzá tvá ruka chtěla zničit ráj tento, protož nemáš jeho blaženosti okusit!" — A ten anděl jsi Ty, panno čistá! Prosím Tě: odpověz mi záhy; navrat' poněkud jen pokoj rozbouřené duši mé a řekl, že jsi neuzavřela srdce svého přede mnou na vždy, že budu moc časem odpuštění Tvého dosáhnouti. S nejhlubší úctou" a t. d.

Baruška plakala; sama psát ještě nemohla, ale paní Milinská se nabídla, že odpoví a hned také sedla ke stoiku a psala následující listek: "Panne! Když jsem před několika dny okolo přístavu jela, rybáři právě z vln vytáhli děvče, které ze zoufalství svůj život ukončit chtělo. Není-li pravda, že tušíte, kdo bylo to děvče? — proto také nechci podrobným vyprávěním srdce Vaše rozrývat, jen to vězte, že jsem vzala ubohou k sobě, a že jí chci býti matkou. Následkem neštěstí svého padla do nemocí, z níž však, doufám, brzy vyvázne pomocí své silné povahy a pomocí lékařskou (ačkoliv dobré svědomí útěchou a podporou bývá v neštěstí, nicméně se stává, že vinný hanbu svou snáší, kdežto nevinný pod tíží její klesá). Nemůže sama na Váš list odpovědět. Návrh Váš přijímá, což i za moudré uznávám, jestli však zasnoubení to časem v stálý sňatek proměnit bych chtěla, to zodpovědět nyní nemůže, kde tolik rozličných a odporujících si citův duši její zmitá. Jestli mne známost ženského srdce neklame — a myslím, že dokonce u Barušky klamu se nemusím báti, jejíž tvář nejčistší zrcadlo duše —, tedy mohu Vás ubezpečiti, že svazek ten blahodějně na poklid duše její působiti bude. Jen od Vás závisí konečně zapomenutí všeho, jedině od Vás závisí pro-

měna anděla přísného, kárajícího v anděla míru a lásky. Rozmyslete si slova moje dobře, a setrvávejte-li, účtu svoji Vám neodepru."

Odpověď Lesenského paní Milinské a Barušce byla plná lítosti a vroucích důků; od toho dne dostávala Baruška denně list a paní Milinská denně odpovídala. Listy ty účinkovaly lépe než léky; Baruška se vzhledem lepšila, a první den, když vstala, obdržel Lesenský od ní lístek, kde mu takto píše: "Pane Lesenský! Nemějte za zlé, že Vám tak a nejinak píšu; jsme sice zasnoubeni, ale ten náš stav je tak podivný, že si netroufám jinak Vás nazvat. Vy ovšem píšete, že mne milujete, ale já si to vykládám jen za zdvořilost a šetrnost; nechcete mně zrovna říci: "Já se s tebou sice zasnoubil, ale ženou mou být nemůžu." Tak si to vykládám; necht' je tomu ale jakkoliv, Vy jste se po celý ten čas tak upřímně a přátelsky ke mně choval, že bych zlomyslná být musela, nesplatiti Vám stejným přátelstvím. Vímt' to ze zkušenosti, jak milé opuštěnému bývá laskavé slovo; a Vy jste nyní opuštěn a trpíte a to pro mne, a přece nikdy ani slovíčkem se nezmiňujete o sobě; vždy jen o mně se staráte, a já bych přece tak ráda věděla, co děláte v tom vězení a jak se Vám vede. Prosím Vás, vypište mi to všechno; jen o sobě pište. U mne, Bohu díky! trápení pominulo, jsem zdráva už, lidé mne milují a mají útrpnost se mnou, a hřeší jedině na surové bičiče a na Vás. Nerada to píšu, ale tajiti to také nechci; když to slyším, vždycky mně píchne v srdci, bolí mne, že se Vás nemohu zastati; onehdy chtěla jsem již říci: "Nemluvte tak, on je můj ženich!" ale zase hned jsem se zarazila, myslíc, že to přece není pravda. — Slyším paní Milinskou, musím přestat. — Jaký to anděl, ta matka moje! vždycky si myslím, že se dívám na obraz rodičky boží ve velkém chrámu Páně, když se jí do těch milostných očí podívám. Když jsem prvé přestala, bylo to o všem ode mne neupřímné, ale bála

jsem se, že by lecco namítala, že se to nesluší; neboť zde ve městě mají lidé mnoho za neslušné, co já mám za věc přirozenou, a tak naopak mám za neslušné, nač se zde nikdo neohlédá; ale můj Bože! já jsem sprosté děvče. — Ač je paní Milinská lepší než všechny ostatní, přece netroufala jsem si jí to říci, by mi nezabraňovala, a tenkrát bych jí byla nemohla poslechnouti. Já se jí ale tak lekla, že jsem v zmatenosti kalamář převrhla na podlahu a tím do větších ještě rozpaků přišla; ale ona, jakoby se nic nestalo, přívětivě se na mne podívala a ptala se: "Proč se lekáš? Píšeš svému ženichu?" — a když viděla, že jsem se začervenala, smála se a doložila: "Pozdravuj ho ode mne, a že mu vzkazuju, prorocťví mé že se uskutečňuje." Já nevím, co tím chtěla říci. Začala jsem jí prositi, aby odpustila, že jsem jí neřekla; ale ona řeč moji přetrhla slovy: "Píš ty, kdy a co chceš; co si píše ženich a nevěsta, to nemá třetí věděti; ale," doložila s úsměchem — "nadpis toho listu bych ráda viděla, chceš-li mi ho ukázat." — Co bych jí mohla odpřít? 'Nadpis zní velmi chladně,' řekla přehlídnouc první slova. — 'přála bych, abys podpis jinak napsala. tak asi' Tvá tě milující nevěsta.' — S pláčem padla jsem jí okolo krku a svěřila jsem jí, že nevěřím Vaší lásce. "Zdaž bych ti k tomu, dcero, radila, kdybys nebyla poznala, že tě Lesenský opravdu miluje? jen tak píš!" Odešla, a já se cítím povinnována, Vám rozhovor náš vypsati a ptáti se Vás, jestli měla matka má pravdu, že mne milujete? — Jen si to dobře rozmyslete a řekněte mi úmysl svůj beze všech ohledů a ostýchání, tolik bolestí neutrpím při tom, jako kdybys viděla později lásku Vaši prehati. Jestli ale v skutku myslíte, že Vás mohu učinit šťastného, tedy řeknu upřímným a vroucím citem: chci být tvá B." —

Odpověď Lesenského byla výraz nejvroucnější lásky, a když po několika dnech paní Milinská s Baruškou

do vězení šla Lesenského navštívit, potvrdili milenci vroucnými slovy a ještě vroucnějším políbením svazek věrné lásky. Musila paní Milinská několikráte k odchodu napomínati, než se rozešli, a Baruška byla velmi smutná a zarmoucená, že musí Vojtěch ustavičně ještě ve vězení zůstat.

Paní Milinská nestarala se pouze o to, by dobré jméno Barušky jen v městě ke cti opět došlo, ona psala i otci a vymohla Barušce odpuštění a smíření.

Jak mile se tedy uzdravila, posníchala domů, ačkoliv jí loučení se od matky a milence dost bolestné bylo. Otec přijal ji sice dost srdečně, ale nemohl utajit vřelou trpkou, že se neopatrně chovala. Vida ale, že se Barušce oči zalily, mlčel a nic více neříkal; to však dobře pozorovala, že ho to bolí, nemohoucího ji nazývati svou jedinou chloubou. — I sousedé se chovali k ní zcela jinak, mnozí ovšem měli útrpnost s její mladostí a nezkušeností, mnozí měli nad jejím pokolením radost, přáli jí to, ale nepohrdlivěji a neúšklebněji chovali se k ní ti mladíci, kterým byla dala košem.

Kdyby se byla Baruška s některým sobě rovným vesničanem v skutku toho dopustila, začez děvče svobodné od světa pohaněno bývá, nebyli by jí sprostí vesničané tak dokonce za zlé pokládali; za takový přestupek by byla dosáhla snad i odpuštění; ale čin, o němž se povídalo, že se ho dopustila, byl v očích každého zahození se, a takové děvče špatné je opovržení hodné. Jediný byl mezi všemi, který věřil na nevinnost Barušky, a právě nyní, kde byla ode všech zneuznaná a osamotnělá, lásku a úctu svou tím jí hleděl dokázati, že jí požádal za manželku.

Byl to syr sousedův, který dávno už Barušku miloval, ale o lásku její se ucházeti nechtěl z té příčiny, že

byl chudší než ona. Baruška ale vždy ho vyznamenávala přede všemi jinými, poněvadž znala jeho dobré vlastnosti a šlechetné srdce. Její srdečná upřímnost a přívětivost dodala mu smělosti; ale Baruška, ač uznávala šlechetnost jeho, přece návrh jeho nepřijala, pravíc, že je nevěstou jiného. Jaroše zbolelo srdce, ale přátelství dobré dívky no potěšilo, a brzy se jí podařilo, seznámiti ho s hezkou a hodnou děvicí, o které jí dávno známo bylo, že Jaroše miluje. Tím získala si i přítelkyni upřímnou a, vidouc, že párek den ode dne více k sobě lne a šťastnějším se stává, i to blažené vědomí, že učinila dobrý skutek.

Tiše žila ve své domácnosti, nikam nechodila a také se nestarala o úsudky světa; péče její jediná byla o dům a ctce, těšila se, když byl spokojen, a každý srdečnější pohled přijímala s vděčností. Jediná však její blaženost spočívala v lásce Vojtěcha a bolest její byla ta, viděti ho posud uvězněného. Nejlépe když podáme dva listy milencův, by každý nahlédnouti mohl v tajné skrytosti jejich srdcí.

Baruška odbyvši si domácí práci, sedá ke stolku, a když všecko vůkol ní spí, píše Vojtěchu svému takto: "Vroucné milovaný můj Vojtěchu! Já dávno už nepochybuju o Tvé lásce, ale přece mne to těší, když mi to vždy a vždy opakuješ; to ujišťování, že mne věčně milovati budeš, bys ale neměl přidávat; mně se zdá, že to nestojí ani v Tvé moci, a že já musím k tomu přispěti, by se tak stalo. Když tak myslím, tu mne vždy pojímá strach, jestli kdy dostojím duchu Tvému; ach vůli mám pevnou, jen jestli rozumu dostačí ke všemu tomu, čeho potřeba mi bude se naučiti. Co se však lásky týká, ó Vojtěchu, to si troufám směle říci, že Tě tak nikdo nemůže milovati jako já. Tys má jediná radost a v Tvé lásce hledám blaženost celé své budoucnosti. — Nyní Ti musím popsat, jakou radost jsi nám způsobil Tvým milým darem; když jsem četla, že mi posel přinese

"nástiny", myslila jsem si, co to asi bude, ačkoliv jsem od Tebe neočekávala nic, co by krásné nebylo. — Nemohla jsem se posla druhý den dočkati a na hodinu cesty jsem mu běžela naproti; vy jste divní lidičky v tom městě, všemu dáváte jiná jména než my zde. Rozdělám bedničku a hle, vidím, že ty nástiny jsou obrazy. Ale jaké to pěkné obrazy! Když jsem všechny ty děje svého posledního pobytí ve městě tak živě před sebou spatřila, nemohla jsem se zdržeti pláče a honem zašla jsem dále do lesa, aby posel neviděl moje slze. Několik slzí uronila jsem bolestí, to je pravda, napadla mi opuštěnost moje a zoufalství; ale hned zase viděla jsem před sebou dobrou paní Milinskou, Tebe, a jak mi za to krátké utrpení ustavičnou nyní radost činíš a činiti zamýšlíš; a to jsem věru jen radostí plakala; prosím Tě: nehněvej se pro to na mne, ale já jsem se nemohla přemoci. Když jsem přišla domů, tu nastala druhá radost s otcem! Ty, Vojtěchu, jsi ale také malíř, ty vmaluješ do každé té tváře i srdce, i všechny ty myšlenky! — To je zcela něco jiného než obraz našeho rychtáře s bradavicí na nose, který maloval jeden Italian, za tři tolary. Sourodé sice vesměs obraz chválili, že prý podle té bradavice hned každý rychtáře pozná, ale mně by se byl právě lépe líbil, kdyby ho byl s druhé strany vymaloval, kde nemá bradavici, to by ho snad ale byl nikdo nepoznal! — Otec ukázal Tvé obrazy naší paní hraběnce, která obrazům rozumí, a pomysli si, ona dávala za jeden dvacet dukátův! — "Za ty peníze," řekl si otec, "dostal bych nejpěknější krávu." Tu teprv on koukal, poznáváje cenu Tvé umělosti, a láska k Tobě zrůstala jako travička po teplém dešti. Paní hraběnka by mně ale mohla podávati celý statek, já bych jí ani jeden nedala! — Dar od Tebe sebe menší má pro mne více ceny než všechny ty šperky paní hraběnky. — Ten samý večer mne otec poprvé, co jsem doma, vroucně k sobě přivinul,

a jaksi s radostí na mne se zahleděl — ach, za tu radost jen Tvým obrazům děkuju; — neboť Ti to teď mohu povědět, že on se na mne ještě vždy hněval a rád by byl viděl, kdybych si vzala bohatého rychtáře syna — proto také s mrzutostí hledíval, když jsem Tobě psávala. To ale povídal mi: „Baruško, až budeš psát panu Vojtěchovi, pozdravuj ho i ode mne srdečně, a že i já mu odpouštím; neboť že i jinak musí být rádný hoch, je vidět.“ — Doložil a odešel. Já ale s radostí nevýslovnou Ti to píšu. — Chtěl vzít mermocí všechny ty obrazy do hospody, by se Tebou pochlubil, ale já to nemám ráda, když se ustavičně jen o nás mluví; pročez jsem mu to vymluvila. A ještě za jednu radost Ti musím děkovati; tedy matku Milinskou maluješ, jak mne našla, — a sebe maluješ a mne, — ach, já se těším ovšem, zvlášť na Tvou podobiznu, ale ten první obraz bude mi nejmilejší. Já dávno už přemýšlela, čím bych jí mohla vděčnou lásku svou nejlépe dokázati, a hle! tys myšlénky mé uhlí. Jen ji vymaluj hodně krásnou. Dostaneš za to políbení, jaké nikdo ještě nedostal! Mne ale nepředstavuj si tuze hezkou; já si vždy myslím, že Ty mne vidíš v duchu nějak krásnější, a potom že se zmýlíš. Jaký to dlouhý list, a kdybych Ti měla vypsatí, jak často na Tebe myslívám a jak Tě miluju — nestačil by stokrát delší. Jen měj strpení s mou neumělostí a odpusť ty chyby; já si myslím, až budu Tvá, že hned budu mítí více rozumu; mně se už teď zdá, že to s tím psaním jde lépe. Ach, jenom kdybys už byl na svobodě, to mne nejvíce trápí. Bud' mi zdrav! Tvá

Baruška.”

Na to jí Vojtěch odpověděl: “Ty milá, rozkošná, milenko má! Omlouváš se, že píšeš neuměle, prostě, a Tvé písmo je jasné, jako Tvé oko krysťalové, skrze než vidět jako skrze hladinu vodní, až na dno srdce Tvého, kde leží také poklady jako tam — láska, věrnost, něžnost, hluboký

cít pro všechno krásné a dobré. Já dobydu těch pokladův, vytrhám to zlato — vyleštím ty drahé kameny, a Ty budeš mojí chloubou, jako nyní už jsi mou blažeností. Vid', že i Tobě květina ta, kterou sama si vypěstuješ, milejší je než ta, kterou od zahradníka si koupíš? Nuže jestli se mnou se srovnáváš, nepochybuji déle o stálosti mé lásky a nemluv mi o své neumělosti; čím jsem se já kolik let namáhal, to Ty pochopíš za několik hodin. Spolu se budeme učit, spolu se více a více zdokonalovati a kráčet za vzorem krásným. Má drahá, s tou učeností je to někdy velmi liché, a ten nejučenější člověk, je-li poctivý, poví ti, že neví mnoho. — Obraz paní Milinské jsem dohotovil, a poslal do umělecké výstavy; i naše podobizny. Ačkoliv jsem si myslel, že se líbiti budou, přece mi nikdy nenapadlo, že bych dostal první odměnu mezi tolika sty obrazův. A hle, ono se to stalo, a nyní dostávám ve vězení práci za práci, že bych měl na dlouhý čas co dělati. Diví se také mnozí z mých známých mému rychlému pokroku, ale já si myslím na Tebe, a nechám je hádati. Tvé políbení mne zasvětilo teprv, Tvá láska je mi podnětem k pilnosti. Jindy jsem se vymlouval, že nejsem v takovém rozpoložení ducha, kde bych s to byl, čeho vytvářiti, a v lenivé nečinnosti promarnil jsem celé dni, nyní ale nahlídl jsem, že byt' i nebyl člověk schopen v každé době k tvoření, přece ani chvíle zmařiti nemá zdokonalování se, a to může jen prací a vytrvalostí. Tak se mi stalo vězení školou, a nestýská se mi v něm dokonce, co mi svou láskou každou hodinu mého živobytí oslazuješ; chtěl bych více trpětí, abych si Tě úplně zasloužil! — Za obraz paní Milinské dostanu tedy to přislíbené divotvorné políbení? — Až otec uvidí Tvůj obraz, zajisté zroste jeho láska ještě výše, z čehož se já nejvíce těšiti budu. — Myslím, abychom mu své podobizny nechali pro milé upamatování, až mu Tě odvedu, Ty má rozmilá! Však já si Tě ještě několik-

kráte vyobrazím, a bude-li Tě to těšit, i sebe; co se týká slova "nástiny", říká se to proto, že to jsou obrazy jen v lehkých obrysech podané, jakoby nastíněné, ale obrazy ty, co nyní dostaneš, jsou důkladné a s pilností vypracované a promyšlené obrazy. — Moje pře je nyní odkázána k porotnímu soudu, a na nejdéle za měsíc přijde k vyjednání; můj zástupce myslí, že budu za nevinného uznán, a kdyby se tak nestalo, že dosáhnu svobodu v cestě milosti, zvlášť nyní, kde jsem si známějšího jména získal. Nejvíce mne bolí, že Ty, Barunko, se budeš musít postavít před soud a tu u veřejnosti opakovat, co bych já rád z duše Tvé na věky vymazal. — Ach, co jsi už pro mne utrpěla, a do jakých nesnází ještě i teď přicházíš kvůli mně. Ale Tys vtělená dobrota, duše Tvá nezná, co to je nenávisť, hrůva; Ty mne nehodného, který jsem Ti tak ublížil, ještě lituješ, těšíš a vězení mé oslazuješ láskou. Kloním se hluboce před Tebou. Ty anděli, čelo své, a líbám vroucně dobrotivou Tvou ruku. Vojtěch."

Pře Lesenského vzbudila u obyvatelstva všeobecného účastenství, a na den soudu byla síň plna lidu; všech zraky obracely se s soucitem na krásné postavy obou milenců, a každý přál jim dobrého zdu. Když zástupce Vojtěchův mluvit začal, nastalo hluboké ticho; s celým ohněm šlechetného srdce zastával svého svěřence, a nejedno oko zalilo se při jeho řeči slzou soucítou. Co se týkalo zpouy, kteréž se dopustil Vojtěch proti úředníku, líčil jí zástupce ne co zpouu proti zákonu, nýbrž co nutné zastání, proti překročení zákonu a proti přechmatu, kterého se onen úředník proti děvčeti dopustil. Potom vzbudil cit porotcův (mezi nimiž i několik venkovanův sedělo, kteří lépe než kdo jiný nezkušenost děvčete pochopovali) líčením stavu o-

puštěného, nezkušeného děvčete, a tklivými slovy dokazoval její nevinnost a čistotu duše, a na důkaz použil i listů, které Baruška Vojtěchovi psala. "A byt," končil svou řeč, "Vojtěch Lesenský posud ještě, kde už tolik utrpěl, spolu s milenkou a dvojnásobně; neboť jej svědomí trápi, že je jeho lehkomyšlnost vina všech bolestí — byt' i posud viny té prost nebyl, tedy nesmíte, pánové, zapomenout, že ne pro tuto vinu zde stojí, nýbrž proto, že chtěl hřích, kterého se proti nevinnosti děvčete dopustil, napravit, že chtěl vinu smýti a čest i nevinnost obhájit. Mnohý z vás, pánové, je otcem, má snad též mladé, nezkušené dcery, které by snadno do takové případnosti přijít mohly jako tato panna; řekněte, pánové, zdali byste mohli nad mužem, který by čest dítěte vašeho životem bránil, "vinen" vyřknouti? — Doufám a důvěřuju se, že spravedlivě souditi budete."

Na to ještě rokovalo se, a konečně předseda předložil porotě dvě otázky. Předně: Jest-li Vojtěch Lesenský tím vinen, že zbrání v ruce úředníkovi se protivil. Za druhé pak: Jest-li tím vinen, že se mu protivil tím úmyslem, by mu konání úřední povinnosti překazil. Odpověli se na první otázku "Ne", odpadá druhá otázka sama sebou.

Porota odstoupila do vedlejšího pokoje k usuzování se o výroku; soud též odstoupil; stráž postavila se před dvěře. — Za nedlouho zazvoní porota, soud opět zasedne; hluboké ticho. První porotce předstoupí, položí pravici na srdce a oznamuje hlasem vážným výrok porotcův: Na mou čest a svědomí, před Bohem a před lidmi výpověď porotcův jest na první otázku: "Ano!", na druhou otázku: "Ne!" Při pronesení první odpovědi: "Ano!" vše úzkostí trnulo; při vyslovení však druhé odpovědi: "Ne!" hluboké vzdychnutí v celém shromáždění srdcím odlehilo.

Hlasité jásání znělo síni až na ulici — a Baruška radostí div neomdle-

la. Předseda oznámil Vojtěchovi, že svoboden jest, zábradlí se otevřelo, a milenci si byli v náruči.

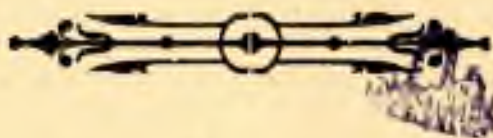
Za několik měsíců slavila se v rodišti Baruščině hlučná svatba — velmi hlučná, nikdo podobnou tam nepamatoval; Baruška a Vojtěch nepřáli tomu nřmotnému veselí, oni by raději byli sňatek svůj v svaté tichosti slavili, ale starý tatík tomu dokonce nechtěl připustiti; bylť příliš marný, než aby se nebyl pochlubil panem zetěm a krásnou svou dcerou. Paní Milinská byla ovšem první při svatbě; ale i mnoho vznešených osob z města bylo přítomno zasnoubení tomu. Za několik dní po svatbě odebrali se mladí manželé do Říma.

Nezktamali se v sobě, Baruščin bystrý duch, vtip a vědomilství činili učení snadné. Den co den se více zdokonalovala a zušlechťovala; obapolná láska a úcta byla jim podnětem ke všemu, co krásné a dobré. — Pak se stala záhy paní Lesenská okrasou těch nejvznešenějších společností, jako byla dříve okrasou venkovské osa-

dy, a co se každému na ní nejkrásnější zdálo, bylo to prostomilé, srdečné chování se, ta něžnost a dobrotivost, která z tváře její zářila.

Jen ty hrdé bezsrdečné paničky nezvaly ji rády do svých spolků, a to proto, že nemohla tiše snést zlořečení jejich na čeládku. Tu vždy řekla: "Milujte je, ujměte se jich ubohých, nestavte se tak vysoko nad ně, a nešlapte je nohama jako otroky; důvěřujte jim; poučujte je, a budete vidět, že dobrou budete mít čeládku. My se svou vždy žijem v dobrém srozumění; nepovažujem je ovšem za nižší sebe, u jednoho stolu jíme, hovoříme s nimi, ptáme se, kde co chybí, vyslýcháme jich stesky a boly, pomáháme, kde můžeme, a tím získáme více než Vy přisností!" Ale tomu nechtěly paničky rozuměti, to že musí mít čeledín úctu před pánem, že by to bylo proti všemu pořádku; ale tu odpovídala paní Lesenská: — "Úcta nezíská se hrdoostí, nýbrž láskou!" — Nejednou dávala příklad z vlastní zkušenosti, když i ona sloužila; nestyděla se nikdy za to, jako jiné hloupé to dělají, a přece si jí každý vážil a ctil ji.

Když se z Říma vrátili, přinesla dědečkovi k potěšení živý obrázek.

LIBRARY OF JIRINA FUCH
P.O. Box 56453
LOS ANGELES, CA 90056-0453

Janek

Kdo to neví, že je hloupý,
marno mu to říkat; —
stokrát jsem ti nadhodila,
že mi můžeš tykat.

Stokrát jsem ti pověděla,
Kde mne najdeš samu,
ty's to slyšel, také přišel,
vzal si s sebou mámu.

Ted', kdybych ti potmě řekla:
"Janku, mám tě ráda!" —
ty si pošleš pro hubičku
svého kamaráda.

Tak ti mámě na kolenou
budou vnuci sedět,
a ty o tom, Janku, ani
nebudeš nic vědět.

Druhé mládí strýce Kordulíka

Napsala Bohumila Dubňanská

OLIK je vám let, strýče Kordulíku? — No, odpovzte!”

“Osm a padesát.”

“Osmapadesát! — Jak jste mohl k sobě připoutat v tomto věku ženu tak mladou! Což vám to nikdy nebylo proti mysli?...”

“Také sem si —cosi namítal. — Ale šak ona byla sirotek, a já sem si řekl, že sa o ňu dobře postarám. No, a nepostaral sem sa? Došla z chudoby na veliký grunt — a já ju mám přeca velice rád...”

“Jaký div! — Mladou ženu — starý muž! — Narodilo se vám dokonce v tomto manželství dítě. Jenže lidé to divně posuzují. Neohlížíte se na to, co si o vás povídají?”

“Dost’ mňa to dožírá, dyž tak něco doslechnu. Enom že já si od lidí nedám fúkat’ do talérka. — Aní vy sa do mých věcí nemňat’te! Už teho mám dost’! Pořád cosí kdesi — jak panáček ve vyzpovědnici.”

“Měl byste se vyzpovídat. Vždyt’ jste nemocný. Vidíte, vzal jste si mladou, zdravou ženu, a sám ted’ na stáří marodíte.”

“Ne tak načisto! Mám ešče kořeň jak sa patří zdravý. Pravda, Majdaleno? — No, tož pověz sama, Majdaleno! — Čuješť, Majdaleno? —”

“Nebud’te ji, nechťe ji spát! Ještě to! — Mladý, zdravý člověk rád spí. To jen vy nemůžete dobře spát, protože jste člověk na svůj věk už churavější. — Zajal jste mladou, zdravou ženu, tím jste vinen — a proto jste odsouzen —”

“Odsúzen — já? Safra, ztrat’te sa už, lebo —”

Strýc Kordulík, známá, ba proslu-

lá osobnost slovácké dědiny, finančně a snad i tělesně nejtěžší občan, se převalil na lůžku, až zapraskalo. Potom otevřel oči a hleděl vyjeveně do černé tmy...

Už zase ten neklidný spánek a podivné sny, s nimiž ho přichází zpovídat kdosi neznámý. — Jsa při plném a jasném vědomí, chápe, že ho takto zneklidňuje jenom vlastní svědomí, které si ho vzalo už i za dne kolikrát “na mušu”. Jako nějaký soudce! Jenže ve dne s ním tento soudce mnoho nepořídí. Strýc je s ním brzy hotov, když se ho zeptá, jak mohl k sobě připoutat v tomto vysokém vdoveckém věku tak mladé stvoření.

“Jdi spat — a nevrtej! Mladé stvoření přeca potřebuje dycky vedle sebe staršího člověka. —”

V noci to bývá horší, zbaviti se tohoto vrtala ve snu. Strýci je, jako by byl vyslýchán pro jakýsi přečin v soudní síni. A když se vzrušen probudí, nezamhouří pak už oči do rána. — Kam se mu poděl jeho dřívější zdravý spánek, za něhož řezal polínka celou noc, kdy mu sen byl takřka neznámou věcí! Ted’, usne-li na chvíli, hned sní, až se potí...

Na příklad včera. Zdálo se mu, že Majdalena chtěla jít k muzice a že se začala tak nějak svůdně strojit. Všecky oblé tvary jejího těla na ní tak pěkně vystupovaly... Udělal jí po vůli. Šli spolu do hospody, kde hrála muzika, a ona se mu tam začala točit v kole s mladými šohaji! — Pak mu zmizela s očí, nemohl ji najít, až konečně ji našel — v náručí kohosi jiného! Byl z toho snu všecek rozčilen. To mu dělá v noci jeho svědomí na truc... Však on se mu ve dne za to zase vysměje. Bude ho popouzet

k žárlivosti? Majdalena ho má přece ráda, o tom je přesvědčen. Řekla mu to sama nejednou, že je s ním úplně spokojena...

Pravda, teď je trochu churav, ale nic vážného to dojistá nebude. Neztváří při tom nijak zájmu o svou mladou ženu, aby snad mohla říci, že tu nemoc na něm pozoruje. Dobře spolu vycházejí. Všecko se u nich tak pěkně vyrovnává — i ten věk. O co je ona mladší, o to je on starší, o co je ona povahy vážnější, ostýchavější — o to je on veselejší, jadrnější. Ona mluví méně, on za to více — celkem samý špás, který ona má ráda, a když ji tak někdy při některém tom špásu štipne do tuhého svalstva na paži, ona se ještě zardí jak panenské jablko. Jsou spolu docela šťastni, jen kdyby se o něho nepokoušela ta šla-kovitá nemoc!...

Co mu chybí? Trochu mu nabíhají nohy, také ruce, někdy cítí únavu a v noci špatně spí. Lékař mu naznačil, že má už špatný oběh krve. Zůstal nad tou diagnosou všecek užaslý. — Špatný oběh krve — on?...

Velký Bože, Ty přece nejlépe víš, jak tomuto muži kdysi divoce probíhala v těle krev! Stěží ji dovedl krotit! A teď najednou — že by se jí nechťelo běhat?... To by se na to strýc Kordulík pěkně podíval!...

"Tož rad'te, pane doctore, jak tú zatrackanú krév —"

Strýc je celý dohněvaný na tu svou krev. Nejraději by do ní pustil deset injekcí najednou. Ale lékař nesouhlasí. Udělil mu různé rady a nařídil dietu.

"— A žádný alkohol, žádné víno!"

"— Ani hlteček? —"

Silné nasité strýcovy rty se dojetím až zachvěly. A jak by ne? K čemu mu teď budou ve sklepe plné sudy vína, které s takovou oblibou sám vyrábí?...

Lékařská diagnosa ho vůbec pořádně dohněvala před ženou ji tajil. Má jí povídat o špatném oběhu své krve? Je mladá a musí mít o jeho krvi nejlepší mínění. Jak by vypadal vedle

ní? Starý — a ještě nemocný? Ne, pevná vůle i d'ábla zažene! Strýc slyšel a dočetl se také už něčeho o tom, jak lze vhodným pěstováním ještě vzpružiti a omladiti stárnoucí tělo. Kdo to také kdy slyšel, aby statné tělo strýce Kordulíka podleгло nějaké churavosti? Ne, d'ábel bude zahánán, ještě ani nevystřelí rohy!...

Teprve se slabě rozednívá a strýc už nespí. Leží tiše, zachumlán ve strakatých duchochách a přemýšlí, zatím co jeho Majdalena oddychuje ve zdravém spánku nedaleko na lůžku. Byl ochoten uposlechnouti napovědu ze sna a nebudit ji. Sám už spát nemohl; potichoučku se tedy zdvihl a začal se oblékat. Nedá mu to mnoho práce. Stáhne přes hlavu starou košili, v níž spává, a navlékne si jinou, u níž se límec a rukávy nezápínají. Pak natáhne široké denní kalhoty, kterým říká jednoduše "gaté", zapne je na objemném břiše, a přes ně uváže kolem pasu modrou mužskou zástěru, která má diskretně ukrytí právě tuto vyfouklou proporcii jeho objemného těla.

"Jaký kraj — tak sa stroj," říkává rád strýc Kordulík a zásadně zůstává věren kroji své dědiny. Je to slovácký selský kraj, který předpisuje všedního dne gatě hodně volné a dlouhé až na paty, košili a modrou zástěru.

Strýc byl tedy ve chvíli oblečen. Snadno vjel i do starých rozšlapaných bot, jež jsou téměř o polovinu větší, než byly za původního stavu. Učesav si trochu vlasy dlaněmi, slinou navlhčenými, nasadil na hlavu starý šedý klobouk, podobající se rozměry a tvarem umělcovu klobouku. Ještě chybí umytí. Také k němu dojde, venku, pod širým nebem. Je to tajemství úspěchu jeho toalety, důmysl stavěný na zdravotnických zásadách.

Tiše prošel kolem Majdalenina lůžka, na němž mu již slabé denní světlo zakresluje její hlavu s plnou lící a nediskretně odhaluje i bujně kyprou paži. — Spokojeně se tam zadíval. To je velká Majdalena! řekl si. A

malá? — Hledal očima vedle této velké, pak se usmál. Ano, spí tam za ní, malá Majdalena, odnož té velké. Už vidí i malou hlavu a líce řetkvičkové barvy. Jaká radost se na obě podívat. Připadají mu jako dvě zdravé cibule a není to jen spokojenost, co se v něm ozývá, ale přímo pýchu cítí, že si takto ve svém druhém manželství zařídil i druhé, šťastné mládí!...

Vyšel na dvůr. Pes v boudě ještě dospává, kohout také, neboť v kurníku je ticho, pacholek tvrdě spí ještě jako dub v maštali u koní, a služebná dívka ve své komoře je rovněž dosud jako v zakletém zámku. Strýc Kordulík je zkrátka prvním ptáčetem, jež se tu má již k životu, a protože všichni mají na vstávání ještě dost času, jde tiše mimo ně dál přes rozsáhlý dvůr, přímo do humna, kde se vše pěkně zelená.

Zde pracuje od časného rána jako pilný zahradník. Má tu kus vlnice, řadu stromů, a několik záhonů osázených zeleninou. A je tu i záhon kvítí, — důkaz, že strýc není jen prosaik, ale též idealista. To vše, co tu roste, je podporováno ve vzrůstu jeho rukou. Nežli se však chopí motýčky, odbude si napřed ranní cvičení tady, kde ho nikdo nevidí.

Věru, velmi zchytra jde na to strýc Kordulík! O tělocviku toho slyšel již hodně, jak je zdravý, jak rozproudí krev, takže i starší člověk při něm zase mládne. — Vidět sem není. Rychle stáhl zase košili přes hlavu a v polovičním kostýmu Adama se staví k výkonu. Ztichlým okolím se ozývá trochu chraplavé hlasité počítání:

“Ráz — dva, ráz — dva, kruci do břucha! — Ráz — dva —”

Zajisté, že ty sklony a dřepy nejsou pro něho žádným medem. Vždyť to jsou tělesné proporce! A toho tu ku podivu, na nějž strýc dovede zcela upřímně nadávat: “Krucí do loja!”...

Od nějaké doby se mu přece zdá, že se ten tuk pomalu vytrácí pocením, do něhož se strýc přivádí zvlá-

ště prováděním dřepů. Provádí je řádně. Při jednom se i svalil. Celkem je však spokojen s výsledkem. Cítí, že mu krev začíná v těle jak se patří kolovat.

A teď pod sprchu — pod jednu z nejjednodušších, jak si ji sám vynalezl a sestrojil. Běží k vinným révám, na jejichž lupenech se jako na miskách perlí křišťálové kapje rosy. Setřásá si nebeskou vláhu na obnažená prsa, paže, záda, roztírá je zde řádně dokončena. Nemohl za to, že ho cosi při tom nutilo, aby ze sebe vydával zvuky podobné koňskému řehotu, takže se až slípky v sousedově kurníku vždy polekaly a začaly divoce kdákat.

Strýc si ničeho nevšímá, obléká zase košili, a libuje si toto ranní občerstvení spokojeným mručením jako medvěd, vylíznuvší med. Ted' bere motýčku do ruky a pokračuje v tělesném cvičení prací, čímž spojuje užitečné s užitečnějším. Současně vychází z jeho tlustého hrdla opět tón jiného mručení. Dobrý posuzovatel však pozná, že je to zpěv. Žádný ranní choral. Strýc má rád písne veselé.

“Na tém našem humně, rostú kvítka šumné, pod' mně frajřečko zavíjat přerečko —”

Není-li to přímo vykouzlený úkaz mladického citění? Jako by bylo strýci najednou dvacet let! A co nezmůže takový nával mladických citů? — Další sloka je vlastní procítěná tvorba:

“Hoja, hoja, hoj a — Majdalénko moja —”

Jeho Majdalena zatím ještě klidně spí, když on už ji tu takto opěvá s ptáčky, kteří mu začínají pípat nad hlavou. Popřává jí spánku a chodíva ji budit, až když už sám tři hodiny prováděl v humně svůj denní tělocvik. A toto vzbouzení je až dojemně laskavé.

“Majdaléno! — Majdalénko! —

probud' sal Pod' rozdávat snídani. Děvečku už sem zbudil, pacholka také, krávy máš podojené, mléko svařené —"

Takový má mladá selka Majdalena blahý manželský život. Vstává a cítí se opravdu spokojena jako urozená paní zemanka. Kde kdo jí přísluhuje, tam laskavý manžel, tam děvečka Kača, ano, i pacholek Jakub...

Tu úslužnost od pacholka strýc ani rád nevidí. Napadají ho všelijaké myšlenky. K čemu by si ji měl předcházet úsluhou pacholek? Mladý pacholek? Jako včera. Přinesl jí ze dvora uschlé bílé suknice. Jezdí prý kolem nich s vozen: a že by se tam mohly pošpinit. — Strýc mu je vzal z rukou u dveří a tak chladně se naň podíval, že mohl pochopit! ... A Bůh ví, zdali to strýc dělal z rozpaků, či z roztržitosti — nebo šla jeho úsluha k Majdaleně tak daleko? — že začal její suknice sám rovnat, skládat a hladit...

Majdalena má plnou kulatou tvář, skropenou drobnými pihami. To strýc nevidí. Vidí na ni jen velké, hnědé oči. Lesknou se jí živostí jako srně, zvláště dnes. Je vidět, že se dobře vyspala. Čile pobíhá ve stavení, při čemž se jí červená kanafaska rozletuje jako tanečnici. Po ránu běhá obyčejně chvíli bosa. Strýci to není proti mysli, dívat se na její osmahlá, plná lýtka, ale —

"Majdalénko — obuj si pančochy. Ide sem pacholek. A kde máš papučky? —"

"Hen pod truhlú," odpovídá mu Majdalena. A zatím, co si váže na hlavu čepce, očekává klidně mužovy úsluhy.

Nemýlila se. Strýc se shýbá pod truhlu a podává své mladé ženě zelené papučky, které jí koupil o jarmarce. Myslí mu při tom sice šlehlo, že to nebožce nikdy nedělával. Ale kdyby měl takto rozjímat, přišel by na sto podobných námitek, které by se rovnaly výčitkám. On si však nechce zhola nic vyčítati. Upravit si svůj život zkrátka tak, aby mohl ještě

jednou prožívatí mládí, jehož si dovede teprv teď náležitě vážit.

"Tatíčku! Tatíčku! —"

Och, jak je to strýci Kordulíkovi milé, když naň ještě dnes takto povolává tříletý capart! Z prvního manželství má už z domu "vyvedené" dvě děti, ženatého syna a vdanou dceru. Těm musí Majdalena říkat "strýčku" a "tetičko". Je to dobrý nápad, vždyť strýc je hlava znamenitých nápadů! Nebudou se přece dospělí bratříčkovat s takovým capartem — a strýc má zas pocit mladšího. Ještě kdyby tak mohl dceřina kloučka Tomáška odnaučit říkat "stařečku"...

"Tatíčku, povídejte mně pohádku!..."

"Pohádku? Tož třeba, než nám dáju mamička snídani," uvoluje se mladý otec k trošce dětské žvatlavosti. S láskou popadá Majdalenku do své hranaté náruče a posazuje si ji na klín. Padla i hubička na dětskou tvář, hebkou jako samet. Majdalena se však při ní nějak ošívá. Jezdí mu ručkou po tváři a hlavě a diví se:

"Jejda, tatíčku — vy máte malučko vlasů! — A líca máte takové — krabaté —"

"Budeš zticha! To sa nesmí tatíčkovi říkat!" napomíná ji vážně strýc a ohlíží se po velké Majdaleně, neslyšela-li, co povídala teď ta malá. "Jak budeš ešče říkat takové věci, tož ti už nikdá nebudu vykládat pohádku. Rozumíš?"

"Ano. — Tož teda povídejte."

"A jakú?"

"O vlkovi, jak počítal ovečky..."

"Tož dobrá!"

Strýci je věrně těžko sáhnout do vzpomínek před pětapadesáti lety, kdy se jeho dětská mysl hemžila také pohádkami. Proto zná Majdalena od něho jen jednu a ta je velmi strohá.

"— Tož on jich chtěl všechny pohlídat, ale napřed si jich chtěl spočítat, kolik jich všeckých je. A počítal vidlama. Enomže on neuměl dobře počítat a tož počítal takto: "Jeden, dva -- to su já --" A tu sa pichl vidlama a sám sa zapichl. A ovečky sa mu tak

smály, až se smíchem po zemi gúlaly. Takto. —”

Světníci se rozléhá dovádívý dětský smích. Strýc ted’ znázorňuje s Majdalenkou, jak se “gúlaly” ovečky, jen že ji při tom gúlá na ustlané posteli.

“Ale toto! —” ozývá se velká Majdalena nějak přísně, s rukama v bok. “Věf sem ustlala!” poznamenává, a maně jí letí myslí, že před nedlouhým časem tu ještě takto ruce v bok nepodpírala.

Ale strýc to nevidí a chlácholí ji:

“Nic to — šak já to —”

A honem sám přestýlá a pečlivě urovnává celou postel, při čemž ho napadá, že mnohé takové věci se naučí člověk dělat až v tom druhém mládí ..

Malá št’astná rodinka sedí za stolem a snídá. Vzorný otec krájí sám buchtu na míse a rozdává. Malé Majdaleně malý kus, velké veliký.

“Ukrojil sem ti hodně veliký, nech je z tebe selka tlustá,” žertuje s ní.

“A šak já nechcu byt tlustá, to není pěkné. Šak sa chlapcom tlustá děvčica nelíbí,” žertuje si i Majdalena, hovoříc cosi bez uvážení.

Strýc však o tom hned dobře uvažuje. Že se chlapcům tlustá dívka nelíbí? — Pravda, Majdalena je dosud jako dívka — proti němu. A to by tak ještě scházelo, aby se chtěla líbit chlapcům. Mohlo by to tak dopadnout, jak se mu to zdálo v tom snu, jak šli spolu k té muzice. — Rád by nějak snížil chlapce v jejich očích pod úroveň mužů. Už se chtěl vyjádřit, co že je mu po jejich názoru, proti němu že to jsou klučiska — ale zavčas si připamatoval, že by — ukazuje na jejich mládí — vyznačil své stáří. Nenavazuje raději o věci spor a zaraženě mlčí.

Přešel k otázce, co míní Majdalena dnes vařit k obědu.

“Tož myslím, že uzené, knedle a zeli,” předkládá mu žena jídelní lístek, při němž se mu dostavuje apetit už ted’ po snídání.

Nesrovnává se to však s dietou, kterou mu určil lékař. Jenže s tím

vším se strýc své mladé ženě také nevšeril. Z opatrnosti, aby v ní nevzbudil vědomí, že má muže nejen starého, ale i nemocného. Obratně tedy pozměňuje návrh jídelního lístku.

“— Či že by sa uvařila — kapustěnka? Máme tam v humně hlávek, jak slípek v kurníku. Kapustěnku a trochu krupicovéj kaše —”

“Ale to by nešlo,” zamítá Majdalena ten návrh rázně a jednoduše.

“A proč —?”

“No protože přeca k vůli pacholkovi mosím vařit kúsek masa.”

“K vůli pacholkovi? —”

Strýc se až viditelně zaráží. Chápal by Majdalenin důvod, jen kdyby se mu nevťiralo na mysl, že nějak tuze přeje pacholkovi. Nebyl by proti tomu, at’ pacholek ví, že slouží na gruntě bohatém. Ale aby mu tak mladá selka přála z důvodů jiných? — O tom se bude muset dobře přesvědčit! — Zatím strýc Kordulík nehýbá ani brvou svého tlustého obočí, aby Majdalena netušila —

“Tož vař, co chceš, a já si dondu pro jednu tú slípečku. Mám dnes na ňu takovou chuť —” praví a lež se mu veze s jazyka asi jako zestydlý lůj.

Vyšel na dvůr a potkává se s čeledínem Jakubem. Změřil si ho chladným pohledem a hned přikoval k zemi plísňivými slovy, jimiž ho hlasitě a ostře kárá bez ohledů a zdvořilostí. Jakub je vysoký, štíhlý jako jedle, strýc Kordulík před ním jako kratší tlustý dub, ale dobře se ten dub do té jedle opírá. Jako by ji chtěl zlomit v půli. —

Majdalena se vyběhla podívat ze dveří, co se stalo. Vyčítavě hledí na muže a posílá soucitný pohled za odcházejícím Jakubem.

“Ty sas vadil s Jakubem?”

“To sa ví. Dyt’ má lenivú krév, až haňba. Mladý chasník — a takú krévl To já — to já —”

Strýc se durdí, aniž uvažuje, proč se mu dnes tak nezkrotně chtělo zaútočiti si na krev Jakubovu. Majdale-

ně se to, jak na ní lze pozorovati, nelíbí.

“Ale jdi! Co na něm najednou máš? Šak pracuje dost. Já sa po něm každú chvílu dívám,” namítá něco na obhajobu, netušíc, že si tím zapaluje oheň nad hlavou.

Strýc se na ni podíval skrz brýle, které si nasazuje časem na oči, aby lépe viděl — jak říká — na všelijaké replechy v domě. Vyhlíží v nich majestátně, takže Majdalena před ním sama nejednou sklopí z respektu oči.

“Ty že sa po něm díváš?...” táže se jí, ne právě příjemně překvapen její okázalou obezřetností, kterou se mu snad chtěla zavděčiti. Opírá se do ní tím pátravěji svýma obrýlenýma očima.

Pronikavě zpytavý pohled vzbuzuje v ní dnes tolik respektu, že nejednou klopí hlavu a hledí na zem, jako by na ní něco hledala. Strýce to jen znepokojuje. Proč hledí k zemi? Co za tím vězí? Aby tak —

Nechce ani domyslit. Aby tak už dávno měla ráda Jakuba a jemu, starému muži, lásku jen předstírala! Stává se to tak. Bude si musit dávat na svou Majdalenou dobrý pozor! — Hlava je plna myšlenek, pod jejichž vlivem až jiskří oči. Žárlivost? Možná, jenže strýc je zase tak hrdý, že se o jeho žárlivosti Majdalena nesmí dovědět. Sám se raději pokusí vzbudit u ní žárlivost a tak se přesvědčí, má-li ho dosud ráda.

Svým “špásováním” dovedl na ženy vždy dobře působiti. Služebná dívka Kača je celá štastná, když na ni někdy promluví “špásovné” slovo. Ted’ už strýc ví, kudy na to. Pohrozil Majdaleně tlustým prstem a významně se pousmál. Majdalena však tomu špatně rozumí.

“— A co —” ptá se nechápavě. Napadá jí, že muž asi uhodl, že mu zalhávala, protože se po pacholkovi a jeho práci dívá vlastně velice málo. Přistihl ji při lži. Zahanbením se zarděla a rychle zmizela v kuchyni.

To její zardění vzbuzuje nyní v strýci těžkou nedůvěru! Neklid se v

něm začíná vzpínat jako divoký kůň. Jen pozor! Musí jej dobře držet na uzdě. Jde dvorem k humnu. Před chlěvy zametá Kača zem.

“Pořádně, Kačo, umet’ chodník! Lebo za tebu chlapani nebudú chodit! Enóm před své dveře u komory hod’ dycky navečir kúsek trna — to dělá každá spořádaná dívka. To už ani dveře zamykat nemosí,” poučuje s vážností, za níž stojí lehká koketerie, jakou strýc Kordulík dovede ještě vykouzlit i v pozdním věku. Na Kaču ta řeč působí tak, že se až pýří a začíná se řehotat smíchem prozatím jen tichým. “Ja — enomže když je děvčica k čemu, tož to sa ví, že za ňu chlapani skáču třeba aj přes trní. A tobě sa včil prám začínajú zapalovat líca, že by od nich aj fajka chytíla...” pokračuje strýc ve špásovné řeči, která Kači tak lahodí.

Ted’ vyrazila prudším smíchem a dovoluje si i poznámku, že o fajkaře ona nestojí.

“Že ne? Ná proč? Fajka není přeca nic špatného. Každý hospodář je fajkař, to už tak mosí byt. Šak fajka krásy neubere, podívaj sa tot’ na mňa —” koketuje si strýc dál, při čemž Kačin smích už výská po dvoře, až to v uších píchá.

Majdalena se honem běží zase podívat, co se tam děje. Vida, strýce! S Jakubem se vadí a s Kačou si špásuje! Málem se v jejím srdci ozývá opravdová žárlivost. To by se strýci líbilo, kdyby to tušil. Jenže Majdalena také nedá svou žárlivost najevo. S lehkým pohrdáním nafoukla líce a chce zmizet zase ve stavení. Strýc by však rád věděl, jak na tom je.

“Majdalénko — pod’ sem! Tot’ Kača myslí, že hubička od fajkaře je neco špatného. Pod’ ně ju dat, nech Kača vidí — nech sa přesvědčí —”

Ale je mu ted’ málo platné jeho lákání, když Majdalena je už uražena, že s Kačou příliš žertuje a přivádí s ní řeč i na hubičky. To tak! Bude před Kačou dokazovat, že má ráda svého starého muže-fajkaře. Je pravda, má ho ráda. I jí učaroval svou

dobře promyšlenou koketerií, již si zachoval až do těch pozdních let, a která se jí na něm líbí. Ohně jí tím do těla nalévá! Ale teď mu to rozhodně nedokáže že ho má ráda!...

“Ale — já nemám včil čas na hlúpoty!” odpovídá nevrle a mrštně vklouzne zas do stavení.

Strýc tu stojí jako polit vodou. — Tak, najednou jsou jí jeho hubičky hlúpoty. Aby tak přišla na to, že od jiného by jí mohly chutnat lépe nežli — od fajkaře. Ted' je se svou starostí tam, kde byl. Neví, neochladla-li už Majdalenina láska k němu. Jak to vyzkoumat? —

Zamyšlen jde do humna. Vrací se za chvíli s velkou hlávkou kapusty. Běh jeho denní činnosti je už zpomalený, tak jako by si strýc řekl, že si svůj díl odpracoval už za časného rána. Přes den si podržuje už jen dobré komando nad pacholkem a dívkou. Proto ta klidná chůze, podobná loudání. To si může ovšem dovolit jenom strýc Kordulík, jenž rozuměje znamenitě své hospodářské práci, vodi jí už teď — jak říká — na oprati.

“Majdaleno, mám už všechno nachystané v kúpelce?” ptá se ženy o jedenácté hodině dopolední. Tou dobou bere podle lékařova návodu lázeň s hodinovým poležením na lůžku.

Jako pán v lázních! Také si to tak podobně a důmyslně ve svém domě zařídil. Z velké kúlny na dvoře si udělal “kúpelku”, kde má vše, čeho potřebuje. Jsou tu veliké necky s vodou, s trámou od stropu visí na provázku starý děravý hrnec, mající účel sprchy. Na lavici u necek leží tvrdý kořínkový kartáč a hrubé kožené prostěradlo. —

Lékař ho posílal do lázní, ale vyjádřil se, že léčení možno prováděti i doma, má-li k tomu strýc čas — a ten věru má. Obírá se tedy najednou svým tělem jako urozený pán. Časné ráno tělocvik, Kneippova kura, dieta, lázeň. — A při této lázeňské kuře mu dny pěkně ubíhají v plné spokojenosti, až na ty některé maličkosti, jež ho začínají znepokojovat...

“Majdaleno! Majdaleno! — Dondi mně trochu podrat záda tvým kořínkovým kartáčem, až budu ve vodě. Víš, já tam tak nedosahnu, a potom od tebe mňa to ani nebude škrábat. Tož dondi za chvíli. Dondeš?”

“No tož dondu, dyž to mosí byt. Ale šak si mně ani dosavád' neřekl, co to na tobě ten dochtor našel? Co je ti, že sa máš tak všelijak divno léčit?” dotazuje se Majdalena, již bylo skutečně dosud tajemstvím mužovo onemocnění, které by na něm ani nepozorovala, kdyby se jí byl nepodřekl, že byl onehdy u lékaře.

A má jí to zůstatí zapečetěným tajemstvím i nadále. Strýc ji dokonce vodi po bludných cestíčkách.

“Tož co je mně? — Tož mám prý moc vřelú krév, řekl dochtor, a tož tyma chladným kúpelama si ju mám zchlazovat. Ano. Jídat smím věci enom lehké, keré by to vření nepodporovaly. A žádný alkohol, žádné víno! No to přeca víš, že líh hoří. A dyž já bych sa napil alkoholu, tož bych hořal ešče víc. A šak hořím aj tak dost', no ne? No pověz sama, Majdaleno. Chtěla bys mět' ešče vřelejšího muža?”

Hubička hoří na Majdalenině líci. Opravdu hoří, tak je vřelá. — Co se to stalo se strýcem Kordulíkem? Sám na to přichází, že ani v prvním mládí nerozdával tak horkých polibků...

II.

Ne, Majdalena by vskutku ani nechtěla muže s vřelejší krví. — Známým tetkám si svého starého manžela velmi chválí, jak jí má rád a jak je k ní laskavý.

“— Nekerý muž ženu bije, ale můj by to neudělal. Majdalénko semkaj — Majdalénko henkaj —”

Tak se svým vrstevnicím načisto manželem honosí. Netuší, že se jí po straně vysmívají.

“Tá má muža! Takové mladé děvčisko a uváže si na krk starého pajdalu! Dyt' on už po doktorech chodí a

všelijak sa kulfruje... Inu, nemoci sa hlásijú. Dyt' sú tu leta!..."

"Bude nám neco vykládat, že ju muž nebije. Jak kdyby ten, který žene někdy nabije, neměl ju už rád. Máme v tém inší zkušenosti. Kdož ví, esli on ešče umí mět ženu rád..."

"A tož mně sa zdá, že ju mosí mět opravdu rád, ač ona není ani tak velice pěkná. Ale on si jí hledí jak pauk muchy. Papuče jí kupuje, kanafasky, šátky —"

"Nebožce to nedělal. —"

"Došla sem tam onehdá, on si tam hopsa Majdalenu na klíně —"

"Tú velikú? —"

"Ne, tú malú. Ale co chceš, susedka ho nejednu viděla, jak ju lúbal na líco. —"

"Tož tú malú?"

"Ne, tú velikú. — Kdo to jakživ viděl, lebo slyšel, aby byl se starú nebožkú takto dovád'al? Myslím ani ne po svadbě. Tož tak on zesládl, až na staré roky!..."

Snad mají lidé, kteří si takto berou strýce Kordulíka na mušku, pravdu. Povídají-li o něm, že zesládl na stará léta, hovoří zaručeně pravdu, která mu však nemůže rozhodně uškodit na reputaci. Kdyby to i sám strýc zaslechl, tu povídačku o sladkosti, nepopřel by ji, ba klidně by doznał:

"To dělá sladké dřevo, které včil užívám. Kdo mně to závidí, nech si ho užívá také."

Ach, ten kořen sladkého dřeva! Tady přišel strýc na hlavní zdroj léčení bez lékařů a bez jedů. Sladké dřevo mu roste jako boží dar na zemité střeše sklepa, vybudovaného hned na kraji v humně. Jako by to sám Bůh chtěl, aby se tu, co škodlivého, potíralo léčivým. Však je v tom sklepe něco alkoholu, který je nyní strýci zapovězeným ovocem. Co se ted' strýc nalopotí také s vykopáváním kořene sladkého dřeva, který pěkně umyje, skrájí, máčí a vaří ve velkých nádobách, a odvarem tím proplachuje pak i robustní nádobu svého těla!... Kdo mu to poradil? Přišel na to sám, jako na mnohou dů-

myslnou léčbu a libuje si, jak mu to dělá dobře. A necht' si uštěpační jazzykové o něm povídají, že "zesládl". Je to pravda, cítí tu sladkost ze sebe někdy celý den — ale účel světi prostředek...

Že se v stáří změnil — také pravda, a strýc to nehodlá popírat. Filosoficky tvrdí, že člověk — a zvláště muž — podléhá takovému zákonu přírody, že na přelomu svého života se vrací zase k mládí a odtud k dětství. Proč prý by se říkalo o člověku, že ve stáří zdětinštěl? — A on tedy ted' stojí zase na bodě toho mládí...

K podivuhodným změnám, jež nastaly v jeho životě a způsobily v něm obrat, patří i ta, že nevydrží ted' dlouho v hospodě. Byly doby, kdy tu vydržel až do půlnoci, ale ted' se nedá ani nejlepšími přáteli zdržet a po krátké besedě už spěchá domů. Piva ani vína tu nepije. Hostinský staví před něho vždy půllitr kyselého mléka.

"Ná že tak odoláš, vidět pivo, víno, a nepít ho?" podivují se mu sousedé. Strýc Kordulík je ještě víc udivuje svou nedbalou odpovědí.

"Ja, to mosí mět člověk silnú vůlu, a já ju mám ešče k temu uvázanú na silném provaze," žertuje úsečně.

Sousedé jsou zvědaví jako sousedky.

"A tož co ti je? Na co marodíš, že si odpíráš tak řečený alkohol?..."

Strýc je však chytřejší než ti, kteří na něm takto vyzvídají.

"Ale, co bych si odpíral? Zkúsám sa ve svéj vůli, abych věděl, který z nás poslušá. Až budu chtět, povolím. Já sem mívál, panečku, dycky pevnú vůlu. Šak nebyt toho, neměl bych dnes takový grunt. Já sem si nevyjedl misu před obědem, já sem si nechal aj neco k večeri," poučně rozpráví tento majestát dědiny, na něhož hledí ostatní jaksi vzhůru. Dostává se jim od něho ještě poučnějšího příkladu, jak na to šel, aby tu misu předem nevyjedl. "Ja, to nebývalo u mňa, tak jak u nekerých včil. Ide sa do města a první cesta je do šenku

na páreček, na pivo, na stupečku sladkéj kmínky, a na dovíco. Já sem to dělával takto: Šlo sa do města, tož jsem si vzal na cestu krajíc chleba, ve městě jsem si k němu koupil a zakúsl rohlík — a bylo po parádě. — Já sem to měl odjakživa s mým žaludkem sjednané tak, že mně nesměl v ničem odmítnout..."

Ta řeč strýce Kordulíka se pěkně poslouchá a sousedé mu neberou slovo.

"— A je to snád' divná věc, ale mosím říct, že mně už od mlada netěší zábava po půlnoci," dává ještě něco o sobě k lepšímu bodrý a zábavný strýc. "To je tak: Já sem měl otčima!" vysvětluje, aby všichni snáze pochopili. "Ten mně nestrpěl bývat délejš u muziky, než do půl noci. Já sem to ale jednu předržel a došel sem dom až po půl noci. Potmě sa škrábu do maštale ke koňom spat — a tu naráz cítím otčimovu dlaň na lícu — až mně oči do tmy posvítily... Takový byl konec méj zábavy po půl noci... A od téj doby mňa zábava po půlnoci už nikdá netěší. Dobrú noc!"

Sousedé na to až reptají, když jim strýc Kordulík ted' tak brzo vždy zmizí ze společnosti. Mnoho ještě schází do půlnoci. Dříve jim přece tak brzo neutíkal, jako ted'. Jízlivější přilepují historku jeho mládí k dnešku a nevázaně se smějí.

"— Že by sa věil obával Majdaleny, aby mu to tak neudělala, jak ten otčím?"

"Možné. Ženy sú přeca kurážné. Ale nebožky se tak nebál. — Jako s tú vůlú: možné, že Majdalena věil tahne ten provaz s tú silnú vůlú aj s ním..."

"Ale co chcete, on si ju chválí, jak ho má ráda. A dyt' už jí dal připsat půl gruntu. Na nebožku tak nemyslel. Tu je vidět, jak aj silná vůla povolí, dyž ten provázek, co ju vodí, sa menuje — láska..."

Tak se baví za zády strýce Kordulíka i jeho dobří přátelé. Jako klepavé babky. Strýc o tom nemá ani tušení, jak tuze se o něj starají! —

Ano, chodí ted' velmi brzo domů z hospody, dříve než kdykoli jindy. A když se protáhne v tichosti vrátky na dvůr, jde po špičkách ještě k maštali a hledí tu před dveřmi na zem, posypanou trochu otrubami.

Kdyby to tak dělal někdo jiný, že by tu trousil otruby, strýc by mu pověděl! Ale sám to tajně dělá každého večera, než odejde na chvíli do hospody, a ted' po návratu zkoumá, jsou-li tu nějaké stopy a kam vedou. Běda, kdyby vedly do stavení!... Dosed nic takového ještě nezjistil. Přesto bedlivě prohlíží cestu až do světnice, při čemž si chvílemi svítí i sirkou...

Oddychne si, když nachází vše v pořádku. Pacholek spí, i velká Majdalena, i ta malá. A tak i strýc, naplněn spokojeností, po chvíli usíná. Klidný spánek však dlouho netrvá. Brzy se dostavuje, obvyklá noční nespavost a s ní mnoho přemýšlení...

Tedy polovint gruntu dal již Majdaleně připsat — za to, že mu řekla, že ho má doopravdy moc ráda. Ale jen může-li jí to věřit? Láska se dá přece všelijak předstírat. Měl by nějak vyzkoušet její cit, tak aby o tom nevěděla. Pozorovat, dobře pozorovat! Pouhá maličkost by mu mohla otevřít okno do její duše, aby se přesvědčil o tom, o čem ho dříve nenapadlo důkladně se přesvědčiti, a co dnes ohrožuje jeho spokojenost a klid. —

Sotvaže se ráno slabě rozednilo, strýc už provádí v humně své denní cviky pro zmládnutí těla. Vždyť na duchu věru ještě nijak nezestárl, je tedy zapotřebí, aby se ty dvě váhy vyrovnaly. —

Dnes si řekl, že se nebude vadit s pacholkem. Jednak proto, že se dočetl včera v jednom časopise, kterých dosti odebírá a bedlivě je studuje, že k udržení mladistvého vzezření přispívá velkou měrou úsměv. Líc se má stále usmívat. Pak se tedy člověk nesmí rozhodně zlobit. A k čemu on by měl zapotřebí se zlobit? Zařídil si přece život na starší léta

tak, aby mohl býti plný úsměvů! Ano, bude se teď usmívat — třeba i na pacholka. Jednak pro tu prvou příčinu, a pak také pro tu druhou: aby Majdalena netušila, že ji stopuje...

Po snídani si zpravidla nasadí brýle, aby na všechno dobře viděl. A hle, co to vidí tam v koutě na židli? Kus cizího oděvu, který sem nepatří. Cizí mužské kalhoty. Oči mu bystří po kalhotách a hned zase po Majdaleně.

"Majdaleno — či sú to gatě hen v kútě?" —

Pozoruje ji ostražitě jako kocour myš, aby mu vyhýbavou odpovědí někam neuskočila. Zdá se však, že se marně polekal.

"Ale to sú Jakubovy, rozškubl si jich ráno na dvoře. Řekla sem mu, že mu jich hned' zašiju," odpovídá mu klidně Majdalena, míchajíc těsto na buchty, a jak lze rozeznat, je červená pouze od plotny.

Srdce strýce Kordulíka je prosto vzrušení a pocít'uje sladké upokojení. Jen má-li se mu poddati tak zcela?..

"To je náhoda — aj mně pukly gatě dnes v humně. Už sem si oblékl jiné a tot' máš ty puklé, budeš jich moset také zašít," rozpráví mírně a pokládá svoje kalhoty na židli vedle Jakubových.

"No, tož jich spravím oboje třeba hned," míní Majdalena a nechávajíc jiné práce, shledává šicí potřeby.

Ejhle, mozek bystrý, jemůž se tak hned jiný nevyrovná! Strýce Kordulíka napadá, teď že udeřila ta pravá hodina, kdy se může přesvědčiti, koho má Majdalena radši: Jeho — či Jakuba?.. Usedl v jizbě, zdánlivě pohřížen do čtení novin. Zatím však bystří pozornost či gatě budou mítí přednost — jeho, či Jakubovy? —

Zajisté, je to nápad malého hochy, ale to jsou zase jen známky mládnutí. Jako hoch střeží Majdalenino počínání, jež mu má přinést rozhodnutí, tak jako dříve nevinny kvítek kopretiny. Jenže zde to není kopretina, jsou to — gatě. A dříve, než se nadál, je rozhodnuto k jeho největší spokojenosti. Majdalena bere do ru-

kou jeho kalhoty, prohlíží je a začíná se z celého upřímného srdce divit veliké puklé škvíře, takže je teď vskutku vidět do její duše jako oknem.

"Ná toto! Ná jak ti mohly tak puknút, Martine? Ná cos dělal, prosím t'a?" žasne a směje se s rozpraženou náručí a vypjatou hrudí. Spráskla ruce a vážně se nyní ptá muže, jestli se mu při tom něco nestalo. Starostlivým pohledem si ho celého obhlíží, takřka ohmatává, jako by zkoumala, zda si snad Martin neublížil.

To si dá strýc Kordulík líbit! Tak si představuje měkkou, starostlivou lásku ženy! Poddáváje se novým dojmům blahého vnitřního upokojení, přičemž se tváří jako by si sedal do bavlnek, jde s Majdalenou prohlížet své pošramocené kalhoty k oknu, za nímž pukají poupata bujných fuksií.

"Je to tak zlé? — A na mů dušu! — Co sem dělal? Milá Majdalenko, to bys mňa mosela ráno vidět, jak pracuje moje tělo, a nedivila by sas, že aj gatě při tém trpíjú," osvětluje ženě trochu svůj případ, ale skutečně jen trochu. Nepovídá jí ničeho o svých omlazujících dřepch, na něž se za časného rána mohou dívat jen andělíčkové s nebe, a při nichž mu až gatě pukají jakoby zároveň s poupaty vedle na záhoně...

Tak se protrhla konečně i jeho trapná nedůvěra k Majdaleně, která stála nad jejich šťastným manželstvím jako mrak. Obzor jejich manželského nebe se zjasnil, ač strýc nepouští ještě tak zcela uzdu naprosté důvěře. Ještě stále je za noci málo spánku a o čem má přemýšlet?.. A nepřestává také ještě sypat večer otruby před dveře maštale, kde spává pacholek. Což kdyby to s těmi kalhotami tehdy byl přece jen náhoda, že mu je Majdalena začala látat dřív než Jakubovi?..

Kéž by se našlo nové východisko z labyrintu věčných strýcových dohadů a nejistoty!.. Zatím si objasnil svou noční nespavost, našel příčinu a do-

spěl k závěru, že nebude smět tolik naspávat ve dne...

"Ale toto je dobré, Majdaleno! Hle, čeho sa dočítám tet' v novinách. Víno prý ničí tyfové bacily. A já nebohý sem si ho po celý dlhý čas tak odpíral! Tož vída, páni doctoři si zas obrátili mínění jak seno na lúce. Tož už je zasěj víno dobrá medecína — Majdaleno, naley mně honem vína!..."

"Ale Bože, Martine, nebud' tak náhlý! Tak dlúho si nepil vína a včil honem, honem," zdráhá se vyhovět mužovu přání starostlivá manželka. "V tém ti mosím zabránit!"

"Ná proč?"

"Tož pravíš, že ničí tyfové bacily. A ty přeca nemáš tyfové bacily. — Doctor ti řekl, že máš moc vřelú krév, a mohl bys ju mět potém ešče vřelejší," míní Majdalena a v jejích velkých očích vyšlehly plameny starosti.

Strýc se na ni dívá chvilku mlčky, vážně a zpytavě. Jeho pohled přechází ve významnou mluvu očí, které ona dobře rozumí.

"Ale ty přeca vydržíš moju vřelejší krév?" zpytuje ji, vstává se židle, na níž seděl a jde se k ní, jako nejednou,

přitulit blíže, až k líci, při čemž se jeho široký nos dotýká jejího nosu něžným eskymáckým polibkem.

Zahlédl, jak ostýchavě před ním sklopila oči. Místo odpovědi klade mu přítulně hlavu na rameno, které je ji pro tu chvíli vydatným, plným polštářkem. Ruka se mazlivě ovinula kolem jeho silného krku, jako by tu objímala statný kmen, rty se dotýkají jeho červeného laloučku pod bradou také v jakémsi polibku, který prozrazuje tak mnoho!...

Nebeská brána druhého mládí strýce Kordulíka se před ním otvírá dokořán. Tu je důkaz Majdaleniny lásky! Přišel z čista jasna nečekaně a nehledaně. Obja' Majdalenu celou svou širokou náručí. Potom je slyšet jak plné hubičky evakají téměř jako oicvéné kuličky, házené do vody...

Kdo by to řekl! Strýci Kordulíkovi září ještě v pozdních letech štěstí lásky tak veliké jako slunce! Takové štěstí musí zahýbat i krví zpomaleného oběhu! Takové štěstí uzdravuje! — Ostatně, strýc stále pilně napomáhá, a jeho krev už zase čile obíhá. Ted' bude opět pít víno, až se budou hory zelenat! Musí přece předejít možné nákaze a zahnat tyfové bacily!

Špaček

Přiletěl k nám špaček,
sametový fráček,
lesklou náprsníčku,
sedal na větvičku.

Přiletěl až z města,
dlouhá byla cesta,
prohled' každý stromek,
hledal sobě domek.

Hledal sobě, hledal,
hned se opět zvedal,
naštěbetal v mžiku
za groš do mejtníku.

Hajdy domů, špačku!
známe my tě, ptáčku,
která holka věří,
oškubeš jí peří.

Známosti z průjezdu

Point de milieu: Thymen et ses liens
Sont les plus grands ou des naux ou des biens,
v.

RASTARÁ zkušenost' všech téměř věků učí, že mladí lidé právě v té době, v kteréžto nejméně prostředků k vyživení ženy a dítěte

mají, nejvřeleji po změnění stavu svého, t. j. po ženitbě toužívali, kdežto přece důmyslný Tomáš Morus zřejmě dí: "Muž ženící se podoben jest člověku bláznů, jenž ruku svou vstrčil do pytle, aby ze sta ještěrek — jediného úhoře mezi nimi se nacházejícího uchvátil. Můžemeť směle sto proti jedné vsaditi, že ještěrku vytáhne." Tak a mnohem hůře mluvil strýc můj, starý mládenec, o manželství, kdykoli za řeči na své oblíbené thema přišel. Já pak jsa o celých třicet let mladší, nemohl jsem vždy a všem těm podivně smyšleným útržkám přisvědčovati, které zastaralá nenávisť jeho na hlavu krásné pleti sypati sobě oblíbila. Tím vznikly mezi náma malé půtky, v kterýchžto strýc, co zkušený generál, s obratnou taktikou vtípu svého pokaždé výhru na své straně míval, až mne konečně, jakož i jináče býti nemohlo, zbytečné hádky tyto tak omrzely, že jsem návštěvy své u strýce ženotepce pod záminkou velikého zaměstnání na neurčitý čas docela zastavil.

Nemohu jinak říci, nežli že se to stalo k velikému štěstí mému. Strýc kalokrevný bylby mne časem zajiště nenávisť svou ke všemu, což jest ženského pohlaví, nakazil; neboť vady a neduhy duševní rovně tak se sdělují a rozplemeňují, jako vady a nemoci tělesné, a já, jsa v květu let jinoušských na prahu naděje nejmilejší, ničeho jsem se nehrozil více, jako

té myšlenky: že snad i mně souzeno, starým mládcem zůstatí.

Nesmějte se, laskaví čtenářové a zvláště vy sličné i nesličné čtenářky moje! Snad i vás někdy podobná hrůza bezděky obešla. —

Což divu tedy, že jsem od našeho se strýcem se rozdvojení častěji i zrajeji o osudném stavu manželském přemýšleti počal; což divu, pravím, že jsem, podržev ze školy strýcovy mnohých předsudků, ve společnosti paní i panen příliš opatrným, ano někdy i nejapným se stal?

Musil bych však lháti, kdybych řekl, že strýcova filosofie ze mne odpovédného nepřítelě žen učinila. Nikoli! Já ctil ženy, věda že by bez nich počátek živobytí našeho byl bez pomoci, prostředek bez radosti, a konec — bez útěchy; ale před duší mou vznášel se ideál všelike cnosti, krásy a půvabnosti ženské, kteréhožto zde na zemi postihnouti možná nebylo. Dobře, že mně náhoda pojednou z náručí klamu nebezpečného vytrhla a vláno štěstí netušeného uvedla. To se stalo následujícím způsobem.

Jednoho dne šel jsem právě z Malé strany do dlouhé třídy, aneb jinými slovy: ze stavovského kanceláře do příbytku svého, cestou sobě rozjímaje, dlouho-li asi ještě budu muset sloužiti, nežli se stanu skutečným kancelistou, aneb opět jinými slovy: za kolik as let budu smíti na ženění pomysliti, která a jaká asi dívka se mi dostane a t. d., a t. d. — a tu tiché rozjímání mé nenadále přerval náramný lijavec, jenž spustiv se náhle z roztržených oblaků, nemalou roztržitosť mezi pokojnými pěšáky na pražském mostě způsobil.

Někteří dali se před nepřitelem o-

děvu svého do nechvalného útěku, jiní rozepiavše deštníky podstupovali marný boj s deštěm a věrným společníkem jeho vichrem, kterýžto poslední jim ze slabé zbraně jejich jako na potupu velikánských sklenic na šampaňské nadělal; — opět jiní konečně s chladnou resignací podrobovali se osudu neodolatelnému, jdouce jako jindy krokem vážným, úředním, odměřeným. Mezi posledními byl jsem také já. Avšak čím dále jsem šel, tím více zůstala ve mně žádost', v podobných okolnostech zajisté prominutelná, bych před nemilosrdným deštěm kdesi pod střechem se ukrýti mohl.

Podál mostu kynul otevřený průjezd panského domu tak vlídně a hostinsky, že jsem se u veliké nesnázi své nijak neostýchal, němé pozvání jeho přijmouti a na chvilku, než by déšť se utišil, laskavé ochrany jeho užiti. Mimo nadání vběhl jsem do četné společnosti, kterou zde společná nehoda byla shromáždila. —

Umoklé hokyně s nůsemi a preclíkáři s dřevci svými ohromnými nejlepší místo již byli opanovali. V předu u vrat stál obstárlý pán se zelenými na nose okuláry, všecken zamyšlen na ulici se dívaje, a jak se mi zdálo kapky počítaje, ježto s přistřeší hojně na umyté dláždění evakaly, na tvrdém kamení u velkých bublinách se rozpryskující.

Opodál u štíhlého pilíře stála dívka, by možná bylo, ještě štíhlejší. Oči její zakvíitaly barvou nebeskou, podobající se modrým fialkám, zvědavě ze zákrytu svého vykukující. Umoklé vlásy kaštanové přiléhaly těsně na bělounek čelo a kvetoucí líce, v nichžto se lilie a růže o přednost' hádaly. Celá postava jevila půvaby, jichžto obraz do několika mrtvých slov vtěsnati se nedá. V třesoucích se rukou držela nový, bezpochyby nedávno teprv koupený růžový klobouček, s teskností nevyslovitelnou naň pohlízejíc.

"Tak mladá, tak spanilá — a tak marná!" vzdychl jsem skoro nahlas, vzpomena sobě bezděky na strýcovu

filosofii. "Ach dívky, dívky! jakými anděly byste mohly býti, kdyby při vás té zpropadené marnosti, a ještě jiných mnohem horších vad nebylo!"

Odvrátiv oči svých od dívky, počal jsem se starým pánem kapky před vraty počítati.

V tom se zachechtaly hokyně za náma jako chorus zkázylibých Eumenidek: "Ha ha ha! tu skáče po dláždění veliká Rosička!" —

Původ jejich chechtoty byl muž v krátkém zeleném kabátě, bílém klobouce a dlouhých žlutých nohavicích, jenž po ulici ve směšném spěchu před blátem brzy v pravo brzy v levo uskakuje, ve skoku i obleku svém bezmála veliké zelené žábě se podobal. Rozpustilý chechtot hokyň ani tehdy nemohl se utajiti, když muž ten blátem všecek ucákaný, přiskákav k průjezdu, společnost' naši rozmnožil. A v skutku lákala celá jeho postava i tvářnost' k smíchu. Byl to muž as čtyřicetiletý, o tenoučkých lýtkách, vyzáblý, vousy zarostlý. Zelená podšívka bílého klobouku, hnusný obličej mu zastiňujícího, bezpochyby pouštěla, jelikož zelené proužky s čela se roníce, rozmanitě barvily zažloutlý obličej jeho.

Zmatek, příchodem nového hosta vypuklý, netrval dlouho; brzy na to bylo všechno zase v starém pořádku, jen že dívka s kloboučkem před pronikavými zraky nového přichozího za pilíř se kryla.

Starý pán přecházející netrpělivě průjezdem, brzy na své zlaté hodinky, brzy zas na ulici se díval a jak se zdálo, kapky před domem pilně počítal.

Zatím déšť přestával, preclíkáři jeden po druhém se rozcházeli, i hokyně vzavše na záda břemena svá, se smíchem i klením opouštěly stanoviště své, jen pánu s okuláry, mně, Rosičce a dívce s novým kloboukem nechtělo se dosavade z průjezdu, jelikož déšť, ačkoli mírnější, přece ještě nepřestával.

Mně, abych upřímně řekl, nebylo v průjezdu teskno, ale starému pánu

muselo se při dlouhém mlčení jistě zastesknouti, neboť pohlížeje s jednoho na druhého zřejmě na jevo dával, že by rád porozprávěl.

“Děšť sice přestává,” počal mluvit, “ale kdo z nás má daleko domů, přece ještě naskrz může promoknouti.”

“Oui, Monsieur!” ozval se na to muž v zeleném kabátě; já pokrčil ramenama, — a za pilířem bylo slyšeti hluboké vzdychnutí.

Všichni tři jsme pojednou zraky své v to místo upjali, z kterého bolestné vzdychnutí se vyvinulo. Pohled na ubohou dívku bezděčně k útrpnosti vybízel. Vlhké oči její s teskností dlely na zkaženém kloboučku, hned zas pod roušku hedvábných řas se skrývaly: nejčastěji však s patrnou úzkostí pohlížely na ulici, kde dosavade hojná voda s hůry špinavé dláždění splachovala.

“Zpropadená nehoda!” zvolal starý pán. “Vím, že žádného z nás toto zajeť netěší; ale slečinka, jak pozoruji by ze všech nejraději ze společnosti naší vyklouzla. Ačkoli nežijeme více v oněch dobrodružných časech rytířských, kde povinností bylo ženského pohlaví se ujmít a jemu sloužiti: nicméně i v našich časech bylo by nechtvalno, hezkou paní opustiti v potřebě.” A obrátiv se k dívce pravil s vlídným usmáním: “Není-liž pravda, že jsem uhodl tajnou žádost duše vaší, kterouž vysloviti se ostýcháte?”

Vděčně pohlédla dívka na vlídného pána. Bázlivé, sotva srozumitelné: “Ach, ano!” překročilo růžový práh milostných úst.

“Nuže, mladý pane,” zvolal opět srdečný starý pán, zamířiv kroky ke mně, “zde jest můj deštník, pod kterým se v čas potřeby i dvě osoby pohodlně ukrýti mohou. Vezměte jej a doprovod'te slečnu domů. Já zde zatím ještě chvílku postojím.”

Co jsem měl dělati? Starý pán, jakož snadno uhodnouti, byl humorista. Jemuž hráze obvyklých zdvořilůstek snáze bylo přeskočiti nežli mně, jenžto jsem téměř každinké slovo, než

jsem je na svobodu pustil, vždy dříve na váhu klásti byl uvykl, zvláště měli jsem k osobě druhého pohlaví promluvit.

Starý pán, jak již řečeno, byl humorista. — Jemuť tedy nebylo zle o slovo; ale já? — ach já byl v tisícerozpacích. Leč obávaje se, bych od hezké dívky za dřevěného panáka jat nebyl, přemohl jsem štěstěně ostýchavost svou, a přikročiv k ní: “Libo-li” pravil jsem s dvorným ukloněním, “přijmouti laskavé nabídnutí onoho pána — jehožto vzácná osoba mně sice na ten čas neznáma — tedy račte!”

Musilť jsem bud'to něco hloupého propleptnouti, aneb aspoň hloupě při tom vyhlížeti, neboť dívka zapýřila se až po samé oči, ano i starý pán potutelně se usmíval.

“Ani nevím,” promluvila dívka po chvílce líbezným, ač poněkud třesoucím se hláskem, “ani nevím, jak k té cti přicházím.”

“Aniž já vím,” odtušil jsem trochu špičatě; “než libo-li vám, doprovodím vás třeba na Hradčany, nebo kamkoli ráčíte.”

“Ach, my bydlíme na Kozím plácku!” zašeptala dívka tak tiše, že jsem sám sotva slovům jejím porozuměl. Ale starý pán musel mít bystřejší sluch než já.

“Na Kozím plácku!” opakoval pro sebe s podivením. — “Na Kozím plácku? — Tedy snad dokonce slečna z roští —?” Vyřknul-li to ohavné slovo skutečně, neboli jen na mysl mu tanulo, na to se více nepamatují; vím však jistě, že jsem je na satyrické tváři jeho četl.

“Jdětež nicméně, mladý muži, — a nota bene, deštník navrátiti nezapomeňte!”

Musím vyznati, že mě neslušná řeč starého humoristy dvojnásobně urazila, předně že mne mladým mužem nazval, což vlastně jest nezdvořilost, a za druhé, že mne o deštník upomínal, ježž mi byl před okamžením taška přes moc do ruky vstrčil, Ovšem že deštník jeho byl skvostný,

stříbrem a perlovinou hustě vykládaný; to-liž ale dalo mu právo, k neznámým osobám býti hrubým? — I měl jsem kolik chutí, hoditi mu deštník zpátky a celým tím dobrodružstvím mužně pohrdnouti; jakási však něžná nachylnost k nebohé, ustrašené dívce nedala mi hrdý úmysl v skutek uvéstí.

Šli jsme. Kolikrátkoli měkounká ruka dívčina o loket můj lehce zaváděla, tolikrát to mnou křečovitě trhlo, ano i dech se ve mně tajil, tak že mi ani lze nebylo na sličnou průvodkyni promluvití. Darma jsem se po některém slušném slově sháněl, kterým bych rozmluvu započal. Nechtělo mi nic moudrého napadnouti. V hlubokém mlčení kráčet jsem po boku dívky, ze všech, co jsem jich kdy viděl, nejspolehlivější, a v blahém zapomenutí byl bych s ní celou Prahu chtěl projíti.

Škoda, že jsem se na pouti své také s příhodami velmi nemilými potkali musel! Tak na př. hned v Jezovitské uličce vrazil na mne můj někdejší spolužák a dobrý známý L... bohužel velmi podnaražený, jak z nejisté chůze a veselých očí jeho nemylně bylo znáti.

"Ha ha ha' bratříčku!" zvolal nesmírně se chechtaje, "kdes ulovil tu křehotinku?"

"Vari!" — L... s hrubými žerty svými býval mi vždy protivný, nyní však nevdasné šprýmování jeho na nejvýš mne pohoršilo. "Vari, opilče!" zvolal jsem hněvivě, doprovázeje slova svá s tak důrazným strknutím, že podnapilý můj známý až k protějšnému domu dovrávorál.

Toho jsem měl s krku; ale brzy na to musil jsem se mnohem tužší zkoušce podrobiti; neboť za rohem setkal jsem se se strýcem ženotepcem, ježto navštívití již po delší čas jsem opomínil, množství úředních prací a jiných zaměstnání předstíraje.

Strýc nebyl sice tak nezdvořilý jako opilý L..., a však i on dal mi na srozuměnou, co o mém nynějším zaměstnání soudí. "Kdy mne opět navštívíte, pane?" tázal se chladně, a

nečekaje na odpověď, doložil ostře: "Mámt' vás vymluvena, neboť tuto na své oči vidím, že jste velice zaměstnán."

Musil' jsem tu hořkou pilulí pozřít. Toho jsem tedy také pohoršil. Bohu poručeno! — Slibovával' mi, že po něm někdy děditi budu. Ach, ted' jest po dědictví! neboť viděl na své vlastní oči, že jsem vykročil ze šlépějí jeho. — Musím se přiznatí, že dohřál jsem, s kterou jsem dobrodružnou pout' svou nastoupil, o dobrou polovici se ztenčila, an tu konečně slečna, zastavivši se před neúhledným domkem: "Zde bydlím!" zašeptla. "Děkuji vám, a nebudu vás déle zdržovati."

Tak! — toby tedy měla býti celá odměna má za to, že jsem s ní tolik bláta vyšlapal, strýce pohoršil a známého na smrt rozhněval, jenž býváje i v podnapilosti při dobré paměti, zajiště neopomine za pohanění osoby své jedovatým vtípem svým na mne se mstítí. — Tedy ani nahoru mě nezve? Snad se konečně za mne stydí? — Ale vždyť bydlí na Kozím plácku!

I dodal jsem si srdce: "Dovoďte, slečinko, abych vás —"

"Ach, odpusťte! Byla bych vás zajiště poprosila, abyste ve skrovný příbytek náš vstoupil, kdybych se neobávala —"

"A čeho, prosím?"

"Jsem sama hospodyní. Máti stůně, — otec snad mrzut."

Samé zmatené, nespojené řeči!

Posléze v prostomilé pomatenosti vzala ruku mou ve své hebounké, třesoucí se ručinky, a pozdvihnouc nebeských očí svých ke mně, s želem nevyslovitelným mlčky prosila, bych déle neusiloval.

Dotěravost' nebývala nikdy mou chybou, i jakž byl mohl to dobré děvče déle trápití, věda že vytrvalost' má ji v nesnáz uvádí? Již jsem se s významnou poklonou ke vratům obrátil. an tu nevím jakým divem objevila se příšerná tvář onoho muže z průjezdu, ježto hokyně v trhovém nářečí svém Rosičkou byl

nazvaly. Já bych ho byl nejraději Samuelem jmenoval, neboť jeho zelenožlutavý obličej, jeho bludné plamené oko, jeho fantastický oblek, vše to upomínalo mocně na zlého ducha z Čarostřelce.

Bezpochyby měl jeho pohled jakousi čarovnou moc, jelikož dívka spatřivši jej na celém těle se chvěla a pojmulac mne za ruku, šeptem pravila: "Nyní vás, milý pane, navzdor ženské ostýchavosti prositi musím, abyste mne až nahoru doprovodil; tento člověk mne v každém kroku pronásleduje."

Pokoj, do něhož jsme vstoupili, byl v skutku velmi skrovný, chudoba obyvatelů jeho jevila se v každém koutku; ale všude vládla čistota, nikde ani pavučinky ani prášku. Náradí bezpochyby pocházelo z předešlého století, jak z vykládaných hvězd a papoušků, stůl i skříni zdobících, netěžko bylo poznati. V úzkém výklenku okna seděla paní obstarožná, bleďá, utrápená, zabývající se pletením punčoch. Navzdor hlubokým vráskám, které mnoholetý zármutek v její obličej vyryl, bylo dosavade znáti, že druhdy velmi sličná bývala. Vyháslé oči její významu, bez lesku, nepohnuté v jedno místo byly upřeny.

"Jsi ty to, Aurelie?" ozvala se hlasem temným. "Já na tebe toužebně čekala. — Neseš-li pak peníze za klobouk? — A — kdo to přišel s tebou, dcero má?"

"Ach, nehněvejte se, drahá matinko! Klobouk nesu zpátky."

"Zpátky? — Ach, že každá naděje klamati, každé očekávání mýliti musí!"

"Vždyť jste, matinko, musila slyšeti ten náramný déšť, který se brzy po odchodu mém spustil? Hle, ten nešťastný déšť zrušil naši naději. Klobouk za několik okamžiků byl v takovém stavu, že jsem si netroufala jej odevzdati. — Ale vždyť nejsme sami, matinko!" doložila hlasem temnějším.

"A kdo tedy přišel s tebou, dítě? Vždyť se již podruhé táži."

"Tento dobrý pán byl tak laskav, že mne v té nehodě doprovodil domů."

"Dávno-liž tomu, co se dcera má domů voditi nechává?" tázala se nevidomá trpce.

Ted' jsem já, jakožto němý svědek patrné křivdy, kterou matka dceři činila, ne bez důvodu soudil, že na mně řada jest promluvit.

"Odpusťte, ctná paní!" pravil jsem. "Stalot' se to náhodou — téměř proti vůli slečnině a — jednak i proti mé vlastní vůli."

"Dávno-li tomu," ozvala se opět paní uražená, "dávno-liž tomu, co se dcera má slečnou nazývá?"

"Matinko, matinko!" vskočila ji do řeči dívka, "vás dnes opět zlá hodina vaše nevlídnou a nespravedlivou činí."

"Paní! mámt' útrpnost' s vaším neštěstím," ozval jsem se opět já, "a čím je, neboť neznám pohromy bolestnější jako zbavenu býti světla božího."

"Větší-li pohromy posud neznáte, jste št'asten. — Kéžby nad slepotu nebylo většího neštěstí! A však já samým zármutkem již tak otupěla, že ani nevím, v čem záleží rozdíl mezi štěstím a neštěstím."

"Jak?" zvolal jsem v úžasu, "vy že jste nikdy nebyla št'astna? Vaši tvář že by nikdy byl oslnil paprsek slasti, ani za dnů mladosti — ani tehdáž ne, kdyžte jste v nejblaženějším světa: sebe zapomenutí manželé svému před oltářem ruky podala?"

"Ba ani tehdáž!" vzdychla ona. "Vždyť právě s touto neblahou chvílí spojil se řetěz mnoholetých strastí a utrpení mých! Jitro života mého bylo bez radosti, a večer jest bez útěchy."

Řeč nevidomé paní učinila na mne venký dojem. Konečně, pomysliv jsem sobě, má strýc přece jen pravdu. Tato-li osoba ode dne zasnoubení svého počátek strastí svých počítá: v čem tedy záleží onaro od básníků vůbec opěvaná blaženost' Hymenova svazka? Co jsou ty vyhlášené radosti, ty blažené chvíle, jestliže manželé hned

ode dne zasnoubení svého nešťastnými bytí počínají?

Byl bych snad ještě déle podobným způsobem filosofoval, kdyby se v tu chvíli oči mé s očima milostné Aurelie byly nepotkaly. Jediný pohled na tuto tichou, pokornou, nebeskou bytost' zvrátil celou mor filosofii i se všemi námitkami, ve škole strýcově pochybenými.

Hle, jak laskavě objímá matku nevidomou, jak něžně, jak dětinsky ji chlácholí, jak vlídně domlouvá, jak ochotně posluhuje! Zdát' se, že čte žádosti a pochybnosti matčiny z každého dost nepatrného pohnutí žilek na ztrápeném obličejí jejím. — A ani tato čistá, nevinná, soucitná bytost' neměla by manžela budoucího oblažiti? Její-li nebeský pohled klame, ó jak přisvědčím rád, že nevinnost', pokora i dětinná láska jsou pouhý klam, že pohledy a vzdechy ženské vůbec lhou, a že cnost' i láska neměla by býti slova ženského pohlaví! —

"Ani jsme vás nepobídly, abyste si u nás sedl," promluvila nyní dívka tak prostě a jemně, že jsem stoje až dosavade u prostřed sednice s kloboukem v ruce, milerád zdvořilosti clo patřící vzdal a trochu poseděti se uvolil.

Ale najednou vznikl hluk a šramot na síni; dvěře se otevřely do kořán a do sednice vrávoral krokem nejistým muž as padesátiletý, v nedbalém oděvu, opuchlých tváří a třeštivých zraků. Bylot' viděti, že přímo z Bakchovy obětnice přichází. Vrhna sebou bez okolků na stolicí, přisedl k stolu a: "Ted' bych jedl!" zvolal zuřivě. "Nemělt' jsem od celého rána v ústech ani co by za nehet zašlo! Ted' ale dělejte! — Relinko — děvče — hýbej se!"

"Muži, muži!" bědovala paní ve výklenku, lomíc rukama; "již opět jsi do starých šlepič vkročil! Není-liž na tom dosti, žes jmění, úřad i čest' neblahé náruživosti své obětoval, — má-liž pak i na to přijíti, aby nás co nehodné smetl na ulici vyháněl?"

Bylot' to pozoruhodné podívání, kterak při těchto slovech postava její, nabývajíc jakési důstojnosti, vždy víc a více se zpřimovala. Plamenný rumělec obživil mrtvé tahy jejího druhdy krásného obličejce; ruce se jí třáslly, tvář hořela hněvem, slovo za slovem dralo se z úst zahořklých, jednoduše každé omočeno v trpké výčitce.

"Nedráždi mne úpěním svým, slepá sovo!" zvolal na to muž, udeřiv na stůl v divoké prchlivosti. "Jedem žárlivosti otrávilas života mého máj a nyní i poslední draze koupené radosti žlučí nastrodanou schválně mi políváš! — Ty, tys to vinna, že jsem ztratil jmění, úřad i čest', — ty — tys měsícnou něžností a horemchodnou přepjatostí svou učinila ze mne nejprve blázna — pak zoufalce a naposledy bídáka — povrhele! — Raduj se, výskej! — podařilo se ti. — Co chceš ještě?"

Zdálot' se, že rozhořčení manželé pohoršlivý výjev prodloužení hodlají, na mne, jakožto nevolného svědka jizlivé hádky své nic dokonce se neohlížejíce. Bylot' tedy na jev, že přítomnost' má byla zde velmi zbytečná; pročež vstana chtěl jsem se v tichosti odstraniti, ant' v tom na mne padly pobludné zraky nešťastníkovy. Zarmoušená tvář jeho mžikem se vyjasnila, kalné oči se rozveselily, široká ústa oblétalo odporné usmání: "At' mne hus kopne! věděl-li jsem, že mám u sebe hosta! — Ha ha ha! já zřídka bývám na hostech! Tím větší pro mne potěšení, — ano, tím větší potěšení! Honem, Relinko! Skoč za roh pro několik pinet piva. Vezmi barevné a slyš, — at' to sklepnice napíše, a — nebude-li chtít — nu, nebude-li chtít, — at' ji sto hromů. — Anebo, chtěl-li byste vy, drahý pane, zatím — já skutečně dnes nejsem při penězích — a ty nezdárné sklepnice jsou horší nežli židovky."

Aurelie v úzkosti sepjala proti mně ručinky. Porozuměv této němé prosbě, jedním skokem byl jsem ze dveří — a za mnou se rozléhalo divoké bouře.

ni opilce rozsápaného, pomíšené s úpenlivým pláčem ženským.

Bože, jakého to výjevu byl jsem svědkem! — Již daleko za sebou měl jsem Kozí plácek, a ještě se mi hlava závratem točila. — Ten hnusný opilec! s jakou to bezpříkladnou lehkomyslností změnil pojednou tragické lání své na veselost, když mu naděje svítala, že hody Bakchovy, kteréž nedávno byl opustil na cizí útraty opět se obnoví!

A slepá paní? — Jí ovšem nebylo se co diviti, že nemohouc, jak sama pravila, více plakatí, hojným aspoň tokem trpkých výčitek srdci ztrýzněnému odlehčiti hleděla; — ale u přítomnosti muže cizího, obydlí jejich ponejprv navštívivšího, měla se tuším přece zdržeti.

A konečně ta dívka nebohá, ten anděl, odsouzený ve společnosti dravců náruživých trávití dny neradostné! — Věru, kdoby dívku, pro zachování dětinné nevinnosti její, z té jeskyně sváru a nemravu vysvobodil, bylby jistě o jeden skutek bohatší.

Takové asi bylo rozjímání mé, když jsem opustiv Kozí plácek s vypůjčeným deštníkem do povědomého průjezdu spěchal, abych starého pána starostí zbavil.

Dešť byl zatím přestal, a starého pána nebylo tam více. Nepochybně, že ho dlouhé čekání omrzelo. Mně se ovšem zdálo, že jsem v domku na Kozím plácku jen maličko pobyl; ale starému pánu muselo jistě naopak se zdáti. Co nyní počíti?

Aj tut' obydlí domovního! Rychle zaklepám na okno:

"Nezanechal tu jistý starý pán žádného pro mne vzkázání?"

"Nic!" zahučelo to z vnitřku, jako když lev v jeskyni své se ozve. — Teď jsem v koncích! — Co si as ten dobrý pán o mně pomyslí? Nyní na mně bylo, s deštníkem v průjezdu postati, až by se vlastníku zlíbilo pro věc svou přijíti anebo poslati. Ale stá-

ni na prázdno také mne brzy omrzelo. Nadto blížila se hodina úřední, musil' jsem o hladu do kanceláře.

Bud' to bylo tím, že jsem toho dne neobědval anebo že jsem se na starého pána i na sebe mrzel, anebo konečně že obraz dívky z Kozího plácku v čarovných barvách obraznost' mou obléтал, zkrátka, práce má nestála tehdaž za nic.

Takt' bylo téhož dne i se spaním, ba ani druhého dne nebylo mi lze zprostiti se docela básnivých snů a myšlének, kteréžto celou duši mou kouzlem svým byly zaujaly.

Snad jsem zamilován? — Aj, kamž bych to byl dal rozum? Já, čtvrtý akcesista se třemi sty zlatých ročních příjmů, a choť má — dcera nevím ani čí — z Kozího plácku. Tot' by byla roztomilá partie!

Zasmáv se sám sobě, konečně na tom jsem se ustanovil, že to tak zhořá nemožné přece není. — Tak jsme my lidé podivně spořádání. Co by srdce sobě žádalo, rozum zamítá: stojí-li však srdce urputně na svém, konečně i rozum, ten hrdý pán, se srdcem, tímto citlivým blázníkem, k vyvedení hloupého kousku na bratrstvo se spolčí. Se mnou to však ještě tak nebezpečně nevyhlíželo, toliko potřebí mi se vidělo, mysl svou obrátiti k lehké zábavě, abych ve víru besedního veselí z trapných myšlének svých se povyrazil aneb aspoň na ně pozapomněl.

Šel jsem do divadla. Tam na neštěstí provozovali stokrát viděnou zpěvohru "Čarostřelce". Byl-li to div, že jsem zpočátku zíval, a když Samiel, onen odporný duch pekelný, z kulís vystoupil, již ani očí na prkna povznesti nemohl? Ne — na toho protivného Samiele mi nebylo lze patřiti. Jak hnusná to tvář, vyzáblá, zeleně žlutá — celá jako tvář páně Rosičky, mého soka.

Mého soka? — Ach ano, mého soka Nepravila-liž Aurelie u vrat, spatřivši jej: "Tento člověk mne ustavičně pronásleduje?" A čím jiným ji

mohl pronásledovati než láskou — svou neplechou, náruživou, d'ábelskou láskou? —

Nevyčkav konce protivné mi zpěvo-hry, spěchal jsem z divadla do blízké kafirny, kdežto jsem ve veselém hovoru zajímavější zábavy než v divadle naleznouti doufal. Ale co nechtělo neštěstí, ježto si mě dnes za terč bylo vyvolilo? — Hned za prvním stolem, zrovna proti samým dveřím, seděl někdejší kolega můj L... ježto jsem včera tak nejemným způsobem s protějším domem byl seznámil! Prásknuv dveřma za sebou, bral jsem se nevrle ulicí dále. Pro dnešek bylo již po vyražení. K úplné nehoďe nechybělo již nic, než abych ještě nahněvaného strýce navštívil. K tomu však jsem neměl, jak mi každý na slovo uvěří, ani za mák chuti.

Na cestě k domovu událo se mi jíti okolo pověstné hospůdky, kamž obyčejně lidé nižší třídy a podezřelých mravů se scházívali. Křik, hudba, klení, smích, vše to v surové směsici nejemně sice na sluch okolojdoucího působilo, mne však přece zvědavost pudila, do polozastřených oken nahlédnouti.

Nejbližše okna seděl muž v zeleném kabátě a bílém klobouce, s tváří od okna odvrácenou tak, že jsem na první pohled nemohl jej poznati; těsně vedle něho seděl muž v ošumělém kabátě, opuchlých tváří — můj tchán in spe.

Oba byli pohříženi v horlivém hovoru, z příčernalého žbáčku jako bratři notne sobě připlíjejíce. Bystřejším nahlédnutím i druhého snadno jsem poznal: bylť to vrah blaha mého, zlovolný Samiel Rosička!

Tím dychtivěji napjal jsem uši, bych hovor jejich vyslechl. Nebylotť to nic těžkého. Postáv chvílku u okna, počal jsem rozeznávat slova jednotlivá od hluku obecného.

"Tys slabý otec!" zasípěl Samiel, odstrčiv žbánek od sebe. "Škoda, že tolik chlouby na těžkém jazyku a tak málo síly a odvahy v naboptělém těle

máš. Tys slabý otec, pravím, neboť děvče posavade se zpírá."

"Hrom do děvčete, bude-li se zpíratí dále," zvolal zuřivě společník jeho, "a tisíc do tebe, uslyším-li ještě takovou hanu z úst tvých! — Tys mě napájel po mnoho dní, to je pravda; — já ti slíbil děvče, a na tom budiž dosti. Nakloniti ji k sobě, omámiti, zaslepiti ji, tot' práce tvá, a líno-li ti o štěstí své sám se pokusiti, nejsi děvčete ani hoden!"

"A zdaliž jsem se již ze vši síly své o to nepokusil? zdali jsem nevyházel slov sladkých na kopy? zdali jsem se dost nenavzdychal jako dvacíletý blázen? A co jsem si u ní navzdychal? — Škaredé oči, nevlídná slova, a ještě nevlídnější štulce; — neuč ty mne zacházeti s dívkami!"

"Tys bohatý — sám jsi mi to povídal. Nuže, zkus to dary! Nakup jí blýskavých hraček — každé děvče jest marné — ani Aurelie kouzlu tomu neodolá. Zlatý klíč všechny zámky otvírá!"

"Dobře máš, starý krkavče!" ozval se pekelník s protivným smíchem, "i v plesnivé hlavě tvé se druhdy dobrý nápad rodí. Ale bude-li tvrdohlavá dceruška potom ještě se zpouzeti?"

"Pak se na mne zpolehni," zkríkl otec nepřírozený, udeřiv na stůl tak nerázně, až pivo ve žbáčku přetýkalo. "Pak já dokážu, že jsem otec —"

"Krkavčí!" zvolal jsem já, ne v duchu, nýbrž nahlas, nemoha děle hněv svůj v prsou ztísněných utajiti. Skleněná tabule, na nížto jsem rozpalenou tvář chladil, náhle prasknouc zařinkla, střepy se pronikavě ozývaly na dláždění, hosté vstávali se židlic u směšném zmatku, an já zatím, jakoby mi hlava hořela, odtud pospíchaje, k domovu jsem chvátal.

Věděl jsem dosti. Z přetržené rozmluvy oněch dvou podnapilých mužů seznal jsem ohavný záměr proti nevinnosti svojí Aurelie.

Svojí Aurelie? — Já blázen nazýval tu aujelskou dívku svojí! Snad proto, že jsem ji na rozkaz neznámého pána na Kozí plácek doprovodil,

anebo-liž proto, že zvolivši mě na okamžení za ochrance svého, oči své krásné slzami zalité v úzkosti ke mně pozdvihla? Avšak buď jak buď! Ta aujelská bytost' zasluhovala, bych se o zachování nevinnosti její vši silou zasadil.

Než jak ji z hrozícího nebezpečení vytrhnouti? Kterak jí aspoň ve známost' uvesti, co se proti nevinnosti její kuje, aby se na pozoru míti a, znajíc lstivé úskoky útočníka svého, oroho ducha pekelného, tenat nastrojěných vystríhati se mohla? — V prvním ukvapení chtěl jsem jí psáti:

"Drahá Aurelie!"

Ne, to nejde! a roztrhna papír, sáhl jsem po jiném a napsal znovu:

"Milá přítelkyně!"

A však ani k tomu, ovšem nad předešlý slušnějšímú názvu neměl jsem nejmenšího práva. Rozmrzev se sám na sebe a schumlav v hrsti lístek zlatem oříznutý, o jiném prostředku přemýšletí jsem počal. S psaním nebylo mi stál za to, že se lístek jistě do jejích rukou dostane? A dostal-li by se do nepravých, v jaké nesnáze mohl jí i mne uvesti! Ne, s psaním není dokonce nic! pravil jsem sám k sobě. Sám k ní půjdu, sám ji o hanebném záměru zpravím a, pošťestí-li se mi nevinnost' její zachrániti, i nu, doufám, že i ten skutek aujel Boží v knihách zásluh lidských vpíše.

Takovýmto rozjímáním sám sobě lahodě, usnul jsem v šatech na pohovce, a musel jsem dobře spáti, an mne teprv kanárek můj, počna na úsvitě z hladu zpívati, křiklavým cvrlikáním svým z tvrdého spaní probudil.

Přes noc valně jsem ochladnul ačkoliv upustiti zcela od záslužného předsevzetí svého nezdálo se mi býti věci chvalitebnou a muže dostojnou. Odpoledne tedy vzav na sebe úřad aujela strážce, šel jsem k Aurelii.

Ubohá dívka seděla s hlavou sklopenou u lože nemocná, trpící matky. Krásné oči její, slzami zalité, byly upřené na matčín ztrápený obličej;

ruka levá snažila se zvýšiti chudobnou podhlavničku, na nížto hlava nemocné spočívala.

S chudobou, na peřinách i bílém prádle patrně se jevící, špatně souhlasila novička skvostná pelerína (límeč), nedbale přes židlici přehozená.

Aurelie byla bledá, jak se podobalo od nevyspaní; ale při neočekávaném vstoupení osoby mé zbarvily se vybdělé líce její živým, překrásným karmínem.

"Odpusťte," promluvil jsem, "smělosti mojí, kteráž mě k vám vybidla. Doufám, že jsem službičkou nedávno vám prokázanou nabyl práva, vás někdy navštívit, ač nebude-li to vám neb domácím odporno."

Dívka mlčky okázala na nejbližší židli a pak sklonivši hlavu k matce, šeptala hláskem lichotivým: "Onen pán, matinko, jenžto mě onehdy domů doprovodil."

Nemocná lehce pokynula hlavou na znamení, že mne po hlase poznala.

Postrčiv vykázanou mi stolicí blíže k posteli, jal jsem se nemocnou těšiti: "Jak, vidím paní, jste nemocí navštívena; nechť vás tedy to ujištění potěší, že i já útrpnost' shrdečnou mám s bolestí vaší."

"Děkuji vám za ta vlídná slova," odpovíděla paní hlasem slabým; "chcete-li mi však něco přát, přejtež mi brzké skončení všech bolestí mých, po kterém žádostivě toužím."

"Až kdožby vám brzkého úplného uzdravení n.přál? Zdraví jest pravá perla života vezdejšího."

"Ach vy mně nerozumíte!" vpadla mi do řeči nemocná "Zdraví tělesné, byť bych je i dost brzy nabyla, nemohlo by mi nikdy ztracený mír duše nahraditi. Mě jen brzká smrt' může zbaviti trápení dlouholetého, a čím dříve se přiblíží, tím vítanějším mi bude poslem jenžto mne, jakož pevně věřím, z této tmy vezdejší k věčnému světlu uvede"

"Což vás nic více na tento svět nepoutá? — Lidé tak neradi umírají!"

"Lidé št'astní, chcete snad říci — v tom vám ráda přisvědčím; já pak,

vyjmu-li toto nešťastné dítě své, které jsem v bolestech těla i duše porodila a nyní od celého světa opuštěné v smutné sirobě ostavuji, — nemám zde čeho želeťi."

Při těchto slovech dala se Aurelie do hlasitého pláče.

"Plač, dítě, plač!" mluvila paní dále. "I tebe snad dosti brzy obklopí lež, zrada a hříšná žádost' tohoto světa, aby setrouc nevázně barvu něžnou s květu nevinnosti tvé, v zármutek, hanbu, bídu a zoufalství tě uvrhla."

Poslední řeč tato nemocnou velmi unavila. Hlava jí sklesla do peřin, víčka sklopila se na oči vyhaslé, z prsou se dralo nepravidelné oddychání. Pak ztišíc se zponenáhla, upadla v lehkou dřímotu.

"Máti vaše usnula," pravil jsem po chvílce k Aurelii, jenž přemáhajíc násilně proud slzí, s tváří od lože odvrácenou hlasitému pláči všemožně se bránila. "Dobročinný spánek ji bohdá odlehčení i nové síly udělí," promluvil jsem znovu, an mi neodpovídala.

"Ach kýž by se předpovědění vaše vyplnilo! — Nevím, co bych si ubohá počala, kdyby mi Bůh matku odňal! — Otec? — ach, vždyť jste sám jej viděl překonaného od náruživosti, která nás v hanbu a chudobu uvrhla."

"Odpusťte, pakli vám na všecko nepřisvědčím. Vy mluvíte o náramné chudobě, an zatím táto skvostná pelerina, nepochybně k ozdobení zpanilého těla vašeho určená, o jiném mne přesvědčuje."

"K pelerině této," odslovila dívka, zapýřivší se studem panenským, "nemám já žádného práva. Poněvadž ale tato stavu mému nepřislušná ozdoba," mluvila po krátkém pomlčení dále, "ve vás podezření zbudila, jsemť vám vysvětlení dlužna. — Již několik neděl minulo, co jistý muž, který sám sebe pánem z Kunzendorfu nazývá, pod neznámou záminkou k otci mému se přidružil a zhlédnuv mne — abych otevřeně mluvila — o lásku mou ucházeti se počal. Ačkoli mi celá osoba jeho odporná byla, nemohla jsem přece vtravosti jeho docela se ubrániti.

Mluvívalť mi o bohatství svém, o svých citech, o své horoucí lásce, chválival mé oči, líce, rty, vlasy, můj vtip, mou práci. Čím zřejměji jsem na sobě okazovala nelibost' nad nestoudností jeho, tím byl smělejší, tím dotíravější. Ano i otec — ach, že to říci musím! — co měl nezkušenou dceru svou před úlisností jeho vystříhati a hájiti, v nešťastné zaslepenosti své bláznůk mi spílal, že štěstí své pošle tile od sebe strkám, že sobě nerozumím, říkávaje. Ach, kdyby nebylo mé dobré matky bylo, ani bych nebyla měla komu si postěžovati. Onať, ač zbavena světla božího, zrakem duševním pronikla hanebné záměry podvodníkovy; ona z pokladu vlastní zkušenosti své mnohou radou i výstrahou mně přispěla, bych ošemetným slibům a dorážlivým útokům jeho tím snáze odolala. — Co jsem po celý ten čas vytrpěla, nemohu vám ani vyjádřiti. Protivná lichocení se strany Kunzendorfovy, ustavičná váda a výčitky se strany otcevo rozum můj tak pomátly a otupily, že jsem bývala ve strachu sama o sebe. — Od některých dob podobalo se, jakoby pán z Kunzendorfu, přemožen jsa mou setrvalostí, od své šílené náruživosti byl upustil: až pak dnes najednou, zvoliv jinou cestu k cíli svému, touto pelerinou, která vám tak nelibě do očí padla, mne podaroval."

"A vy jste ji přijala?" tázal jsem se s tajenou úzkostí.

"Nesměla jsem pro přítomnost' otcevo vzdorovati ač bych ji byla mileráda za ním z okna vyhodila, kdybych se zároveň s ní i protivného darce byla zprostiti mohla."

"Ach Aurelie!" vzdychl jsem, "přímým tím tohoto nešťastného daru jste mu duši svou zapsala."

"Kterak tomu mám rozuměti, pane?" zvolala dívka, leknouc se slov mých. "Myslíte-liž, že dar nevolně přijatý k jakékoli ochotnosti zavazuje, čili tak málo důvěrnosti v sílu a setrvalost' mou máte, že se obáváte, bych přemožena jsouc marností ženskou, konečně přece neklesla?"

"Ano, Aurelie! abych upřímně řekl, toho se obávám. Včera náhodou jsem vyslechl rozmluvu vašeho otce s o-
ním velmi podezřelým pánem. Mlu-
vil o vás! Nechtějtež na mně, abych
vám všechno opakoval! — Nevím, ja-
ký blud otce vašeho zaslepuje, že vás
mermomocí muži tomu chce v obět'
dát; ale že úmysl pana z Kunzendor-
fu není čistý, že láska jeho jest pla-
nen hříšný — to věřte, Aurelie —
na to chtěl bych umřítí."

"Ani já o tom nepochybuji," odpo-
věděla dívka smutně. "Ale kdo mi po-
ví, jak osidlům kladeným ujítí mám,
abych nemusela opustit matku, prá-
vě v té době, v kteréž obsluhy mé nej-
více potřebuje? — Ach má drahá, u-
přímně matka!" V nesmírném hoři
padnouc na lože, skrývala hlavu v
peřinách.

"Co je ti, dítě?" tázala se nemoc-
ná, z dřímoty procitnouc.

"Nic, matinko!" vzlíkala dívka, ta-
jíc pláč v sobě; "péče o vás, ano i
pomnění na vlastní truchlivou budouc-
nost' k pláči mne pohnuly."

"O mne neměj péči!" promluvila
paní slabě, "mně jest dobře!"

Jí ale nebylo dobře. To jsem po-
znal ze zsinalosti jejich tváří, z těž-
kého oddychání a jiných neméně do-
oka padajících znamení.

"Dávno-li tomu, co ji lékař nevi-
děl?" tázal jsem se Aurelie.

"Ach, lékař ani zde ještě nebyl,"
odpověděla dívka trpce se usmíva-
jíc. "Ač jich mnoho v městě, majíť
také mnoho nemocných na péči, a —
my jsme chudí," doložila se vzdych-
nutím.

"Pro Bůh!" zvolal jsem, "tak těžce
nemocná a bez pomoci lékařské?" A
vstav kvapně, spěchal jsem odtud,
abych lékaře přivolal. Aurelie mne s
vděčným pohledem ke dveřím dopro-
voďila. Ujav ji za hebku ruku, chtěl
jsem jí něco peněz poskytnouti. "Přij-
měte," šeptal jsem, "co z čistého ú-
myslu dáno. Máti vaše bude ledače-
ho pro občerstvení a posílnění potře-
bovatí." — Ale Aurelie zavrtěvši hla-
vinkou, pohlédla na mne tak žalně, že

jsem neměl tolik smělosti co pan z
Kunzendorfu, abych nechav peníze
na stole, v naději jistého neoslýšení
odešel.

Objednav lékaře a oznámiv mu čís-
lo domu, kde pomoci jeho potřebí by-
lo, zašel jsem do kufirny, bych údům
utrmáceným na chvílku pohověl. Sáh-
nuv maně po "Oznamovateli" přede
mnou na zeleném stolku ležícím, čtu
mezi směsicí kupeckých i nekupec-
kých návštěví také následující:

"ŽÁDOST'

Onen pán, jenž přede dvěma
dny v průjezdu čísla 13 — od
neznámé osoby deštník si vypůj-
čil, tímto přátelsky se žádá, by
věc vypůjčenou v prvním poscho-
dí čísla 32 — odevzdati sobě
neztlížil."

"Tu máme to nadělení!" zvolal
jsem, list nevrle odhodiv. "Ten zlomy-
slný humorista! — Nemaje dosti na
tom, že mne s deštníkem svým do ne-
příjemných okolností zapletl, nyní již
i veřejnými listy mne stíhá! — Mo-
hu-li já za to, že číslo domu svého na
čele psáno neměl? Anebo mohl-li
jsem z Kozího plácku do průjezdu
přeletět, aby pán na mne déle pěti
minut čekati nemusel? — Ne, pane,
to není zdvořile jednáno! Tímže prá-
vem mohl jsem já vás veřejnými listy
pohnatí, abyste si pro věc svou v tu
a v tu hodinu do příbytku mého do-
šel."

V prvním zanevření chtěl jsem mu
deštník jeho v průvodu nelibého list-
ku po někom do domu poslati; po
chvilí však jsem se jinak rozmyslíl.
"Půjdeš tam sám," řekl jsem, "a o-
čistiv se od křivého podezření, poznáš
aspoň muže, jenž dle zvláštností svých
v řadu originálů náležeti se zdá."

Vzchopiv se, šel jsem hledat vy-
značené číslo domu. — Kdož by si to
byl pomyslíl, že ten pán v tak nád-
herném domě bydlí? — Na dvoře
myli ramenatí kočové s vykasanýma
rukávama kočár, za nějž by se žádný
hrabě byl hanbiti nemusil. — Hlavní

schody široké a čisté jako sklo. — na chodbě prvního poschodí všude lesknoucí se úpravnost, jakáž jen v domech vrchnostenských se vidá. — V předním pokoji seděl sloužící za malým stolkem, ve velké hromadě novin a časopisů se probíraje. Spatřiv mne, odložil archy stranou a jako by mne již dávno byl znal, rukou mi pozdravení pokynul, jaksi po panskou se usmívaje: "Ah! bezpochyby pán s deštníkem? Hned, hned!" — a nečekav, až bych já byl promluvil, se hbitou ochotností volal do druhého pokoje: "Pán s deštníkem!"

"Necht' vstoupí!" ozval se hlas basový uvnitř.

Vkročiv do pokoje skvostně ozdobeného, zhlédl jsem pána v hedvábném kaftanu a zelených brylech u psacího stolku pilně zaneprázdněného. — Nezapru, že mne jednak to mezi osobami střední třídy neobyčejné přijetí, jednak i lhostejnost a nevšímavost domácího pána, na mne ani nepohlednuvšího, poněkud zarazila. Zůstal jsem jako hříšník u dveří stati, ani necekaje. Konečně přece ztlábilo se pánu, od stolu vstáti. Sundav bryle, lehce se uklonil.

Nevěda, s kým mi jest jednat, byl jsem na rozpacích, jak naň promluvití nám, anť tu on sám, změřiv osobu mou od hlavy až do paty, počátek rozmluvě učinil.

"Vy jste mne dlouho nechal v průjezdu na sebe čekatí."

"Račtež odpustit!" díím já, "ona neznámá —"

"Je sličné děvče," doložil on, jaksi potutelně se usmívaje.

"Nemohlť jsem —" koktal jsem dále.

"Tak brzy od ní se vzdáliti," doplnil opět on řeč mou.

"Jsa takměř přinucen —"

"S ní blíže seznámí se, nežli v průjezdu možná bylo."

To bylo příliš! Co, ten Nabob chtěl ze mne šaška udělati? — Hněvem a studem rozpálen zvolal jsem: "Pane! nemějtež mi za zlé, — vy jste —"

"Vševědoucí, chcete říci? — Niko-

li, ale nejsem dnešní, jak říkáme. — Mám ze všeho rozum a vím z vlastní zkušenosti, jak se mladému člověku děje, když hezké dívce z blízka do očí nakoukne. — Ale vy, pane, jak na tváři vaší čtu, se kaboníte, jako bych vám křivdu činil, a já bych vás nerad urazil — ačkoli, co jsem řekl, tisícířými důvody bych provesti sobě troufal. — Než posad'te se! Odložte ten deštník a vyjasněte pak tu zasmušilou tvář svou, která mladému člověku věru nehezky sluší! — Nu, kde jste složil to drahé zboží, které jsem vám pod ochranu odevzdal?"

"Pane," odpověděl jsem vážně, "vy se smějete, a lidé, po kterých se vášnost' s úsměškem ptáti ráčí — pláčí hoře."

"Ať, vy padáte do moll. — Tot' zní jako elegie na hrobkách veských!"

"Zanechte žertů, vášnosti! — dívka, o kteréž mluvíme, jest velmi nešťastná."

"Kdybych vás chtěl hněvati, řekl bych, že láskou; a snad dokonce vy, pane, jste celým tím neštěstím vinen?"

Trpělivost' mne přecházela. Krev vstupovala mi do obličeje, ruce se mi třásly, takže jsem deštník, kterýž jsem v zapomenutí posavade v ruku držel, na hladkou podlahu upustil.

"Co děláte?" zvolal starý pán s jakousi dobrosrdečnou úzkostí, "úmysl můj nebyl, abych vám žertovnými slovy svými ublížil! Nikoli! Já rád se zasměji, ale nikdy na újmu neb dokonce na škodu svého bližního. Upokojte se — a vypravujte, co víte."

Na toho dobromyslného škádlivce nebylo mi lze se hněvati, — což bych také byl s hněvem svým proti němu pořídil? Při každém slově se usmíval, a na celém obličeji jeho rozprostřena byla vesela mys! jako stálý, nezrušitelný znak. Na jediné slovo mé věděl jiných deset, ano někdy mně ani nedal k slovu přijíti.

Abych mu tedy vůli učinil, nenuceně vypravoval jsem všechno, co již milý čtenář ví, nedaje se vrtoušenými šprýmy jeho v textu svém mýliti. Mož-

nát, že jsem při líčení nevinnosti dívčiny a ošemetnosti Samielovy trochu více barev přidal, než potřebí bylo k úplnému obrazu vyznačení; neboť starý pán vše tak zajímavé nalezal, že na konec vypravování mého hlavou spokojeně kývaje a ruce si mna, vesele zvolal: "To je něco pro mne! — V průjezdu jsem si děvčete hrubě nevsimnul, ale dle popisu vašeho rozhodl věru ten samolet za to, bych se naň ještě jednou podíval. I na vašeho Samiele se těším. — Kdy tam zas půjdete?"

To jediné ještě zbývalo — pomyslí jsem si — abych k rozmnožení zmatku a zármutku oné beztoho dosti nešťastné rodiny ještě takového pokusitele jim do domu přivedl.

Starý pán musil mi tu myšlenku v duši čistí, jelikož ujav mne za ruku vliďně pravil: "Nemyslete, že snad v celé té historii toliko své zábavy hledám. Nikoli! cítím srdečnost s onou rodinou, jenž dle vašeho udání perlu vzácné ceny v lůně svém chová. A protož táží se vás ještě jednou, kdy tam zas půjdete?"

"Zítřa, dnes a třeba hned, je-li tím vašností poslouženo!" odpověděl jsem k smíchu se nutě.

"Tak vás rád mluvíti slyším!" zvolal starý pán s přívětivým usmáním. "Jak živ jsem nemohl ty blédy, vyzáblé, ustavičně nylicí a kvílící jinochy vystát, kteří za jasné noci bludným zrakem na obloze hledají hvězdu svou, kdežto se na ně dosti blízko jasné hvězdy z očí hezkých dívek usmívají. To kvílení a toužení patří k výru, jak říkáme."

"A potrhnuv šňůrou od zvonce: "Jene!" volal, "honem, Jene, můj kabát! — A slyš! — Hlásil-li by se kdo, necht' přijde zítřa!"

Za několik minut octli jsme se na Kozím plácku. Dříve ale, než jsme do příbytku samého vkročili, uznal jsem za dobré, pozeptati se pána, pod jakou záminkou jej tam uvesti mám?

"Nic snadnějšího," odtušil svým obyčejným způsobem — "řekněte, že jsem doktor!"

"To bych ale lhal?"

"Aj, víte-li pak, můj mladý příteli, jistotně, že doktor nejsem, anebo — víte-li pak, co vlastně jsem?"

Nevěda ani jedno ani druhé, musel jsem se spokojiti a bez dalšího rozpačku uvedl jsem cizince do chudobné sednice.

S uplakanýma očima uvítala nás Aurelie. "Lékař byl zde před chvílí," promluvila ke mně, "ale chladná slova jeho bohužel nepotěšila mě. — Nemoc matčina je v skutku velmi nebezpečná." —

Chtěl jsem jí na to něco potěšitelného odpověditi ale starý pán mne předešel. Oči jeho s patrným zalíbením spočívaly na zteplé postavě, štíhlém zrůstu a sličných, pravidelných tazích dívčiny. S obratnou hovorností vyvracel její obávání; by pak ujištění svému že lékař přivolaný ve vyřčení svém také mýliti se mohl, víry zjednal, přistoupiv k lůžku, jal se tázati nemocné: "Jak jest vám, dobrá paní?"

Slova tato jako blesk ohnivý duši nemocné naskrz pronikla. Plamenný ruměnek rozlil se v okamžení po její bledé tváři, ruce zimničně se zachvěly, všechny žíly nabíhaly krví. Zpřimivši se násilně v loži: "Pro živý Bůh!" zkríkla, "tot' Eduardův hlas!"

Toto nenadálé pronikavé vzkřiknutí tak mocně účinkovalo na starého pána, že zavravorav, blízké židlice chopiti se musil, by se pádu ubránil. "Bud'to mne blud jakýsi klame," zvolal po chvílce, "anebo vstávají mrtví z hrobů! Tot' podoba i hlas Julie Záleské!"

"Neklame tě blud, Eduarde," promluvila nemocná mírněji, přemáhajíc vnitřní hnutí — "jsem Julie Záleská, ora Julie, kterou jsi oklamal, na jejížto hlavu jsi neslýchaný zármutek, nesmírnou hanbu a bídu uvalil — Eduarde, tebe tíží kletba zemřelých rodičů mých! Tys jim i mně neslýchaně ublížil."

"Pro Bůh, ustaň, ženo!" zvolal starý pán v šíleném poděšení. "Chceš mne včítkami svými usmrtiti? Jsem-

liž já jediný vinen nešťastím tvým?"

"Ano, ty! a však já tě neproklínám. Slitujž s nad tebou nestihlé milosrdenství boží, bys nezakusil ovoce viny své! — Můžeš-li pak vymluvit zlomyslnou nevěrnost' svou? Můžeš-li zapřít, žeš nevázně zrušil sliby nejsvětější, žeš pro zisk jakýkoliv zapomněl na mne i na nevinný plod milosti naší hříšné? — Eduarde! ty nemůžeš ospravedlniti lehkomyšlnost' svou!"

"Ano, Julie, to mohu! — Vyslyš mne a neodcházej s nenávistí nespravedlivou na věčnost! — Viš dobře, že rodičové moji, zakládající sobě na mně jediném synu neméně než na velikém jmění svém, vši silou odporovali sňatku našemu; že otec můj, dověděl se o náklonnosti mé k tobě, kterážto hrdým a sobělibým záměrům jeho nenadále v cestu vstoupila, nejprvé zuřil a lál — pak ale přesvědčiv se, že náruživost' překážkami se živí, roste a větší síly nabývá, mne od tebe na čas odstraniti uzavřel, tá jsa naděje, že čas a vzdálenost' nemoc mou — tak nazýval lásku mou k tobě — zhojí a předešlou veselost' myslí mi navrátí.

Bylot' by marno, povídati tobě nyní, co jsem tehdaž trpěl, jakých zápasů s osudem svým podnikl. — O tehdejšímu stavu duše své posílal jsem ti časté zprávy z Vídně, kdež jsem na rozkaz otcův kupecké záležitosti domu našeho v pořádek uvesti měl. Ale když jsem na žádné psaní své od tebe odpovědi neobdržel, tuť jsem počal o věrnosti tvé pochybovati. Náramná tesknost' co mrak černý obestřela mysl mou, síly mi vůči hledě ubývalo, červ žárlivosti hlodal na zdraví mém.

Raděno mi od přátel, abych složiv s tváře tesknost', věku mému nepřiměřenou, nevyhýbal se déle radostem zábav společných; slibováno mi, že s příjemnou postavou svou a výtečnými ducha dary ve všech salonech vítaným budu hostem.

I vrhl jsem se do proudu hlučných rozkoší besedních, abych ohlušil cítě srdce svého bolestně sevřeného. —

Obraz tvůj zmizel zponenáhla z paměti mé. Po roce mi psali, žeš umřela."

"Tedy oba jsme byli zklamáni!" zašeptla nemocná s hlubokým vzdychnutím. "Mně bylo praveno, Eduarde, žeš brzy po odchodu svém s bohatou nevěstou se zasnoubil."

"Tot' lež!" rozhorlil se starý pán. "Teprv po třech letech podal jsem ruku dívce bohaté, sličné a cnostné, plně vůli otcovu, jenž sňatkem tímto bohatství a lesk domu svého rozmnožiti zamýšlel."

"A byl jsi št'asten, Eduarde?"

"Ano, Julie! byl jsem št'asten! ale nebesa mi štěstí mého nepřála — snad že jsem ho nebyl hoden. Choť má zemřela dříve, než jsem krásnou duši její úplně poznal."

"A tys se opět zasnoubil?"

"Nikoli, Julie! Obávaje se opětné ztráty, zůstal jsem raději svobodným a bezdětným."

"Tys bezdětný?" tázala se nemocná v radostném překvapení — a po krátkém přemýšlení mluvila dále: "Ani nevím, mám-li ti v té blaženosti dopřáti, kterou jsi lehovázně pohrdl! Leč já stojím na prahu věčnosti a dcera má zůstane zde v sirobě a bez ochrany. Eduarde! Aurelie jest dítě tvé. — Onat' po dnešní den nevěděla o hříšné křehkosti své matky. — Ach, to dobré děvče ctilo muže toho, jenž před světem manželem svým se nazývá, jako otce rodného, snášejíc hrubou zpurnost' jeho s dětinnou trpělivostí."

Ted' bylo mílo, popatřiti na starého pána, jenž uslyšev zprávu, tu rovněž tak neočekávanou jako utěšenou, samou radostí ani nevěděl co počíti. Stzy, veliké co hrách, stály mu v očích. — Políbiv nemocnou v chladné čelo, s mládeneckou rychlostí rozběhl se po Aurelii, kterážto nevěře vlastnmu sluchu, studem přirozeným vyhýbala se útulnosti muže, ježž poprvé v živobytí svém viděla.

Sám jsem mu té blaženosti záviděl, vida, kterak nemoha se patřením na zpanilost' dívky ani nasytit, očima ji

takořka pohlcoval, ba zas ujav ji za obě ručinky, nemilosrdně jí je stiskal, volaje v rozčilení: "Bůh mne tresci v hněvu svém, pakliže jsem na stará kolena svá tak velikého potěšení se nadál! Bože dobrotivý, cesty tvé jsou nestinlé! — Z pouhého žertu vydal jsem se do příbytku tohoto, a hle, tys v jeskyni chudoby nesmírně mne obohatal!" Sepjáv nábožně ruce, modlil se tiše. A pak osušiv oči vlhké, oddal se opět přirozené své veselosti, jako člověk, jenž pobyv za důležitou příčinou v okrese neobvyklém, po vykonané povinnosti rád se navrácuje k oblíbené domácnosti své a starým obyčejům. Takt' bylo i se starým pánem. Žertovně bodrost' opět hrála okolo koutků jeho přívětivých úst; vtip jeho proudil se zas obvyklým tokem, oči se leskly mládeneckou čilostí. Postaviv se před dívkou, tázal se žertovně jaksi po dětinsku: "Jak ti říkají, děvče?" — "Aurelie." — "Ode dneška budeš vším právem Aurelií slouti! Já jsem bohat, mám zlato — a tebe na smířenou viny své jím zasypu, t. j. já tě před Bohem i před světem uznám a prohlásím za dítě své a za svou jedinou, plnomocnou dědičku!"

To byly špatné aspekty pro mne ubohého kandidáta stavu manželského! Čím více zlata, tím méně pro mne naděje! — Kozel si vezmi starého humoristu i se zlatem jeho! — Kdyby jeho nebylo, bylaby Aurelie, zůstavši dívkou chudou, někdy jistě za štěstí sobě kladla, státi se vzácnou, aneb, jak nyní říkáme, milostpaní kancelistkou. Ach, ted' jest po vši té krásné naději veta!

Vezmeme-li to však kolem a kolem — rozumoval jsem dále — tedy jsem já to, jenž starého humoristu dezerou obdafil. Já vzbudil zvědavost' jeho, heze mne by se byl nikdy na Kozím plácku neoctnul. Ont' mi zavázán vděčností a nevstoupí-li do šlépějí nebožtíka otce svého, můžet' mi z pouhé vděčnosti dezeru i zlato dáti aneb aspoň odkázati.

Pohlédna na Aurelii, chtěl jsem ve

krásných očích jejích utěšené pojištění smělé naděje své čísti; leč duše její čistá byla v té době ušlechtlejšími city zaměstnána, než aby se osobou mou byla obíratí mohla.

Zatím pak starý pán potěšiv se chvílku s dezerou sobě mimo nadání darovanou, opět s útrpností k matce se obrátil, řka: "Pověz pak, ubohá Julie, která nešťastná náhoda v takovou propast' bídy tě uvrhla? — Rodičové tvoji, ač nezámožní, pro vyšší společnosti třídu tebe vychovali, než v jaké tě nacházím."

"Jak se jen tak můžeš ptáti?" odpovíděla ztrápená paní trpce. "Svědomy tvé nechť ti na tu otázku odpoví! — Ale snad žádáš slyšeti vlastní ospravedlnění mé? Tedy slyš! — Příběh můj jest krátký a smutný. —

Pád můj za málo neděl připravil mne o rodiče. — Usoužilit' se nad hanbou mou. Já pak osiřevši s dítětem, jehožto narození zdraví mé podkopalo a na čele mém známku hanby světské vyrylo, nevěděla jsem o žádném útočišti. Na radu příbuzných svých, hledících mne jako břemena neuzitečného co nejdříve se sprostiti, podala jsem ruku muži mně docela neznámému jedině proto, že o dítě mé jako o své vlastní starati se přislíbil. Ach, brzy na to bylo vše jináče. My se pro sebe nehodili. — On prchlý, já citlivá — on světa milovný, já samoty. Chtíval, abych se s ním smála, jej vyrážela, bavila; žádal na mně, abych se po koketskú strojila, abych ve společnostech kavatiny zpívala, hrála, žertovala, pouze proto, aby mne lidem ukazovati a mnou se honositi mohl. Zkrátka, považoval mne za náradí, které si byl k svému potěšení a pohodlí za drahý peníz zjednal a ježto by po čase rád byl za jiné novější a pohodlnější vyměnil.

Já často plakávala. — On nabaživ se mne, počal zjevně hoviti náruživostí, které byl dříve přede mnou skrýval. Oddal se karbanu a pití. — Přicházeje pozdě v noci domů, činil mi trpké výčitky, až i ve vzteku a opilství nevázně ruku na mne vlo-

žil. — Nepořádným živobytím den co den tenčilo se jmění jeho, on dělal dluhy, a když nemohl dost peněz na útratu sehnati — bíval mne. Tím častěji ronivaly se slzy mé, až jsem si konečně oči vyplakala.” —

“Ubohá, politování hodná Julie!” vzdychl starý pán, slzu s oka sobě stíraje. — “Ale nyní již zanechej líkání! Co tam, to tam! Pověz raději, jak a čím ti nyní pomoci mám?”

“Mně již není pomoci!” pravila paní pokojně, “květ života mého dávno oprchal, i kořen již práchnivl, a co nevidět bude celá bylina vložena na oheň. — O mne ty se více nestarej, ale chceš-li vinu svou v něčem napravit, slib mi, že po smrti mé dítěte svého otcovsky se ujmeš. Jiných důkazů pokání tvého nežádám. — Eduarde, slož na to přísahu v ruce mé!”

“Julie!” zvolal pán rozhorlen, “tys podivná, hrdá, nevěřící žena. Mám-liž přísahati tobě, že plniti budu, co mně samo v sobě rozkoš a potěšení působí?”

Chladně a pokojně pokračovala v řeči své nemocná: “Právě tak jsi mluvil, když jsi mně před dvaceti lety o lásce a věrnosti lhával. Běda mně, že jsem ti kdy uvěřila!”

“Netrap mne již déle výčitkami svými,” prosil starý pán s rukama sepjatýma, “a poslyš raději, co s Aurelií učiniti obmyslím. — K sobě, ač bych rád, nemohu ji na ten čas vzíti. Hospodářství mé jest hospodářství bezžence na pořádek neuvyklého, a děvčeti je třeba, by se pro budoucí stav svůj vzdělala; to však jedině pod bezprostředním dohlížením některé cnotné, ve světě zběhlé, moudré a zkušené paní prospěšně státi se může. — Má sestřenice jest dobrá, laskavá žena, dcera její s Aurelií skoro ve stejném stáří dům její navštěvován od výboru zdejších vzdělanců; pročež nepochybuji, že by tam Aurelie za krátký čas oné kouzelné půvabnosti ducha nabyla, jenžto sličnosti tělesné právě významnosti a ceny

dodává. — Nuže Julie, co ty tomu říkáš?”

“Že bych nerada dala dítě své pod ochranu tvé příbuzné. Příbuzenstvo tvoje nesmírně mi ublížilo!”

Tento neočekávaný odpor starého pána pomátl. Zamlčev se, chodil po světnici v hlubokém zamyšlení. Po chvílce přistoupiv opět k loži, pravil vldně: “Julie! tys nemocná, a nemocným, jak slýchávám, má se činiti vůle. Vyjev tedy sama, co pro budoucí blaho dítěte svého za nejprospěšnější uznáváš?”

A nemocná přejedouc několikrát rukou studené čelo, jakoby roztržitost' myslí násilně zapuditi chtěla, odpověděla po krátkém pomlčení zdlouha a vážně: “Zdě klášterní.”

Slova tato na nás všechny jako hrobový puch účinkovala. Starý pán pokrčiv ramenama jistil, že z nemocné šílenost' mluví, sličná Aurelie usedavým pláčem jevila lásku k světu, a já — zoufalým pohledem lásku k Aurelii. Kdyby nemocná byla mohla viděti ten trudný výraz bolu na tvářích našich, jistě žeby osudný výrok svůj i hned byla odvolala; poněvadž ale neschopna jsouc změřiti následky vyřčení svého, v mlčení setrvala, musil to starý pán za ni učiniti: “Nikoli!” zvolal v čilém rozhorlení. “Aurelie nesmí do kláštera! Koho svět omrzal neb oklamal, koho hříšné viny tíží, aneb kdo v sobě povolání k životu rozjímavému cítí: nechat' se dá v klášter zavřítí, aby ve svatých zděch jeho svár srdce svého smířil; ale kdo stojí na prahu nadějně, skvělě budoucnosti, schopen jest ušlechtilými dary svými sebe i jiné oblažiti, nehodí se pro řeholi!”

“Amen!” doložil jsem v duchu, snášeje se úplně s tímto zdravým a rozumným rozsudkem.

Mát' Aureliina častým mluvením a přívalem citů sobě odporujících tak zeslábla, že jsme od ní ani slova více dostati nemohli; i nezbývalo nic jiného než odložití začaté rokování na příští den, až by k uvážení přednese-

ných důvodů a konečnému rozhodnutí dostatečné síly a rozvahy nabyla.

Starý pán políbil na rozloučenou dívku v čelo. Bylot' to políbení otcovské, a přece jsem já žárlivý ten nevinný důkaz milosti bezúhonné jemu záviděl! —

"Přijměte zatím mé vroucí díky, mladý příteli!" pravil pán na ulici se mnou se louče; "vy jste si mě dnes na věky zavázal. Náhoda sice nás svedla, avšak doufám, že bohda brzy pevnější svazek duše naše spřízní."

"Bohdejž bys dobře prorokoval, ušlechtilý, srdečný muži!" vzdychl jsem opět v duchu, a v tom okamžení všecky ústipky, žerty a šprýmy se mnou natrópené velkomyslně jsem mu odпустиł.

Napětí ráno opět mne pud jakýsi nevyskoumatelný hnál na Koží plácek. Že bych častými návštěvami svými rodině této od světa odloučené obtížným se státi mohl, ani mi nenapadlo. Považuje se téměř již za úda jejího, počal jsem účastna se činiti radostí i žalostí, které ji za nynější doby buď již potkávaly aneb ještě potkati mohly. Jednak i žádostiv jsem byl zvědět, jak udalosti včerejšího dne na Aurelii působily, i jak ona sama nad sebou rozhodla.

Vstoupiv do světničky k velké neľibosti své spatřil jsem za stolem sedět dva mně velmi protivné muže v pilném hovoru pohřížené — náruživého to otčima Aureliina a příšerného Samiele Rosičku. Nepochybně i oni o budoucnosti sličné dívky rokovali, jakož netěžko bylo uhodnouti z posledních slov otčimových, jež jsem vcházeje zaslechl: "Ani tenkrát nemíním se práva svého staršího a důvodnějšího odřici. Děvče zůstane jako prvé pod ochranou mou!"

Příchod můj musel pánům velmi nemilý býti, neboť mne oba škaredým pohledem uvítali. Zvláště z Kunzenendorfu se na mne nezdvořile osopil: "Zajisté jste vy, pane, ten neprozřetelný mladík, o němž mi praveno, že tolik zmatků v této druhdy tiché a spokojené domácnosti natropil?"

"Tuším, že jste nedobře o mně byl zpraven," odpověděl jsem mírně.

"Nedobře zpraven —?" opakoval on úšklebně po mně; "můžete-liž zapřít, že jste se do tohoto příbytku opovážlivě vetřel — že jste v srdce této nezkušené dívky úlisně se vloudil, že jste, pravím, žvatláním svým obě ženštiny, matku i dceru, téměř o rozum připravil?"

Smělá a hrdá řeč soka mého mne, jinak míru milovného, nemálo popudila. "Pane!" vzkřikl jsem uražen, "vyt' mne zúmysla dráždíte. Myslíte-liž, že lhostejně přijmu hrubé urážky vaše? — Všecko, co jste o mně pravil, vlastně o vás právem by se říci mělo. Vy aspoň chtěl jste v srdce dívky této vlouditi se, abyste ji svedl a zkazil; celá kyselost' vaše pochází jediné z toho, že jsem vám u vyvedení nešlechetných záměrů vašich překážel."

Na důtklivá slova má vyvstal příšerný Samiel kvapně ze zástolí, a vyvína se z objetí přítele svého, jej krotícího, chlubně a hrdě mne okřiknul: "Radím vám, abyste s větší uctivostí mluvil o mé osobě. nechcete-li, bych vás po kavalírsku pokáral!"

Já hořel zlostí, studem a žárlivostí. Bylat' by se jistě šeredná půtka mezi námi strhla, kdyby nový host vstoupivší do světnice hádku naši nebyl přetrhl.

Bylt' to starý humorista s jiskrným okem a satyrickou tváří. "Pánové, jak znamenám, cvičí se v jazykovém boji!" promluvil usmívaje se. "Avšak vadíce se sáháte ženám do zastaralého práva, a tot' nechvalno. Raději jako muži soubojem rozhodněte hádku svou, a necht' byste místo bambítek klacků chopiti se měli — chcete-li totiž mermomocí hráti sobě na kavalíry!"

Nyní však i domácí pán soudil, že na něm jest řad promluvití a prostřednictvím svým další rozepří přitrž učiniti. "Ticho, pánové!" zvolal s vážností, jakéž bych nikdy při něm byl nehledal. "Přede vším měl bych zvědět, kdo jste a čeho u mne hledáte,

nežli dopustím, aby příbytek můj se stal rejdištěm pro neznámé dobrodruhy." A učiniv počátek a obvyklým osob seznamováním, rukou dvorně ukázal na rozčepýřeného hosta svého, řka: "Tuto šlechtitný pán Kunzendorfer z Kunzendorfu."

Při posledních slovech dal se starý pán do hlasitého smíchu: "Kunzendorfer! — Aj, vždyť se vám to dlouhé a tvrdé jméno na jazyku divně mate! Proč neřeknete kratší a pravdivěji: pan Kuncifer?"

A vida, že mužové obadva v nemalé vážnou nesnázi, pokračoval dále hlasem povýšeným: "Ano, Kuncifer pravím ještě jednou zřetelně."

Pak postaviv se s rukama křížem založenýma přímo před domnělého šlechtice, na jehož obličej barvy se střídaly, zvolal rázně: "Doufámť, že tak daleko nesáhá smělost' vaše, abyste i mně něco o šlechtictví svém chtěl malovat. Jednou již prokázal jsem vám milosrdenství, když zastihnuv vás při falešné hře, uklouznouti jsem vás nechal; podruhé by snad trpělivost' má nepostačila k prominutí odvážlivosti vaší."

Kuncifer, ač patrně pozaražen, nedal se přece řečí pánovou najednou z pole zaplašiti, nýbrž vezma na pomoc všecku bezstoudnost' v nížto se mnohá léta byl cvičil, jal se hájiti čest' svou proti onomu nařknutí, stavě se uraženým.

Tím horlivěji naň dorážel starý pán: "Přetvářka vaše snad by u jiného dobře vám prospěla, ba snad i víry zjednala, ale u mne je všeliké vynasnažení vaše marné. Já vás znám jako kupeckého mládence z domu tchána svého ve Vídni, kdež jste vůbec sloul chlubitvým Kunciferem, a když vás pro špatné kousky ze služby vyhnali, pojav ženu, dal jste se na dohazování a, když přínos manželčin promrhán a nebylo více z čeho hýřiti, opustiv ženu i dítky stal jste se potulným dobrodruhem a falešným hráčem. Známt' já historii vaší zevrub, tak že bych i biografiem vašim býti mohl, kdyby to za to stálo, a protož

žádám na vás pokoření a okamžitě odstranění."

Kuncifer posavade váhal, maje na rozmyšlenou; tu přistoupiv hovorný pán až k němu samému pošeptal mu do ucha: "I zdejší policie již stihá stopu vaší."

To účinkovalo. Domnělý šlechtic Kunzendorfer zaskřípěv zubama, čapím krokem ze světnice se odebral.

"A nyní, když jsme sami," hovořil starý pán dále, "pokračujmež v dalším osob seznamování, bychom slušné žádosti domácího pána zadost učinili. — Já jsem Pisány, particulier ze Široké ulice, a tuto — ukázav na mne — pan N., stavovský akcesista z Dlouhé třídy. Tu Aurelie, dcera má, — zde na loži nešťastná žena, jenž druhdy drahou bývala srdci mému. Bezpochyby vás již o tom všem Aurelie zpravila."

A neohlížeje se na domácího, jenž jenž tu stál jako u vyjevení, bral se přímo k lůžku nemocné paní; ale tato ohlušena jsouc povykem dosavadním, neodpovídala na dané otázky a slabé toliko známky života na sobě jevila. Ruce měla křížem na prsou složené, jakoby přichystána k poslední své hodině, která již nebyla daleká.

Mezi tím ozýval se tichý pláč Aurelie jako vání větěrku teplého přes ztuhlé ledové planiny, nutící je k bezděčnému slzí prolévání.

"My tu žertujeme a se vadíme," pravil starý Pisány hlasem skleslým, "an tu zatím ubohá trpitelka dokonává. — Avšak pravý to obraz marného a lehkomyslného života vezdejšího! Jedni umírají, — a druhí o jich pohřbu hodují a zpívají. Bůh nám buď milostiv!"

Po těchto slovech všickni jsme se zamlčeli, pozorujíce přetržené oddychání paní, právě skonávající; jen manžel její jaksi lhostejně, očima otupělýma na všecko se díval, jakoby to již dávno byl očekával.

Výjevy, jaký byl následující, jsou příliš smutné, než abych zevrubným jich popsáním vážené čtenářstvo za-

bývatí obmýšlel. Dostí bude, povím-li krátce, že Aurelie po smrti matčině na žádost' nového a s přivolením bývalého otce svého, do domu paní Bezenské, vychválené sestřenice Pisánovy, se přestěhovala.

Od té doby počalo se trápení mé. V domě nádherném, zhusta navštěvovaném, obklopovalo k nemalému zármutku mému dívku sličnou hejno starých i mladých obdivovatelů, z čehož ale Pisány měl velikou radost', já pak nesmírnou žalost'. Žalost' tato byla tím ještě zvýšena, že jsem se na to bláznovské mlkování vlastníma očima dívati musel, jelikož mi známost' se starým Pisánym přístup do společnosti Bezenských zjednala, kdež vedle půvabné dcery domácí skvěla se nyní sličná Aurelie. Tamt' ji ovšem již neobtěžoval příšerný pán Kuncifer ošemetnými; návrhy, za to ale valný sbor vystrojených, zahálčivých a neméně nebezpečných mladíků, o jediný pohled její ze vsí síly své se ucházejících. Nicméně ke cti té čisté bytosti vyznati musím, že nic si nevšímala sladkých slov jejich a majíc se ku každému vlídně, žádného nepodarovala obzvláštní přízní.

Jen ke mně jedinému chovala se jaksi důvěrně a upřímně, což ovšem nebylo nic divného, neboť jsem ji znal hned tehdáž, když ještě bydlela na Kozím plácku. Předě mnou, jakožto před přítelem svým, neskrývala ničehož, byť se to i tajné stránky srdce jejího bylo týkalo. Tak mi jednou se slzami v očích vypravovala o truchlivém skonání bývalého otčima svého. Onen nešťastník, dostáváje z Aureliiny pokladničky hojné a časté pomůcky, všecko jen na ukojení ohyzdné náruživosti své vynakládal, až pak jí i bídně zahynul. Spadna v opilství s městských valů v hlubokém příkopu kosti své roztříštil. Dobrá Aurelie jej srdečně oplakávala. Takových důkazů přátelské důvěrnosti, dala mně více, jen že, kdykoli trochu vřeleji jsem si počíнал, pokaždé s lehkým úsměchem zakroutila hlavinkou, všecku naději takto mi odnímajíc.

Z jiné strany mi štěstí přálo. Stalt' jsem se skutečným stavovským úředníkem. Kdyby Aurelie byla ještě na Kozím plácku bydlela, nebyl bych zajisté váhal o ruku její žádati, mohla jí ne sice skvělé, ale důstatečné zaopatření dáti; nyní však, an se třeptila v perlách a diamantech, bylo mně velmi těžko na něco takového po mysli. K tomu i přistoupló, že starý Pisány hrdý jsa na sličnost' a způsobilost' dcery své, jak se podobalo, veliké věci s ní obmýšlel.

Ačkoli jsem se z tisícerych malých okolností dokonale přesvědčil, že Aurelii zcela nemilým nejsem: přece za výše dotčenou příčinou dosavadě mezi náma k žádnému vyjádření nedošlo. Obyčejně vyznání lásky svatbu předchází — u mne to mělo býti naopak.

U Bezenských byl ohlášen bál, na kterýžto všickni známí a ořátelé domu byli pozváni, mezi nimi, jak se rozumí, i já. Činilyt' se veliké přípravy, a mluvilo se, že při této příležitosti dcera domácí slavně prohlášena bude za nevěstu. Ženich její byl mladý, bohatý šlechtic, jenž dokončiv studia svá na vysokých školách zdejších, po otci státek pozemský zdědil, na kterýžto se prý hned po svatbě s mladinkou nevěstou svou odebratí míní. — Při doslechnutí této zprávy zmáhala se v srdci mém závist'. Ten št'astný! pomyslí jsem si, bezpochyby že má na statku svém stínné, zelené háje, rozkošné sady, rakošim obroubené rybníky a přede vším bílý zámček s červenou střechou a při něm rozlehlou anglickou zahradu s besídkami, jeskyněmi, pavillonem a vodopády! By pak tomuto pozemskému ráji ničeho nechybělo, dal mu Bůh nyní i Evu, mladou, sličnou, vzdělanou, duchaplnou společnici! — Nesmélť jsem tuto myšlenku domysliť, bych se závratu ubránil.

Se sklíčeným srdcem šel jsem v určitý večer k Bezenským. Četné kočáry harašily po ulici, stavíce se před domem nádherně osvětleným. S kočárů sestupovaly drobnými kroky pa-

ní a slečny s bohatou na hlavách Květenou a pánové o tenkých nožkách v černých fracích a šněrovacích vestách — až mi úzko bylo před nastávající slávou. V sále již byla četná společnost pohromadě. Tu stáli páni v kupách, tam zas sličná plet', paničky a slečny, závistivě jedna druhou přehlížely, a to všecko v očekávání věcí, které se dále díti měly. V tom se otevřely protější dvěře, a domácí paní objevila se s přívětivou tváří, vedouc za ruce dceru svou a ženicha jejího. Ukloňujíc se napořád v pravo i vlevo, představovala je společnosti jako zasnoubence, an v to z obsazeného orchestru vesele řinčely trouby a bubny. Na to následovalo nesnesitelné nohama šoupání. Všecko se tlačilo k předu. Jeden druhého předbíhal, by tím dříve formuli svou odříkal, v nížto rozličného "blaha a štěstí" na kopy se počítalo.

Když se byl hluk poněkud utišil, opět se otevřely dvěře — a do sálu vstoupil starý Pisány s Aurelií. Na rtech jeho spočívalo potutelné usmívání, které zapudití nadarmo usiloval. Oči všech přítomných byly na něj obráceny; neboť když tak se usmíval, bylo jisto, že nějaký žert provesti zamýšlí. "Co pak dnes asi vyvede?" šeptala mi do ucha hubená, podle mne stojící slečna, jenž každé hnutí bližního svého ostře posuzovati v obyčejí měla; "moudrého to jistě nic nebude! Tak starý, a ještě takový šašek, jaký býval za mladých let." — Neměl jsem kdy sousedce své na její jízlivé poznamenání odpověditi, nebo Pisány právě promluvil ke společnosti: "Tuto vám, vzácní páni a milostivé dámy, představuji druhou nevěstu, na ten čas však" — tu pokrčil ramenama — "ještě bez ženicha. Nicméně jsme silné naděje, že snad přece v této vzácné a četné společnosti někoho najdeme, jenžto se k siré nevěstě přihlásí." To řka, počal Aurelii voditi kolem po sále. Před každým svobodným pánem se zastavil, tázaje se žertovně: "Je to ten pán?" — "Snad ten?" — "Ten-li se ti líbí?" a t. d.

Aurelie pokaždé zavrtěla hlavinkou, po andělsku se usmívajíc, tak že každý, koho košíčkem odbyla, milerád ji i šaškovnému Pisánymu tento trochu zámezný žert prominul.

Když se blížili k místu, kde jsem já stál, šly na mne, nevím proč, neobyčejné strachy. I stoupil jsem za hubenou slečnu, chtěje výsměchu ujít; neboť jsem očekával, že i mně lépe nežli všem předchůdcům mým se nepovede a že svěhlavá nevěsta také nade mnou hlavou zavrtí. Ale hubená slečna nemohla mne před patravým zrakem siré nevěsty docela ukrýti. Aurelie musila mne po rukávu poznatí, jelikož nepodívajíc se mi ani do tváře, již zdaleka ručinku mi podávala, vesele kývajíc: "Ten je to!"

Podnes nevím, jak mi bylo, když starý Pisány pojma mě za ruku, do prostřed sálu mně vedl, volaje hlasitě: "Druhý zasnoubený párek — stavovský úředník pan N... a schovanka má Aurelie!" Na dané znamení opět vesele zařinčely trouby a bubny, a hejno sezvaných hostů uslyševši heslo Pisánovo, hrnulo se k nám s obyčejným přáním všelikého blaha i štěstí. Mezi tím zavzněl s orchestru úvod k lákavým tancům páně Labického, a než jsem se upamatoval, octnul jsem se s Aurelií v kole. Okolo nás míjeli jako v magickém úkazu tanečníci, koltrýny, drapperie, lustry — světy v divokém chvatu. Pevně jsem držel nevěstu svou, jako bych se byl obával, aby mi nevyklouzla z rukou co krásný přelud krátkého snu.

Jak mile se to slušně státi mohlo, vyvedl jsem ji na pavlán, neboť oba jsme hořeli, oba dychtili po čerstvém vzduchu; já pak nad to měl jsem ji ještě opožděné vyznání lásky učiniti, což jsem v nynějším stavu sám za potřebu nevyhnutelnou uznával. "Aurelie!" zvolal jsem tedy, vřele ruku jí tiskna. "Zpanilá, nebeská Aurelie, jak nevýslovně jsem šťastný! — ač není-li vše, co se dnes večer se mnou dalo, pouhý sen?"

"Nevěřící!" horlila ona, "nemusila-li jsem navzdor studu ženskému sa-

ma si vás od otce, svěřivši mu tajemství srdce svého, vyprosití? Nebudou-li mi mnozí to, co jsem dnes k vůli jemu a — k vůli vám učinila, ve zlou stranu vykládati? Nedala-li jsem se tímto krokem sama do úst lidských? — A vy ještě smíte o lásce mé pochybovati?”

“Ó nikoli, má drahá, andělská Aurelie! Odpust’, pakli jsem omámen nenadátým splněním nejsmělejších žádostí srdce svého, celý ten výjev na okamžení měl za pouhý, nevčasný žert podivného otce tvého!”

S líbým smířlivým úsměchem naklonila Aurelie hlavu. Záře vycházejícího měsíce padla na její krásný obličej i tmavé kadeře, v blahém zapomenutí setkaly se rty naše v vřelém políbení, a svazek lásky naší byl na věky potvrzen a upevněn. —

V šesti týdnech na to byla u Bezenských opět malá hostina za příčinou dvojího svatebního sňatku, v týž den hlavně vykonaného, ku kteréžto z pouhé k osobě mé šetrnosti i nevrlý strýc můj, starý ženotepec, pozván byl.

Bylt’ jsem se strachu o něj, že se svou nenávistí žen a manželstva hned při prvním slově se prozradí; ale mimo vše nadání choval se po celý večer

zdvořile a slušně, tutlaje všemožně jedovaté nápady v sobě vznikající, kteréžto nemajíce volného průchodu, srdce mu utlačití hrozily. Teprv při odchodu, když se mnou se loučil, polehčil citům sevřeným těmito slovy: “Všecko dobře, milý synovče! I já ti přeji od srdce štěstí — neboť ho máš velice potřebí. Ne bez důvodů napsal důmyslný a velmi učený kanclíř Tomáš Morus: “Muž ženící se podoben jest člověku bláznů. . .”

“Známt’ to, znám!” vskočil jsem mu vesele do řeči; “i já jsem vstrčil ruku do pytle osudného, ještěrkami naplněného; ale hotov jsem vsaditi sto dukátů proti jedinému, že jsem úhoře vytáhl.”

“Sázka platí!” zvolal strýc v plné důvěře v neomylné proroctví svého důmyslného anglického kanclíře a — prohrál.

Zemřev po dvou letech, z patrné závisti neodkázal nám ničeho leč jediný dukát, který mi beztoho za prohranou sázku dlužen ostal. I chovám ten peníz ve vážnosti, na památku své výhry, a kdykoli Aurelie čelíčko své pomračí, vyndám honem ze skřínky a ukáže jej choťi své, říkávám žertem: “Snad nechceš, srdce mé, abych ho zase pohrál?”

Ráda!

Ó ráda, ráda, ráda,
ó jak tě ráda mám!
můj tatiček už strádá
i na oddávky nám.

A roste, roste, roste
má myrta, boží div,
a kde jsou jací hosté,
už družba pamětliv.

Ó mám tě ráda, ráda; —
mé družky samý smích,
a matička už skládá
mi plátno jako sníh.

Až k lavandule proutku
mně všecko zařídí;
a slzu stírá v koutku,
když nikdo nevidí. —

Oheň bez uhlí

VLASTA JAVOŘICKÁ — Povídka

OHO roku byly veliko-
noce velmi pozdě. Už
vyráželo listí na stro-
mech a kočičky na jí-
vách už nebyly kot'át-
ky, nýbrž starými roz-

cuchanými kocoury.

Po sněhu nebylo již ani památky
a na lukách kvetly žluté blatouchy,
jejich listí bylo sytě zelené a oplý-
valo zemitou vůní.

Žita se čepýřila v lehoučkém ván-
ku a oranice voněla tělem země, jež
se připravovala k novému početí.

Slunce, jako znovu zrozené, se opi-
ralo o meze a budilo život v jejím za-
hřátém povrchu: již voněla mateří-
douška a vykvétaly na krátkých sto-
pečkách sytě žluté mochny a vstá-
vali ze spánku mravenci a všelijaké
ponravy, bronzový střevlík se vypra-
vil na lov, aby se posilnil po celo-
zimním spánku.

I černý krtek se probudil a dal se
do práce. Vyhazoval na louce ko-
pečky tmavohnědé prsti a pátral po
žížalách.

Přes všechnu krásu probuzené pří-
rody bylo toho dne po kraji smutno;
nezněly nad ním ráno ani v poledne
zvony, jejichž stříbrně kovový hlas
hlaholil po celý rok třikrát denně a
srostl s vrcholky stromů a s ozvěnou
horských průložin, hladil kopečky
porostlé lesem a doléhal do lesních
zátiší.

Povzbuzoval také lidi při práci —
byl prostě hlasem rána a požehnáním
u večer.

Dnes byl Velký pátek, v němž od-
počívají zvony a leží nade vším mr-
tvé ticho tragedie golgotské. Lidé své
té z kola tento velký den, který vlast-
ně by měl býti největším svátkem v
roce. Vyjdou sice svátečně ustrojeni

do kostela na pašije, ale pak vykoná-
vají všechny práce, přípravu to na
svátky.

Také u Párovců bylo plno uklíže-
ní. Všecky čtyři ženské měly plné
ruce práce, klapaly dveřmi i panto-
flemi, smýčily a podbilovaly a kde
se nedalo vyběliti úplně, drhly a za-
metaly.

Babička už byla stará, ale ještě se
činila, co mohla; vymetala starý
prach a špínu a otvírala komoru a
pouštěla tam čerstvý jarní vzduch.

Zima byla letos krutá a trvala do
poloviny března. Před měsícem by-
lo mrazem a sněhem všecko tak u-
mořeno, že by člověk nevěřil, že má
být ještě jaký květ a jaké jaro.

Díky Pánu Bohu, teď zase již by-
lo k nevíře, co leželo všude sněhu a
že byly polámané stromy na krajích
lesů a u silnic a že byly cesty nepro-
stupné pro spousty toho zimního bo-
hatství.

I peřeje vody, které se po dva týd-
ny řítily s kopců a z lesů a plnily ko-
ryta a přetékaly z četných rybníků,
již dávno odtekly a teď jenom způ-
sobně bublaly po lukách a svodnicích
vedle cest.

Na dvoře u Párovců již nebylo ani
bláto; měli ho pěkně dlážděný a teď
všecko seškrabáno.

Zápraží bylo spláchnuté a odtrhu-
té, aby se nenosilo bláto do síně.

V síni měli dlážky a vodovod, v
kuchyni bílá kachlíková kamna s
chromovaným kováním.

U těch pracovala domácí dcera
Marta od rána, aby je jaksepatří vy-
čistila a umyla. Včera vybělily ku-
chyň a na kamnech zůstaly stopy po
vápně.

Služka Tonča podbilovala po dvo-
ře, aby byly i maštale a chlévy jako
nové a paní Párovcová rovnala mí-

sy, talíře a hrnčičky do mýsníku, ve světnici pak utírala prach na parádě skříní a věšela záclony. U Párovců měli pěkně a potrpěli si na pořádek.

Martička měla, s okny na zahradu, také svůj pokojíček a ten měla zvláště pečlivě uklízený a zařízený. Byl vymalován na bleďmodro a měl kanárky v růžových záclonkách.

Také její lůžko bylo přikryto růžovým přehozem.

Včera pak uklízela v té své svatyni pečlivěji než kdy před tím. Těšila se, že přijede "on" a posedí-li tu u nich, zavede ho také tam. Při tom pomyšlení se zachvívalo Martino devatenáctileté srdce jako stříbrný, podržený zvonek.

Paní Párovcová byla konečně hotova se skříní i mýsníkem, šla k plotně a povídala Martě, že by mohla zapít a zadělala na knedlíky.

Bylo nutno vařit dnes něco lehkého, co by bylo brzy hotovo, když se tak zdržely s úklidem. Ostatně je Velký pátek — půst, tak stačí moučný knedlík se švestkovou omáčkou.

Mužští byli v poli — orali už — připravovali půdu pro jarní osiv, ještě zítra by naseli oves — včera — podle staré tradice dali do země hrách — ostatní zbude po svátcích.

Sotva zavařila paní Párovcová knedlíky, již tu byli s potahem. Rachtlo to po dvoře a kopyta koní zvonila na dlažbě.

Marta musela nechat uklízení a pomoci mamince s omáčkou. Pelášila do komory pro povídla, přihodila k nim trochu skořice — dva, tři hřebíčky a rozmíchávala horkou vodu, aby se to vařilo co nejdříve.

Babička venku svolávala slepice a ptala se hospodáře, orá-li se dobře a není-li to přece jen ještě mokré.

Odpověděl jí s vlídnou tváří, že se to krájí jako perník.

"Dá-li Pán Bůh, po svátcích půjde práce jako by hrál."

Syn Pepa vypřáhal koně a vedl je do maštale — vzal na podávky kus

jetele a hodil jím fej za žebřík, potom se otřepal z drobných lístků, jež mu zůstaly na kabátě a ve vlasech a šel do světnice.

"Jakou máme polívku?" ptal se Marty, když zavěšil ve dveřích a nepoznal žádnou vůni.

"Mokrou," odsekla, "čekej, až uvidíš!"

"Vařilas ty?" ptal se dále.

"Maminka," odpověděla stroze.

"No — to je jiná! Dybys řekla, že ty, tak bych se nedivil tomu, že je jenom mokrá, bez chutí a bez zápachu."

"Ty šťouro!" dělala se uraženou.

Paní Párovcová byla rychlá jako střela a již nesla hrnec s polívkou; měla jej v obou rukou a ovinutý utěrkou. Zalovila v něm sběračkou a nalávala na talíře.

U Párovců, jako v celé vsi, jedli již pěkně na prostřeném stole a každý zvlášť na svém talíři.

U Párovců pak si potrpěli na všechno pěkné a ve vsi jim leckdo zazlival, že jsou popanštělí.

Paní Párovcová se to jednou do slechla a usuzovala:

"To ještě nemusíme bejt popanštělí, dyž sme živi jako lidi. Co člověk má na tom světě, ne-li kousek příjemného bydlení, čistoty a úklidu vo kolo sebe?"

Také nedovolila, aby se někdo v domácnosti hrubě choval nebo mluvil sprostě. "Máte to za jedno votevřítí úst a nestojí vás to nic, řeknete-li to pěkně nebo škaredě. A žije se snáz a příjemně, jednáme-li spolu slušně."

Byla to žena energická, pravá panímáma. Pantáta Párovců, ač na venek byl velmi rázný a skoro drsný, podrobil se jí v tom ohledu stoprocentně.

Když si ho vzala, byl to hrubý pařez, ba říkali o něm, že je krobíán a vztekloun.

Za svobodna se uměl i napít i prát n muziky, div nerozbil celou hospodu. Panímáma v něm udělala při-

mo kouzelný obrat, ale její tajemství a umění podmaniti si muže nechala si pro sebe.

"To se žádná ženská nenaučí, jak zkrotit zlého muže — to musí vyčihnout sama. Já sem nikdy nic neporoučela, nikdy sem s ním nekřičela, šla sem na něj pěkně, ale nedala sem si ho přerůst přes hlavu!"

Když se vzali uměl Párovec na ženu vykřiknout až zadrnčela okna — uměl jediným máchnutím ruky sraziti pod stůl celý oběd a říznout přestí do misníku, až lítaly střepy na všechny strany.

Ale dělal to krátce a každou takovou 'roztomilost' provedl jen jednou.

Jak ho panímáma zkrotila, tím se nepochlubila ona ani on — brzo se však podivila tomu i jeho vlastní matka, jaký se stal z něho člověk.

Tichý jako beránek a laskavý, jen se usmíval na děti a na ženu. Spokojený s jídlem a s celým domácím pořádkem. Do hospody přestal chodit a rozešel se s kamarády.

"Ta Marjánka je kouzelnice," říkala o ní tchyně, "já nevím, co to má v sobě za sílu. Má ho vokolo prstu vovinutýho a načisto pod pantoflem."

"Ale nejlepčí na tom je, že von vo tom vůbec neví," dodávala sestra Andá. "Myslí při tom, že kraluje a nedá si to vymluvit!"

Tak bylo u Párovců po celý věk. Dnes už měli velké děti, nejstarší dceru provdanou v Rozkoši za učitele a tyhle dvě děti ještě doma a stále tu panoval stejný klid a pořádek.

Duší všeho byla panímáma a srdcem Martička, tatínkův miláček.

Marta, roztomilá, hezká děvčátko, žádná krasavice, ale příjemný zjev, podle stávající módy trochu baculatější než ta předpisuje, růžových tváří a dobrých, neobyčejně milých a spravedlivých očí a hezké ženské postavy...

Dali jí vzdělání: čtyři mešťanské

školy, hospodyňskou školu a kuchařský kurs.

Na to si potrpěl sám Párovec. Sám neměl vzdělání žádného, protože to dřív nebylo tak vžito. Byl-li hoch určen k hospodářství, nedostalo se mu škol, sotva obecné. Panovalo mínění, že mu k té tělesné práci není třeba žádných znalostí, jen pilných a zdravých rukou.

V hlavě mohl míti třeba řezanku, jak zlostně fíkával pan řídící Macilis.

Když se stal Párovec otcem a podivuhodně zmoudřel vlivem své chytřé ženy, uznal také, že je to dobré, je-li sedlák poněkud vzdělaný.

Dal proto i synovi měšťanskou školu a jako oběma dcerám i jemu potřebné odborné vzdělání.

Tak i Pepa nebyl zaostalý a doplňoval své vědomosti užitečnou četbou. V zimě ovšem. Ted' z jara si protáhl dlouhé údy a pustil se chutě do práce. Byl rozeným rolníkem a měl rád venkovskou práci, věnoval se jí s chutí. Byl vychován rozumnou a přísnou maminkou a byl proto správným chlapcem.

"A v odpoledne příd'te spíš s pole," nařizovala paní Párovcová, když vstávali všichni od jídla, "musíte taky k Božímu hrobu."

"Dyt' sme byli ráno," namítl Pepa, "chtěl sem to v 'Pázdí' dodělat."

"Dodělávat můžeš celej rok," odpovíděla maminka rázně, "ale k Božímu hrobu se chodí jen na Velkej pátek. Tatínku, hlídej na to, abyste přijeli včas."

Sedlák neodporoval. Právil vltádně synovi, že je zítra také den a do Vzkříšení že budou mít navláčino.

Marta umývala honem nádoby a točila se kolem dřezu. Slíbila bratrovi, že nařezou s Tončou řezanku, aby to bylo spíš hotovo a aby měli něco napřed uděláno. O svátcích chtěli míti všichni pokoj.

Opravdu pak šly do stodoly a zatím, co maminka s babičkou dodělávaly po domě úklid, spustily motor

a řezaly řezanku, jen to lítalo na všechny strany.

Motor hřměl, Marta dávala do řezanky. Tonča odhrabovala a hnedle stála v rezance skoro po pás.

A hnedle se mohly přistojit a jít na křížovou cestu. Copak bylo jim, kostel měli ve vsi a k němu jen malý kousíček do vršku.

Slyšeli až na dvůr řehtání, jak svolávali ministranti věřící před kostelem.

A již stály obě v kostele. Tonča pocházela ze zapadlé vsi Hornoles a nosila jenom šátek, Marta byla v kloboučku a měla pěkný, moderní kostým.

Maminka si ji šatila velmi pěkně a dávala jí šítí kostymy a pláště ve městě u první švadleny. Však s ní také čítala na dobrou partii — Liduška vzala si učitele, proč by nemohla býti i Marta paní?

Křížovou cestu vedl starý zpěvák Klouda. Letos začínal čtvrtou desítku; po třicet let už zpíval: "Lide můj, slyš náрек pána svého" a začínal obvyklou modlitbou: "O duše, volej!"

Přednášel to jedotvárným hlasem, který mu hrčel v krku jako hodinový strojek.

Odpovídal mu hubený kostelník, který už četl křížovou cestu také asi deset let, ale stále ji neuměl nazpamět, málo viděl na kancionál a koukal přes brýle — mátl se a dělal po léta tytéž stejné chyby.

Píseň bez varhan zněla smutně a bezbarvě; svíčky pod obrazy křížové cesty mžikaly v průvanu, který se zvedal následkem přecházení dětí za zpěváky kostelem.

Oltář byl prázdňý a svatostánek otevřen dokořán.

Boží hrob byl v malém výklenku po straně presbytáře; svítily tam dlouhé voskovice a voněly květiny.

Hospodyně na faře měla ve městě sestru a ta rok jako rok posílala čerstvé květiny k Božímu hrobu.

Dále tam byly spousty papírových

růží, chvoje a všelijakých myrt, rozmaryn a asparágů — vše co ve vsi měli lidé krásného. Všechno nanesli do kostela.

Monstrance tu byla chudičká, jenom malá, slabě pozlacená, ale ověšená věnečkem z rostlých fialek a zahalená jemným závojem.

Marta klečela před ní a nořila se ve vroucí modlitbu. Modlila se za své srdce a svou lásku. Aby přivedla touha jejího Vášu a aby ta touha byla tak mocná jako její.

"Pane Bože," pološeptem obracela se k hrobu. "Ty's dal lásku, aby lidé potěšila a aby vokrášlila jejich život. Dopřej mi to taky. Mám ho tolik ráda. Von to ví — dej, aby mě měl taky tak rád. Já mu budu věrná a budu s ním snášet všechno, ať je to sebesthorší — jen bude-li můj!"

Měla hlavu skloněnou a nezvedala ani očí...

Svíce mžikaly na oltářičku a červené olejové lampičky házely různové odrazy na obraz mrtvého Krista. Byl samá rána, ale na tváři měl vlídný výraz...

Marta v duši si představovala, že vnímá a slyší vroucí modlitby její lásky...

Cítila, že se na ni někdo dívá, aniž si to uvědomila. Byl to její bývalý spolužák Vítek Buriánů. Několik let byl už ve městě a teď se vrátil domů. Studoval, byl již v místě, ale umřel mu starší bratr a musel domů.

Usmála se na něho...

Když pak bylo po křížové cestě, vyšla Marta na hřbitov a dívala se po svatem poli.

Staré věnce od dušiček byly již odneseny a místo nich se začínal zelenati na hrobech svěží trávníček.

Tu a tam pučely cibule narcisů a lilí, — také tu měly namnoze na květ tulipány a co tu bylo všelijakých trvalek, jež lezly ze země a otvíraly své pupeny proti slunci.

Vlahý větřík táhl přes lípy a pučící keře a zanášel sem vůni fialek a prstí...

Marta zašla ke hrobu svého dědečka, vždy se tam stavovala, protože ho mívala ráda a želela ho do dneška.

Byla jeho miláčkem. Babička se tam modlila také a po svém zvyku si tu poplákávala.

Vždyť, podívá-li se starý člověk zpět, nemůže ani pochopit, že to všechno, co žil, snil a cítil, je všechno to tam a že je stále a blíž tomuto svatému poli.

Pak se dívala Marta ještě trochu po hřbitově a již se měla odtud, když se zarazila, zrůžověla a rozzářila se úsměvem. Proti ní šel ten, za něhož se modlila.

Václav Burešů.

Poznal ji z daleka. Také se usmál a zvedl ruku k čapce...

Byl v uniformě četníka.

Šel jí vstříc, podal jí ruku a stiskl ji tak silně, až ji to zabořelo.

Všecka zrůžovělá pozvedla k němu oči. "Přijel si? Bála sem se a nevěděla sem, přijedeš-li na svátky. Už seš dlouho doma?" ptala se rozechvěle.

"Vode středy!"

"A žes k nám ještě nepřišel?"

"Tatínek postonával, ale už je mu lepší. Přijdu zejtra. Dneska na ten Velkej pátek se to nehodí. Co děláš tetička? Ste všichni zdraví?"

"Čekáme tě. Tatínek si vzpomněl i Pepa. Taky je tu někde. Šel k Božímu hrobu."

"Uvidím ho zejtra. — Chtěl sem vidět tebe."

"I já — těšila sem se."

"No — to je dobře. Pod', pudu s tebou kousek cesty."

"Co tam pořádě děláš? Bylo to vod vánoc tak dlouhý! Hodně's tancoval v masopustě?" ptala se. Při tom hleděla na něj tázavě a pátrala a opíjala se jeho krásou.

Václav Bureš byl skutečně velmi, velmi hezký a mladý muž. Jeho obličej byl pravidelný, přímo klasický. Postava štíhlá a urostlá; uniforma s těsným pasem byla na něj jako ulitá.

Šel s ní a vypravoval, jak se baví ve světě, jak tančil v masopustě a co je v jeho působišti děvčat a všechno si ráda s ním zatančí.

Martu to poněkud zamrzelo. Ona tance mnoho neužívala — připadalo jí, že by se prohřešila proti své lásce.

Byla by mu ráda něco vytkla, ale nešlo jí to přes rty. Byla ráda, že jde po jejím boku, že je tu s ní a že se může na něj dívat a opájet se jeho hlasem, který byl jí ze všech hlasů a zvuků celého světa nejdražší.

Doprovodil ji až k domu: tam se zastavil a hledě na ni usmíval se sebevědomě a povýšeně.

"Zeitra přijdu k vám, Marto, docela jistě. Můžeme jít spolu potom na Vzkříšení. Budeš mít nové šaty?"

Přisvědčila zářivě štěstím.

"Budu. To budeš koukat, Vášo! Tot' víš, máš-li přijet ty, musím mít něco novýho."

Zasmál se. "Tys blázněk! Líbíš se mi i ve starejch! Tak nazdar!"

Zvony toho dne nezněly, ale Martino srdce je nahradilo. Vyzvánělo až do večera...

Marta byla o svátcích opravdu jako z bazaru. Měla nový kostým, který jí padl jako ulitý.

Mohla býti, to je pravda, poněkud štíhlejší, ale kdo může za svou postavu? Byla zdravá, čilá a pracovitá a tak — kdož za to, že jí chutnalo jíst?

Proto však ani z daleka se nemohlo říci, že byla tlustá! Kostým byl tmavomodré barvy a k tomu si koupila také takový klobouček s mírně ohrnutou střechou.

Šátek na krku měla cihlově červený a rukavice a střevíce téže barvy. Minuly již dávno časy, kdy selská děvčata nevěděla ničeho anebo jenom velmi málo o módě a nepěstovala také žádný vkus.

Je to ostatně jedno, dají-li se šit

šaty po módě anebo proti ní — jsou-li vkusné anebo křiklavé — musí se od nich zaplatiti stejně a každý se podívá raději na něco pěkného, než nevkusného. A Párovci měli peníze — mohli si to dovolit.

Její kamarádky měly také nové šaty a všecky šité po módě. Naše vesnice ležela na státní silnici, měla školu a kostel a byla značně moderní.

Sotva bylo po čtvrté hodině, již se chystalo všecko na Vzkříšení. Slavnostní nálada byla sesílena krásným počasím, to jako by se bylo na ty svátky zvlášť připravilo, zářilo od rána sluncem a hýřilo vůněmi vlažného větru.

Párovci muži měli uvláčený oves a už také přijeli s pole. Tatínek se umýval v kuchyni nad umyvadlem a Pepa se holil.

Ráno, když vyjel na pole a začal vláčet zaseté pole, nevěřil, že by to udělal do odpoledních hodin, kdy dlužno jíti na Vzkříšení.

Bylo chladné ráno, trochu ho záblý ruce a musel notně pospíchat. Kůň mu chodil jako beránek, nebylo třeba ani promluvit a když poprvé zvonili "Vstalt' jest," měl již notný kus pole uvláčený.

Zvony hlaholily radostně a slavně. Nad bílým oparem mlh se vznášel jejich hlas a zapadal do rozkvetlých lesů, jež ve věnci ovíjely celý kraj.

Když šlo k poledni, byl už Pepa tak zahřátý, že si svlékl kabát a věděl, že to dodělá.

Tatínek uklízel a rovnal po domě a tak když bylo ke třetí hodině, mohl Pepa domů — však to vzal na jednu záprěž a teď teprve jel k obědu.

Doma bylo vše hotovo, děvčata ho zastala, uklidila i koňskou stáj a zametla dvůr. Či to udělala babička? Bývalo to v letě její prací.

A pak už se všichni oblékali, jen maminka zůstane doma, aby chystala večeři, dohlédla na drůbež a připravila dům k večernímu poklidu.

To je údělem hospodyně a matek.

Vypravit všecky a zůstat doma, jako domácí požeňnáci.

Marta šla s Pepou a babičkou, ale pak se rozdělili. Babička šla rovnou cestou do kostela, ještě navštíví naposledy Boží hrob a hodně se pomodlí. Což také zbývá staré babičce než zbožná modlitba? Mladí ještě lnou k životu a světu.

Marta šla přes náves a rozhlížela se na všecky strany. Kdy přijde Váša?

Marta se domnívala, že jí přijde naproti. Ač přešla již dvakrát vsí nahoru i dolů a chodila kolem kostela, neviděla ho do té chvíle.

Děvčata stála v hloučku. Marta je viděla, ale nestála dnes valně o jejich společnost. Jindy bývala dobrou přítelkyní a dělala všecko s sebou, ale dnes toužila býti sama s Vašíkem, vždyť si měli tolik toho povídat!

Když z daleka poznala Víta Buriánového, zachmuřila trochu čelo. Proč právě ten jí jde do cesty? A právě dnes? Při té myšlence se Marta bezděky začervenala.

Dnes jí byl nepohodlný a jindy byla ráda, přidal-li se k ní. Vítek — dobrý kamarád a nejlepší kluk ze vsi!

Ale Marta zato nemůže, že se jí více líbí Váša, že ho má ráda už několik let a že dnes na něho s toužebností čeká.

Vít ji zdravil z daleka a obešel ji očima plným obdivu.

"Ty ses na to vystrojila, Marto, a seš náká pyšná! Ani se na mě neusměješ?" A podal jí ruku a stiskl silně.

Marta byla silně nervosní. Usmála se útrpně a povídala:

"To sou řeči. Víte! Víš to, že nejsem nikdy pyšná a tím miň proti tobě."

"O — seš pyšná — nebo lepší řečeno — hrdá! Kluci ti tu říkají nafoukaná. Nechceš mít se žádným nic — a —"

"No — já myslím, že je to lepší,

než s každým hned všechno," mrzutě odpověděla Marta.

"To je pravda — však víš, proč si tě nejvíce vážím, Marto. Ale někdy seš taková divná — jako dnes. Koukáš na mě tak cize — — —"

"A tak mi dej už pokoj!" pohlédla hlavou. "Nevím co máš a co začínáš, jako by tě někdo uhranul."

"Zlobíš se, Marto, že sem ti káp' božskou? Dyť já vím, proč sem ti dnes nepohodlnější —! Škoda! Tak sem se těšil na ty svátky —"

Marta byla bezmála zoufalá. Slapala špičkou boty v jemném blátě a shrnovala je na hromádku. Povznesla zastíněné šedomodré oči a řekla:

"Co máš? Tak to řekni! Bože, proč bys se nemoh' těšit na svátky?"

"Protože bez tebe mi nejsou ničím. Myslel sem, že je užijeme jen spolu a zatím —"

"A zatím?"

"Zatím je tady Vašek a ty seš celá iná — celá pryč! To ani nejsi ty, cos' bejvala. Tak jako na příklad vo vánocích, nebo v létě, dyž měl dovolenou!"

"Prosím tě," vytkla mu Marta s vytáčkou, "co pořád máš? Proč bych byla iná? Nerozumím ti!"

"Protože seš po Vášovi celá zblázněná, máš voči jen pro něho — úsměv taky a myslíš jenom na něj! A abys to věděla, von si to ani nezaslouží, von nemyslí jenom na tebe, ale na všechny holky — von je takovej farizej — to každej ví — a —"

"Ale dej pokoj, víš!" utrhla se Marta. A nedotýkej se Vaška! Co proti němu máš? Vašek vo tobě nikdá nemluví špatně, Vašek vidí v tobě dobrýho kamaráda, ale ty na něj sočíš a nikdá ho nemůžeš vystát!" A obrátila se k Vítovi zády.

Měla velikou bolest. Proč je ten Vašek takový? Má ho upřímně ráda a chtěla by mu všechno povídat. Kdyby se mu směla svěřit se svou láskou a vypravovat mu o Vítovi, jaký je a co jí povídal! Proč není Vít jako děvčata, kterým to může říci?

Či je také závistivý jako ony? To je přece nesmysl. Holky mohou zářit, chtěly by Vášu samy, ale proč Vít?

"Nemůžu ho vystát —" pravil a zachmuřil obličej, "protože ty ho soudíš laskavým metrem a koukáš na něj růžovýma brejlema a přisuzuješ mu všechny nejlepší ctnosti — a zatím — a zatím Vašek je takovej frajer, kerej má rád všechny holky."

"Říkáš to jen proto, že mu závidíš!" vytkla mu.

"Jak bych mu nezáviděl? Tebe mu závidím, Marto! Seš jediný děvče ve světě — pro mě jediný, a mám se na to dívat, jak trneš jen pro něj — nemáš voči a uši pro inýho a seš mu tak hrozně moc věrná a von zatím at' přide kam přide, má tam holku!"

"Nejseš s ním. Nevíš to!" namítla.

"Vím to dobře! Každěj to říká!"

"Na to se nemůže nic dát!"

"Hlas lidu — hlas Boží!"

"Nech si to! Neprosím se tě vo tvoje informace! Či si chceš vovřit kancelář?"

Martin posměch šlehl Víta jako o strý bič. Zapálil se ve tváři a posmekl klobouk. "Tak nazdar, Marto, přeju ti veselý svátky! Hodně veselý!"

"Děkuju. Přeju ti nápodobně!"

A rozešli se. V Martě bouřil hněv.

Takový je tedy Vít? Pěkný kamarád! Ale at' si to pamatuje. Ostatně Marta ho nepotřebuje! Bude lehce bez něho.

A šla pyšně a dívala se jen, odkud přijde Vašek. A již zvonili... Lidé se hrnuli ke kostelu a děti pádily, aby byly první v průvodě.

Prapor byl již venku a nebesa čekala u samého vchodu do chrámu.

Zvony hlaholily...

Marta se prošla znovu po návsi Kde je Váša?

Váša byl s Martou kapáneček příbuzný: starý Párovec a starý Burel byli bratrance. Obě rodiny se přá-

lelily — ne sice mnoho, ale tu a tam — a vždy byly zadobře.

A maminky si řekly už dávno, že by se ty děti mohly vzít, že by to byl pěkný páreček.

A obě rodiny to věděly že se chtějí a že je Marta zamilovaná už dávno do Vaška až po uši.

Ted' šla také paní Burešová na Vzkříšení a usmívala se zdaleka na Martu.

"Dobřej večír, tetičko," pozdravila ji Marta. "Taky na proceství?"

"No ba a na poslední chvilku. Já se nidá nemůžu vypravit. A kde je Váša? Já myslela, že chodíte spolu?"

Marta pokrčila mrzutě rameny. "Neviděla sem ho."

"Že ne? A kdypak šel už ven! Buďte tě tu něde s klukama. Až ho uvidím, tak ho pošlu."

"Už musíš ít taky do proceství." Šly spolu. Marta se vetřela mezi děvčata. Ta ji štípala závistivě: "Abys nebyla pyšná! Seš celá nová!"

Průvod již byl seřazen a ted' vycházel pan farář z kostela — držel ověšenou monstranci, zahalenou mlžnatým závojem a žehnal ní na všechny strany.

Cínkání malých zvonečků se mísilo v hlaholení velkých zvonů. Lidé klekali nebo se ukláněli a bili se v prsa. Pak zavířil buben a rohy v slavnostním a radostném průvodu.

Nejkrásnější ze všech církevních slavností je Vzkříšení. Je to vítězství života nad smrtí, jara nad zimou.

Příroda se přidává k církvi a všechno se raduje a jásá. Záruku věčného života dávají obě, církev i příroda.

Procesí bylo pestré jako meze při svatém Janě. Co barev a co nové parády!

Děti se kutálely jako barevné fazole a hudba — bum — bum — cín — cín — a trouby a rohy do toho — klarinet sí pohvizdoval.

Děvčata byla v řadě jako kvítí — každá byla přesvědčena, že má nejpeknější šaty a že je korunou celé parády.

Vít Burián stál opodál a přidál se pak mezi chasu, neměl však v srdci Vzkříšení, nýbrž púst...

Takovou bolest pro Martu. Jak byl rád, když sem tak dlouho nejel ten nenáviděný Vašek! Domníval se, že na něj Marta přece zapomene. Vždyť se říká — sejde s očí, sejde s myslí. A Martě ještě nesešel...!

Václav Bureš zapomněl, že slíbil Martě procházeti se s ní dnes před průvodem venku a že slíbil přijíti k Párovcovům. Stál u školy s místními dvěma četníky a bavil se vesele o vlastních záležitostech.

Měl rád své povolání a vypravoval všelijaké zkušenosti. Byl odvážný a výbojný — nikdy se nebál a hnal se první do každého nebezpečí.

Když viděl jít v průvodu řadu děvčat, rozpomněl se teprve na Martu. Oh — čekala na něj! Slíbil jí, že půjdou spolu. Nu ovšem — zapomněl.

Pohodil si hlavou, což znamenalo — to nevadí. Však se Marta nebude zlobit. Odpustila mně už horší přestupky, odpustí i teď.

A díval se na ni, jak jí to sluší. Opravdu, měla nejlépe ušitý kostým a jedno k druhému jako městská slečna. A jak si dává na sobě záležet!

Usmíval se samolibě. Věděl, že to všechno je k vůli němu. Dnes mu maminka kázala hned ráno, aby si hleděl takového dobrého děvčete. Je jediná ze vsí tak bezúhonná. A bude mít peníze a bude podporována z domova vším možným.

Smál se mamince do očí.

"Nemyslím eště na ženění! Chci něco užít, maminko, ve světě je tolik hezkejš děvčat a všechny na mě berou." Ted' viděl, jak se na něj ohlíží nejen Marta, nýbrž i ostatní a samolibý úsměv ho neopustil.

Jak je možno rozhodnouti se pro jednu, když je jich kolem tolik a všechny na něj berou?

Slavnost Vzkříšení neměl pokaženou jenom Vít Buriánů, nýbrž také Marta. Zlobilo ji velmi, že nepřišel Váša dříve a že ji nevyhledal mezi děvčaty. Však není vesnice tak velká, aby ji nenašel.

Kdyby měla veselou náladu, byla by si s nadšením zazpívala jako jiná léta: "Alleluja! Živ bud' nad smrtí Zvítězitel!"

Dnes také zpívala — varhany zněly při požehnání tak slavně a ta prostá píseň dojímala až k pláči.

Kdo jen mohl, každý nadšeně zpíval, jenom Marta byla při tom smutná. Nemohla se tak rozjásat jako jindy a stále myslela na Váška, proč ji nevyhledal.

Když vyšla z kostela, rozzářily se jí oči. Okamžitě zapomněla na všechno.

Váša stál a čekal na ni.

"No tak," povídal a usmíval se čtveračivě, "kde chodíš? Hledal sem tě vod čtyrech hodin. Se mi zdá, žeš na mě zapomněla."

"I ty jeden," řekla mu, ale byla hned plná úsměvu. "Ty žeš mne hledal? Chodila sem sem a tam a viděl mě každej."

Durdila se trochu, ale Váša se smál a měl něco tak milého ve svém úsměvu, že žádné děvče mu neodolalo. Věděl o tom. Vzal Martu za rámě a lehce je stisknul.

"Zlobíš se? Ne, vid'?" Měl sem se zdejším strážmistrem nějaký služební jednání."

Marta již byla usmířena. Pokývla: "Dyt' na tom nezáleží nic! Deš se mnou ted' a to postačí."

Doprovodil ji pak k domu.

Párovcovi měli hezký statek a výstavný. Před okny byla zahrádka a v ní kvetly petrklíče, narcisky a štěpné sedmikrásy. Ted' večer ovšem zavíraly svá něžná očka.

Váša stál v té zahrádce dlouho a

Martou. Povíдали si o ničem a o všem.

Párovcovi již byli dávno doma a večereli. Měli omáčku z kozlečích osrdí a knedlíky.

Maminka vyhlédla chvílemi oknem a podívala se, stojí-li Marta ještě s Vášou. Tatínek připomínal, že vystydne Martě jídlo a babička také se divila že nejde, že je třeba uklízet a že se tím opozdíl.

Maminka jediná věděla, že takové popovídání za to stojí, aby měla omáčku jako led a knedlíky jako brus a aby dělala do devíti hodin a šla třeba spát s nehotovou prací.

A přála jí to, protože si dobře pamatovala, jak to bylo, pokud byla mladou.

Marta stála a stála pokud se nepohnul sám Váša a neřekl, že už je čas aby šel. "Meškám tě a nemá to cenu. Těším se na zejtrěk. Pudeš na velkou?"

Marta měla chut' poškádlit ho a zaptati se, myslí-li to doopravdy. "Tak jako včera?" Ale neřekla raději ničeho. Nemohla mu, říkala si, ani v myšlenkách ublížit.

Přišla domů už hodně pozdě, na omáčku se sotva podívala a šla rychle po práci.

Boží hod ji probudil v krásných myšlenkách a plnou radosti ze života.

Se služkou Tončou poklízely jak mohly nejrychleji a již byly po snídani a již se mohly chystat do kostela.

Maminka s tatínkem šli na ranní; bylo třeba jen přistrojít na oběd. Obalovaly se kůzlečí řízky a krájely brambory na salát, škádli se trochu s Pepou a těšily se každá na svého milého, který přijde.

Tonča mluvila s čeledínem z neďalekého statku; měli spolu umluvenou procházku do sousední vsi k jeho sestře.

Marta se také těšila celým svým bytím na dnešní den. A což teprve na zítřek! Jistě přijde Váša na ma-

lovnu. Namrská ji prutem a vyzvedne si kapesníky, které mu chystá.

Vyšívala mu krásné monogramy, koupila mu kapesníky za své úspory, ty nejlepší, jež tady nabízel cest'ák z Dobrušky.

A vajíčka již má také připravená. Koupila si některá rejsovaná a jiná malovala pracně sama. Aby to poznal, jak jí záleží na té malovně a jak ho má ráda!

Byl překrásný jarní den a všechny předtuchy květů a vůní již plynuly nad probuzeným krajem.

Skřivani prozpěvovali v nedozírné modři a bílí holubi pluli v hejnech pod blankytnou oblohou.

Také divoké kachny mířily na rybník pod lesem.

Včely, které měly přes dlouhou zimu zadrženy výlet, teď bzučely plny radosti, a jako by se rojily, tak poletovaly po zahradách.

Také slepice kdákaly ve dvorech a kohouti kokrhali — pravá to jarní nálada. Jako církev i příroda slavila nadšené vzkříšení.

Marta již se procházela venku a dlouho čekala na Vášu. Již, již začínala propadat mrzuté náladě.

"Nu, proč zase nepřichází? Co ho zdrželo — co se děje?"

V tom potkala Vítka. Pozdravil ji jakoby nic a tak jen mimochodem prohodil: "Sama?"

Byla by málem vzkypěla. Jen s největším sebezapřením pravila: "To je mi nejmilejší, víš přece, že sem samotářka."

Trochu se usmál. Nějak divně — a šel svou cestou. Viděla ho pak procházeti se s ostatními chlapci.

Když zvonili již po druhé na velkou a bylo nutno jíti do kostela, přišel konečně Váša. Dnes byl v civilu a nadšené a rozjásané srdce Martino nevědělo, líbí-li se mu Váša více v uniformě nebo teď.

Měl pěkně ušitý tmavý oblek a měkký klobouk — hedvábné ponožky a elegantní šátek na krku.

Obličej mu zářil úsměvem. Martě

také. Okamžitě zapomněla všechny výčitky, jimiž ho chtěla vyčastovat.

Procházeli se spolu a zmeškali kostel. Marta myslela jen na něho a pozvala ho na odpoledne. "Přijď k nám. Maminka beztak povídala, že seš pěkněj bratránek, dyž k nám ani nepřídeš."

"Ale, blázínku! Z jara je tak pěkně, škoda sedět pod střechou," omlouval se.

"Vo vánocích nebylo pěkně a byl's u nás za celou dovolenou je jednou."

"No — to stačí, moh' bych vás vomrzet," usmál se.

"Vašku!"

"No — já přidu a pak můžeme jít někam ven."

"Hodně daleko?"

"Kam budeš chtít!"

S takovou se rozešli v samé poledne. Doma byla sice před maminkou trochu rozpačitá, že nebyla v kostele, ale omlouvala se v duchu, že pro jednou nebude zle.

Odpoledne uvařily s maminkou dobrou kávu a Marta si vzala práci bluzičku s přeloženým límečkem, všechno, co jí slušelo nejlépe. Měla zástěrku z brusu novou s vyšívaným ornamentem na laclíčku. Tu si chystala do výbavy.

Měly dobré mazance. Maminka počítala na nějaké hosty, tak zadělala co nejlépe. Tatínek se doptával, koho čekají a pak poslal pro cigarety.

"Aby si moh' zakouřit," usoudil.

Stál prostřely bíle a na něj postavila Marta kytíčku bledulí. Ty jsou nejjímavější předzvěstí jara. Bledule a sněženky.

Váša si dal dosti na čas. Přišel až ke čtvrté hodině, kdy už se zmocňovala Marty nová netrpělivost. Reptala hlasitě, že je Vašek nevejprava a že to má šeredný nezpůsob.

Konečně byl tu. Stál v síni, otíral si nohy o rohožku a klepal na dveře.

Celá zrůžověla vyšla mu Marta vstříc a okamžitě byla ta tam její nevrlost. Podala mu ruku a hned dru-

hou. Potřásl jí jímí bodře a smál se celou tvář, hrdlem i očima.

"Leh' sem si po obědě a usnul," omlouval se. — "Ale ted' sem tu."

"I, chlapče, tot' si spal jak vo půlnoci!" divila se paní Párovcová, "nebylo ti líto tak pěknýho dne?"

"Tot' si dobře udělal, žes nezůstal doma u pluhu," povídal Párovec vítaje vzdáleného synovce potřesením ruky, "pane, při hospodářství by to nešlo, lehnout po vobědě a chrnět jako v noci."

"Sem-li ve službě, taky nemůžu," vysvětloval Váša, "ale mám-li dovolenou, proč bych si nevodpočinul?"

Usadili ho pak za stůl a Marta zářila štěstím. Jí k němu stačilo seděti vedle Váši a dívati se na jeho veselou a krásnou tvář.

Mamince se líbil také. Věděla, jak je do něj Martička zamilována a přála jí to. Lidka si vzala také hezkého muže a hodného, i s ní prožívala maminka mladou lásku.

Povídali a smáli se, zatím co tatínek odešel na procházku kolem polí. Věděl, že mladí lidé jsou nejraději sami. Co by přišlo na něho, byl by raději provdal dceru za rolníka, že sedlák je vlastním pánem a nezodpovídá se nikomu a neposlouchá rovněž nikoho, vyjímaje Pána Boha. Marta pak, že je k hospodářské práci jako stvořená. Zdravá, silná a čiperná.

Ale když si oblíbila Vášu, tak se s tím smířil. Váša býval jako jejich a četníci mají slušné a stálé platy a když by byli podporováni i z domova, dařilo by se jim dobře.

Šel ted' stezkou mezi polí a uvažoval o tom. Chystal pro Martu pěkně věno. Počítal jaké by z toho byly úroky... A jako zúmyslně, nebo řízením osudu a náhody, potkal starého Bureše. Dali si hned přátelské pozdravení a stiskli si ruce. Byli tomu rádi, že se potkali. Šli spolu a povídali si o počasí. Chvála Bohu, jak se to ukazuje pěkně, inu jedna radost. Jak prezimovaly ozimy, jak se

žito udělalo krásné a že bude letos brzy zaseto.

U Burešů měli několik synů. Dva již pomáhali otci a poslední se chystal kamsi do učení.

Bureš se zmínil o Vášovi, jak se pěkně chytil u těch četníků.

Párovec přisvědčil:

"Sedí nejký u nás," a pohlédl významně na bratrance a dodal: "Myslím, že se to má rádo, jako Marta naše a Vašík. Aspoň mi tak něco máma napověděla."

"Žet'," radostně přikyvoval Bureš, "taky se mi to tak zdá."

Šli pak mezi nad jetelem a bylo nutno se držeti husím pochodem. Mez byla úzká a v jeteli ještě mokro. Oba při tom měli své myšlenky a oba příjemné. Když sešli na polní cestu, odkašlal si Bureš a rozhovořil se:

"No — esli nemáš nic proti tomu, tak by třeba mohlo z toho mračna pršet?"

"Co bych měl? Já myslím, že by to bylo dobrý! Vašík má stálej plat a Marta dostane náký ty peníze. Dyby dosazovali úroky — no a to žít, bytí, jako brambory, mouku a nákej ten vomastek bychme jim posílali — nebylo by jim žádný zle."

"Žet' — žet'," souhlasil Bureš — "vo to by nebylo! Tak jen aby měli voba rozum!"

"Copak rozum — já ručím za Martu. Je to stálá a počestná holka."

"No — no — snad Vašek taky! Vono ve světě je to vošemetný — ale máma mu káže furt."

Tak se bavili oba tatíci, zatím co mladí pili kávu, příkusovali mazanec a bavili se bezstarostně. Na procházku, ovšem, už nešli.

O Božím hodě měla Marta božihodovou náladu a usínala s blaženým úsměvem na rtech.

Ráno si přivstala hodně brzy. Slunečko vyhlédlo teprve přes střechu stodoly a ta byla v dolíku a hodně

nizká, když Marta šla již za Tončou do maštele s plecháčem.

Seděla pak pod kravou, došla a poslouchala, neuslyší-li na dvoře u vrat kroky, nebo nebere-li kdo za vrata, která jsou ještě zavřená.

Včera jí slíbil Váša, že ji přijde nasmrkat hned časně ráno, ještě za tmy, aby byla čiperná po celý rok.

Při tom jí zazpíval písničku:

"Aj, ty holubičko drahá,

pověz, kdy děvčátko moje vstává."

"Copak já," smála se mu Marta, "já musím vstávat, maminka mně ne-nechá lenošit, ale vstaneš-li ty? Na malovnu se nechodí v poledne!"

"V poledne!" usmál se. "Copak si myslíš, mám-li službu, musím bejt venku třeba ve tři hodiny."

I maminka ho pozvala a slibně mu povídala, že dostane pěkné vajíčko a je-li holka k čemu, že mu dá jistě vyšívaný šátek. Obě byly přesvědčeny, že Váša přijde brzy. Přivstane si prostě. Ví přece, co to znamená dostane-li hoch od svého děvčete malovnu.

Tak seděla Marta učená a pěkně oblečená pod krávou a mléko chrčelo do plecháče, který čistě vydrhnutý držela mezi koleny.

Pak už bylo vše hotovo a třeba jen dobytek napájet — pak pouštět drůbež a starat se o malá housátka. To všecko dělala Marta ve spěchu a dívala se stále na vrata a na zápraží — měla to už vyměřeno, kam bude pelášit až se tu Váša ukáže, jak rozrazí dvířka za humny a bude umetat kolem stodoly.

Ovšem jenom tak aby škádlila a aby jí přece dohonil. Bude ji mrskat, trochu to bude bolet, ale ne mnoho.

Však Vašek má dobré srdce a ví co může být.

Již byla venku s prací hotova, šla do světnice a nalila si kávu. Maminka se srdečně zasmála a povídala: "No, no, Vašek zaspal! To je popleta!"

"Je," Marta přisvědčila a zlobilo ji to poněkud.

Vypila čistou kávu a šla se ukradkem podívat zase před vrata.

Na náves už se prodralo ranní slunko mezi vrcholky stromů, které stály na hrázi u rybníka a rozlilo svou zlatou září na vodu.

Zobrazilo svou životodárnou tvář v každé vlně a v každém kole, jež se dělaly na vodě. Koupaly se tam kačeny a husa s housátky a ty čeřily pokojnou hladinu.

Sousedův pes seděl na hrázi a chňapal po mouchách.

Babička Němcová šla s putýnkou do rybníka pro vodu a kmotra Vlasákává nesla mléko do mlíčníka. U Pároveců odstřed'ovali. Tonča s babičkou byly už také dávno vzhůru a pomáhaly kde se dalo.

Když běžela Marta přes síň, zastavila ji babička a ptala se dobrácky: "No a na malovnu nejde žádněj? Bože, ta dnešní mládež nestojí nejčky za nic! Dyž já sem byla mladá, to byli kluci jak vítr."

Marta byla již vzrušena a proto povídala: "E, to vy říkáte dycky, babičko, pořáde haníte to mladý pokolení."

Babička stála u odstředivky, držela na smetanu a vypravovala jak to bylo za jejích časů a jakou dávala ona malovnu. Tonča už to znala z paměti a smála se s Martou, že rok od roku to babička stupňuje. Stále že toho dávala víc a víc a lepší a lepší.

Marně vyhlížela Marta na náves, Vašek nešel a nešel. Zato jí uviděl Vít a loudal se pomalu se druhé strany kolem rybníka.

"Halo — Marto, koho vyhlížíš? Což kdybych šel k vám na mrskáčku? Dala bys mi malovnu?"

Trochu jí to překvapilo, měla za to, že se od soboty hněvá, když si řekli všelijaká slova. Ani si nepři-znala, že jí to lichotí, že se nehněvá.

At' je to jak chce! Vítek byl dobrý kluk — a když Vašek tu nebyl —

Pozvala ho tedy rozpačitě: "Pojd'! No přece nepudeš na malovnu až v poledne! A kde máš prut?"

"To je právě to, že nemám žádný!"

"Ha — ty seš pěkněj mrskač, nemáš ani prut."

"Šak já ho najdu!" A vymrštil se najednou jako gumový a utrl z to-
polu svazek větviček, jež vyrůstaly
rok jak rok po celém kmeni těch ve-
líkánů.

V běhu strhal s nich drobné pupeny
a mrskal si jimi o nohy.

Marta nečekala. Úprkem hnala se
do dvora a pištíc pelášila do kuchy-
ně. Ne kolem stodoly, tam ji mohl
zlíbat až by ji dohonil, proto utíkala
do kuchyně.

Přirazila mu dveře před nosem a
padla na ně celým tělem. "Mámi!
Mámi!" volala.

Paní Párovcová, v domnění že je
to Váša, chvátala světničkou, aby mu
otevřela druhé dveře.

"A jen hodně," volala ve smích,
"aby ji neštípaly blechy."

Vít sice vtrhl do světnice a trochu
Martě našvihal, ale jen opatrně, aby
ji to nebolelo. Jen trochu přes suk-
ničky a přes zástěrku.

"Ty blázne," nadávala i přes to,
"dyť to bolí! Ty máš nápady!"

Maminka byla překvapena.

Vít?

Ale usmívala se na něj a povídala
vlídně:

"No, tak si u nás sedni! — Musí
ti dát malovnu!"

"Ale já pro nic nejdu, paní Párov-
cová, já jen tak pro zasmání," zdrá-
hal se Vít a ze smíchu trochu zesmut-
něl: "Já nejsem ten pravej, tak tu
nemám co pohledávat!"

"I nemluv!" utrhla se Marta a šla
do světničky.

Maminka v patách za ní. "Máš
pro něj náký vajíčka? Musíš mu to
dát taky pěkný" — napomínala ji.

Marta krčila bezradně rameny.

"Tulec, ale je to všechno jenom tak
— přeci mu nedám tichle, co mám
pro Vaška!"

"E — dyž nejde! Já bejt na tvým
místě," poněkud mrzutě ji podněco-

vala maminka, "tak bych to dala vše-
cko Vítovi. Vašek je takovej smo-
la."

Marta v nitru vzplanula: "Proč!
Co bych to dávala Vítovi? Je to pro
Vaška, tak to taky dostane!"

"Ale dyž nejde!"

"At'! — Asitě ho něco zašlo! Šak
von přijde a ne-li, tak mu to pošlu."

"To bys byla ale blázen!" rozhor-
lila se maminka.

"Necht' si. At' sem blázen! A
nemluv mi do toho, mámi!"

Chvilku vybírala a byla ráda, že
ji maminka opustila a šla za Vitem
do světnice.

Ten už se tam bavil s babičkou.
Vyptávala se ho, mají-li hodně hou-
sat a jak se jim to povedlo.

Přišel také Pepa a rozpovídali se
o dnešní muzice. Mládež nechtěla
již čekat a zprovodu a chystala ta-
nec již dnes.

Mezitím Marta přišla a přinesla v
šátečku pár vajíček. Byla pěkná —
většinou kreslená voskem a vesměs
červená.

"Anis' nezpíval," napomenula ho
babička, "to dyž já sem byla mladá
— pane, to uměli chlapci zpívat —"

Mladí se tajně smáli a št'uchali se,
aby babička neviděla. Znali už zpa-
měti její povídaní. Vše bylo lepší
za časů její mladosti.

Vít si dal malovnu do kapes a šá-
teček do náprsí. Byl to Martin ka-
pesníček, již trochu opraný, ale pěk-
ně vyšívaný. A zase povídal s utaje-
ným smutkem: "tak přeci něco vod
tebe! Ten si nechám na památku!"

Párovec, který se holil u okna a
dosud si mladých nevsímal — ba pr-
ve měl strach, že při té mrskačce po-
letí Marta kolem a může mu lehce
zatrhnout, teď se obrátil se smíchem
a zanotoval:

"Ten šáteček, cos' mi dala,
ten já nosit nebudu,
až já přídu k svému regimentu,
kvér s ním pucovat budu!
Tak to máš, chlapče, říct," dodal,

"copak je po ženským presentu!"

"Baže," přisvědčil Pepa, "to já nešel nikam na malovnu. Nedával sem ani jarmarku. Musel bych nesky vo muzice porád tancovat — a teď'ko sou vejce laciný — ani by se to nevyplatilo."

"Ty seš ale prospěchář," hrozil mu Vít ve dveřích, "jen koukáš na svůj zisk."

Marta se trochu mrzela. Vít můžet vstát a Vašek ne a ne!

Tatínek se umýval nad putýnkou u plotny a povídal jako pro sebe:

"Ta naše Marta má víc štěstí jakli rozumu. Tenlec by na ni taky asitě bral a je to z gruntu dobrej chlapec."

A trochu honosně se poobrátil k ženě a povídal:

"Jářku, matko, měli sme mět ešte aspoň dvě ty holky! Možná, že se nám ich nebude dostávat."

Marta to nevydržela a v poledne, aby to neslyšel ani tatínek ani Pepa, zavolala si pasáčka Frantu a dala mu balíček.

"Nes to vopatrně, to ti povídám, a at' to nepustíš a di s tím k Burešovům. Řekni, že to neseš panu strážmistroví!"

Váša sice nebyl ještě strážmistrem, ale co na tom? To bylo to nejmenší. Martu sice zlobilo, že nepřišel, nadávala mu v duchu, ale před maminkou se tvářila, že je jí to jedno.

U Burešů bylo jedno divení se nad krásnou malovnou. Vajíčka byla rejsovaná, velmi pracná a ty krásné kapesníky!

Paní Burešová se na ně podívala znaleckým okem a povíдалa:

"Tich stojí tucet nejmiň šestapadesát korun, nebo ešte víc. A co, že si tam nedošel sám? Já myslela, že tě pozvou na malovnu?"

"Ale dyt' mě pozvali," zavrčel rozespálý Váša, který vstal až k obědu.

"A proč's tam tedy nešel?" nakvašeně domlouval mu otec. Měl's it pře-

ci Martičce! Ty seš taky chlapík!"

"A co pak si myslíš," durdil se Váša, jehož poněkud tlačilo svědomí, "že sem kluk, nebo že pěstuju pořádek ty vesnický zvyky?"

"No, no," rozčiloval se Bureš, "co pak se už taky chytáš světa? Já myslím, žeš ešte nezapomněl, z čeho's vyšel!"

"Ale tati — prosím tě nezačínej náký nesmysle! Vo to se nejedná," trochu již mírněji se bránil Váša.

"Ale Martičky si máš vážit," dokládal otec, "to je holka pro tebe jako stvořená!"

"A dyt' já vím!" přisvědčil Váša a vázal si kravatu.

"Víš! — Ty toho víš!" zlobil se starý. "Nevíš nic z toho, co vím já! Včera sem mluvil s Párovcem. Povídal mi, co dá Martě a jak na tebe čítají."

"No — mně to taky nadřekla Párovcová," přisvědčila panímáma, "vona tě musí mět Marta moc ráda. A jaký by to bylo pro tebe terno, Vašku, ty to ani nevíš a neceníš! Měli byste všechno z domova a Marta je do práce i do pokoje."

"Tady by ji chcel každej, tak si ji hled', at' ti ji někdo před noseem nevyfoukne."

"Párovcová povíдалa, že holka myslí jenom na tebe. Má prej tě tak ráda, že se nepodívá na žádnýho inýho a tvou fotografii prej má nad svou postelí," panímáma dokládala.

Po těchto slovech obou rodičů se zvlnily hezké Vášovy rty samolibým úsměvem. Aby to zastřel, obrátil se k otci a poznamenal:

"No, tak se jenom vy staří neplet' te do našich záležitostí. Já s ní počítám, to je pravda, ale mám ešte času jako vody. Chci ešte užít světa!"

"No, no," napomenul ho nespokojeně otec, "z toho užívání nikdá moc nekouká! Je ti šestadvacet let — tak jaký pak času jako vody? Dyž mně bylo šestadvacet, tak už sem měl dvě děti."

"No a co z toho máte? Neužil ste

a teď jen bručíte," zasmál se Váša, "já sem mladej a holky na mne doj, že se mám co bránit."

"Právě proto," napomenula ho maminka, "bys měl bejt už ženatej! Nesky at' u muziky tancuješ jenom s Martou. Za tu krásnou malovnu si to zasluguje!"

Váša se zasmál. "Snad sem se neprodal za pár šnuptychlů?" Ale pak se hned ukrotil a povídal:

"S kerou inou bych také tančil? Marta je to nejlepší děvče! Ale nemluvte mi do toho! Udělám si to podle svého!"

Marta se těšila jako blázínek.

Bude zase jednou tančit a to s Vášíkem!

Mluvila s ním odpoledne, když jí přišel poděkovat, že mu poslala takovou krásnou malovnu.

Uvedl se k Párovcovům neobyčejně veselý a plný smíchu. Jen jím zářil a hádal se s Pepou a strýčkem, že nemohl ráno přijít.

Nu, přece se to nesluší, aby sem vpadl tak časně! To mu přece nemohlo ani napadnout, že by to myslela tetička Martička vážně? To prý nevadí, aby nenamrskal Martě ještě teď!

A také se po ní hnál a proběhli se celým statkem.

Babička ovšem se mu nejvíce smála, to prý je vidět nejlépe, zač stojí ten dnešní svět. Rozmýšlí se kdo ví jak dlouho, má-li jít na malovnu a pak zůstane doma.

Všichni ovšem Vášovi okamžitě odpustili, když se usadil za stolem a hovořil to i ono, smál se a žertoval. Dovedl odpovídat všem a poslouchati všechny najednou a díval se zářícíma očima na Martu a přijímal s veselou tváří její sladké nesmysly, jimiž vyvrchovala její blahá nálada. — Ó, jak byla ráda, že neposlechla maminku a nedala celou malovnu Vítovi!

Když pak byli chvílku sami, uradili se, že si večer spolu zatančí a že si

dají tu jedinou besedu, která se tu hrává pravidelně před půlnocí.

Mládež v naší vsi se ji naučila před několika lety ke svěcení stříkačky a od té doby si na ní zakládala.

Panímámy chodily k muzikám na podívanou jenom k vůli ní. Vždyť to je také nějaká krása!

Marta se velmi těšila a sotva odešel v pozdních hodinách odpoledních Váša domů, již spěchala s poklidem a pobízela Toničku, aby mohly jít co nejdříve.

Měla pěkné růžové šaty a věděla, že jí sluší. Nebyly sice nové, ale přestité a maminka jí je doporučila, jen at' si je vezme, ty že jsou ze všech nejlepší.

Měla na nich černou ozdobu a tak byly hodně výrazné.

Vlasy nosila vkusně upravené; to výtečně dovedla ještě když chodila do mešťanky, učesala se jako dáma.

Což teprve teď, když jí to tatínek popřál, aby nosila trvalou a věnovala sobotu co sobotu slušný peníz na svou krásu.

A plet' měla jako samet, trochu přisvětlou a mohla se i pudrovat.

To vše už se dostalo na náš venkov, částečně k jeho prospěchu, částečně k jeho škodě.

A tak šla s Pepou k muzice — ale to již se také málo kde na venku říkalo — k muzice — do věnečku.

Slyšeli už zdaleka hráti hudbu a hlahol vycházel z hospody, až se to neslo daleko tichým večerem.

V sále bylo plno, děvčata byla vystrojena až radost se podívat, ale už i na této vesničce tomu rozuměla jak náleží.

Při plesích v masopustě tu měla všechna děvčata — i služky, které poklízely dobytek — dlouhé večerní šaty; teď tu nebyl žádný nevkus — měly šaty jen odpolední — méně nádherné, jak se slušelo k takové menší zábavě.

Martě to opravdu slušelo, tak posuzovaly všechny, které se dívaly,

když vešla a hned byla mezi kamarádkami.

Je pravda, tělem byla mezi nimi, ale očima jen mezi hochy. Hledala Vaška. Neviděla ho však doposud. Cožpak se zase opozdil?

Vítek tu byl mezi chasou a usmál se na ni hned, jak se očima sešli. Věděla, že ji hledal a že má oči jenom pro ni. Poněkud jí to dělalo dobře, ale více ho litovala.

Usmála se a kývla na něj hlavou. Zahráli a párky se stýkaly a již se vedly do kola. Vašek tu ještě nebyl.

Marta byla rozpačitá a mrzela se. Těšila se, že budou tančiti spolu první kousek. Také Vítek trochu váhal a nechal ostatní trochu se rozběhnout, potom teprve šel pro Martu.

Vzal ji k tanci a kroužili, že z toho měli oba požitek. Vítek byl výborným tanečníkem a s Martou mu to šlo ze všech děvčat nejlépe. Tančil s obzvláštním citem.

“Chtěl bych, abys tu byla sama a já taky sám!” povídal jí nadšeně i teskně.

“Proč?” divila se všechna roztržita.

“Tak — ty to neuhádneš? Aby sme tančili jenom spolu,” vysvětloval jí.

“Blázínku,” nesouhlasila s ním. “To bys tomu dal!” A v duchu si povídala: “To by tě brzy vomrzelo!”

Přetancovalo se již několik kousků, než uviděla Vášu. To již poprosila Pepu, aby se šel podívat do šenkovny, nebo tak někam, zdali tu není a proč sem nejde.

Pepa to svěřil Vítovi. “Neviděl’s Vaška, Marta se ho nemůže dočkat!”

Vítek se roztesklil, ale jako dobrý a oddaný přítel šel se po Vaškovi podívat.

Potkal ho v síni. Přišel právě a bavil se tam v hloučku přespolních děvčat.

Ta se styděla jíti dovnitř a okukovala venku. Hezký četník se líbil všem — byla ráda, že je škádlí a pobízí.

Jakmile uviděla Marta své potěšení, neměla oči a smysly pro nic jiného.

Čekala jen, až přijde a rozpomene se na ni.

Váša byl hezčí než jindy. Měl zase jiné tmavé šaty s dvouřadovým kabátem a manžetami na nohavicích. Všecka děvčata se o něho zajímala.

On se však držel stále ještě děvčat z Ouvalu, s nimiž se setkal v síni a vzal dokonce k tanci starostovu Boženku. Kroužil s ní sálem a zářil smíchem. Bavili se patrně velmi dobře.

Marta tančila také, ale nebavilo ji to ani dost málo. Dívala se jen po něm a snažila se ho upoutati očima a upozornit ho, že je tu a čeká na něho.

Jak by také nečekala — Bože — vždyť jí slíbil, že ztráví dnešní večer jen spolu. Je to beztak poslední; zítřka již musí Váša odejet do služby.

Váša se však na Martu nedíval a zajímala ho cele jeho tanečnice.

Točila se jako vítr a když bylo po tanci, udělala mu místo vedle své židle.

Vít stál ve výklenku okna, díval se na to všechno a zatínal zuby do rtů. Šel pro Martu a tančil s ní dva kousky za sebou.

Díval se na ni s účastí a viděl, že je ztrápená, že se jí nechce ani do řeči a že má chvílemi slzy v očích.

Nezačínal však ničeho a mluvil jen samé obyčejné věci. Jak mu byla vděčna! Dívala se na něho upřímněma a vděčnými očima.

Teprve, když šlo již na desátou hodinu, přišel usměvavý Váša, jako by jí tu teprve objevil.

“Jak se baviš, Martičko?” ptal se, když jí stiskl ruku a vzal ji k tanci. “Dobře. Jak vidím, ani si nevzpomeneš na nějakýho Vaška, vid’?”

Nemohla mu vůbec odpovědět a ani vydechnout. Bylo jí tak, že se to nedá ani popsat. Teprve po několika okamžicích pravila se špatně tajenou hořkostí:

“Myslíš, že sem jako ty?”

“Jak to, jako já? Či myslíš, že je mi to všechno vhod? Co mám dělat?”

Vždyť ta Záhořová se mě drží jako pijavka a nemůžu se jí zbavit."

Marta se snažila trochu si oddechnout a nutila se uvěřit mu, že to myslí vážně. Usmála se jedním koutkem a povídala:

"No vidíš, to já se dovedu zbavit každýho, dyž je mně nepohodlněj!"

"No, nechme toho," pohodil vesele hlavou, "hlavně, že sem u tebe." A tančil a bouřil, až se s Martou točil svět. Bože, Bože, jak ho měla ráda!

Několik překrásných kousků spolu protančili a byli samý smích. Potom Vášovi vzal kterýsi hoch Martu z kola. Jak byla na něho rozčilená! Byla by ho nejraději odbyla. Takového protivu!

Váša si z toho ovšem mnoho nedělal. Pohodil hlavou a šel s úsměvem o děvče dál.

Ted' to byla Smrčkova z Janovic. Hezké děvče a jeho právě tak chtivá jako Božka. Vskočila mu do náruče a držela ho kolem krku. K Martě se dostal zase Vít.

Smutně se na ni usmál a ptal se:

"Bavíš se dobře? To sem rád!"

"A ty?" otázala se poněkud unaveně.

"Já? — No — taky. Ale já ináč než ty. Já jen pozorováním."

"A co pozoruješ?"

"Tak všelicos." Řekl to významně.

A Marta se trochu začervenala. Umlčela ho přísným pohledem.

A potom neviděla Váška přes jeden — dva — tři kousky. Kde je? Zkoumavýma a žárlivýma očima přešla všechna děvčata. Jak je možno spočítat, které chybí?

Její neklid rostl stále víc a více, neboť neuměla ovládat své oči a svou tvář. Cítila, jak jí škubá v koutcích úst. Co si počne? Nu, přece se tu nedá na podiv ostatních do pláče? Ne, nesmí se státí směšnou!

Uviděla Vítovy oči, jak na ni spočívají, jak je s ní nespouští a bylo jí stále hůř. Baví se snad její bolestí a strachem? A kam šel Váša? Vy-

lákala ho ven ta bohatá Božena nebo Krista z Janovic?

A k dovršení všeho zahráli právě k besedě:

"Bratří, bratří,
bud'me jen veselí!
Bratří, bratří,
radujme se!"

Ano! Bud'me veselí a radujme se! Radujme se — ale —

Marta se bezradně rozhlížela plna úzkosti a bolu. Vždyť to přece ví, že se zadali. Kde je teď?

Přes sál se k ní šinul Vitek. Přišel nepozorovaně a dotknul se jejího ramene. "Chceš tančit besedu? Už se všichni zadávají."

"Já — já — už sem zadaná," zašeptala Marta, "s Vaškem, ale — nevím, kam se poděl. Pořáde mu nedají pokoj zdejší lidi — četníci a pan učitel — viděla sem ho prve —"

"S učitelem?" divně se zeptal Vít a malinko mu škublo v koutku úst.

"Ne — vlastně — jó, s panem učitelem — stáli v síni a —"

"Tak pod' tancovat se mnou. Bylo by škoda besedy," navrhl Vít a hleděl na ni s účastí a s prosbou.

Odmítla ho ráznými slovy. "Co si myslíš? Co pak by řek' Vašek? Urazil by se!"

"A ty se nemáš urazit, nejde-li tak dlouho? Ten má zvláštní způsoby!"

Marta byla již tak rozčilená, že si mnula ruce a trhala kapesníček.

Páry už se procházely sálem a sestavovaly se kolony. Oči Marty ulpěly na dveřích. Mládež se hemžila sem a tam, ale po Vášovi ani stopy.

"Pod' tančit," skoro prosebně vy-
zval ji Vít, "je škoda besedy!"

"Tak di — Bože — copak tě drží?" vyhrkla Marta, "di a — dej mi pokoj!"

"Bez tebe? Ani zdání. Rád bych tančil besedu s tebou!"

"Ne — já nepudu. Já počkám na Váška."

"Bude už pozdě. Přideš vo besedu."

"At!" — Martě bylo již do pláče. Nemohla se Vítovi do očí podívat a hleděla stále mimo něho.

"Tak já se pudu podívat a připomenout mu!" A Vít se zvedl a běžel ze sálu. Marta osaměla a v očích měla tmou. Musela se ovládati násilím, aby se nedala do pláče.

A již byly páry seřazeny, ještě kdosi sháněl kolonu a tanečníky; jeden cizí chlapec se přihnál: "Smím prosit?" a uklonil se Martě. Odřekla. Pohlédla na něho přímo nepřátelsky.

Pak již stály kolony, zahrála hudba a páry se proplétaly.

Bylo po první části a diváci vystupovali na lavice, aby viděli co nejlépe. Martě tlouklo srdce tak stisněně, jako by bylo v kleštích. Ještě nikdy neseďela při besedě.

Vít zatím běžel do šenkovny, na siň i na dvůr a podíval se před hospodu.

Pak se koukl i na pavlač, která se vinula v poschodí kolem bytu hospodského. Nato vklouzl do šatny — ach! Zde seděl Vašek s Máňou Chadimovou ze Smolíkova.

Kývl na něho.

"Pst! Vašku! Povídám — na slovíčko!"

A vyvolal ho ven.

"Nezdá se ti, že seš zadanej na besedu?" povídal mu a očima ho spaloval. Měřil ho od hlavy k patě.

"No — a co je? Už to bude?"

"Už to bude pryč! Marta sedí a čeká na tebe — a ty — ty!"

"Istě?" trochu se zalekl Vašek. "No, snad se nebude zlobit!" A zanechal děvče v šatně bez jediného slova omluvy a běžel s Vítem.

"Ty — Vašku — já bych tě — Dyby byla Marta chytrá, tak by si tě už ani nevšimla," zlobil se Vít.

"To máš to," zasmál se Váša. "Žádná ženská není tak chytrá, aby to udělala!"

"To je škoda!" ušklíbl se Vít. "ale vono to taky přijde!"

Vašek doběhl k Martě.

"Pro Boha, Martičko! Co sem to udělal! Já nemůžu za nic — to všechno Ferda Dolejšů. Pozval mne na víno! Zlobíš se?"

Všecko chrčil najednou. Jak by se mohla zlobit? Okamžitě mu odpustila, zvláště když ji vyzval, aby s nimi šla večeřet, až bude po besedě. Pak že si to vynahradí.

Marta seděla pak s nimi, pojídala řízek a byla zase št'astná...

Vždyť byli pospolu.

Když se dostal Vítěk ještě na jeden kousek k Martě, měl plně oči smutku, zatím co ona zářila.

"Co se ti stalo, Vítku?" ptala se ho vesele, "tváříš se nějak smutně."

Pohlédl na ní útrpně a povídal:

"To já ne pro sebe, nýbrž pro tebe sem takovej! Bože — Marto — jaký seš to děvče a jaký máš srdce, že dovedeš vodpouštět a jen vodpouštět? Nechci ti mluvit do ničeho, ale rád bych ti řekl, že si zaslouhuješ něco lepšího."

"Proč — co myslíš?" ptala se Marta, ale šlo jí to nějak neochotně přes rty. Rozuměla Vítovi dobře, ale tvářila se, jako by nechápala, oč se jedná.

"Ale nic," mávnul rukou. "to je těžký vysvětlovat ti něco. Já si tak myslím často a neska pořád, jaký má někerej kluk z pekla štěstí."

Marta se snažila tuto záležitost zamluvit. Proč by se měli o té věci šřití? Dnes ji zajímalo něco jiného. Dnes měla oči a uši jenom pro Váška. Byl tak roztomilý, že okamžitě zapomněla na všecko.

Když pak šli k ránu s Pepou domů, doprovázel je Váša až ke stavení tisknul Martě ruce a díval se jí významně do očí.

Nešel však ještě domů.

Čekala na něj příjemná procházka přírodou. Slíbila mu totiž Božena, že na něj počká, když ji doprovodí...

Nazítří již odjížděl a Marta po ten celý den nic nedělala. Maminka to chápala, vždyť bývala také mladá, proto zapráhla Tonču, odložily prádlo na zítřek a uklízela po těch svátcích sama.

Muži natahali plno šatů, naházeli je na věšák a nechali to tak a také bílé košile a sváteční boty se válely v nepořádku.

Maminka trochu hubovala, ale co jí zbývalo, když ti muži jsou již takoví! Musela to přenášet s místa na místo, vyčistit šaty a ukládat je do almary — košile vzít do prádla a vyčistit jim boty.

Marta jen čekala, až se přijde Váša rozloučiti a pekla nějaké cukroví, aby je měl na cestu.

Mužští vyjeli časně ráno do pole. Bylo třeba připravit půdu pro ječmen a připravit setí — nebylo tedy kdy na nějaké vyspávání.

“Až sem přijde Vašek, tak ho pozdravuj,” napomenul sestru Pepa. “A at’ dá vo sobě taky něco vedít!”

Váša opravdu přišel hned dopoledne rozloučiti se.

Seděl ve světnici, která voněla venkovním vzduchem a čerstvým topením; také vanilka na cukrované míse dodávala ovzduší příjemné aroma.

Marta měla zase jinou bluzičku a jiný účes. Seděla s Vaškem u stolu a hleděla mu krotce do očí. Její pohled mu vyjadřoval krajní oddanost.

Padal na ni také smutek, že se musí rozejít a kdo ví, kdy se zase uvidí.

Váša byl veselý jako včera a jako před tím, smál se a hovořil brzo s tetičkou a zase s babičkou — žertoval s Martou a teprve před polednem zvedl se k odchodu. Loučil se čtveřatě s babičkou a sliboval, že sem přijede v létě, tak at’ je tak čilá nebo ještě čilejší než teď’.

Marta se s ním nechtěla zde loučit a povídala, že ho odpoledne půjde kousek vyprovodit. Půjde humny na silnici a bude tam čekat.

Když odešel, dívala se maminka

chvilí za ním a pak zalichotila Martě:

“Je to kluk jako topol; to bys měla hezkého muže.”

“Maminko, ty pořád myslíš už doví kam,” vyhrkla Marta celá spletná a silně zamilovaná.

“Jenom, aby si moc na tej kráse nezakládal,” poznamenala maminka, “slejhala sem ještě za mlada, že je dycky šťastnější ta žena, kerá má míň hezkýho muže než je sama.”

“A — to já bych nechtěla!” namítla Marta bez předložení a bezděky vzpomněla na Víta, na němž nebylo nic zvláštního.

“No — vona ta krása nejni všechno!” přimísila se do řeči babička, která tékala po domě a měla stále nějakou práci. “Šak víš, děvenko, jakej byl dědoušek. Scházelo mu jedno voko a měl trošičku křivej nos, ale nebylo nad něj člověka hodnějšího.”

“No jo — babičko!” zasmála se Marta, “to byl dědeček — ale todle — eh —,” mávla rukou a pomyslela si: Což vám to budu povídat!

Jí se líbil jen a jenom Vašek. Říkala si, že je to pro život a pro smrt.

A odpoledne čekala s tlukoucím srdcem za zahradami, kde ústila záhumenní cesta do silnice. Skřivan jí zpíval nad hlavou a voňavý větřík letěl přes pole a roznášel dech zapařené prsti.

Jaro.

Marta je cítila ve svém vlastním srdci a ve všech útrobách.

Půjde-li Váša sám? Marta ho tak milovala, že toužila promluvit s ním beze svědků.

Škoda! Vašek nešel sám. Vyprovázela ho Toník, mladší jeho bratr. Nesl mu těžký kufr. Marta byla velmi zklamána, ale Vašek to nepozoroval.

Povídal všecko možné a dával najevo, že se také již těší na svůj domov ve světě.

Martě to bylo líto. Tak jí připa-

dalo, že Váša necítí ani zpola tihu loučení jako ona.

Cesta na dráhu byla dosti daleká a oba hoši chváťali. Šli ostře krok co krok a Marta s nimi, co jí stačil dech. Vášovi ani nenapadlo, že by byla unavena. Díval se na hodinky a upozornil, že mají nejvyšší čas.

Než na nádraží došli, byla Marta úplně zchvácená a zpocená — sotva popadala dechu.

Váša ji nechal státi, šel si koupit lístek, bavil se chvíli s přednostou a teprve, když se dost nasmáli a pověděli, co chtěli, vrátil se k Martě.

"Ty ses nák ušla," smál se jí. "Jen boříš."

"To nevaď," mávla rukou.

"Mělas bejt raději doma."

"A — chtěla sem tě vyprovodit."

"To je zbytečný!"

"Pro tebe? Nebylo by hezký, abych nešla s tebou, dyž jedeš pryč."

"Ale, dyť já zase přijedu."

"Ale kdy?" — smutek sedal Martě do očí.

"V létě — nebo na vánoce. Nevím ještě, jak nám dají dovolenou."

"Budeš mně psát?" ptala se nasměle.

"Psát? No — někdy! Víš, to je moje slabá stránka! Já ti nerad píšu —"

"Aspoň někdy. Stejská se mi po tobě. Vášo a někdy mám strach, nestalo-li se ti neštěstí! Máš takovou těžkou službu —"

"Hlouposti! Co by se mi stalo? Vostatně to máš jedno, at' se bojíš nebo ne."

V tom příjížděl vlak. Hřměl v sevřené stráni — potom zmizel na okamžik i se svým lomozem v lese, aby se vyřítíl v nejbližším okamžiku v samé stanici.

Nebylo času na dlouhé loučení.

Vlak tu stál pouze pět minut. Za tu chvilku si dal Váša kufr do vozu, pak se vrátil, rozloučil se s Toníkem a potřásl silně Martě rukou.

"Tak s Bohem, děvče — a buď mi věrná! — Ne, abys si tu namluvila

některýho hochá!" smál se při těch slovech a čtveračivě ji pohrozil.

Marta byla v slzách. Nemohla mu ani odpovědět a jen kroutila hlavou. Její slzavý pohled byl plný sladké výčitky: "Jak si můžeš pomyslit něco takového?"

Políbil ji letmo na tvář a pak zmizel ve vlaku a již jeli.

Marta kvapila při voze v naději, že ho ještě spatří, ale neviděla pro slzy, zdali ještě vyhlédli.

V malé chvíli zmizel vlak v zátočině a hučel stále méně a méně.

Váša odjel.

Nějak unaveně a mdle vracela se Marta k domovu.

Alespoň kdyby jí byl slíbil, že bude brzy tak situován, aby se mohl vzít! Kdyby byl mluvil alespoň o té záležitosti!

A musela se unavovat cestou s Toníkem, který mluvil, jak mu velel jeho čtrnáctiletý rozum.

V práci nebylo pokdy počítat dny a týdny, jež minuly od Vášova odjezdu.

Hnedle tu bylo Nanebevstoupení Páně a svatodušní svátky — podletí zavonělo konvalinkami a bílými narcisy a již bylo před Božím Tělem a luka se pestřila jako nejnádhernější koberce.

Hnedle tu byla práce na lukách a sena stála v kupkách.

Teprve tehdy dostala Marta lístek od Váši. Bylo jí líto, že nepíše a maminka tu a tam, když při té práci vzpomněla, vždycky se vadila:

"To ti nemůže poslat psaní? Já bych mu pověděla, bejt na tvém místě!"

Martu to trápilo a tajně, velmi tajně, také si poplakala. Ba jednou se s ní setkal zase Vít — ostatně se s ní setkával velmi často — a zeptal se jenom jako mimochodem:

"Píše ti Vášek?"

Marta se trochu začervenovala a zalhala si: "No."

“Často?”

“No — dost!”

“A jak se mu líbí na novém místě?”

“Na jakým novém místě?” podřekla se Marta a zrudla.

“No — to ti nepíše moc často, dyž nevíš, že je přeloženej, už je to asi šest neděl, co mi to povídal jejích Tonda.”

Marta zrudla ještě více. “Já — já — nedívala se sem na razítko. Copak myslíš, že se mám kdy starat vo všecky možný hlouposti?”

Vít se usmál, neříkal tak ani tak a když uviděl smutek v jejích očích, podíval se na ni soucitně a stisknul jí ruku.

Marta se nemohla na něho ani podívat. Tak jí bylo před ním nějak — chtěla se na něj mrzet — ale nemohla. Kdyby na všecky, na Víta ne.

Když přišel ten lístek, zazářila štěstím. Sice nebylo na něm mnoho napsáno, ale stačilo to, aby se rozradovala.

Spěchala za maminkou i za babičkou, ukázala jej Pepovi a toužila, kdyby jej uviděl také Vít.

Dala si jej do kabelky a nosila jej všude s sebou, aby jej viděl, až se to povede a otevře její kabelku.

O máji byla tančit a tu byla opravdu vděčna Vítovi. Nějak ji dojal, když ji neopouštěl ani na okamžik. Šli-li pro ni jiní, stál u dveří a sledoval ji, jak tančí a když se k ní ostatní neměli, tančil s ní sám.

Marta nebyla příliš oblíbena mezi mužskou mládeží; hoši jí vyčítali, že je nějaká pyšná, chladná a nafoukaná. Tu a tam se na ni mrzeli a dávali jí najevo, že s ní nemusejí tančit, když se na ně nepřívětivě tváří.

Vít ji však neopouštěl a měl oči jenom pro ni. Také ve všední dny ji vyhledával a večer ji provázel na procházce, zachtělo-li se jí jít ven.

V neděli se k ní přidal cestou do kostela a ptal se jí pokaždé, co bude dělat odpoledne.

Někdy chtěla jen vzpomínat a sedala sama na zahradě.

Vydržela to tak po mnohé neděle, ale pak už se jí nedostávalo látky ke vzpomínkám.

Nebylo nic nového. Vašek — jako by padl do vody.

Co přikládat na posvátný plamen její lásky, nebylo-li odnikud dodáváno voňavé kadidlo?

Tu se jí pak zachtělo Vítovy společnosti. Jít s ním a povídat — vždyť není možno žít jenom vzpomínkám, je-li děvčeti dvacet let.

Tak tu a tam přijala radostně. Šli s ní — —

Po obdržení lístku měla celou neděli důležitou práci. Psala psaní Vaškovi. Její hrdost a dobrý mrav protestovaly sice co nejnaléhavěji, že se nesluší odpovídati dopisem, psal-li hoch jen lístek, ale milujeme-li celým srdcem a celou duší, pak nám na etiketě nezáleží.

Marta věnovala dopisu celé nedělní odpoledne a odbyla Víta chladným slovem, že dnes má velmi nutnou práci.

Co všecko napsala Marta Vášovi! Ve škole měla ze slohu vždy jednotku a tak dovedla napsat i krásné psaní.

Vzpomínala v něm na letošní krásné velikonoce, na tanec a posezení u večere a na Vášovy drahé návštěvy.

To všecko přiozdobila krásnými slovy a pozlatila vroucí láskou, jež dýchala z každého řádku.

Byla přesvědčena že jí odepíše o bratem a že se rozpovídá také o svých dojmech a o svých citech.

Jak se těšila na takový projev! Jiště se vyjádří a od této chvíle budou již na sebe pohlížeti jako dva lidé, patřící k sobě.

Čekala pak denně na odpověď, ale ta nepřicházela. Byly již žně a plno práce. Maminka ji trochu popoháněla, protože bylo opravdu mnoho spěchu a tak nemohla dávat pozor

na listonoše a byla na poli celá nešťastná, že neví, neleží-li již doma drahé psaní na stole.

To bylo vždy její první starostí když přiběhla bez dechu domů.

Babička, která v ty pilné dny zůstávala sama doma, strkala pravidelně došlou poštu za zrcadlo a tam trůnily všechny došlé dopisy.

Bohužel, dlouho a dlouho jí nepřicházel ani lísteček.

Byla již velmi netrpělivá a v ústraní plakala když stále nic nepřicházelo.

Vít se jí nezmiňoval o ničem, ale jako by četl její myšlenky, věděl všechno.

Jednou zastavil listonoše, vstřel mu do ruky pětikorunu a zeptal se ho: "Nosíte hodně psaní Martičce Párovcové?"

Listonoš stiskl peníz. Za pětikorunu dovedl zradit i úřední tajemství.

"No — ba ne." — povídal trochu se rozmýšleje. "To už je doví kdy, co dostala lístek. Nepíše ji žádný."

Vít pokýval. Měl z toho v prvním okamžiku radost a uspokojení, potom však soustrast, která byla lepší prvního pocitu. Ubohá Marta!

Je tak věrná nenáviděnému Vaškovi a on není jí vůbec.

Ve Vítovi se bouřila krev když si uvědomil jaké je to děvče. Jediná ve vsi — v celém okolí — ba pro Víta jediná na celém světě!

A předsevzal si, že bude o ni bojovat. Nic a nic ho neodvrátí a neodstraší.

U Burianů neměli maminku. Zemřela jim před třemi roky a od té doby hospodařila sestra Anda. Byla nejstarší z chlapců a tím vším pomalu proměškávala své vdávání a všechny vlastní zájmy.

Někdy na to žehrala a říkala, že to už nebude dělat a že se také chce vdát — at' se Vítek ožení.

Někdy na něj nemluvila nebo bručela a když viděla, jak se pachtí již několik let marně za Martou, nadá-

vala mu někdy hlupáků a radila mu, aby nechal nafoukanou holku a ohlížel se po jiné.

Z toho, když byla v lepší náladě a uvědomovala si, že má vlastně oba hochy, své bratry, ráda a že by si přála, aby alespoň oni byli v lásce šťastni, když ji to minulo, zajímala se o lásku Vítovu.

"No — ještě nemáš žádný úspěch? Eště nechodí s tebou Martička?" Dotazovala se. A někdy mu poradila: "Jenom se ty nevzdávej a neustupuj. Vona musí konečně na to přijít, že ji máš rád a že seš pořádný hoch."

Vítek byl opravdu pořádný, to mu nikdo nemohl upřít. Ani jediné špatné slovo nemohl nikdo proti němu říci. Nikdo ho neviděl opilého a chlapci se mu časem smáli, že je zachovalý jako Josef Egypťský.

Tu radu své sestry si vzal k srdci a jednal podle ní. Čekal trpělivě až se Marta k jeho lásce obrátí svou přívětivou tváří a uzná, že se nenajde lehce tako upřímné srdce jako je jeho.

Ostatní chlapci ze vsi sice také usilovali o Martu, ale byli na ni rozestřízeni pro její nepřístupnost. Všeli jak hubovali a konečně řekl jednou Venca Václavík Vítovi: "Já se ti divím, že lezeš pořáde za tou Martou. Vona myslí jenom na Vašku Burešovýho a ty se jí vtíráš."

"Kdo ti to řek', že myslí jenom na Vaška?" utrl se Vít, jehož taková poznámka přirozeně pokořovala.

"Každej to říká. Sama Burešová se s tím chlubila ženskej u mlíčníka, že je Martička do jejích Vaška celá pryč a že von si ani nezaslouží tolik lásky, kolik mu ji na jevo dává."

To byly bodavé šípy, které bodaly Víta do duše, ale přes to na ničem nedal. Vepsal si za uši slova písma svatého: Kdo setrvá bude spasen.

V létě se pro práci s Martou nestýkal. Ve všední den bylo stále co dělat a v neděli byli oba udrzeni. Když se přesvědčil, že sedí Marta na zahradě a čte, nebo něco háčkuje, nebo že šla s kamarádkami na borůvky,

tak si lehl na zahradu a také spal nebo četl.

Jedině když mu dala na jevo, že by chtěla jít s ním, běžel jako jelen a pak se snažil chovat se co nejmírněji a dávat jí na jevo co nejvíce své oddanosti.

Když poznal, že to nesnáší, aby ji bral za ruku nebo mluvil o lásce, tedy to nedělal a bavil ji jak uměl a držel se od ní v uctivé vzdálenosti.

Jen někdy, jen docela z daleka zatřákal a zavadil, ale vždy hned ucouvl a šel zpět, poznal-li pouze na stínu jejího oka, že jí to není vhod.

Pak přišel podzim a brzy byla práce v hospodářství u konce. Brambory se sklídily toho roku za sucha a tudíž rychle a otavy byly dávno na patrech a sennících a také řepa se dostávala pohodlně pod kolníky a do sklepů.

Podzim byl krásný a slunný a všude po mezích i na pokosených lukách kvetl modrý ležec.

Súché listí bylo poháněno větrem a pádilo před ním všude, kde byly stromy při silnici nebo na zahradách.

Pod nohama to chrástilo a vonělo zvláštním pachem stuchliny a zmaru. Z lesů to táhlo plísni a z rybníků trpkem.

A to bylo v kraji posvícení. Ve všech vsích — tu bývalo císařské, tam Havelské a ještě jinde Martinské.

V neděli odpoledne a v pondělí ráno, nebo dokonce až v úterý bylo viděti hloučky muzikantů. Někteří šli pěšky, jiní táhli nástroje autobusem, v neděli byli čisti, svátečně oblečení a strízlívi — v pondělí — či dokonce v úterý, byli uválení, pomačkaní a po opici ještě nevyspalí.

Vítek pozval Martu a nabídl jí to tiše, skoro nesměle a bojácně, aby šla s ním do Janovic na posvícení. "Mám tam kmotřičku a večír k muzice."

Odbýla ho jednou větou: "Copak si myslíš?"

"Já vím," spěchal s ujištěním, "tobě se zdá, že se to nehodí, ale —"

"K muzice přes pole — ještě k tomu k tvej kmotřičce, aby řekli, že sis přived' holku!" hněvám se.

"Holku? — Marto, to ví přece každy, že spolu chodíme jenom tak. Kmotra vostatně — mně šikuje svou neteř."

"Neteř?" zavětrila Marta a nesměla si to ani uvědomit, že se jí to nějak dotklo. Nešlo jí to nikdy na rozum, že se také Vít ožení a že už nebudou spolu kamarádít.

Vít se usmál a honem si pospíšil: "No ba — jenže, toť víš — věříš tomu, že by to bylo kmotře něco platný?"

Toho dne už nemluvíli o tom posvícení až zase za pár dnů.

"Však bys nemusela se mnou í sama. Moh' by Pepa í s námi. Taky by se tam bavil. V Janovicích sou náhodou hezký holky."

Radili se o tom ještě a pak se obrátili na Pepu. Ten si dal říci a tak se vydali do Janovic.

Den byl krásný — již hodně podzimní — ale stále ještě krásný. Nebe bylo vysoké a tak modré, že se nedalo k ničemu přirovnat. Nebylo na něm jediné chmůry. Lesy byly jako stále ještě posety houbami.

Když naši mladí lidé šli silnicí kolem mlází, vyprávěli si, že je to k neuvěření, jak již postoupil čas. Kdyby tu zpívali ptáčci, tak by věřili, že je teprve jaro. V podrostu však bylo ticho a neozýval se v něm žádný život.

Janovice byly s druhé strany pod lesem a měly nějaký posvícenský vzhled. Stěny domů se bělaly v odpoledním slunci a z komínů se kouřilo.

V hospodě už hrála hudba, jejíž zvuky se linuly až do lesa a daleko po okolí.

Naši mladí lidé zapadli pak do hospody, odkud Vítek odběhl jenom na chvilku navštívit kmotru.

Byla neobyčejně tlustá a přivítala ho obejmutím svých tlustých a lesk-

noucích se rukou. Vtiskla mu dva mastné polibky a zvala ho na kávu.

Děkoval a vysvětloval, že chvátá, že nemůže. Není tu sám. Jsou tu jeho kamarádi — Pepík Párovcův a Martička.

“Ale — to je ta, co se ti tolik líbí? Co pro ni nechceš Mařenku Kolárovu? A už s ní chodíš? Přiveď i sem. Dáme ji taky buchty a kafe.”

“Já myslím, že nepude — že nebude chtít. Ale dyby přišla kmotřičko, neříkejte ji nic. Prosim vás — my sme se eště nedomluvili.”

Hleděl na ni prosebně a skoro ho to mrzelo, že se o tom zmínil. Kmotra však nedala na jinou a kmotr také o to usiloval, aby šel Vašek pro hosty, že on se dobře zná se starým Párovcem, neboť měl od něj kdysi zhandlované žito a moc dobře se mu povedlo.

Kmotra vzala konečně plínu a šla s Vítem do hospody a pustila se hned do zvaní Párovcůvých.

Měla vysoký jakoby nakřaplý hlas a tím zvala Martu i Pepíka: “A to by tak hrálo, Martičko. A to by bylo krásný, Pepku, nezajít k nám vo posvícení na kafe! Máme buchty plný tři sláminky — jaký chcete — makový, tvarohový a povidlový a taky s šimlíkem a drobáním — jen pojte a pojte! Náš tatík má moc rád hosty a hněval by se, dybych vás nepřivedla.”

Byla v jednom smíchu a plná křiku. Mastný obličej se jí svítil jako zrcadlo.

Nebylo vyhnutí, ačkoliv se oba Párovci bránili seč mohli. Museli se sebrat a jít. Marta si utajeně vzdychla, ale Pepa jedl rád koláče a proto šel s celou ochotností.

Seděl pak u kmotrů a popíjeli kávu z velikých porculánových kafáků, na nichž byli vymalováni podivní ptáci a kytky, které rostou asi někde na měsíci.

Kmotr byl rád, že vidí Párovceva syna a rozpovídal se o žitě, které si kdysi z jeho otcem “zhandloval” a

vzal konečně Pepu a vedl ho do stáje, aby se podíval na jeho hřibata.

Mladý Párovec měl rád koně jako pravý selský syn a zajímal se o ně upřímně.

Kmotra běhala sem a tam a Marta osaměla s Vítem u stolu. Vzdychala již nad kávu, neboť kafák byl neobyčejně veliký — ale věděla, že se to nesmí nechat, aby se Vítova kmotřička neurazila.

Povídali si a byli ve velmi dobré náladě. Marta se přistihla při tom, že zapominá na svůj stesk, který ji celé léto trápil a svíral.

Bylo jí tu tak útulno a oddané oči Vítovy ji obcházely s láskou a obdivem, který tajil s pranepatrným výsledkem.

Teprve po dlouhé chvíli vraceli se do hospody a kmotra je vyprovázela.

“To je holka, Vítku, jako květ.” pošeptala svému kmotřenci. “Drž se i a koukej si i nák zajistit! U Párovců sou peníze!”

V hospodě se pak mladí bavili neobyčejně dobře. Pepovi se tu líbila děvčata, zvláště Milka Lándourkova a tak si nevsímal ani Marty ani Víta. A ti nepotřebovali nikoho, tančili jen spolu.

Seděli také v postranní světničce — pili víno a povídali si. Marta měla velký dar, uměla hovořit plynne a měla stále o čem.

A dnes byla v neobyčejně dobré náladě. Vítek mohl na ní nechat oči, ba byl dokonce štásten a hluboko v jeho nitru se začínala zelenati větvička pučící naděje.

Pro Martu chodili také cizí chlapci, ale Marta o ně nestála. Dávala košem všem a povídala čtveračivě Vítovi:

“Přišla sem s tebou, proto také budu tancovat jen s tebou! Leda, že bys ty chtěl chodit pro zdejší děvčata?”

Pohlédl na ni výmluvně. Nebyl zvláště hezký, ale měl zvláštní oči.

“Ty víš, Marto, že není pro mně děvčete mimo tebe. Já vím —” ry-

chle dodal, "že to nechceš poslouchat a že se hněváš začnu-li takovou, ale dyž sme na těch místech, musím ti to připomenout. Ty všechny co sou tu i co sou u nás v celým vùkolí, ba na celým světě, bych dal za jedno dobrý slovo a za kousek naděje vod tebe. Ale ne — nezlob se a neříkej nic — já už mlčím a čekám."

Pohlédl na ni oddaně, ale nedovolil si ani vzít ji za ruku.

Marta mlčela a dívala se na své prsty na stole. Usmála se trochu soucítěně a pak řekla se sklopenýma očima:

"Já vím, že seš mně nejlepším přítelem, ale já si tě ani nezasluhuju. Na mou duši — ty seš — charakter!"

Vít se octnul přímo v nebi.

Znovu se na ní podíval oddanýma očima a povídal: "Spolíhej na mě. Marto. Dyby tě všici zklamali — já tě nezklamu nikdy."

Více již neříkal, jenom s ní tančil a když se rozhodla, že půjdou domů, ochotně vyhledal Pepíka.

Ač byl den přímo letní, byla noc chladná, vítr se kdesi zvedl a fičel jako prašivý a rval Martě šaty i vlasy, div ji nezadávil.

Oba hoši ji vedli pod paži a byli rádi když uviděli rodnou vesničku.

Po janovském posvícení byla Marta velmi roztržitá a nesvá. Ted' bylo v domácnosti volněji a tak seděla u šití nebo vyšívání a mohla se oddávat myšlenkám, na něž neměla v létě času.

Všelicos ji napadalo a leželo pak v hlavě. A všelicos také napověděla babičce když byli samy. Měla k ní někdy větší důvěru než k mamince.

Babičky mívají svou životní moudrost a jsou již se životem úplně vyrovnané a ničeho nežadají od své budoucnosti. Přijímají vše tak, jak to jde.

"Ten Vít Buriánů je hodnej kluk, babičko; já bych mu přála, aby byl

hodně št'astnej a aby našel náky hodný a bohatý děvče."

"No — tak si ho vem sama," navrhla babička a hned to rozváděla:

"Je nejstarší syn, může dostat doma místo a Buriánovi jsou hodný lidi. Jeho maminka, to byla dobračka k pohledání. Asitě je ten chlapec po ní."

Marta neříkala nikdy ani to ani ono. Dříve se ohrazovala proti nějakému namlouvání ráznými slovy:

"Copak nevíte, babičko, že čekám na Vaška? Nemohla bych mu to udělat!"

Ted' mlčela a po tom posvícení pravila zamyšleně:

"Jo — babičko — to je těžký —" a dodala po chvíli: "Konečně, to já ještě nevím co udělám!"

Až se zalekla sama svých vlastních slov. Takovou možnost ještě nepřipustila ani svému nejhlubšímu nitru, natož aby ji vyslovila hlasitě. Ale viděla stále a to dlouhou dobu i ve snu — Vítovy oddané a výmluvné oči.

Ted' vzpomněla na Vášu a tak ji bodlo v srdci, jako by si tam vrazila nůž.

Možná, že na ni vzpomíná, že ji má na paměti, že s ní počítá a že ji vroucně miluje — a ona — myslí na jiného — —?

Střízlivý rozum však se tomu bránil a dokazoval jí, že by psal, kdyby vzpomínal...

Proč nepíše?

To byla zase jiná bolest a Marta si vymýšlela po celinké léto omluvy a důvody, proč jí asi nemůže psát. Má přece takovou zodpovědnou a těžkou službu...

Tak byla nějak rozvrácená a říkala si, že je nešťastná, ale při tom ji tajně hrála vzpomínka na Vítovu odanost a výmluvné oči.

A jako schválně a jakousi divnou shodou náhod přišlo asi ve středu po tom posvícení psaní od Vaška.

Až se Martě zatajil dech — všecka krev se jí hnala do hlavy a k srdci

jakási mátoha. Už je nečekala a na-
jednou je tu?

Popadla jej a utekla do sedničky,
kde spávala. Sedla si na okno vedle
své vyrostlé košaté myrty a otvírala
dopis roztřesenýma rukama.

“Vod Vaška — vod Vaška!” ří-
kala si blaženě. V té chvíli okamži-
tě zapomněla na Víta, na jeho oči a
na janovské posvícení. . .

Bude-li psaní hodně dlouhé, bude-
li tam celé vroucí vyznání lásky a
bude-li tam dokonce i zmínka o svat-
bě. . .

Psaní bylo otevřené a rozložené.

“Milá Martičko! Odpust’, že jsem
Ti neodepsal na Tvé milé a tak zají-
mavé psaní.

Obdivuji Tě, co Ty všechno dovedeš
a zastaneš napsat. Čtyři plné strán-
ky a jak hustě napsané. To bych
nedokázal ani za nic.

Mám jiné starosti a mnoho práce.
Odpovím Ti na všechno až přijedu na
vánoce. Letní dovolenou jsem ne-
dostal, ale o vánocích si to vynahra-
dím.

“Líbá Tě Tvůj Vašek.”

Zklamání.

Marta seděla nad psaním a pode-
přela si hlavu. Což má opravdu Va-
šek tolik práce, že nemá ani chvíli
kdy, aby jí pár řádků napsal? Po-
chybnost se jí zakousla do srdce. . .

Do večera se však upokojila. Sna-
žila se uvěřit, že opravdu nemá kdy
a že vzpomíná. Nu, vánoce jsou ne-
daleko — snad se ho dočká.

Je to už asi jeho povaha, říkala si,
a neumí napsat pořádné psaní! Až
přijede, však se mu Marta vysměje.

Současně dostali psaní také u Bu-
rešů. Vašek jim vytýkal:

“Co stále máte? Říkal jsem Vám
o velikonocích, abyste se mi nepletli
do těch záležitostí. Však se Marta
nerozhněvá, znám ji dobře a vím, že
mi odpustí všechno. Abyste měli duši
v teple, tak jí píš. Víte, že jsem na
psaní lenoch a píš nerad i Vám. Co
mám ze psaní? Tady je děvčat, kte-
rá se na mne jen lípnou — a z toho

mám víc. Až se vybouřím, tak příj-
du a Marta si mne vezme ráda a bu-
de mně dobrou ženou. Říká se ostat-
ně, maminko, že nejlepší manžel je
z muže, který má hodně pestroutu mi-
nulost!”

Panímáma Burešová se nad tímto
psaním mnoho nepozastavila. Ne-
chápal ve své prostotě zcela jeho
smysl. Zalekla se jen trochu a po-
vídala: “Tak jen aby si ten Váša ně-
co nepropás’. Na takovou holku dou-
ženiš jak vosy.”

Bureš se však zamrzl a usuzoval:
“Jo — jo, Vaška dostal do drápů svět
a ten ho předělal. Slyšeli jsme kdy
doma takové názory? Já sem se že-
nil ve čtyřiaadvaceti a tak sem taky
nebyl moc vybouřenej! Ale za to
sme měli zdravý děti a žili sme v
bázní Boží. Vona by Marta neměla
rozum, aby na něj čekala až bude s
tím bouřením hotov. Veme si inýho
a Váša bude odbyt!”

Burešové to také pokoje nedalo,
ale neodvažovala se již v tom smyslu
synovi psáti. Za jedno měla těžkou
ruku a pak věděla, že to stejně nemá
žádného účinku. Vzdychna si nad
tím a mlčela.

Tatík se domníval, že něco zachrá-
ní když se do toho vloží sám.

Proto si cestou z kostela počkal na
Párovce a začal o dětech a že jako
přijede Vašek na svátky a že se to
asi na sebe těší.

Párovec nebyl do ničeho zasvěcený
a tak přikyvoval a ptal se, jaký má
Váša postup a jakou službu a koneč-
ně požádal, jen aby k nim Váša o
svátcích hodně brzy přišel, hned jak
přijede. . .

Marta zatím uvažovala, co by dala
Vášovi k Ježíšku. Ať již to bylo jak
bylo, měla ho ráda a chtěla mu to dá-
ti na jevo. Možné, že jí také přiveze
nějaký dárek a ne-li, také to nevdá.

Uplete mu krásný vlněný svetr, aby
jej měl do služby a aby si na ni vzpo-
mínal až ho bude hrát v mrazivé no-
ci.

Svěřila se s tím babičce i mamin-

ce, koupila olivově zelenou vlnu, našla si pěkný vzoreček a pletla tak horlivě, že nešla po několik neděl s Vítem ven.

Když se jí ptal, co dělá, vysvětlovala mu tajemně, že jsou přede dveřmi vánoce a tu že je plno práce. Je přece nutno strojiti něco k Ježíšku.

"Vaškovi, vid'?" zeptal se a tajně povzdechl.

Prisvědčovala. Nemohla ho přelhávat.

Přijal to na oko klidně a již ji nezval, aby šla. Ležel doma a četl.

Vyčkával — — —

Advent se již chýlil ke konci a předvánoční poesie spěchala ke svému vyvrcholení.

Adventní písně ozývaly se na vesnické kruchtě a v lodi malého kostelíka jako v katedrálách sídelních měst. Ženské se balily do plen a děti se radovaly z rozsvícených svíček, protože v naší vesničce ještě neměli v kostele zavedenou elektriku.

Marta nosila do kostela svíčku červenou a starý kancionál. Chodila denně s babičkou na roráty a těšila se na svátky jako nikdy před tím. Starala se jen o dvě věci: aby dodělala včas svetr pro Vaška a aby se dověděla, kdy přijede.

Maminka měla v poslední dny mnoho starostí s vánočkami a babička byla celá ustaraná, jak to všechno zařídit, aby pekla dobře pec a aby "calty" kynuly.

Po svém zvyku stále opravovala panímámu i Martu a říkala, že teď už nejsou lidé tak šikovní, jako bývali za její mladosti — tehdy že se to dělalo tak a tak, kdežto teď to dělají docela jinak.

Párovec se zase staral, aby sehnal včas ryby; měl je v sádce a ta byla notně zamrzlá. Udeřily před vánočními svátky prudké mrazy a ty způsobily všelijakou svízel.

Marta dodělala svetr a schovala jej úzkostlivě, aby ho neviděl ani tatínek

ani Pepa — mohli by se domnívat, že je pro ně a bylo by zbytečného vysvětlování.

A pak už přišly svátky — svátky ze všech nejkrásnější — svátky plné poesie a radosti.

Panímáma Párovcová litovala, že už nejsou děti malé. Usuzovala, že teď již není ta radost taková jako tenkrát. Pantáta se jí smál, že je také stále jako děčko. Potrpí si i na takové hlouposti, jako je stromeček. Marta si ho ještě strojila a maminka jí dala peníze, aby jej mohla ozdobit.

A potom měla Marta plno běhání a čekání, až půjde Váša od vlaku. Poběží mu naproti, aby byla první, jež ho přivítá.

Burešovi jeli pro něho saněmi. Rolničky cinkaly jako stříbrné a Martě hrály ve sluch nebeskou hudbou.

Dívala se na hodiny a počítala, kdy asi pojedou zpět.

Maminka pozorovala její rozpaky a těšení a měla s ní strpení, že jí nejde práce od ruky. Co — konečně — myslila si — však tu hospodářskou práci stejně nebude potřebovat, vezme-li si strážmistra. At' si tedy pohoví a dělá dle svého.

Pošeptala to babičce: "I — čeká Vášu. Je celá poblázněná. Musíme i nechat."

"A to mu ani nejela naproti?" divila se babička. "Božínku — já nevím — ty mladý lidi jsou neska nesyť a nevařený. To já, dyž se měl vrátit dědeček z vandru, letěla sem mu kolik hodin cesty naproti."

Konečně zaslechla Marta rolničky a vyběhla před vrata; byla jen tak na lehkou a ostrý vítr ji ošlehl jako žhavý bič.

Burešovi koně jeli jako šílení. Vlákla na nich hřívá, postroje ověšené rolničkami cinkaly a chřestily, až radost poslouchat.

Vašek seděl v kočichu a v pokrývkách a skoro ho nebylo ani vidět.

Marta zvedla ruku, aby mu zakývala na přivítanou, ale on se kolem jenom kmítl a už byl pryč. Již mu

viděla jenom záda a postavený límec kožichu.

Mrzutě se obrátila do stavení. Což nemohl ten Lojza zmírnit poněkud klus koní a nemohl se Vašek ohlédnouti do Párovcových vrat?

To si mohl přece myslet, že na něj Marta čeká venku nebo alespoň u okna! Věru — divný je to potentát!

A nějaká únava padla Martě do nohou a sedla jí mezi lopatky.

Všecko jí vždy zklamalo — ještě, aby mu byl malý svetr, který dělala s takovou radostí a láskou! V prvním okamžiku ji přepadla taková hořkost, že by se nejraději rozplakala, ale včas jí to zase přešlo.

Ve své lásce okamžitě mu odpustila.

Nu — je to už taková povaha — a pak — nenadál se toho, že ona tu bude civět! Je beztak celý zkřehlý a umrzlý — není tedy divu, že se nedíval ani sem ani tam. Však sem přijde — jistě přijde, jen co se doma rozmrazí.

Odpoledne si připravila svetr. Byl krásný a měl velkou cenu. Povedl se jí až jedna radost! Zabalila jej do hedvábného papíru a dala k němu větvičku chvoje a převázala jej růžovou stužkou. Co tomu asi řekne? Ten se zarádaje! Kdyby jí tak něco přivezl! Prstýnek — nebo křížek se řetízem — ale křížek ne — to se říká, že se mu daruje neštěstí. Raději srdíčko nebo matičku!

Práce byly plné ruce a nebylo času na dlouhé úvahy. Marta se dívala jenom na hodiny a čekala, kdy přijde Vašek. Ty utíkaly a po Vaškovi nebylo ani pohádky.

Asi ve čtyři hodiny, kdy se začalo stmívat, nevydržela to Marta už déle a poslala pasáčka s balíčkem a se vzkázáním:

“Di k Burešovům, ptej se po panu strážmistroví a řekni mu, že mu podle posílám a že mu zkazuju, aby sem přišel.”

Srdce jí bušilo jako zvon, když to posílala a zase šla po práci.

V samý večer se někdo dostavil. Vašek?

Martě se až zatajil dech...

Nebyl to Vašek, nýbrž Vít. Slyšela ho, jak se domlouvá na síni s tatiněm. Vypůjčoval si francouzský klíč k přitažení nějakých šroubů.

Párovec mu jej šel ochotně hledat, ale dal se při tom do smíchu:

“Prosím tě, Víte, snad nebudeš vo svátcích mlátit?”

“Ale ne —” Vítek usmál se též. “kdepak! Chci přitáhnout šrouby na řezače. Dyž sem řezal, nák to chrašlo a tak, abychme to měli hned po svátcích v pořádku.”

“Tak di do sednice, já ti to hnedka přinesu —”

To bylo Vítovi vhod, protože vklouzl za Martou a již stál nad její prací.

Dostrojovala stromeček a usmála se na něho jaksí smutně. Sama nevěděla, proč ji bere najednou tesknouta.

Bylo jí až úzko, když mu pohlédla do výmluvných očí.

“Martičko, nebudeš se na mne zlobit, dyž ti dám něco k Ježíšku?” tápal se Vít beze všeho úvodu a když viděl, jak se zalekla, usmál se a chladně ji položil ruku na rameno.

“Ne, ne, prosím tě, nemysli si, že to má bejt nákej důkaz mýho namlouvání. Na mou duši — ne! Přines sem ti tu maličkost pouze jako důkaz našeho přátelství. Byl bych rád, dybys měla radost!”

Jaký důraz to položil na poslední slova? Cožpak ví, že Marta má té radosti jaksí — málo? Pohlédla na něho rozpačitě a bolestně. Co jí podával, mělo velký formát — byla to asi kniha.

“Víte,” povídala s pohnutím a vzala ji. “Víte — jakej seš to člověk! Zasluhuju já vod tebe tolika — tolika — přátelství? Já ti nedala nic a ty mně — no, já nevím —” A musela se těžce přemáhat, aby se nedala do pláče.

Vít nečekal. Vyběhl do síně a po zápraží za Párovcem. Vzal od ně-

ho ten francouzský klíč a ten tam. Uháněl jako o závod...

Div, že neporazil starou Vostřeba-
lovou, která se loudala z besedy. Tak
— tak, že jí dal pozdravení.

Váša přišel do kuchyně a měl na
sobě nový krásně olivově zelený sve-
tr.

Vzoreček byl na něm krásný, ja-
ko by se kladly přes sebe pruhy splé-
tané v copánky.

"Hele, mámi, co mi nadělil Ježí-
šek," smál se. Jeho bílé zuby se tř-
pytily v ústech jako perlet'. Mamin-
ka si ho obracela se všech stran a
obdivovala:

"Ale to je krásná věc! Prosím tě,
to je dělaný doma?" A zavolala na
to také Mařenku, sestru Vášovu. Ta
si podepřela boky a koukala, potom
brala do rukou pletivo a zkoušela,
jak je to děláno.

"To je vod Martičky? — Inu — ta
je šikovná! Ta to umí!"

Vopravdu?" divila se maminka.
"To dělala sama? Lidičky, to je ši-
kovný děvče!"

"To víte, to je z lásky!" smál se
Váša a točil se do kolečka.

"A co's dal ty jí?" otázala se Ma-
řenka, když se dost nadivily krásné-
mu svetru.

"Já? — Nic," nechápavě povídal
Váša. "Co bych i dával?"

"Ty nemáš nic pro Martičku?" le-
kla se maminka. "Ale, chlapče, co-
pak to děláš? Pro pánička! Na to's
měl přece pamatovat! Dyt' si to za-
sloužila za tudle práci a pak — je
to přeci tvý děvče!"

"E — co by bylo mý?" Lhostejně
řekl Váša a zamračil se. "Copak já
vím, nejní-li ještě někdo mimo mě?"

"Vašku," vykřikla maminka i Ma-
řenka jedněmi ústy, "co se to vopo-
važuješ říct? Marta? Žádnej jí ne-
vidí ani mezi chasou. Je ti věrná a
sedí furt jen doma. A jak je k prá-
ci — jen se točí a co umí za krásný
věci!"

"Hm —" usmál se Váša a díval se
oknem do houstnouceho šera.

"Eště's tam ani nebyl a už je ve-
čír," napomenula ho Mařenka, "jen
si ji pust' — popadne Martu někdo
inej a budeš to mět!"

"Jak tam můžu ít," mrzutě odpo-
vídal, "dyž sem jí nepřivez nic k Je-
žíšku a dyž mi dala sama tudle hlou-
post —"

"Tak se slušelo, abys taky něco
přivez! Tam u vás je istě k dostání
krásnejch věcí."

"Copak sem věděl, že je takovej
blázen? Mně to vůbec nenapadlo a
tak —"

"Tak seš v rejži," vadila se Mařen-
ka, "a jak to bude líto Martě!"

"A co si pomyslejí! Dárek si vzal,
ale neoplatil," souhlasila s Mařenkou
maminka.

K tomu mimoděk přišel starý Bureš
a ptal se, oč jde. Pověděly mu to
jedna přes druhou. A vadily se:

"Von to ví, že tu má namluvené
děvče a ne, aby mu něco koupil a dal
k Ježíšku!"

"Přijde si jako na plovárnu! To
je náš Vašek!"

"Aby se mu i vo to starala mamin-
ka! Ale von si bude tak dlouho hrát,
až se sám vo Martu připraví!"

Tatík se tedy také do toho vložil.

"No, to's vyved' kardinální hlou-
post!" domlouval mu. "Škoda, že
seš mezi pánama a nevíš, co se pa-
tří! Za pár korun s' moh' taky ně-
co koupit!"

Váša se tomu však jen smál —
ovšem že více mrzutě, než vesele.

"No, a co mám dělat ted' v posled-
ní chvíli?" — ptal se.

"Musíš jí aspoň něco slíbit. Řekni
jí, že — tento — žes nevěděl — a že
jí teprve něco posleš," domlouval o-
tec.

"To je řeč," plínila Burešová muže,
"Prosím tě, táto, neplet' se do toho,
dyž tomu nerozumíš!"

Výsledek pak byl ten, že se všichni
pohádali. Tatík bouchl dveřmi a řekl,

aby mu s tím dali pokoj a maminka rovněž Vaškovi vynadala.

Ten se tak rozčilil, že by byl nejraději ujel; chodil po světnici a hněvem se jen trásl.

Mařenka si lámala hlavu, jak to napravit a konečně radila, že by se mělo něco koupit tady — že třeba v krámě mají ještě krabice, co jsou na stromek. Samá čokoláda a takové věci.

Vášek se však utrl a na sestru osopil: "Copak je to dítě? Což blázníš, Mařko?"

"A což u Peterků? Včera tam kupoval Pepěk Vondrů pro Růženu nákovňavku," vzpomněl si Lojza, který přišel z venčí a zjistil, oč jde.

"Žet'," rozpomněla se Mařenka, "možná, že by tam ještě měli něco šikovného."

Peterka byl jediný holič, který se tu loni usadil a hájil tu svou bídou existenci.

"Ty seš ale slon," počastoval Vaška Lojza, "má takové hezké a šikovné děvče a neumí si ho vážit. Já bych ti i hnedka přebíral, dybys nebyl —"

"Dybys nebyl tvým bratrem," smál se Váša, ačkoliv rozčilením se ještě chvěl, "ale dyby to šlo! Holečku, Marta je jenom pro mě — a vodpustí mně i to, že sem ji nic nepřivez a až na ni jednou jedním prstem kejvnu, tak bude má!"

"No — požehnej ti Pán Bůh!" zvolala Mařenka. "Všici ti to přejem! Ale tedko mi dej peníze!"

Vyhodil na stůl dvacetikorunu.

"Tak něco kup. Udělejte si to jak chcete, já se do toho už nebudu plíst!"

"To je málo!" durdila se Mařenka, "přidej eště něco. Za takovej dárek z lásky bys dal bídou dvacetikorunu?"

"Tak tu máte," vykřikl a vyhodil ještě nějaké pětikoruny a bouchl dveřmi.

Mařenka pak šla rovnou k holiči. Bylo tam několik mužských, kteří se tam šlechtili a také starostova Pepič-

ka si tam dávala železnou ondulaci.

Mařenka šla za Peterkou, který vzadu přetahoval břitvu, a šeptala mu svou žádost.

Pokynul, zavřel břitvu a šel kamsi do jiných dveří a přinesl nějakou krabici.

"Už toho je málo a všechno přebírány," omlouval se, "tulec náky toaletní mejdlo — třeba tolec fialkový a nebo tolec resedový — todlec bylo taky dobrý, ale je trochu vidražený. A tudlec ty voňavky? Ta je růžová, ta bezová a talec — ani sám nevím. Je tam napsáno — e — já to ani nepřečtu — je to francouzsky."

Nakoupila a letěla a jen letmo si všimla, že tu sedí také Pepa Párovců a dává se zušlechtit.

Přinesla všechno domů, zavolala Vaška a ukázala mu to: "No, koukej, třeba by to stačilo! A je to laciný, eště ti vrátím kupu peněz!" — Vášek se ovšem ještě vztekal a nechtěl se ani podívat.

"Zabal to — a dej mi pokoj!" poručil.

Mařenka byla sestra hodná, ale ne příliš chytrá. Byla již na vdávání, ale jaksi se jí to pozdilo. Jakživa nebyla nikde ve světě a čekala doma, až jí spadne nějaké štěstí do klína.

Tak neviděla nikdy jak se podává vhodný dáreček k Ježíšku. Našla na půdě krabičku od něčeho dávno již spotřebovaného, vyložila ji starým hedvábným papírem, dala do ní mýdlo i voňavky, převázala provázkem a už to bylo hotovo.

"Pudeš tam s tím?" ptala se maminka Vaška, když jí řekli, že dárek je hotový a Mařenka naznala, že je důstojný.

"Nepudu!" utrl se Váša. "Pošli ho tam, Mařku! Bez tak je to ubohý — já tam s tím nepudu ani za nic!"

Ženské ho již tedy nechalý a vypravily s tím nejmladšího. Ten popadl balíček a pelášil.

Maminka vyšla za ním na schůdky a poučovala ho: "Rekni, že Váša — ne — rekni Václav — je už pan stráž-

mistr a nemusí bejt pořád Vaškem — že se Václav nechá poroučet a posílá tulec to. A že zkazuje veselý svátky!"

Zdali Toník poslouchal nebo ne, paní Burešová nevěděla.

"A zejtra tam pudeš!" napomenula Vaška, když se vrátila. "Párovcová mně říkala, abys tam přišel, až přijedeš."

Váša něco zabručel, ve skutečnosti se tam však těšil, protože Párovci byli velmi upřímní a Marta se mu také líbila.

Jen co byla pravda! Znal spousty děvčat a byly jich desítky, jež prošly jeho rukama. Byl četníkem a měl k tomu všechny možnosti — k tomu byl neobyčejně hezký hoch a děvčata se na něj jen třásla, ale v taji svého nitra cítil i uznával, že ze všech nejlepší a pro něj nejzpůsobilejší je Marta.

Nešlo mu to tedy jen z plic, nýbrž přímo z duše, že si ji vezme, jen až se docela vybouří. . .

Marta už nedoufala, že dnes Váša přijde nebo něco od něho.

Bylo to zase marné zklamání. Nesměla se těšit a nesměla se radovat. Nevzpomínal na ni Váša tak jako ona na něho. Nenapadlo mu, že by jí měl něco koupiti a dáti pro radost! A nespěchá ani, aby jí odpověděl na dopis, který mu napsala s tolikerou láskou. . .

Večeře byla již hotova, když přišel Pepa od holiče a tatínek upozornil, že by už měli jíst, poněvadž má notný hlad.

Maminka šla tedy chystat na stůl a babička chystala příbory a talíře.

Pepa odskočil pro pivo a již začínala štedrovecerní večeře.

V tom kdosi šmátral potmě po síni — hledal kliku — a již cosi vyřizoval a Marta držela balíček pod paží, chvěly se jí ruce, neboť nesla právě misu vařených švestek a div ji nepustila.

Nemohla se ani ovládnout, jak za-

jásala: "Mámí, babičko, todle je vod Vaška! Něco mi posílá k Ježíšku!"

A již ho v duchu odprošovala, že se o něm domýšlela, jako by zapomněl.

Babička i maminka byly zvědavé a také Pepa nahlédl přes její rameno.

Krabička — a jakási ošumělá!

Nu — co záleží na krabičce, namlouvala si Marta — ač věděla, že to není pravda a že nezáleží tolik na obsahu, jako na podání.

Inu — ovšem — muži, ti to nedovedou lépe udělat!

A uvnitř?

Pomačkaný, nějaký starý hedvábný papír!

Marta trnula a tmělo se jí před očima. To má být žert či potupa? Až se jí zatočila hlava.

Pohlédla ustrašeně na maminku. Ach — proč to neotevřela venku?

Mohla to schovat a zapřít.

"Todle?" zvolal se smíchem Pepa, který si nečinil násilí, šlo-li o projevení vlastního názoru. "To přece kupovala před večerem Burešova Mařka u Peterků! Byl sem u toho a víděl sem to!"

Marta nemohla vůbec odpovědět. Sklapla víčko a šla ven.

Musela chvilku pod hvězdnatou oblohu, aby se vzpamatovala.

Venku byl čiperný mráz a ten jí ovanul. Hvězdy třpytily se na nebi jako diamantové a svaté ticho leželo mezi střechami i nade dvorem.

Maminka ji zavolala. Pojmenovala ji dokonce Martičko — ač to činila jen ve výjimečných případech.

Co jí, to Marta vůbec nevěděla. Ryba jí nějak páchla a polévka byla horká.

Když bylo po večeři a zazpívali si koledu, Marta nemohla zpívat. Jindy to vedla, dnes to nešlo. A najednou se rozplakala.

Musela od stolu a do světničky. Babička se belhala za ní.

Byla již stará, ale ještě bystrá a nemusela se ptát, proč Marta pláče.

Hladila ji po hlavě a konejšila ji: "No a neříkám to, že ty mladí lidi nesky nestojejí za nic? To nebylo za mejch mladejch časů. To si kluci vážili holek a jak! Mně koupil dědoušek hedvábnej šátek a ten byl! Všecky holky pukaly závistí!"

To ovšem nemohlo potěšit Martu ani v nejmenším a tak proplakala celý večer.

Byl to nějaký strašný přelom, který se stal v jejím nitru, protože na zítřek, když Vašek přišel, se mu neukázala.

Ležela ve světničce, měla zavázanou hlavu a vzkázala, že stůně. Strachoval se trochu a doptával se, co že se jí stalo.

Také teta Párovcová byla nějak studenější a mluvila s Vaškem jenom na půl úst.

Když odcházel, vyšla za ním babička a zadržela ho na zápraží.

"Budeš se muset moc polepšit, chlapče! Urazils Martu včera, vrazil i do srdce nůž!"

"Proč?" hlesl Váša a zachvěl se.

"No — poslals takovou hloupou věc — voňavku — mejdlo — no, máte to neska divný manýry! To nebejvalo za mejch mladejch časů. To bych byla hnala dědouška s mejdlem a voňavkou! Dyž se holka meje, tak nepotřebuje ani vod hochu mejdlo an. voňavku. A eště k tomu takový — povídal Pepek, že ste to kupovali u Peterků."

Vašek se odvrátil tváří od staženky — hrály mu v ní všecky barvy.

Něco povídal jako na omluvu — dal dobrou noc a ten tam.

Marta ležela po oba svátky a obracela se obličejem ke zdi. Nechtěla ani mluvit, ani jísti a mrzel ji svět.

O koledě pak si vzala knížku od Víta a prohlížela si ji.

Byla krásná, od Jindřicha Baara, přepychově vypravená, se zlatou ořízkou, koženým hřbetem a zlaceným nápisem na deskách. A byly v ní

obrázky, jeden krásnější než druhý. Marta jen četla a plakala...

U Burešů se dotazovali Váška, proč nejde k Párovcovům, že ho tam jistě čekají.

Mrzutě odpověděl, že Marta stůně a teprve, když odjížděl po svátcích, napověděl Mařence, že se Marta hněvá, poněvadž se jí nelíbil dárek.

"Tys mi posloužila," usklíbil se, "pěkně ti děkuju!"

"Já?" rozdurdila se Mařka. "Proč já? Moh' ses starat sám! Ted' se můžeš s Martou rozloučit!"

"E — mávnul Váša rukou a samolibě se usmál, "spraví to jeden lístek, případně psaní. Myslíš, že neznám Martu? Ta mi vodpustí všecko!"

A odjel, aniž by si připustil další starosti.

Tenkrát se však Váša přepočítal.

V národní písničce se zpívá: Když se láska ztratí, víckrát se nevrátí. Jistě je tomu tak.

Láska je sice velký Boží dar, je to posvátný plamen a nedá se lehce ubíti, je-li na něj pilně přikládáno.

Je však třeba k tomu topení — je třeba opatrovati jej a dmýchat, aby neuhasl.

Zapomene-li se jednou přiložit a nerozhrabe-li se ani doutnající popel, pak oheň odumře.

A tak se stalo i s láskou Martinou. I když byla sebe větší a hořela vysokým plamenem, začala přece jen pomalu hasnout a zbyly už jenom nepatrné jiskřičky.

A než se Váša rozhodl, že Martě napíše a než se k tomu připravil, zhasly už i ty.

Ryl masopust a v tom roce bylo v naší vesničce i v okolí plno plesů. Párovcovi byli zvaní a Martu to těšilo letos víc než dříve.

To stále jen měla na paměti Vašíka a bála se, aby se nedomníval, že je mu nevěrna a aby neměl bolest, že se

baví na plesích, zatím co on má těžkou službu a neužije žádné radosti.

Letos násilím všecko odházela a najednou byla hrdým děvčetem, které umělo pohoditi hlavou a všecko zapuditi.

Maminka tu změnu pozorovala, vzdychla si nad tím a popřála jí té zábavy.

Koupila jí na dvoje plesové šaty, jedny bílé zelené a druhé bílé, dala jí je šít do města k dobré švadleně a dovolila, aby si tam koupila i pěkné střevíčky.

Tak vypravila dceru jako dámu a radovala se, jak se Marta všem líbí.

A Marta se líbila skutečně — nejvíce ovšem Vítovi.

Chudák Vít hleděl bedlivě do Martiny tváře, hledal v ní každý stín a sledoval každý tah a bál se, je-li tam vepsána bolest, nebo najde-li tam znovu lásku k Vaškovi.

Mluvil nedávno s Pepou a ten mu vypravoval jak se Marta rozhněvala na Vaška a jak proplakala celé svátky a od té doby že se zdá, jakoby už na něj nemyslí.

“To je pravda,” Vít horlivě přisvědčoval. “Však, co by měla s Vaškem? Copak je to náhla slast, vzít si četníka a stěhovat se s ním po světě? A jak je Vašek? Samá holka, však to známe!”

Vít se snažil, aby to řekl klidně a s úsměvem, při tom však nemohl utajiti nenávist, kterou měl v nitru již velmi dávno.

Dříve že si Vašek dovedl namluvit Martu, nejkrásnější a nejlepší děvče z celé vsi i s okolím a teď zase, že si ji nehledí jak Marta zasluhuje a že ji odbývá jako by jí prokazoval nějakou milost, přijímá-li její lásku.

“A netrápí se pro něj?” ptal se Pepíka s úzkostí.

“E — co by se trápila!” pohodil Pepa hlavou. “Naše Marta to nepotřebuje! Nedávno říkal tatínkovi Burěk z Trousilova, že by stáli vo naši Martu. Mají pěkný grunt a Jarouš je jedinej.”

Proč by se musela vdávat do Trousilova?” utrl se Vít a všecek se vzrušením začerveněl. “Zrovna do Trousilova! To je taková díra! Líšky tam dávají dobrou noc! A každé říká, jaká je stará Burková!”

“No — dyť Marta nechce ani slyšet — já jen povídám, že nemusí čekat na Vaška!” omlouval se Pepa.

“Já myslím, že sou ještě blíž dobrý — třeba i u nás ve vsi, ne?” durdil se Vít. A potom si hleděl Marty více než kdy dříve a zase začínal doufat.

Ten masopust spolu protančili. Všecky besedy, všecky moderní tance byly jen jejich a někdy jim připadalo, že hrají jen pro ně.

A tak to přicházelo k Martě pomalu a pomaloučku, že to ani nepozorovala a přece cítila úlevu, radost a dokonce i štěstí — — —

Štěstí — štěstí — velký dar životní, jež není dáno každému. Marta konečně začínala ceniti více lidské srdce, než tělesnou krásu — — —

Minul masopust, nastal půst a již táhlo zase k velikonočům, již zase vyrážely kočičky na jívách a brízy nalávaly naběhlé pupence.

V tom začaly zlobit nějaké nemoce, chřipky a nátky — a Marta se rozstonala. Bránila se několik dní — chodila jako mátoha, bolely ji nohy, bolela ji hlava a na prsou jí ležela tíha.

Maminka radila, aby ulehla, že jí uvaří nějaké thé a dá na prsa teplý obklad pro odlehnutí, ale Marta nechtěla a tvrdila stále, že to přechází, a že by to bylo hanbou ležeti při hloupé rýmě.

Potom ale již to nešlo dál, začala ji peklně bolet hlava a nemohla ani vydechnouti jak kašlala — celou noc nezavřela ústa — a konečně sténala, jak ji pýchá po straně.

Při tom pálila, jen hořela a maminka byla plná strachu.

Babička ještě více, ale po svém zvyku hubovala na to dnešní pokole-

ní, které nevydrží zhola nic, které je hnedle na hromadě a všemu se lehce poddává. To ona, když byla mladá, nikdy nezastonala, vydržela všechno a byla by si kladla za hanbu říci, že jí něco schází.

Tatínek měl největší strach ze všech. Každé chvíle otevřel u světelníčky dvéře a ptal se, zdali to píchá ještě a huboval, že nedovedou ženské něco uvařit, aby to po tom ihned přestalo.

“Tatí, já bych to tak nenechal,” povídal konečně Pepa starostlivě, “a jel bych pro doktora. Jak má horkost, tak s tím nejsou žádný špásy.”

Tatínek si to myslel těž, ba, strašné slovo mu lpělo na jazyku — zápal — ale dosud nenašel odvahy, aby je vyslovil.

Ted’ padlo a hned jeli pro doktora. Marta se ovšem bránila, že ho nechce, ale jenom chabě mdle: byla horečkou tak omámená, že jí bylo již vlastně vše jedno.

Pepa zapráhl a jel do města. Na návisi potkal Víta a zavolał na něj:

“Jedu pro doktora, stůně Marta.”

“Kdo že?”

“No Marta!”

“A co je?” spíše posuňkem než slovem se ptal poděšený Vít.

“Asitě zápal!” vyslovil svou diagnosu Pepa.

“Ježíše Kriste!” Vít sotva vydechl.

A pak přišla řada velmi trpkých dnů. Ukázalo se, že měl Pepa pravdu. Doktor přijel a připustil, že to může být. Ještě to nebylo zcela jisté, ale podobalo se, že se vyvine zápal plic.

Marta ležela několik dnů v horečce. Dostávala injekce a blouznila — kašlala a strašila maminku i babičku a doháněla tatínka k šílenství.

Nejtíšší a nejztrápenější ze všech byl Vít.

Chodil po špičkách a denně se ptal jak se daří Martičce a zdali se to již obrací k lepšímu.

Co je to devět dnů, má-li se člověk dobře a žije-li v klidu? Utekou jako

by člověk pleskl rukama. Ani se nenaděje a už je pryč týden nebo dva.

Včera bylo pondělí a dnes, pro pána krále — už je sobota?

Ale běda, máme-li soužení a trápí-li nás veliká starost.

Pak se vlekou chvíle jako nekonečná řada těžkých okovů...

Chudák Vít neměl nikde stání. Chodil doma od okna ke dveřím a zase zpět, otevřel knihu aby četl, ale zase jí zavíral; nemohl se soustřediti a nezajímalo ho nic na světě.

K tomu už několik dnů přišlo jen lílo a sníh se rozpouštěl tak spěšně, že odevšak se valila voda a zaplavovala dvůr i náves.

Smutný to byl čas a smutnější ještě Vítova nálada.

Jednou již neměl doma stání. Povíдали mu, že je dnes Martičce hůře než jiné dny a že to snad již běže obrát. Obrát — obrát — ale — aby tak — pro Krista Ježíše — k horšímu!

Běžel se tam podívat. Šel po špičkách, vzal u kuchyně za dvéře a šeptal paní Párovcové, že se jde otázat jak je Martičce.

Panímáma usedavě plakala a sdělovala, že doktor sice stále doufá ale jí že se Marta pranic nelíbí.

“Bože — Bože,” bědovala, “dyby nám mělo to děvče vodejít —” a dala se znovu do pláče. “Náš tatínek by to ani nepřežil.”

A co Vít? Co ten měl říci?

“Moh’ bych vám něčím přispět?” ptal se. Nevěděli. Vyšla babička a povídala, že přiměla Martičku, aby se dala zaopatřit.

“Člověk nikdá neví, co se může stát. Bože — Bože — já to říkám — ani ti doktoři nejsou jak jak bejvali. To za mejch mladejch časů léčili načisto ináč. — Dali pijavky, křenovou placku a nemocnej byl jako rybička. Ted’ko jen samý injekce a jedy píchají do těla a nikde nic.”

Když šel pan farář s Pánem Bohem a zahýbal do Párovcova dvora,

sblíhali se lidé a šli v hloučku za ním. Na vesnici je to jakýmsi projevem účasti, naplnit světnici nemocného, když jde k němu kněz s poslední útechou.

Vítek také přišel, ale jak vypadal.

Byl více nemocný než Marta sama.

Když se zpovídala, klečel mezi ostatními v síni a skláněl hlavu hluboko na ruce.

Když pak kněz otevřel a zavolal všecky do světnice, pohlédl ulekaně a očima plnýma bolestí na postel.

Marta tam seděla podepřená peřinami jako svatý obrázek. Byla stále v horečce, ale neblouznila: měla sepjaté ruce na bílé peřině, — všecko na sobě měla bílé a vlasy jí splývaly po obou stranách kolem obličeje.

Poznala Vít a usmála se na něho. Bože — pro ten úsměv by byl obětoval svůj život — — —

Pan farář stál u bílé prostřeného stolu — potom jí nesl Tělo Páně, které Marta přijala se zbožně pozdvíženými očima. Ubohý Vít plakal — nemohl se přemoci a měl také proč. Co mu bylo do těch lidí kolem? Byl tu jen sám s Martou a Spasitelem, který byl teď jeho jedinou nadějí. Za svého života se ještě nikdy nemodlil tak vroucně...

Nazítí bylo ještě hůř. Zdálo se, že to vezme zlý konec, ale doktor se nevzdával naděje. Starý Párovec už se s ním hašteřil a jen málo zakrytého obviňoval. Pověděl, že si pošle ještě pro jiného lékaře.

"Počkejte do rána," pravil doktor, "uvidíme, neudělá-li to převrat k lepšímu."

Párovec mu ovšem nevěřil a dal se ukrotiti jen s velkým úsilím.

Do rána však se stal zázrak, opravdový zázrak, ačkoliv lékař pravil, že je to přirozený obrat devátého dne při zápalu plic.

Najednou se octla Marta bez horečky, spala a spala a byla v jednom potu.

Maminka ji nestačila utírat a převlékat a když přišel doktor, zaradoval se a povídal: "Mohu říci s klidným svědomím, že jsme to vyhráli. Myslím, že vlastní nebezpečí je zažehnáno. Teď jenom trochu dobré výživy."

Do večera se Marta vyspala a poprvé si žádala o jídlo. "Mám chuť na zelnou polívku, maminko," hlásila.

Když to sdělili Vítovi, nevěřil svému sluchu. Domníval se již, že je narozen na nešťastné planetě.

Asi za dva dny přišel k němu Pepa a hlásil mu přátelsky:

"Marta by byla ráda, kdybys i navštívil. Povědala, že by ti chtěla poděkovat."

Proto odpoledne seděl již Vít u Marty a na jejím stolku stál krásný modrý hyacint. Ten jí přinesl. Držel ji za hubenou ruku a hladil ji svou levicí.

"Vítku," povídala Marta, "nezlob se na mě — já již sem se umoudřila. — Věř, že si tě ani nezasluhuju. Víš, teprve teď voceňuju krásu života! Já se ti tolik těším na jaro a na práci a budu zase ráda na světě!"

"Martičko — řekni mně —" šeptal Vít s pohnutím, "můžu se těšit, že budeš se mnou — že budeš u nás?"

Vít se mohl radostí zbláznit. Ani nevěřil tolikeru štěstí. Že Marta žije a že bude žítí pro něho...

Právě když začala přecházet, dostala lístek od Vaška.

"Gratuluji Ti k uzdravení. Psali mně naši, jak jsi byla nemocná. Přijedu dle všeho na svátky a přijdu Ti blahopřátí ústně."

Marta se smutně usmála, zastrčila listek za zrcadlo a již si ho nevšímalá...

Na velikonoce opravdu přijel Václav Bureš na dovolenou a přivezl Martě pěkné album na fotografie. A ptal se maminky, zdali se to hodí pro takové děvče jako je Marta.

"I — což vo to," mínila matka, "co by se to nehodilo, ale já nevím, chlapče, eslis nestřelil kozla. Já vidím Martu chodit s Vítem a stará Párovcová se s Burianovejma přáteli až moc. Mně se zdá, žes všecko propás."

"Já?" usmál se Váša sebevědomě. "To si to pleteš, mámi. Jakmile mně uvidí, pustí Víta k vodě."

Ó jak se Václav přepočítal.

U Párovců našel samý chlad a Marta jeho dárek nevzala. Nevěřil svým uším, když mu jej vracela.

"Nezlob se, Vášo — ale já to nemůžu vzít. Já si budu brát Víta a to by nebylo hezký. Děkuju ti, ale nejde to. Jak vokřeju, tak se budu vdávat. Myslím, že ještě přede žněma."

Podívala se na něj jaksi provinile, ale rychle nabrala hrdé tváře.

"Vít mně má opravdu rád a tak —"

"Rád?" ušklíbl se Vašek. "Podle čeho měříš lásku? Ne ten, kdo mi říká pane — pane — je psáno."

"Podle toho ne," zašeptala Marta, "ale podle skutků. To je taky psáno! Já sem poznala Víta a proto —"

Váša se vracel od Párovců nějak sklesle. Co tam? Cestou si hryzal rty a bylo mu jako by si byl zlomil vaz.

Ve skutečnosti to nebylo tak zlé — zapomněl jenom přiložit na posvátný oheň Martiny lásky a ten — dohořel.

Ve Mlýně

Není v světě nad žitečko,
jako když se zvede,
a když Nanka Dolejšova
do mlýna s ním jede.

Ve mlejnlci, na zanášce,
hned to všecko jiné,
jako když ta jarní voda
na kola se vřine.

A tím kolem nezatočí
voda sebe větší,
jako Nanka mlýnskou chasou,
ba i pány mleči.

A je Nanka Dolejšova
také děvče vtipné,
sám pan otec za měřičné
do brady ji štípne.

Jen ten mládek, ošemeta,
na koš nedonáši:
místo korce každou chvíli
chytne Nanku naši.

A s tím stárkem, nevládníkem,
bůh ví, co se děje, —
kdyby přišla o půlnoci,
ani nezakleje.

Prase

Napsal Václav Štech

IDÍM tě, milý čtenáři, vidím, jak s úžasem a znova a znova se vracíš k děsnému tomu nadpisu — jak vzácnýma rukama

svýma lomíš nad opovázlivostí redakce, nad nemístnou shovívavostí censury, netečností tiskaře a otupělostí sazečů, ale nemohu, nemohu si pomoci!

Jak rád bych nadepsal článek svůj "Duhové trpyty" nebo "Věštba Gnudunova" či "V jiskrách meteorů," ale zatím železná pravda vede mne pouze a jedině k onomu krátkému slovu, kterého se neštítí Brehm, ale také ne Homér, Plinius (nevím určitě, zda starší či mladší), Hippokrates a jiní, jejichž jména odněkud opsati nedovoluje mi krátkost času.

Ani svým vzácným nepřátelům nemohu jíti s cesty změnou nadpisu této historie, ať chopí se tedy hned záhlaví, aby dokázali, jakou jsem zase spáchal nepravost. Bude-li v mém literárním činní tento článek skvrnou — podotýkám na omluvu pouze, že nebude skvrna ta černá, nýbrž jen mastná.

Prase!

Ach, jak dlouho v životě bylo mi nedostitžným ideálem! Jak dlouho již toužil jsem po tom, mítí a chovati v náležitém chlívků čtvernožce, který sice v životě svém je velice nesalonním doplňkem hospodářství — který ale po úkladném utracení svém povznáší se až k světovému významu. Prosím, aby nebylo pochybnosti: našel jsem sám až v Hamburku "pražské" šunky na jídelním lístku!

Tužba má dlouho však zůstávala nespíněna. Nehonosil jsem se nikdy bohužel bytem, jež by byl doplño-

val náležitý chlívek pro krmníka. Jednou zdálo se mi již, že jsem se octnul u cíle svých snů. Dostalo se mi totiž obydlí, k jehož nájmu mne zlákal domácí poznámkou, že k němu patří prasečí chlívek.

Tenkrát jsem byl štásten!

Vtáhl jsem jako Titus (historie, neopouštěj mne!) v Jerusaleme do nového obydlí, a když jsme se tu jakž takž uvelebili — již jsem spěchal, bych shlédli a směřili onen útulek. Tehdáž jsem byl toho bludného mínění, že se krmník kupuje dle míry jako sukno na kožích.

Abych čtenáře nezdržoval, upozorňuji, že byla v onom chlívků pro mne skryta černá zrada. Byl to chlívek sice zcela způsobilý, ale mimo něj nebylo tu žádné schránky na uhlí dříví! Ošemetný domácí oklamal mne, znae moji vášeň. Však jsem mu tam nezůstal ani půl roku! Jeho štěstí, že si liboval v přijímání nájemného předem — ještě dnes by byl na mne vroucně vzpomínal!

A zase jsem hledal a měnil byty. S vyhlídkou do ulice, do polí, s vodou v domě (někdy byla i v bytě: tekla se stěny), se zahrádkou, bez sousedů v poschodí; na náměstí i na předměstí, se zvláštním sklepem, půdou — a se vším, jen ne s chlívkem na štětinače!

Bylo to k zoufání!

Zejména, choval-li krmníka můj domácí. Jak závistivě jsem naň hleděl, když se pásl pohledem na přibývajících, tloustnoucích tvora, když se s ním mazlil, líbezná jména mu dával, poplácal — lehtal — drbal a hladil jej — když při hovoru o něm byl pln úsměvu, na naději, laskomín — pln blahosklonnosti a přístupnosti. Pocity jeho byly mi tak posvátny, že ni-

kdy nezneužil jsem blaženého jeho naladění ani k tomu snad, abych jej požádal o přestavbu kamen, o náhradu propálené trouby, o vybílení kuchyně neb o nový zámek ke sklepu.

Často vstoupily mi do očí slzy. Proč, Bože milý, nejsem také podobným šťastným domácím pánem — proč nenazývám také alespoň jedno prase svým?

A když v šeru zimních večerů osnovali jsme někdy se ženou smělé plány do budoucna, podpírajíce je tu a tam nadějí ve výhru losu, na nějž jsme hodlali začít strádat, vznášelo se nad námi jako vrchol všeho doufání, všeho štěstí: zlaté prasátko!

A když u domácích nebo v sousedství zabíjeli — chodili jsme jako hypnotisováni — neviděl jsem sic nikoho v podobném stavu chodit, ale chodili: hůře jistě ne! Ach, jak bych se dovedl také já otáčeti kolem vypůjčených dlabaných necek, dozírat, je-li smůla dobře tlučena, voda vařící, štoček náležitě podepřen, skoba pevná a špejle připraveny. Jak bych pomáhal při čtvercení milého prasete a při další přeměně jeho drahocenné podstaty ve vábné požívatinu různých podob. Nedopustil bych, aby jitřnice byly dělány trojího druhu, jako je zvykem: dokonalé pro domácnost, horší pro přátele a zcela jednoduché pro učitele a příbuzenstvo — ne: prostřední sortu bych byl vynechal.

Však — k čemu těch plánů? Vždyť nemám chlívků a do fortepiana nemohu krmeníka zavřít!

A tu jsem opět loni na podzim hledal byt.

Tentokráte usmála se na mne Štěstěna. Nalezl jsem domácího, který měl uprázdňený byt ve druhém svém domě, jenž sousedí se hřbitovem. To mne poněkud odpuzovalo. Ale když prohlásil, že v domě tom nebydli nikdo než starý výměnkář a že tam tedy budu mítí úplně, naprostý klid, nerušený křikem dětí, hádajícími se nájemníky, bez čoudu z vyběhlého

mléka dolejších partají, a že mám vyhlídku pouze do zelené přírody — příkyvoval jsem. Tu nastávající můj nový domácí maně prohodí: "A je tam také chlívek na prase!"

Pochopíte, jak jsem se zachvěl. Chlívek na prase! Opravdový — ne-ličený chlívek mimo komoru na uhlí a dříví — chlívek — chlívek — chlívek!

Nebožtíci mi více nevadili. Budu mítí aspoň v rodině levnější pohřby, když je hřbitov tak u ruky — každý mne omluví, budu-li mítí rakev zcela jednoduchou a málo zpěváků pro těch několik kroků. Najmu byt! A najal jsem jej. Plácnul jsem domácímu tak upřímně, že dostal škytavku.

Ženě jsem zahnal vrtochy líčením zdravé polohy obydlí a břecícího synátora upokojil jsem slibem, že se bude moci někdy na praseti vozit po jezdecku.

Slavně pak jsme vtáhli do nového bytu.

Vše bylo, jak slíbil domácí. Žádné děti — žádní nájemníci — jen starý výměnkář Švarc.

Za týden po nás přistěhoval se do domu druhý nájemník se čtyřmi roztomilými dětmi — pozamentýr pan Růžek. Zaujali levé křídlo přízemku. Domáci jim vyprázdnili dva pokoje, kde míval starý nábytek. Následkem toho se dvůr u nás poněkud oživil. Ještě více života vjelo do něho, když do bývalého magacinu vestěhovala se skromná rodina se třemi mladými zdravými potomky. S mými dvěma ratolestmi bylo tu zajímavé číslo devíti členů dětské kolonie.

Nerovné to číslo doplnilo se po měsíci nečekanou náhodou. Starému Švarcovi zemřel zeť, a ovdovělá dcera přistěhovala se se svými třemi nezaopatřenými sirotečky k němu. Jeden z nich počiná se právě učití na tahací harmoniku...

A zdá se mi, že ani tento počet není úplný — alespoň sousedka u schoďů — avšak odpusťte, že jsem od-

bočil — již spějí k původnímu pásmu vypravování.

Když nábytek byl rozestaven, všechny hřebíky a skoby zatlučeny, obrazy rozvěšeny a náležitý počet rozbitých tabulí skla novými nahrazen, přistoupeno k řešení hlavního úkolu: ke koupi prasete.

Není to záležitost tak jednoduchá, jak jsem si vždy myslel. Je potřeba vstoupiti ve vyjednávání s lidmi, kteří si libují ve zdařilém klení, chodí ve vysokých botách a ozbrojeni jsou nejen důkladnou dýmku, ale i bičem s rukojetí koží pošítou. Dříve honivali utěšené čtvernožce, jimž zasvětili veškeru svoji činnost, v tlupách, které dovedly si zjednatí respektu hlavně u čichových orgánů osob i nejotužilejších. Od nějaké doby však tyto pěší výpravy jsou zakázány; milí čuníci vozí se ve zvláštních povozech jako baroni. Touto poznámkou nemá však jim (baronům!) býti nijak ubližováno.

Vyjednávání s obchodníky, kteří dodávají do vlasteneckých rodin krmníky, není tak snadné, a skutečně — kupě vleče se někdy, jako by se jednalo o podepsání míru po třicetileté vojně. Poněvadž jsem však peníze na vepřika měl již vydlužené, konal jsem poslední přípravy s klidem, který byl nejlepším svědectvím mé opravdovosti. Na příklad jsem vyjednal i směnný obchod s jedním majitelem hospodářství, že mu za dodanou slámu pro stelivo budu dodávat — jak pak bych to opatrně řekl — to jest — že mu budu slámu zase vraceti — ale upotřebenou, v jinou hospodářskou pomůcku proměněnou.

A když naše Pepi vlekla první dvě otepi slámy do dvora, byla naše celá rodina u okna a všichni mávali jsme radostí rukama tomuto prvnímu poslu nové doby. Můj syn při tom — ničema — porazil láhev višňovky, jejíž přechutný obsah částečně takto přišel v nivec.

Do poplachu s touto katastrofou spojeného najednou po chvíli vrazila

Pepi celá udýchaná a s planoucími zraky. Záhy jsme zvěděli proč.

Pozamentýr Růžek, nájemník z přízemí, postavil se na odpor naší služce, když počala pro krmníka podestýlati, a prohlásil, že jest chlívek jeho!

Bylo nám, jako by do nás někdo nůž byl vrazil. Co bylo proti této nové zprávě vylítí asi půl litru višňovky vzdor vši líhové dani? Holé nic! Tak blízko víle a opět býti odstrčenu do nedohledné dáli!

“Ne — toho nemohu dopustit,” řekl jsem pětkrát sobě a desetkrát rodině. “Ne a ne!”

A již jsem letěl na dvůr. Za mnou Pepi.

U chlívku stál pozamentýr.

“Pepi!” povídám, “dostelte tu slámu; co zbude, dáte na půdu a přinesete zámek — já chlívek zavru.”

“To bude omyl!” prohlašuje Růžek, “chlívek je můj. Já ho najal.”

“Já ho najal!” prohlašuji s klidem, o kterém jsem v různých knihách četl, že je nejlepším průkazem práva. “Pepi — dělejte!”

“Nic nebude dělat! Chlívek je můj a basta. Kdo sem vleze — ten uhlídá!” zvolal Růžek a při tom zvednul ruku, kterou by mohl bez nástrojů pěchovati mlaty.

“Tak?” řekl jsem. “Pepi, přineste mi klobouk — půjdu k panu domácímu!”

“Třeba k purkrabímu! Ale chlívek je můj a zejtra sem dám prase. A slámu si opatřím. Jinou — lepší!”

Po těch slovech vyhrábnul mi na dvakrát nohou celé lůžko, které Pepi tak obratně byla přichystala pro naše prase. Vřelo to ve mně jako v lokomotivě.

Náš domácí je vlastenec. Sláva mu! A čest a všecko dobré! Jest koželuhem a má výborné zboží. V celých Čechách nenajdete takové teletiny a skopovice. To jsou kůže! Doporučuji ho všem platu schopným zákazníkům. Dodávky vyřídí rychle a co nejpečlivěji. Do výboru Musejní-

ho spolku jsem ho už dostal — ještě si přeje do obecního zastupitelstva. Kdybych si měl nohy uběhat — já ho prosadím. To je člověk, jakých je málo.

Roztomilý mužíček! Jak jsem k němu vstoupil a vysvětlil, oč jde — hned poslal nejstaršího tovaryše k Růžkovi a za půl hodiny byl chlívěk můj.

A druhého dne měli jsme v chlívku krmníka!

Nevím, jak bylo Moltkem, když vtáhl do pokořené Paříže — když jsem ale věšel klíč od chlívku na zvláštní skobu v kuchyni a oznamoval rodině, tu že je ode dneška jeho místo — cítil jsem v sobě pýchy víc než celá armáda dohromady. Moji drazí sdíleli ovšem tento blahý pocit se mnou a pyšnili se krmníkem, jako by byli nalezli poklad.

“Až budeme zabíjet...” říkával jsem nyní svým známým, slibuje jim ovar.

“Až budeme zabíjet — vezmeme si vás,” vnadila moje lepší polovice řezníka každého dne při koupi.

“Až budeme zabíjet!” připovídal můj synátor kamarádům různé výhody, dožaduje se od nich všeliké pomoci a ochoty.

Krátce: krmník byl bodem, kolem něhož točil se náš hovor, naše plány, tužby, sny a celá domácnost.

Koupi prasete ovšem oznámil jsem i svým přátelům přesporním. Šlechtěnému kmetu panu Vavřinci Lebedovi — známému kritickému znalci — napsal jsem o něm tolik pěkného, že jsem doufal, že jej zvěční v některém svém článku. Učinil však více — osobně mne navštívil.

Přijel mimo nadání a přivezl s sebou milé dvě dítky jednoho člena redakce “Švandy dudáka.” Roztomilí drobečkové! Jak si tu rozšířili na našem dvoře obor svých přírodovědeckých zkušeností. On jim nejprve podal popis krmníků vůbec, a když jsem jim ze zvláštní ochoty čuníka pustil z chlívka, tu jim vysvětlil mno-

hé podrobnosti, které svědčily, že při vši své umělecké snaze neopouští půdu skutečného života.

Čilé dítky tu a tam obrátily se na nás i otázkami, kde dávaly čestné svědectví o jejich touze po vzdělání. Slzy mne poily, když se jeden z těchto bobečků upřímně tázal, kde vlastně má prase za živa ty chutné jaternice a jelítka. —

Sláva mého prasete rostla v kubickém poměru s každým kilogramem sádky, jenž mu přibýval. Že tímto zdarem rostl i vztek pozamentýra Růžka, který chtěl uchvátiti mi chlívěk tak těžce nalezený, leží na bíledni — přecházím však mlčením jeho drobné kousky škůdnické i jedovaté poznámky, že prý co nejdříve dostane naše prase gouvěnantku, že bude chodit nejspíš brzy do hudební školy a že má zadáno do Variété v Praze k baletu.

To věřím, že měl dopal! Já ho míval také, když jsem neměl chlívěk a na prase jsem si brousíval zuby.

Když nastaly parné dny, dal jsem dělat ke chlívku dvířka z latí, aby mělo prase ventilaci. Růžek ovšem pak řekl naší služce, že by mělo dostat ještě ariston, aby si nezastesklo. Inu: Vztek je vztek!

V červenci mi napadlo, abych vstoupil do Hospodářského spolku. Jsou tam lidé zkušení, praktičtí, bude dobře, vejdu-li s nimi ve styk a získám-li vědomostí, jež bych mohl zužitkovati při chovu vlastního krmníka. Dobře jsem učinil. Dověděl jsem se, že v létě se má vepřový dobytek koupat. S tím poučením běžel jsem domů velice potěšen.

Bohužel však — koupání krmníka nedalo se provésti tak snadno. Do jediného brodu v místě posílají se prasátka z celého města, a tu je těžko označiti nějak na krmníku vlastnictví. Nemohu mu přece namalovat svůj monogram na záda. A cizí písmena by opět mohla zavdat příležitost ke sporům. Návrh služby, abychom dali praseti kolem krku mašli,

nelíbil se ženě. Lepší byl nápad synátorův, udělat mu barvou na zádech pruhy, ale kterou?

Každý stát, národ, země, město činí si právo na některou barvu. Jakou tedy zvolit, aby v tom nikdo neviděl urážku či beztaktnost? Nemožu přece uvést malováním krmníka na sebe nenávisť některé mocnosti! Nemožu způsobiti přece lehkomyšlně zápletky diplomatické. Doba jest vážná, všude se říní šavlemi a čoudí prachem — ne! ustanovil jsem, že nebudu prase líčit!

Ke koupelím tedy nedošlo. Na štěstí však letos hodně přšelo, a tu jsem vždycky pustil krmníka na dvůr. Doktorí alespoň říkají, že jsou sprchové lázně nejlepší.

A znenáhla jsme činili předběžný rozpočet krmníkovy pozůstalosti. Co se dá do jitrnic — co se rozdá — co se naloží, co se dá vyudit a co se obětuje na vepřové hody. Koho pozveme a koho ne.

V duchu jsem si maloval, jak budu vonět ovarem kolem Růžkova bytu, určil jsem, z které hospody budeme o hodech brát pivo, ano dovolil jsem si optati se v Praze, nepoctil-li by pan Lebeda v tu chvíli mou skrovnou domácnost vzácnou svojí návštěvou.

Byl jsem při tom velise šťasten. Statečný kmet slíbil ochotně, že přijde a že přiveze 6 až 8 bližších svých známých. Následkem toho jsme si se ženou řekli, že dáme do jitrnic, o tři kila housek víc, aby nikdo neodešel s prázdnem —

Praseti mezi tím dařilo se vzorně. Byl jsem už ve dvou přátelských mlýnech dlužen za prach, u tří hospodářů za brambory a u materialisty za jed proti krysám, které se zvláštní ochotou navštěvovaly útulek čuníkův. Při těchto opatřeních musilo tloustnout.

V měsíci září — bylo to roku naší krásné zemské jubilejní výstavy —

navštívila naše město divadelní společnost. Co jí to napadlo, je mi po dnes hádankou. Kdo měl groš volný, zavezl ho do Stromovky, a proto bylo marno vábiti do divadla publikum na "nejlepší kusy domácího i cizího repertoiru." Bývalo tam prázdko — ach, tak prázdko!

Nálada v personálu hereckém nebyla ovšem následkem toho nejlepší. Aní z Prahy a odjinud pozvaní hosté nenaplnili dům, aní výstavní kuplety, aní největší bombardement v místním časopise.

Nejvíce mi bylo líto komika společnosti. V Praze si namluvil nejpěknější dívčinu v jedné ochutnavárně a zde, vzdálen svého ideálu, házel nejlepší vtipy do prázdkna. Bylo mi ho líto a pozval jsem ho k nám na posvícení. Bože — ten člověk měl apetit!

Tot' se rozumí, že jsem mu také ukázal prase. Byl jím nadšen. Poplácal ho, poškádlil a konečně mu zazpíval dvě sloky výstavního Švábova kupletu. Nedivil jsem se mu — hledal posluchačstvo, kde mohl.

Za hodinu po odchodu komikově přišel můj syn se zprávou, že čuník nějak divně funí. Poslal jsem tam ženu, aby dohlédla, není-li koryto prázdkné.

Sotva došla dolů, letěl k nám do prvního patra již děsný výkřik: "Prase pošlo!" —

Nevím, kterou Musu, či kterého genia mám vzývati, aby si nyní zastřel tvář. Vrtím hlavou a odhazuje péro. At' má čtenář také trochu radosti při mém žalu — — —

A zase se chápu péra. Ne, abych líčil, co se dalo pak v mém nitru a u nás vůbec — neboť největší bol je němý. Musím však jako zcela svědomitý kronikář vypsati úryvek ho-

voru, jehož jsem byl svědkem, když jsem se druhého dne po pádu našeho krmníka vyložil se svým bolem z okna.

Před domem stál pozamentýr Růžek se sousedkou od schodů. Zdálo

se, že mne zahlédl. Alespoň končil:

“Jó — milá paní sousedko — to mají tak: Jsou lidi,” — nyní zlomyslně mrkl přimhouřeným okem po mně a sesílil hlas — “že u nich ani prase nevydrží!”

Byl jeden profesor

V jižních Čechách je pěkné město, které má též střední školu. Na této škole vyučuje pan profesor přírodních věd — žáci mu říkají “Xyloterus” — který je, pochopitelně, velkým přítelem přírody a nedivme se tedy, že má sklony i k lovení. Ovšem, jen k lovení zvěře, neboť je starým mládcem, a uloviti nějakou spanilou dívčí bytost pro svatý stav manželský se mu až dosud nepodařilo. Jak je zdatným lovcem zvěře, snad nás zajímatí nebude, jisto je však, že profesor se rád zúčastní čekání i šoulačky v lesích tamějšího velko- statku a bývá proto tamtéž zván i na podzimní společenské hony.

Také loňského roku dostalo se mu pozvání k veliké lesní nahánce, a tu ho spatřujeme k večeru po tomto loveckém dnu v plné myslivecké výstroji a výzbroji kráčet s druhými lovci a lesním personálem do myslivny, kde měla běti pořádána “poslední leč.” Tato se nade všechny předešlé leče vydařila a bylo při ní uloveno (obrazně) nejvíce zvěře, bohužel však složení (skutečně) i dva lovci, kteří asi nepochybně jen “únavou” klesli — pod stůl.

Mezi takto zesláblé rozhodně nepatřil pan prof. Xyloterus, který se držel pevně na “zásedu,” osvěžuje si ústa výběrnou srnčí pečení s brusinkami a ovlažuje rty dobře chlazeným ležáčkem. —

Bylo již k půlnoci, kdy se společ-

nost lesníků a lovců rozcházela, a tu i pan profesor pomýšlel na návrat do svého mládeneckého bytu, vzdáleného od myslivny více než půl hodiny cesty. Ale náhle, kde se venku vzala, tu se vzala, strašlivá víchřice a lilo při ní jako z konve. Protože v tomhle božím dopuštění nechtěl hostitel, vládce v myslivně, pan nadlesní Mašek, pana profesora, pustit domů, pozval ho, aby u něho přespal do rána. Manželé Maškoví uvedli pak profesora do pěkně zařízené podkrovní ložničky a šli spat. —

Pojedou ve dvě hodiny s půlnoci bylo na vrata u dvora myslivny silně záboucháno, což nadlesního dva psi kvitovali zuřivým štěkotem. Nadlesní rozespalý hodil na sebe gumový plášť a s revolverem v ruce plížil se na dvůr, chtěje shlédnouti, co se tu děje — nic však nebezpečného se mu nezjevilo, jen za vraty dvora stál... na kůži promoklý — pan profesor Xyloterus!

“Kde se tu berete?” táže se ho nadlesní. “My jsme mysleli, že již dávno spíte.” —

“I kdepak,” odvětil rozechvěně Xyloterus, “já jsem s posledním, od vás vycházejícím lovcem, vykouzl ze dvora a běžel si domů — pro noční košili. Tu si také nesu, bohužel však, jsem si nevzpomněl, že mám ve skřini i deštník. Ten by mne byl uchránil od zmoknutí alespoň na této zpáteční cestě.”

I čas lze koupit

Napsal O. Henry — Přeložil Vladimír Les

PRŮMYSLNÍK Anthony Rockwall, vynálezce proslulého mýdla "Rockwall Eureka", vyhlížel oknem v knihovně svého palácového domu na Fifth Avenue a zlomyslně se usmíval. Jeho soused s pravé strany, aristokratický výrobce klubovek G. van Schnylight-Sufvolk-Jones, vycházel právě z domu, aby usedl do čekajícího naň automobilu a jako obvykle zkrivil nos, dívaje se na vlašskorenesannčí fasádu "mýdlového paláce" Rockwallova.

"Domýšlivý starý osel," bručel si mýdlový král sám pro sebe při tomto pohledu. "Jistě toho neotesance vezmou co nejdříve do panoptika, nebude-li se mítí na pozoru. Příštího roku dám frontu svého domu natřítí pásy bílými, červenými a zelenými. Uvidíme, zda si ten neotesanec nezkřiví ještě více svůj nos..."

Nato přistoupil Anthony Rockwall, jenž si stále ještě nemohl zvyknouti na zvonění, ke dveřím a zvolal hlasem, jenž se kdysi rozléhal jako hrom nad prériemi Arkansasu: "Mike!" A když se objevil sluha, pokračoval: "Řekni mému synovi, aby přišel ke mně, nežli odejde." Když o chvíli později vstoupil mladý Rockwall do knihovny, odložil starý mýdlový král noviny, které právě četl, pročísl si rukou šedivě, ale dosud husté kadeře, zatím co druhou ruku měl v kapse a zvonil klíči, jež v této kapse měl a pohlédl na svého syna pohledem zpola vážným, zpola žertovným. "Řekni mi, Richarde," začal svůj proslov, "co platíš za mýdlo, jehož používáš?"

Richard, jenž asi před půl rokem skončil universitní studia, pohlédl na svého otce poněkud udiveně. "My-

slím, že šest dolarů za tučet, otče," odvětil po krátkém přemýšlení.

"A za šaty?"

"Nemýlím-li se, tedy asi šedesát dolarů."

"To tedy jsi džentlemanem," pravil starý Rockwall a v jeho hlase bylo cítit uspokojení. "Slyšel jsem o mladých lidech, kteří platí za tučet mýdla dvacetčtyři dolary a přes sto dolarů za oblek. Ty si můžeš dovolit vyhodit nejméně tolik peněz, jako oni, přesto však neděláš takové hlouposti. Je to od tebe rozumné a správné. Já sám používám výhradně jen starého mýdla Eureka, ne snad jen z důvodů citových, ale proto, že je to nejčistší mýdlo ze všech. Kdo platí víc než deset centů za kousek mýdla, ten platí celý zbytek jen za ubohé parfumy a za balení. No, ale padesát centů je v tvém věku a při tvém společenském postavení stále ještě skromné vydání. Jak jsem již řekl, jsi džentlemanem. Říká se, že je zapotřebí nejméně tří generací, aby byl vytvořen dokonalý džentleman. Je to zřejmě nesmysl. S penězi to jde mnohem rychleji a hladce, jako na mýdle. Z tebe už džentleman je. K čertu, vždyť i já sám jsem, již téměř džentlemanem. Jsem již téměř stejně nezdvořilý a nepříjemný a mám stejně špatné chování, jako ti dva staří skrblicí, naši sousedi zleva a zprava, kteří nemohou po celé noci usnout jen proto, že mají vztek, že jsem se se svým domem vsunul mezi ně."

"Je však přece jedna věc, kterou není možno si penězi koupit..." přerušil Richard otcovo rozjímání suchým hlasem.

"Nesmysl!" odvětil rychle starý mydlář. "Já stavím zásadně na penězích. Prohlédl jsem již téměř celý naučný slovník — od A jsem se do-

stal již až k Ypsilonu, dosud jsem ale nenalezl nic, co bych si nemohl koupit za peníze. Nic takového jsem nenašel a obávám se, že nic takového nenajdu ani v příštím týdnu, kdy skončím písmenem Z, a že bude zcela zbytečné zabývat se doplňky. No, snad mi řekneš, co není možno koupit si za peníze?"

"Nu, jednu věc na příklad," odpověděl syn a jeho hlas zněl horce, "není možno si na příklad koupit vstup do vybrané společnosti."

"Oh, to máš pravdu," přerušil ho hřímavým hlasem otec. "Řekni mi ale, kde je taková vybraná společnost? Vždyť první Astor a první Vanderbilt neměli kdysi ani tolik peněz, aby si zaplatili cestu přes oceán třetí třídou v podpalubí."

Richard si povzdechl.

"Ted' jsme ale u toho, o čem jsem chtěl s tebou vlastně mluvit," hřměl dále starý pán. "Zdá se mi, hochu, že to s tebou není nějak v pořádku. Už dva týdny tě pozoruji. K čertu s tím, můj milý. Nezapomínej že ti mohu dát během čtyřiaadvaceti hodin k dispozici třeba padesát milionů dolarů. Nejsou-li tvé vnitřnosti nebo duševní stav v pořádku, pak nezapomeň, že v přistavě je vždy připraven nějaký parník, jenž tě za 48 hodin doveze na Bahamské ostrovy, kde se můžeš léčit v nejnádhernějším podnebí."

"To není špatná rada, tatínku, těměř jsi to uhodl."

"Tak to tě tedy bolí," zahřměl starý Rockwall. "A jakpak se jmenuje?"

Na tuto otázku začal Richard nervosně chodit po pokoji sem a tam. Ale pod zdánlivě tvrdou hrubostí otce bylo možno vycítiti dosti ukrývaného soucitu, jenž mu získal synovu důvěru.

"Proč jsi ji dosud nevyznal lásku?" pokračoval dále otec. "Jistě tě vyslyší a zlíbá ti obě ruce. Máš dost peněz, jsi jistě dobrou partii. Tvoje ruce jsou čisté — nelpí na nich mýdlo Eureka. Studoval jsi na universitě..."

"Neměl jsem nikdy příležitost vyznati ji lásku," ozval se Richard.

"Udělej si ji tedy sám. Pozvi ji na procházku do parku, nebo na výlet autem. Nebo ji doprovod' domů, až se bude vracet z kostela. Čekat na příležitost? Nesmysl!"

"Ty neznáš společenský život a jeho věčný mlýn, otče. Ona je přímo ve středu toho kolovratu. Každou hodinu, ba každou minutu má již na celé týdny napřed zadané. Já ale musím tu dívku mít, jinak zde nevydržím. Dokonce ani napsat ji to nemohu, i to je nemožné..."

"Opět nesmysl," zahřměl znova starý Rockwall. "Chceš mi snad říci, že s penězi, jimiž já disponuji, nemůžeš od ní získat jednu nebo dvě hodiny času?"

"Dlouho jsem to již odkládal. Pozítří odpoledne odjíždí na dva roky do Evropy. Zítřa večer budu s ní moci ztrávit aspoň několik minut o samotě, a to takto: Ted' je v Larchmontu u své tety, tam ji navštívit nemohu. Dovolilá mi však, abych ji odvezl autem z nádraží Grand Central Station, jakmile přijede večerním vlakem ve 2:30 hodin. Pojedeme pak přímo dolů na Broadway do divadla, kde již na ní bude čekat matka s několika hosty, pozvanými na ten večer do jejich lože. Myslíš, tatínku, že během těch šesti nebo osmi minut, co pojedeme autem, bude chtít vyslechnout mé vyznání lásky? Jistě ne. A jakou příležitost mohu mít v divadle? Žádnou... Nu, milý tatínku, to jsou obtíže, které nepřekonáš ani svými penězi. Bohužel, za peníze není možno si koupit ani minutu času... Kdyby to bylo možné, pak by bohatí lidé žili mnohem déle. Nemám nejmenších vyhlídek, že bych si mohl promluvit se slečnou Lantry před jejím odjezdem."

"Nu dobrá, hochu," pravil starý Rockwall, na jehož tváři se objevil výraz uspokojení. "Nyní si jdi pěkně do klubu. Jsem rád že celá ta věc nemá nic společného s tvými vnitřnostmi a vůbec se stavem tvého zdraví."

Nezapomeň však, že Bůh pomáhá jen těm, kteří sami sobě pomáhají. Říkal jsi, že za peníze není možno si koupit čas. Je pravda, že věčnost není možno dopravit v balíčku ani poštou, ani drahou přímo do domu. Přesto však jsem již nejednou viděl, že otec Čas dostával puchýře na nohou a zvolňoval krok, když ho cesta vedla po cestách, posypaných zlatým pískem...”

...

K večeru přišla do pokoje starého mýdlového krále teta Ellen, roztoužená, sentimentální, stále vzdychající, s tváří plnou drobných vrásek a výrazem, jako by ji tížilo její bohatství. Přišla právě ve chvíli, kdy její bratr začal číst své večerní noviny a začala s ním rozmlouvat na téma milostných utrpení svého synovce.

“Sám mi již všechno vyprávěl,” přerušil ji starý mydlář a lehce zív. “Řekl jsem mu, že mé bankovní konto je mu k dispozici. Na to začal dělat lehkomyšlné poznámky o penězích, řekl, že jemu nemohou peníze v ničem pomoci. Řekl také, že ani spojené síly milionářů nejsou s to změnit pravidla a zvyklosti našich “vyšších společenských vrstev”. Mluvil samozřejmě samé hlouposti...”

“Ach, Anthony,” povzdechla si teta Ellen. “Chtěla bych, aby sis stále tolik nemyslel o svých penězích. Bohatství nehraje žádnou roli tam, kde je ve hře opravdová láska...”

...

Příštího večera vytáhla tetička Ellen z aksamitové pokrývky, prožrané moly, zlatý prsten staromódního tvaru a podala jej Richardovi: “Dej si jej na prst a stále jej nos, chlapče,” pravila chvějícím se hlasem. “Tento prsten dala mi svého času tvoje matka. Říkala, že přináší štěstí v lásce. Dávám ti jej, abys mohl získat tu, kterou miluješ...”

Richard nemálo vzrušen, vzal prs-

ten a pokoušel se jej navléci na malíček. Prstýnek se však dostal jen přes první kloub a dále ne a ne. Richard proto stáhl prsten s prstu, a jak to často muži dělají, vsunul jej do kapsy u vesty. Nato zatelefonoval pro auto. Ve 2 hodiny 32 minut objevil Richard na nádraží slečnu Lantry a vytáhl jí z obrovské tlačeničky cestujících.

“Nesmíme nechat maminku a hosty dlouho na nás čekat,” řekla hned po přivítání.

“Do divadla Wallack, tak rychle, jak jen možno,” pronesl na to poslušně Richard, dávaje soférovi příslušný rozkaz.

Auto zahrnulo ze 42. ulice na silně osvětlenou Broadway. Na rohu 43. ulice dal Richard pojednou zastavit.

“Upustil jsem prsten,” omlouval se společníci, vystupuje. “Patřil mé matce a proto bych jej nerad ztratil. Měl jsem jej ještě před minutou... viděl jsem dokonce, kde mi vypadl.”

Po těchto slovech vystoupil z auta. V necelé minutě byl již nazpět s nalezeným prstenem. V této jedné minutě zastavil však velký vůz pouliční dráhy, jež se na tomto místě křižovala s ulicí 43., přímo před jejich autem. Šofér se snažil objeti tramvaj vlevo, tam mu však zahradil cestu velký nákladní automobil. Zahnul proto vpravo, tam se však opět musel zastavit před ohromným nábytkovým vozem, jenž bůh ví proč a zač se právě v té chvíli musel objevit na scéně. Šofér se ještě jednou pokusil nalézt volnou cestu couvaje nazad, musel se však toho vzdát a začal proto hledat úlevu v “odborných” kletbách těžkého kalibru.

Auto naší dvojice zůstalo prostě “zazátkováno” ve skloubené mase aut a jiných vozidel všeho druhu.

“Proč nejedeme dále?” volá slečna Lantry zoufale. “Jistě přijedeme pozdě.”

Richard se postavil v autu a rozhlédl se kolem dokola. Pohled, jenž se mu naskytl, byl pro ně prostě bez-

nadějný. Kam okem dohlédl, na všech stranách obklopovala je nepřehledná masa aut osobních, nákladních a autodrožek, nábytkových vozů a vozů elektrických drah, jež hustě zaplňovala celou rozsáhlou prostoru Broadway od Sixth Avenue až po 43. ulici. To však nebylo ještě vše. Ze všech bočních ulic přijížděla stále nová a nová vozidla všeho druhu a musela se zastavovat před tou neprostupnou skloubenou masou. Vypadalo to, jako by veškerý pouliční ruch čtvrti Manhattan byl namířen sem a zastaven. Ani nejstarší Novyborčan mezi tisíci diváků, kteří sledovali toto divadlo si nepamatoval tak neslýchané ucpání provozu.

"Je mi nesmírně líto," pravil Richard, opět si sedaje. "Vypadá to, jako bychom zde byli ucpáni na trvalo. Obávám se že uplyne nejméně hodina, nežli se to trochu vyčistí a doprava bude uvolněna. Lituji toho tím více, že se domnívám, že já sám jsem tím vším vinen. Kdybych nebyl ztratil prsten a nevystoupil pro něj, mohli jsme tomu uniknout."

"Ukažte mi alespoň, jak ten prsten vypadá," přerušila ho slečna Lantry. "Ted', když už se na tom nedá nic změnit, je mi všechno jedno. Mohu vám dokonce říci, že návštěva divadel mne už dlouho nudí."

* * *

Téhož večera kolem 23. hodiny ozvalo se na dveřích pokoje starého krále mýdla delikátní zaklepání.

"Dále, prosím!" křikl starý Rockwall, jenž již seděl oblečen v rudém pyžamu a četl jeden ze svých oblíbených románů o pirátech.

Vešla teta Ellen, jež se svými bujnými, sivými kadeřemi vypadala jako anděl, jenž se omylem dostal na zemi.

"Zasnoubili se, Anthony!" prohlásila, sotva vstoupila, hlasem sladkým a radostným. "Slečna Lantry projevila ochotu vzít si našeho Richarda za manžela. Jen si představ, na cestě do divadla octlo se pojednou jejich auto

na Broadway v neslýchané tlačení a uplynuly plné dvě hodiny, nežli byla ulice opět uvolněna... Ted', doufám, nebudeš již tolik vychvalovat moc svých peněz. Uvaž jen, že to byl maličký prstýnek, symbol bezměrné, věrné lásky, jemuž může Richard děkovat, že našel své štěstí."

"Ach, to je báječné," prohodil na to starý mydlář, "jsem rád, že hoch získal to, po čem toužil. Však jsem mu řekl, že nezáleží na tom, co to stojí."

"Ale Anthony, co zde mají co dělat tvé peníze?"

"Milá sestro," zahřměl na to Rockwall, "musím tě upozornit na jednu věc: Můj hrdinný pirát je nyní v d'ábelsky těžké situaci. Spodní část jeho lodi je děravá a on sám má vyřídit ještě spoustu věcí, nežli půjde na dno... Rád bych již proto pokračoval ve čtení."

* * *

Následujícího dne ráno zazvonil Benjamin Kelly, muž s červenými rukama a modrou bíle tečkovanou kravatou, v domě Anthonyho Rockwalla a na jeho rozkaz byl okamžitě uveden do knihovny.

"Nu," ozval se po jeho příchodu starý mydlář, "Nebylo to zlé. Rád bych věděl, jak to bylo. Měl jste k dispozici pět tisíc dolarů..."

"Musel jsem, prosím, vydat ještě tři sta dolarů z vlastní kapsy, což je ovšem trochu přes rozpočet," prohlásil Kelly. "Je mi líto, ale nešlo to jinak. Nákladní auta a auta nájemná získal jsem téměř všechna po pěti dolarech, za to ale velké vozy nákladní a nábytkové nechtěly jít pod deset dolarů... Stejně tak i průvodčí tramvají žádali po desíti dolarech, a jedno pořádně naložené nákladní auto dokonce pohltilo dvacet dolarů. Nejneústupnější byli policisté. Každý žádal dvacet dolarů a dvěma jsem musel dát dokonce po padesáti. Nu, ale za to pane Rockwall šlo všechno báječně, jako na drátku. A rače při

tom uvážít, že to bylo úplně bez zkoušky! Mladým byly dány přesně na vteřinu dvě hodiny...”

“Dobrá, tedy tisíc tři sta dolarů a budeme vyrovnáni, pane Kelly,” řekl starý mydlář vyplňuje současně šek. “Tři sta, jež jste musel dát z vlast-

ních peněz, a tisíc dolarů pro vás jako odměna. Jistě nejste jedním z těch, kdo pohrdají penězi, vidíte?”

“Já?” vykřikl Kelly zlostně. “Čert aby vzal hlupáka, jenž první vymyslíl bídu.”

Svědomitě účtování

Pan fořt Mlazivec, dobré paměti — žil však již téměř před 100 lety — byl výborným lesníkem i myslivcem, žel však, méně zdatným počtářem, jak poznáme z tohoto příběhu.

Měl v revíru pěknou a rozsáhlou školku a ta potřebovala z jara odborné ošetření. Bylo nutno v ní vyplet záhony sazenic, urovnat cestičky, přistříhat výrostky, vyspravit hradbu, vyčistit příkopy. To vše mohl dobře provést zchromlý a tedy již větší námahy neschopný drvoštěp Vávra, který se také o tuto práci přihlásil. Po ujednání s panem fořtem ji přijal za paušál 40 zlatých. Ještě neuplynuly dva měsíce a Vávra hlásil, že je ve školce hotov. Jelikož bylo všechno vykonáno v pořádku, zavolał si pan fořt Vávru, aby mu dal, což jeho jest. Ne ovšem celých 40 zlatých, neboť Vávra měl z tohoto ujednaného platu něco předem vybráno. I počítal pan fořt:

“Dobře, dostal bys, Vávro, 40 zlatých. Ale: nedostaneš tolik, neboť hned po nastoupení práce jsi chtěl na nabroušení pilek, žabek a přistřížení motyk 4 zlaté, já ti však dal jen 3, neboť to stačilo. Počítám tedy 4 a 3, což je 7. Dále jsi chtěl na dvě láhve kořalky po zlatce, tedy chtěl jsi dva zlaté, ale já ti dal tři, abys měl větší kuráž do práce. Dělá to dohromady pět, vcelku dvacet zlatých. Potom jsi chtěl pro ženu na mouku 4 zlaté, ale měl jsem tehdy u sebe celou pětku a dal jsem ti ji, tedy

účtováno: čtyři a pět je devět, k tomu těch dvanáct, je vcelku dvacet jeden zlatý. Souhlasí to, Vávro?”

“Ano, všechno souhlasí, jak to nabroušení, tak kořalka i mouka.”

“Ale přece ještě něco ti musím odpočítat,” pravil po chvílce, trochu o svém účtování přemýšleje, pan fořt. “Vybral jsi si v zimě v pasece olšový špalek na necičky a ten měl stát 2 zlaté. Já jsem se však za tebe ve fořtamtu přimlouval, a proto ti byl špalek nechán za jeden zlatý a padesát krejcarů, ale tys to dosud nezaplatil. Když spočítáme tedy dva zlaté a jeden zlatý padesát krejcarů, a potom předešlých jedenadvacet zlatých, činí to všechno sakumprask dvacet čtyři zlaté a padesát krejcarů. Dostaneš tedy vyplaceno čistých patnáct zlatých a padesát krejcarů. Je to tak dobře?”

Chromý Vávra se podrbal za uchem a povídal: “Inu, jistě je to dobře, vzácný pane fořt, když to tak rozumně spočítali, ale mně se zdá, že jsem měl dostat více.”

I počítal znovu pan fořt Mlazivec všechny ty foršusy i dluh Vávrovi zopakoval, ale vyšlo mu opět, že má Vávra dostat pouze patnáct zlatých a padesát krejcarů.

Zkormoucen sebral chud'as tento peníz a pravil si: “Ten náš pan fořt je jistě nejen učený, ale i svědomitý, a tedy mu věřím. Nebýti toho, řekl bych, že jsem měl dostat o dvanáct zlatých více.”

V roli Annabelly...

Napsal Jiří Budín

HBITÁ Helena přímo letěla po schodišti. Lem jejího pláště se vzdouval a odhaloval plna lýtka až ke kolenům. Za ní vážně stoupali dva četníci, z nichž mladší zábleskem oba jevil určité pochopení pro kmity nožek své průvodkyně. Majitel venkovského hotelu těžce funěl, utíral si modrým kapesníkem brýle, a s vyzábělým číšníkem uzavírali skupinu. Než došli četníci k pokoji číslo 5, Helena již nedočkavě klepala na dveře, ceníc bílé zoubky v radostné dychtivosti.

“Kdo je? Což nebudu mít ani chvílku klid!” ozvalo se podrážděně z pokoje.

Kdosi uvnitř se blížil ke dveřím. “Vaše ctitelka prosí o podpis,” pokorně zaškemrala Helena.

“Jděte mě ctít na horoucí skálu, nejsem pro nikoho doma,” zaburácel opět hlas. Starší četník přikročil blíž ke dveřím a zvučným hlasem prohlásil: “Ve jménu zákona otevřte!”

Okamžik bylo ticho. Pak v zámku zarachotil klíč a dveře se otevřely. Užaslý muž zamžoural na četníky a neschopen slova, hladě si prsty levou skrář, ustupoval před skupinkou lidí až do středu pokoje. Pak se již probíral z překvapení a rozzloben spustil: “Co to znamená, pane strážmistře?”

“To znamená, že tato dáma tvrdí, že nejste tím, za koho se vydáváte. Opakujte slečno, co jste nám již řekla.”

“Prosím. Tento pán podepsal se dole do knihy hostů jako Rudolf Kaminský, filmový režisér. To je puštěná lež! Náhodou znám pravého Ka-

minského osobně, dokonce jsem včera u něho podepisovala smlouvu. Budu hrát v jeho novém filmu “Děvče s nápady”. Kromě toho je pravý Kaminský urostlé, atletické postavy, modrých očí, černých vlasů, má anglický knírek, na pravém lokti má srdcovité mateřské znaménko a na levém...”

“A na levé nad kolenem má vztetovaného prolhaného námořníka Pepka!” vpadl jí prudce do řeči obviněný muž.

“To nevím, ale rozhodně není tak hrubý jako vy. Je to slušný a poctivý člověk, který by vás pěstmi tak zřídil, že by vám navždy zašla chuť vydírat pod jeho jménem filmové adeptky a připravovat je o peníze!”

“Jen žádné násilí!” vzkřikl četník a odrazil muže, který již chtěl slečnu vytnouti políček. “Legitímujte se!”

Muž se ani nepohnul, jen znovu zamžoural po přítomných, jako by chtěl sobě dokázat, že to není sen. Pak se ušklíbl:

“Lituji, že nemám u sebe žádných dokladů, abych mohl prokázat svou totožnost. Nahlédněte však do scenaria, na kterém právě pracuji, a poznáte...”

“To nám nestačí, pojd’te s námi do stanice, ověříme si telefonicky vaše údaje.”

“Dejte na něho pozor, takový podvodník je všeho schopen,” nabádala slečna Helena četníky k obezřetnosti.

“Nebudu zbytečně marnit čas. Zítra natáčím a dnes musím scenario dokončit. Každá chvíle je mi drahá.”

“Nemluvte — nebo snad vás máme

donutit k odchodu? Nikdo vás tu nezná, nemohu jinak postupovat."

Muž uchopil klobouk, ale v zápětí jím mrštil na pohovku. "A přece nikam nepůjdu! Mám v aktovce několik čísel filmového týdeníku, myslím, že v jednom je o mně otisknuta reportáž. Jsou tam obrázky, uznáte, že jsem to já a že je omyl vyloučen!"

Po chvíli četníci i s restaurátérem a číšníkem odešli. Filmová reportáž o režiséru Kaminském hladce rozptýlila všechny pochybnosti a donutila je k četným omluvám. Jen slečna Helena nedala se vyhnat a klečíc, podobala se vraku v příboji pláče. "Panne, prosím o smilování, prosím vás, vyslechněte mě, vždyť to bude má smrt!"

"Pozdě bědujete, slečinko, své peníze již od toho lotra neuvidíte. Takových případů již bylo! Podvodníkům se nejlépe pracuje u žen zaslepených filmovou slávou. Žádný poctivý režisér nepožadoval by od vás peníze pro natáčení, žádný by vám nic nesliboval a nelaskal hezkými slovy, že jste pro film zrozená, to je taktika podvodníků a zlodějů!"

"Mluvil tak přesvědčivě o naprosté fotogeničnosti mého zjevu, dokazoval mi při zkouškách, jak můj obličej reaguje v nejjemnějších odstínech na každou situaci. A teď je konec všem nadějím — nač ještě žít? Všechno jsem probrála — mohu už jen rychle zemřít, než zešlím." Helena unaveně povstala a potácivě učinila dva kroky ke dveřím. "Tak — sbohem — a neztepte se, že jsem vás podezřívala — a vzpomeňte si zítra při natáčení — že je zas o jednu filmovou bludičku méně... Kdybyste někdy hledal silný námět — vemte to z prostředí nemocných žen, nakažených touhou k filmu — byla by to velká tragedie, avšak pro ženy se špetkou rozumu — byl by to lék,

serum léčivé — pro mne už to nebude, mě zachrání jen reka..."

Režisér Kaminký již toto zoufalství nesnesl. Vyskočil a násilím vtiskl Helenu na židli. "Počkejte, snad není ještě pozdě. Padouch, který si přivlastnil mé jméno, přece trochu filmu rozuměl. Sám poznávám, že máte určité přednosti pro film. Přijďte zítra ráno do atelieru. Zkusím to s vámi v menší úložce. Ruku mi nelíbejte, to nesnesu!"

"Vracíte mi život, pane režisére. Chováte se ke mně tak šlechetně, až jsem vám způsobila velkou nepříjemnost svým hloupým podezříváním. Ani tomu nemohu uvěřit. Jistě mě utěšujete, abych již odešla, a slibujete úložku, až jste přesvědčen, že nemám nadání pro filmovou herečku."

"Co řeknu, dodržím. Jsem znalcem lidí, dovedu rozpoznat jejich schopnosti a rozvinout je na pravém místě."

"Děkuji vám, děkuji, jsem tolik šťastna! Dovoďte mi malou zkoušku, abych vás přesvědčila, že pilně studuji. Zajistě znáte onu roztomilou scénickou z francouzského filmu "Po stopách mládí," kdy Annabella tančí s kabátem svého poručíka a jak to při vpádu zuřivého ctitele šikovně navleče s jeho doutníkem, jímž propálí kabát na prsou, aby tak u něho vzbudila soucit, že poručík padl v souboji a aby šel pomstít původce jeho smrti, který jí kabát poslal. Ctitel odběhne a ona se vrací s úsměvem do vedlejšího pokoje v náruč poručíkovu."

"To není třeba, slečno, musím psát."

"Jen malý okamžik, abych se úplně uklidnila, prosím, prosím o váš kabát..."

Režisér Kaminský byl tak uchvácen jejím temperamentem, že jí půjčil kabát a na chvíli postál za dveřmi

na chodbě, aby roztomilá scéna byla co nejvíce přirozená.

Hbitá Helena zatím víří pokojem s jeho kabátem, všelijaká kouzla s ním provádí — tom se otevrou dveře. Helena ztrne a strachem vykoulí oči...

Zkouška dopadla výborně. Helena pomáhá režiséru do kabátu, žertovně jej tlačí ke scenariu a vkládá mu péro do ruky. Už nebudu zdržovat, dotkne se lehko rty jeho skráně — a rychle odchází.

Pozdě k večeru dokončil své scenario. Je spokojen se svou prací. Zítra počne natáčet. Vzpomíná na svou návštěvníci, na její veliké, zářící oči. Rozhodně jí zítra přidělí úložku, aby před kamerou a v jasu reflektorů dokázala, že její herecké schopnosti nejsou náhodné.

Připraven k odchodu, sestupuje po schodišti do jídelny hotelu. Stále pře-

mýšlí o zajímavém, pohyblivém stvořeníčku, které na něho přivedlo četníky. Pokusí se z ní něco udělat...

Majitel hotelu mu vyšel vstříc a podává dopis. "To je od slečny, co byla u vás. Říkala, že si to s tím filmováním rozmyslela a vysvětluje vám to v dopise."

"Nesmysl!" ušklíbl se režisér a roztrhl chvatně obálku.

"Vážený pane režisére! Když můj Béd'a dopoledne v kavárně vyslechl Vaši rozmluvu se zástupci Montfilmu, kteří Vám vnutili zálohu 10 tisíc K, aby si Vás zajistili pro svůj nový film — dohodli jsme se, že se s Vámi musím seznámit. Povedlo se mi to dokonale ve scéně s kabátem. Posud'te sám, zdali by Annabella tak mistrvsky Vám vyfoukla prachy jako já. Jsem velká herečka, proto s dle odmítám slíbenou malou úložku. Helena Spartská."

"Lože"

V polesí bažineckém se objevil kus černé zvěře, i rozhodl pan polesný, aby k jeho odstřelu byl pozván náruživý nimrod, pan inspektor Motejlek. Nimrod se v náležitě výzbroji i výstroji vbrzku dostavil, ubytoval se v lesovně, a hajný ho ještě tyž den odpoledne zavedl do míst, kde byla černá viděna, a kde tedy tohoto toulavého divočáka mohl pan inspektor alespoň na čekání složit. Ale marně již po tři dny chodil pan Motejlek na vykázané místo, nic černého nesložil, jelikož nic takového nespatriřil, ani neslyšel. — To bylo hajnému, čekajícímu na "zástřelné," podivné, i šel tedy obhlédnout okolí čekaniště. A

přišel s hrozným lamentem na nespolehlivost páně Motejlkovu, ale také se směrodatným tímto hlášením: "Divočák se stále ještě, v našem polesí zdržuje, ba má docela blízko inspektorova čekaniště pěkně vyležený "kotel." — Poté se ihned polesný s hajným a s nimrodem odebrali do lesa, aby zhlédli lože divočáka, ale jaké bylo našich lesníků překvapení, když jim pan inspektor Motejlek pravil, to že nemůže býti lože divokého vepře, neboť je to lože jeho — Motejka! Jsa chůzí v polesí a delším čekáním unaven, vždy si nimrod k večeru v pěkném tom doličku asi hodinku zdřímnul."

Červený kruh

Napsal Rudolph J. Kronbauer

oknům.

Bylo na první pohled znáti, jak podle slabé, jaksi nedbale a rychle tažené čáry pohraniční, tak i skorem ze dvou třetin úplně prázdného prostoru, kde nebylo ani říčky, městečka nebo kopce, že mapa tato nevisí tu za účelem geografického orientování.

Bohatý, žírný a zalidněný kraj severní byl úplně čistý, bez nejménšího znaménka, jako bývají lány země v jižních, tropických končinách, kam psává se slovo poušť, zato ale byl celý jih přeplněn různými znaménky, poznámkami a čarami.

Kdo přistoupil blíže, pozoroval, že kolem každého farního okrsku točena je klikatá čára, jakási hranice pro sebe uzavřeného celku, tu většího, tu menšího.

Každý, jak jsem již řekl, zahleděl se na tu podivnou mapu, ale každý také nadarmo přemýšlel, co asi znamenají ty přerozmanité značky a znaménka. Kolečko, křížek, číslice, znaménko otazníku, vykřičník, římské číslice I., II. a III. — všechno pohromadě, psané s filigránskou úsporou místa, a záhadné jako písmo klínové.

V tomto labyrintu bizarních značek, čar a bodů byla pro oko takřka oasou klikatá čára Vltavy, sice by člověk ani neuvěřil, že existuje v Čechách něco, co skrývá se pod tak podivnými znaménky.

Nejnápadnější však byl v celém tomto bludišti červený kruh. označující nejmenší okres, který zůstal pro

nezasvěceného diváka hádankou právě tak jako všechno ostatní.

Zajisté, že zvláštní a podivná mapa, možno-li tímto jménem nazvat tuto strakatinu. Co znamenal červený kruh, co znamená celé to podivné uspořádání? Není to nic jiného než úřední pomůcka, jaksi graficky znázorněná registratura — je to mapa nalezenců, dětí, svěřených v ošetřování pěstounův a pěstounek.

Mapa tato, na pohled dosti nepatrná, ba skorem titěrná, má veliký, nikým netušený význam. Úředník, který, nikým nevybídnut a nevyzván, tuto hračku nakreslil, byl muž až úzkoslivě dbalý svých povinností a úředník svědomitý.

Je velice důležité věděti, do jakých rukou a komu se nalezeneц svěřuje na vychování — často se stává, že v tu chvíli běží o celou budoucnost toho robátka, které namísto laskavé, obezřelé a milující matky dostává na prahu svého žití pouze její — zástupkyni, ženu úplně neznámou, nahodilou, cizí a lhostejnou.

Ty děti obyčejně nařikají a pláčí, jako by ten jejich atomeček rozumu tušil tuto hroznou a strašlivou výměnu mateřského srdce za macešské. A mezi pěstounkami bývá často mnoho a mnoho takových, které přicházejí do ústavu pro děti z pouhopouhého zisku — to malé, nevinné, nic netušící dítě pomůže jim svým pláčem, hladem a nahotou k několika bídným zlatým.

Někdo řekl, že dovede prý býti pravda až příkrá! V análech nalezince je mnoho a mnoho věcí, jichž konstatování bylo by křiklavou a do nebe volající pravdou — já nechci všechno povědět, já chci jenom měkká a přístupná srdce upozornit na to, že je šlechetným činem vykouzlení

úsměvu blaha a spokojenosti na tvářích těch, s nimiž si osud tak lehkomyslně pohrál.

“A proč měli tedy tu mapu úředníci nalezince na očích?” tážete se. Vždycky, kdykoli přišla z kraje na ty nebylé pěstouny žaloba, že se svěřeným děckem špatně zacházejí, vstal úředník od stolu a učinil u místa, kde pěstouni bydlí, znaménko kříže.

To znamenalo tolik, jako memento, aby nezapomněl nesvědomitým těmto lidem nalezence odejmouti a hlavně, aby zabránil, aby nikdy více jim nebyl svěřen jiný na vychování.

A mapa se osvědčovala — už i pěstouni znali tu “černou knihu”. Když se úředník rozmyšlel, má-li té nebo oné ženě vydati dítě, spustila celé litanie o své dobrotě, o zachovalosti svého muže, celého rodu a přátelství a jako největší a nejpádnejší důkaz podotkla, že ještě není zaznamenána v “českém království”.

Všecky ty ženy, jimž nezůstala prožluklá mapa na dlouho hádankou, pohlížely na ni s jakousi bázní i zlostí. Mnohá z nich měla špatné svědomí, a proto pohlížela na tu podivnou zmateninu znamének jako do zrcadla.

Mnohdy upozornily plaché pohledy a bázlivé pošilhávání na “české království” úředníka, že má co činiti s ženou nepoctivou, drsnou a nehodnou, pátral, zkoumal a vyptával se a facit všeho byl — ten zlověstný křížek, který způsobil, že se milá žena ubírala domů s prázdnou.

Sotva že se za ní dveře zavřely, prohodila sousedka ze vsi, náhodou přítomná: “Ta si věru ten křížek zaslouží. . .” Věřu, dobré znaménko, ten křížek — znamenal vykoupení a vysvobození nalezence z rukou nesvědomitých a nehodných.

Už se vám nezdá ta mapa v úředovně nalezince tak podivnou? — Mohl bych ještě dlouho vysvětlovati, co ta nebo ona znaménka mají za význam, proč číslice na číslici, ale mám za to, že by vás výklad ten, třeba sebe obratněji podán, nezajímal.

Co na příklad zajímavého na tom, řeknu-li, že v dotyčném okrese je tolik dětí na vychování? Něco jiného však by znamenala otázka:

“A což ten červený kruh?”

Povím vám to.

“Pánové,” oznamoval sluha úřednímu personálu zemského nalezince, “pan správce prosí, abyste se všichni dostavili laskavě do jeho kanceláře.”

Druh pohlédl tázavě na druhá, ale dostal za odpověď významné pokrčení ramen.

“Hm, hm,” bručel staříčkový pokladník, který sloužil už na pátý rok přes své čtyřicetileté jubileum úřední činnosti, “někdo něco provedl a la pan Kavela.”

Pan pokladník tuze rád vypravoval tuto historku, která vlastně není nic jiného než zcela obyčejný přehmat, ovšem že s velice nemilými následky.

Stalo se to sice už před dvaceti lety, ale pan pokladník vyprávěl povídačku tuto s tak vážnou tváří, jako by se celá ta věc včera přihodila. Byl trochu zapomnětlivý a často a často z čista jasna prohodil: “Tak hled’me, ten Palacký umřel,” a při tom zesmutněla staříčková jeho tvář, jako by se právě vrátil z pohřbu — “on a Karel IV. nezapomenutelné paměti, to byly ty nejbystřejší hlavy,” dodával, pokyvuje bílou hlavou a zapomínaje na vše kolem sebe.

Zadíval se obyčejně nad svůj pracovní stůl, kde visely podobizny jeho miláčků, a pokud se nevybral z upomínek, mohly pěstounky pokašlávati a šoupati nohou jak chtěly, pan pokladník nevyplatil ani krejcaru.

“Panečku — to byl ale král a císař — universitu založil, Pancéře ze Znojma pod Žampachem oběsiti kázal, a kdyby nebylo jeho ohařů, nebylo by po Karlových Varech ani památky,” sbíral své historické paběrky ze škol a drže tabatěrku mezi prsty, pokyvoval jen hlavou.

Ještě štěstí pro netrpělivé pěstounky, že pan pokladník snad více z historie neznal a že si oblíbil jenom jednoho českého krále. Ukončiv své rozpominání, hluboce povzdechl, obrátil se ke stolku a ku podivu klidně a správně úřadoval.

A nejlepší při tom, že ho uvádím jako vzor roztržitosti a na historku a la pan Kavela byl bych zapomněl.

"Tento pán," říkával ctitel nezapomenutelné památky Karlovy, "opominul zaznamenati úmrtí jednoho dítěte, a když matka, nevědouc ničeho o svém děcku, po něm se pídila, odepsal jí, že žije tam a tam na vychování.

Matka, jakási zámožná a dosti inteligentní dáma, přijede si najednou z čista jasna se svým manželem pro své dítě, pan Kavela telegrafuje pěstounům, aby je okamžitě odvedli, a nyní si račte, pánové" mluví zase pan pokladník, "představití úžas nás všech, když čteme telegrafickou odpověď, že děcko to už před více než pěti lety — zemřelo.

Nemusím ani podotýkat, jaká muka vytrpěl pan Kavela, když se pan pokladník zapomněl a takto nějak začal:

"Ale to je všecko nic, a poslyšte, co se jednou přihodilo panu Kavelovi..."

"Jak jsem řekl," stojí urputně pan pokladník na své myšlence, "bude to něco podobného a pan správce vás upozorní, abyste byli bedlivější. Jen aby se to zase nevztahovalo výhradně na pana Kavelu," dodal soucitným hlasem, který by se vám zdál, kdyby vtom váš pohled nezavadil o bílou hlavu jeho, poněkud ironicky zabarveným.

Tentokráte jsme byli všichni poněkud zvědaví a netrpělivě jsme očekávali, až zaslechneme kroky v chefově kanceláři.

Konečně přišel, sluha otevřel dveře a my jsme vešli krokem jaksi obřadnějším.

Správce nalezince je jedním z těch

mužů, který jako odborník ve svém povolání budí respekt svých podřízených a jako lidumil poživá všeobecné úcty a vážnosti u chudiny, zejména však u nalezenců, kteří vyrostli pod vedením ústavu a z nichž pod dozorem jeho stali se řádní a poctiví lidé.

Zmiňuji se o něm jenom proto, poněvadž velké zásluhy jeho nejsou nikde registrovány než v úzkém kruhu úřednickém, v několika pochvalných vysvědčeních zemského výboru a v srdcích těch, o které se staral jako otec a pedagog, a to zajisté pro muže tak skromného, jakým on byl, úplně stačí.

Zdálo se nám všem, jako by náš představený byl neobyčejně blýdý a rozčilený. Poděkoval na náš pozdrav nýmým úklonem, přeměřiv nás bystrým svým pohledem, jako by počítal, jsme-li tu shromážděni v plném počtu.

Postaviv se za svůj stůl, přerovnával chvějící rukou v patrné nervose různé předměty s místa na místo.

"Pánové," promluvil konečně temným, jako zastřeným hlasem, "naše nelezence stihla krutá rána a ztráta nenahraditelná. Před půl hodinou obdržel jsem od pohorského faráře telegram tohoto znění:

"Dnes v noci zesnula v Pánu madame Marie šlechtična z Valentinu, raněna mrtvicí. Vám, ústavu, oznamuji to důležité faktum, že zesnula bez poslední vůle — nalezenci osířeli po druhé. .

Hlava, farář v Pohorí."

Hrobové ticho zavládlo po těchto slovech v síni. Nikdo, ani nejstarší veteráni nalezince nevěděli, co by na tuto zprávu odpověděli. Všichni, jak tu stojí, jsou v nalezinci deset, dvacet i třicet let a skorem všichni starí mládenci, kteří zvykli myšlence, že jsou vlastně tatíky těch sirot, a všem se zdálo, jako by žili a pracovali pro nalezence. Mohl bych vám vyjmenovat jednoho po druhém jménem.

Když vyjdou z toho Větrníku do oživených a ozářených, hlučných a plných ulic, stanou se z nich mrzouti, nevládové, kteří skrbli slovem jako lakomec zlatem a kteří se zastaví leda u kočárku s děckem, které vříská z plných plic. Nakloní se nad peřinky, tvář se usměje a měkký hlas prosloví k zevlující chůvě: "Dejte přece tomu robátečku nějakou hračku, aby se neukřičelo do únavy!"

Nyní byste ty staré veterány tam "nahore" marně hledali. Vymřeli nebo jsou v pensí. Nemohouce se s tím Větrníkem ani rozloučiti, zůstávají buď na Slupech nebo na Bojišti, aby neměli k nalezinci daleko. Když je vidím, už vetché, chabé staroušky s berličkou t'apati kolem oken, připadají mně jako ty staré, zlaté a nezapomenutelné časy, o nichž lid náš vypráví.

Tu a tam potkají se též s pěstounkou, nesoucí v těžkém, vlněném šátku zaobalené novorozeně, nalezence.

Staroušek si ženu zastaví, vlídně se usměje, hrábne do kapsy pro nějakou maličkost tomu "puntíku" na přilepšenou a pak jemně, laskavě pěstounku upozorňuje, aby chovala to dítě jako své vlastní.

"A odkud pak jste, matko?" otáže se už na odchodu.

"Z Příbramska, vzácný pane," odvětí uctivě a pokorně žena, kterou mate oholená tvář a bílý límeček, přehnutý na černou náprsenku.

"Tak — z Příbramska," opakuje zdlouha starý pán a zapomínaje, kde se nachází, podepře obě ruce o hůl a spustí, jako by říkal naučenou modlitbu:

"Nezapomeňte, že 13. každého měsíce bēfou příbramští na děti plat, do prvního roku šest, do čtvrtého čtyři a do šestého tři zlaté každý měsíc. Hned, jakmile přijdete domů, oznamte panu faráři, že jste obdržela děcko na vychování a kontrakt čili závazek na dítě si dobře přečtete. Neumíte-li čísti, at' vám jej přečte váš školák, hezky nahlas a pozorně, abyste poro-

zuměla každému slovíčku, každé větě. Je to velice důležité, každá písmenka něco znamená — tam se dovoláváme vašeho srdce a vašeho svědomí, abyste nikdy tomu děcku ani slovem neublížila. Je siroteček, otce snad nikdy nepozná a matka možná dost, že zapomene — jen se na něj podívejte, jak je hezounký, baculatý jako melounek a zarudlý jako jablíčko. Jak pak se jmenuje to dět'átko?"

"A vzácný pane, nevím, zapomněla jsem," koktá žena, zardívajíc se rozpaky a studem.

"Vidíte" — řekne zdoluhavým, káravým hlasem staroušek — "když vám to dítě dávali do rukou, řekli vám jeho jméno třikráte za sebou a upozornili vás, abyste si to ještě sama přečetla v kontraktu. Ukažte mně kontrakt na dítě."

Žena vyjme praché odkudsi ze záhybů sukní zmačkaný a pocuchaný papír, složený a sbalený v malé závitky.

"Pěkně, pěkně zacházíte s tak důležitou listinou, kterou máte mítí po celých šest roků. Dostane-li se vám do rukou nějaký "atest", nesete jej v rukou pozorně jako nějakou svátost a tenhle papír, víte-li, matko, čím je tomu dítěti? Všim křestním i domovským listem a k tomu poukázkou na jeho výživu u vás." A starý pán pozorně papír rozbaluje, zmačkanou narovná a pohlíží při tom dovnitř.

"Jindřich Smutný" se jmenuje váš svěřenec, nezapomeňte na to a říkejte tak tomu děcku, abyste nezapomněli i na to jméno jeho. Až přijdete domů a váš školák vám to přečte, schovejte kontrakt do malované truhly, do té přihrádky, kam si ukládáte svěcené obrázky. A kdyby se stalo, že by se dítě roznemohlo, at' neotálíte a zavoláte ihned lékaře — nemusíte jemu ani za léky platit, a nyní jděte s pánembohem."

Žena se shýbá a chce líbatí vzácnému pánu ruku; vždyť mluvil tak jemně, dojemně a přívětivě a ji mate hladce oholená tvář, dlouhý, černý

šosatý kabát a límeček, přehrnutý na černou náprsenku.

Tam v nalezinci povídali jí totéž, ale jiným způsobem a zcela rozdílný člověk, mladý, s uhlazeným knírem pod nosem, se sklíčky na nose a s cigarem v ústech a tak nějak to odbýval, jako by pospíchal, aby už už byl hotov.

Nyní teprve se té ženě zdá, jako by jí byl ten mladý pán na to ani neupozornil, co za důležitou listinu jí dává do rukou.

A staroušek už se zase s někým zastavil.

Jakási žena vede za ruku hošíka šestiletého. Chlapeček usedavě naříká, oči má od pláče zarudlé a na tvářích špinavé prouhy. Chvílemi spíná prosebně ruce a usedavě volá: "Maminko, neved' mne do toho domu, já se tolik bojím, vezmi mne domů zpátky."

"Kam pak, matko, kam?" zastavuje pán s berličkou.

Žena se zastaví, pohlédne na neznamého, pozdraví "poniženě" a hovorivě se rozpovídá.

"I nedaleko, milostivý pane, jenom naproti do ústavu s tímto kloučkem. Narodil se tu — co s ním počnu, sám pánbůh ví. Je mu šest roků — vidíte, jak je pěkně vyrostlý, jako mladá břízka a za těch šest let, co je u mne, ani nezastonal.

Vracím ho, ale velice nerada, přivykla jsem mu jako svému vlastnímu, ale páni z ústavu zastavili plat a my jsme chudí, živi jen tak ze dne na den a z ruky zrovna do úst. Můj to všelijak zkoušel, aby mohl u nás zůstat, ale nadarmo platil od psaní a za poštovné.

Psali jsme na obec, aby nám na to dítě něčím přispěla, ale pan starosta zhurta nás odbyl, že jako nemá jejich obec takové fondy, abychom dítě odvedli a ve vsi, že už se nějak vytratí a vyživí. Psali jsme konečně matce, ale ta zapadla jako ten kámen v písničku.

Ani slechu po ní — odjela prý ně-

kam do Vídně nebo tak nějak a na dítě zapoměla jako na smrt. Je to asi čistá matka, takové klouče jako tuřín, radost se na ně podívati a ona se po něm ani neotáže. Kdyby mně řetězy někam přikoval, přetrhala bych je a letěla bych k němu.

Hošík pláče, prosí, naříká, přivykl nám a ti naši caparti jemu, ale pane drahý, máme sami šest dětí a co by udělala láska, nedovoluje bída a nouze."

Žena stírá si slzy s tváří a hošík hledí udiveně, nedočkavě s jednoho na druhého. Nechápe, co se tu mluví, ale tuší, že se to týče jeho budoucnosti a duše jeho jako by v tu chvíli utekla se na ty oči podívat co se děje.

Je to zvědavost duše, ulekané a třesoucí se bázní o svůj osud. Dětský instinkt, který v těchto letech je pupencem, z něhož brzy vyráží první ratolístka rozumu, jako by vyzařoval v tuto chvíli v malé, nepatrné světélko první myšlénky.

Hoch tu stál s otevřenými ústy, která zdála se čekati s otázkou na ten okamžik, až se myšlénka vykrystalisuje.

Starý pán prohlíží si pozorně ženu i nalezence. Pěstounka se mu líbí; je to starší žena, tak čtyřicátnice plných tváří zdravou, svěží barvou a s upřímnýma, modrýma očima, prozrazující dobrotu a laskavost. Je chudě sice, ale čistě ošacena a mluví slovo za slovem, jak jí je dobré srdce její našeptává.

Ale ještě více uspokojil pozorovatele nalezenec. V takovém stavu obyčejně neodvádívají pěstounky nalezence, ba, až bolno někdy na ty otrhánky a oškubance se podívati. Seberou ty nejhorší a nejchatrnější hadry, hocha do toho obléknou a ubožák vyhlídí, jako by z cikánského tábora utekl. "Škoda každé pořádné onuce, však oni si ho tam už obléknou," rozumuje pěstounka a ani jí nenapadne, že to je vlastně hanba její.

Hošík byl vymydlen, umyt a uče-

sán, jako by šel k sv. přijímání. Měl na sobě chudičké, jen obyčejné, režné cvilinkové šaty, ale čisté a skorem zánovní.

Starý pán byl patrně s prohlídkou úplně spokojen. Přimhouřil oči, přikývl hlavou a příjemně se usmál.

"Hezký hošík — a vy ho máte tedy ráda?"

"Jako svoje vlastní," přisvědčovala horlivě a rychle žena.

"To se vám po něm zasteskne!" prohodil starý pán skoro pro sebe.

"Ba, že zasteskne, a což dětem! Hrál si s nimi, choval a kolíbal je jako zkušená chůva a pomyšlení by jim byl udělal. Až mně srdce usedá při pomyšlení, že ho tu mám nechatí bůh ví jakým necitům na postrk a úšklebek. U nás ve vsi ani křivého slova nezaslechl — Pane bože, to byl ihned oheň na střeše. Náš tatík je v těchto věcech hrozně nedůtklivý. Ani sama nevím, jak bych si nejlépe poradila."

Starý pán jako by byl na tuto její nerozhodnost čekal. Co chtěl, to vypátral a o více mu nešlo. Poznal, že by bylo vskutku pro nalezence pravým dobrodiním, kdyby zůstal i nadále v rukou rozšafné a poctivé této ženy.

"Hoch vám přivykl jako rodičům, srdce má dobré, je hodný, přitulný — podržte si ho a uvidíte, že toho nebudete nikdy litovati. Pojd'te se mnou, já s pány v ústavě promluví, aby vám na hocha z mimořádného fondu platili až do čtrnácti let..."

Blažený úsměv jako sluneční paprsek ozářil v tu chvíli hochovu tvář. Poslouchal napjatě a ustavičně pohlížel na neznámého pána, který tak laskavě hovořil s jeho "maminkou" a který se ustavičně tak dobrácky usmíval.

"Maminko, zůstanu u vás?" vyhrkl ze sebe, tule se k ní důvěrně a oddaně.

"Zůstaneš, zůstaneš na vždycky." ujistila ho pěstounka polo s pláčem

napolo v smích, vinouc hošíka ve svou náruč.

Hezký obrázek, škoda jen, že tak řídký a vzácný. Nezachází se sice u nás, díky Bohu, s ubožáky dětmi tak, aby krutá věta "Co s nemanželským dítětem? Hodit je leda psům", ujala se jako pořekadlo, oblíbené zejména u Basků, ale podobných ukázek bych při nejlepší vůli nasbíral velice po skrovnu.

Úředníci nalezince zatím už dávno seděli za svými stoly, hovoříce mezi sebou o události v Pohoří. Správce, oznámiv jim úmrtí, šlechetné dobroditelky, propustil je s těmito slovy:

"Mám za to, že jsme povinni projeviti úctu k dobrotivé šlechtice a prokázati jí čest, vážnost a vděčnost tím, že vyšleme k jejímu pohřbu jednoho zástupce z našeho středu. Urad'te se, pánové, a jed'te kdokoliv z vás. Pana deputanta prosím, aby zpovědníku a jedinému rádci zesnulé madamme z Valentinu, důstojnému faráři panu Hlavovi v Pohoří, tlumočil projev nejhlubšího zármutku nad úmrtím nezapomenutelné patronky jeho."

Seděli jsme všickni jaksi zamyšleni, rozpomínajíce se na tu neb onu rozkošnou epizodu, kterou nám tu a tam farář z Pohoří ve svých raportech o nalezencích obratným pérem živě vylíčil a popsal. V tom objeví se mezi dveřmi dělicími pokladnu od likvidatury, usmévavý obličej páně pokladníkův.

"Škoda je jí — to byla výtečná dáma," pronesl s přízvukem, který vybízel k delšímu pohovoru.

Povykročil o krok blíže, podepřel se o pult a položiv tabatěrku před sebe, začal vypravovati, nestaraje se pranic, poslouchá-li jej někdo, čili nic.

"Je tomu více než patnáct roků, když byla v ústavě po druhé návštěvou. Pánové, to byla důstojná, imposantní postava. Když jsem ji po prvé viděl, myslil jsem, že je to abatýše některého kláštera. Šla vzpřímeně,

pevně a hrdě a přece, dýchala z každého jejího slova i pohledu pokora. Celé chování její, mluva, pokyn, úsměv měl na sobě nádech toho, co obyčejně jmenujeme aristokratickým.

Stál jsem vedle ní tak uctivě jako před nejvyšším maršálkem, když jednoho dne z čista jasna nás překvapila. Právě jsem vyplácel pěstounky a třikráte jsem se zmátl jako polekaný učitel před inspektorem. Pan správce se otáčel kolem ní jako farář před biskupem při visitaci — inu, nedivte se, vždyť tu tenkrát madamme z Valentinu zanechala pro nalezence tři tisícovky, a to neučinil v tomto století nikdo. Ale přece jsem si všiml, že má na svou čtyřicítku velice hladké, okrouhlé líce a bujný, jako havraní peří černý vlas.

Nekrásnější však byly její oči, velké, hluboké, zdobené silným obrvím a černé jako hlazený turmalín. Když jsem byl s výplatou hotov, zahlédnu za bariérou stařenku s děvčátkem asi osmnáctiletým."

"Copak si přeješ, děvuško?" povídám.

Děvče se začervená, pohlédne na stařenku a pozorujíc, že tu také stojí jako oukropeček, sklopí rozpačité oči, žmolíc cipeček zástěry v prstech.

"Nu, pojd'te přece blíže a povězte, co jste nám přinesly," vybízím je co nejpřívětivěji.

Stařenka si odkašle, vezme holčici za rukáv a šourá se s ní nesměle ke stolu.

"Jsem ze Skalčan, od Vyšehrodska, a tuhle Aninka je to děťátko, které mně páni dali před osmnácti lety na vychování," začala vypravovati, přetřevši si napřed dvakráte způsobně ústa.

"Dlouho jsme se chystaly na tu cestu — byly bychom dříve přijely, ale musily jsme střídati na cestu. Andulka dělá holubinky z březové kůry, nebo také jenom "napíráky" — znáte je snad od vidění. Visívají v oknech na šňůrce a točí se pěkně

do kolečka. Vydělá se pramaloučko, ale na chleba to přece vystačí.

Abych však nezapomněla pánům pověděti, proč jsme vlastně přijely. Když jsem odcházela s Aninkou, maličkou jako panenka, z ústavu, řekla mně paní bába, že tu má to děťátko. něco uloženo. Ani jsem na to nevzdechla, až asi před rokem.

Andulku si oblíbil synek z chalupy, hezký hoch, rostlý jako borovice a mrštný jako horský vítr. Chlapec by si holku vzal, tak jak ji tu vidíte, jen s tou kytlicí a kacabajkou, ale tatík chtěl děvče s pomocí, a chuděrka Aninka je chudá jako kostelní myš. Naplakaly jsme se obě dost a dost, až mi pánbůh vnukl vzpomínku na to, co jsem tenkrát zaslechla o těch penězích. A tak tu jsme a prosily bychom o ty peníze."

Věděl jsem hned, kolik uhodilo — však víte všichni dobře, kolik už tu bylo podobných žadatelů, a všichni se vraceli zklamáni a s prázdnou domů.

Podívám se do knihy a vidím, že má děvče uložený — pruský tolar, což dělá s úroky do dne a hodiny — něco ke dvaceti zlatým, tedy skoro tolik, co zaplatily za cestu.

Bylo mně nalezenky z té duše líto. Stojím nad knihou a přemýšlím, jak bych ty ubohé o tom nejšetrněji zpravil.

Ale v tom zakročila madamme, která na první pohled pochopila celou situaci.

"A kolik pak žádá, panenka, ten tvůj hoch?" otáže se děvčete měkčím hlasem.

"Mnoho, tuze mnoho, krásná paní, až mi jde hlava kolem, když na to pomyslím," promluví ponejprv děvče čistým hlasem, pohlízejíc krásným svým okem důvěryplně v tvář vzácného našeho hosta.

"Tak mnoho-li, děvenko, pověz."

"Šest stovek."

"Šest stovek," dotvrzuje stařenka, zamrknuvši po nás očima, jako by

chtěla říci: mnoho, tuze mnoho peněz, vidíte.

Lehýnký, sotva znatelný úsměv zavlnil se po této odpovědi kolem úst madamme z Valentinu. Pohledem dala mně znamení, abych jí následoval do bureau správce.

"Pane pokladníku, račte ty peníze vyplatiti," řekla mně tónem sice velice přívětivým, ale skoro rozkazujícím.

Vytřeštil jsem na šlechtičnu oči.

"Prosím, neotálejte, podívejte se, jak jsou už nepokojny a netrpělivy — při výplatě račte jim oznámiti, že dědictví obnáší v okrouhlé sumě sedm set zlatých."

Poslední větu pronesla šlechtična tak kategoricky, že jsem na slova její rychle přistoupil k pokladně, jako bych byl právě obdržel poukázku bůhví kým podepsanou, a jmenovaný peníz okamžitě jsem stařence vyplatil.

Zároveň jsem však zahlédl, že správce právě v tuto chvíli přijímá týž peníz z rukou šlechtičny z Valentinu.

Se slzami radosti a štěstí v očích odcházely návštěvnice z ústavu. Děvče ve tvářích jen jen hořelo. To zaplála na lících předtucha blažených a nezkalených dnů v budoucno. Ručím krokem ubíhalo kupředu, jen aby už už zvěstovati mohlo svému miláčku radostnou novinu. Staříčká pěstounka sotva že jí stačila, opakuje neustále: "To mně pánbůh vnukl vzpomínku na ty peníze."

"Ba, to byla znamenitá dáma," povzdechl si pan pokladník. Možná, že si povzdechl také proto, poněvadž snad pozoroval, že nejzamílovanější historku jeho nikdo neposlouchá. Všichni úředníci stáli v jedné tlupě, radíce se o tom, kdo má jeti jako deputant k pohřbu zesnulé dobroditelky.

Úkol tento uložen konečně mně, částečně z té příčiny, že jsem byl nejmladším úředníkem, hlavně však proto, protože všichni věděli, že se rád

někam podívám. Byl jsem tomu velice povděčen.

Život zesnulé dámy byl tak bezúhonný, skoro každý den jejího života věnčen aspoň jedním činem šlechtným, v ústavě se mluvilo o ní jen s naprostou úctou, vážností a vděčností, a přece nikdo o ní nic jiného nevěděl, než že je šlechtičnou s predikátem z Valentinu, a že má v Pohoří panství.

Pátrati z jakýchkoli příčin po její minulosti, byli by považovali naši veteráni za neodpustitelnou urážku. Lakonický telegram farářův podráždil moji zvědavost na nejvyšší stupeň.

Měl jsem od té chvíle nejasné tušení, že se v Pohoří něco neobyčejného přihodilo. Neřekl jsem sice nikomu ani slova, ale kdo by si mne byl pozorněji všiml, byl by musil pozorovati, že jsem neobyčejně rozechvěn. Přecházel jsem ustavičně sem a tam, bez účelu, nejsa s to, abych jedinou řádku napsal.

Byl jsem jediný, který aspoň zdánlivě poslouchal pokladníkovu historku o nalezence ze Skalčan. Slyšel jsem ji právě tak jako všichni ostatní několikráte, ale v tu chvíli se mně zdálo, jako bych pátral po něčem, co by záhadnou minulost zesnulé aspoň poněkud osvětilo.

Dámu tu nespátril jsem sice nikdy, ale obraz její tanul mně před očima jako živý. Rysy tváří velikých dobrodítelů mají vždy něco společného jako oči všech světců na obrazech.

Slýchával jsem mnoho vyprávěti o její uchvacující kráse, kterou zachovala si až po tu dobu, kdy čelo její posněžil bílý vlas.

Možná, že ji uvidím — dřímající, klidnou, vznešenou. Smrt nemívá ve zvyku zohaviti tváře lidí, jichž evangeliem bylo po celý život prospíváno jiným. Tváře jejich změní v led, ale ten úsměv, ten klid s ním nesetře —

Druhého dne ráno vyjel jsem časně z Prahy.

Cestou přemýšlel jsem mnoho o faráři Hlavovi, k němuž směřovalo

vlastně moje poslání. Nevěděl jsem o něm mnoho, skorem nic. Možno-li souditi o povaze podle dopisů, v nichž pravidelně každý měsíc oznamoval, co nového se přihodilo v osadě nalezenců, byl to muž velice vážný, laskavý, ale při tom rázný a energický. Dopisů těchto je takové množství, že zaujímají v registratuře nalezince celou příhradu.

Naproti tomu je dosti takových, jichž zprávy za několik roků bys spočítal na prstech jedné ruky. Z každé řádky faráře z Pohoří vyzírala slohová uhlazenost, jaké nabývají lidé, kteří mnoho zkusili a mnoho četli. Dopisy tyto přečetl jsem mnohokrát po sobě.

Farář nezatajil ústavu ani nejnepatrnější událost ze života nalezenců, a během let napsal o každém z nich celý deník. Snad tuto souvislost sám ani nepozoroval, napsal a oznámil jen vše to, co mu diktovala svědomitost a pečlivost.

Pozoruhodno je však to, že nespustil se zřetele ani těch, kteří už dávno nebyli pod jeho dozorem a kteří žili v končinách zcela jiných. Sledoval je a stopoval na jejich dráze životem jako otec své děti, roztroušené za svým povoláním po světě.

Každou událost, ať radostnou nebo žalostnou, vypisoval s takovou zevrubností, jako by si myslil, aby jednou užito bylo těchto zpráv jeho jako pramenů ke statistice o výsledcích vychování a vlivu jeho na nalezence.

Vůbec celá osada Pohorská, její patronka, její duchovní, její nalezenci bylo něco tak zvláštního, úkaz tak vzácný a ojedinělý, že člověk mimoděk musil o ní přemýšleti.

Pamatuji se, že jeden ze sněmovních řečníků, mluvě o nalezinci a zejména o strašlivé úmrtnosti, řádící v řadách těchto ubohých, zmínil se také per parenthesis o podivné a zvláštní osadě Pohorské, a vše tlačilo se zvědavě k řečníku, tážíc se, zda něco podobného je vůbec možno.

Ano, skoro k neuvěření, že tento,

abych tak řekl dobrovolný ústav zůstal nepovšimnut, v tajnosti. Dobrodušná matka nalezenců si toho nepřála, my jsme neměli práva o tom se zmiňovati a farář Hlava považoval její přání za nejpřísnější záповěď.

Až dnes, v této novelce, povím vám něco, co snad dodnes považují ti staří veteráni ústavní za úřední tajnost.

Stál jsem před farou v Pohoří.

Vyhlížela na vlas tak, jak ji popíši. Nizká, šindelem krytá budova se dvěma vikýři, ukrytými pod vysedlou střechou jako dvě malé oči, je až k okapu porostlá révou, jako bývají nádraží v odlehlejších místech, anebo zahradní domky. Před farou malá zahrádka, jako dlaň, říkává se, s besídkou, vypadající v miniatuře jako fara. Stříška šindelem krytá a stěny zarostlé, že bys marně se pídil po latvovi. Všude čisto, vše urovnáno, stezičky umeteny jako v panské zahradě. Přistoupil jsem k malým dveřím, které jsem skoro stěží v tom zeleném čaulounu našel.

Nadzvedl jsem železnou paličku a pustil jsem ji na vytlučenou plotynku. V minutě zarachotil zámek, a když se dveře otevřely, spatřil jsem starší ženskou tvář, hledící na mne tázavým pohledem, který vybízí, aby člověk mluvil.

"Pan farář doma?"

"Důstojný pán odešel na zámek, ale přijde každou chvíli," odpověděla žena uctivě sice, ale poněkud zdržlivě.

"Jsem z pražského nalezince, rád bych s ním mluvil," uznal jsem za dobré podotknouti za tou příčinou, abych snad naposled nestál za okamžik před zavřenými dveřmi.

"I ruku líbám, milostpane, pěkně vítám — rače jenom vejíti dále," zahovořila žena hlasem daleko srdečnějším, otevírajíc dveře dokořán. Vstoupil jsem do tmavé chodby, kde mne ovál chlad sklepu.

Žena, zavřevši domovní dveře na zámek, otevřela první dveře po levé straně chodby. Vstoupil jsem do útul-

ného, klenutého pokojíku. Podle všeho farářova pracovna a přijímací salon zároveň.

Odloživ vrchní cestovní šat na první židli, která se mně namanula, ohlédl jsem se po ženě. Stála u dveří, utírajíc si zástěrou oči.

"To je rána, hrozná rána, milost-pane," zaštkala usedavým hlasem.

Nevěděl jsem, co bych na tento žalostivý projev odpověděl, a proto jsem jenom pokývl hlavou.

"Ti nebozí sirotci brzo ucítí, koho v ní ztratili," pokračovala, berouc můj kabát a klobouk do rukou, aby jej pověsila na věšáček, ukrytý za starodávnou almarou. "To Bůh ví, co se na zámku přihodilo — každý něco tuší, ale nikdo neví nic určitého."

"Ani pan farář ne?" překvapil jsem náhlou a neočekávanou touto otázkou bodrou ženu. Zarazila se, pohlédnuvši plaše na mne.

"Nevím, věru nevím, vzácný pane — ale když paní baronka umírala, byl u ní jenom důstojný pán."

Poznal jsem z této odpovědi, dosti chytré a vyhýbavé, že bych se ničeho více nedověděl.

"Než přijde pan farář, projdu se trochu v zahrádce," řekl jsem, maje v úmyslu prohlédnouti si blíže působitě faráře z Pohoří.

"Snad by vzácný pán něco pojedl," nabízela uctivým hlasem podle všeho farářova příbuzná nějaké pohoštění.

"Ne, děkuji — až přijdu," odmítl jsem, zapomenuv docela na únavu po dlouhé cestě.

Zapálil jsem si doutník a přemýšlel jsem o svém poslání. Mnoho se asi nedovím, pomyslim si — vyřídím soustrastný projev ústavu, budu přítomen pohřbu a vrátím se do Prahy asi tak, jak jsem přišel.

Ani jsem nepozoroval, že jsem se stoupl po nepatrném svahu, na němž stojí fara s kostelíkem úctyhodného stáří, zrovna doprostřed vesničky, jejíž náves vyhlíží jako zahrada. Jaksi pokračováním této je lipové stromořá-

dí, jehož zúženou perspektivu zakončují bílé stěny zámecké.

Vtom vyšel z postranní uličky na náves průvod dětí, mužů i žen, směřující přímo stromořadím k zámku.

"Co to znamená?" táži se prvního člověka, jenž se mně namanul do cesty.

"To jsou nalezcenci, pane."

"A kam jdou?"

"Na zámek," řekl lakonicky, ale s takovým přízvukem, který praví: a ted' viš všecko.

"Inu ovšem, to vidím," pravím poněkud rozhorleně, — "ale proč tam jdou?"

Muž se na mne zkoumavě podíval a spokojen patrně prohlídkou mého obličejce promluvil obsírněji:

"Na včerejšek v noci zemřela paní baronka — pane, to nebyla žena, to byla světice. Co ona se naprokazovala dobrých skutků a milosrdenství, o tom by se mohlo napsat říkání na půl kalendáře.

Z kostela jde člověk někdy neuspokojen a nepotěšen, ale ze zámku odcházel každý s blaženým úsměvem kolem rtů. Ale obzvláště si zamilovala zdejší nalezcence — každé dítě, které přišlo na vychování do zdejší osady, přišlo jako do rodiny.

Však se na ně podívejte, jaci to z nich se vyvinuli a vyrostli lidé — jdou se na zámek pomodlit za velkou a dobrou duši její, jdou se za všechno poděkovat a snad i vyplakat.

Hm, hm — paní baronka prý umřela bez závětí, a všecko, jak tu leží a stojí, roste a se zelená, přijde do špatných rukou. Snad si ani sama na smrt nepomyslela, chtěla žítí hodně dlouho, a to jenom pro blaho jiných, a smrt přišla najednou, znenadání, a zítra už máme pohřeb."

"Paní baronka zemřela prý raněna mrtvicí," řku polo přisvědčivě, polo tázavě.

"Mrtvicí — ovšem, povídá se a pan farář to ráno oznamoval s kazatelny, ale našinec tomu nemůže ani uvěřit. Nedivím se, když takovým způsobem

zahynul sedlák Vyšín — byl silný, krevnatý člověk a zlobíval se, že zrudl až do tmava — ale paní baronka? Duši bílou jako sníh a srdce měkké, dobré, to Bůh ví, čemu ti lidé všemu neříkají mrtvice.”

Průvod nalezců zmizel zatím v tmavém průjezdu zámeckém.

Rozloučil jsem se s mužem, jemuž vířila hlavou záhada o mrtvici, a mimoděk zamířil jsem k zámku.

S malé vížky vlál smuteční prapor.

Vstoupil jsem do průjezdu, nevěda sám, kam jdu a proč vůbec vcházím vým světlem, způsobeným mosaikovýmnitř. Smuteční koberce, rozestřené na schodech, byly mně jakýmsi ukazovatelem jehož pokynem jsem se řídil. Nikde jsem nespatriil ani človička. Viděl jsem přece před chvílí celý tlum lidí vcházeti do zámku. Zdálo se mně, jako bych se lehce zachvěl — napadlo mne v tu chvíli, že ti lidé vešli do — hrobky.

Kráčel jsem po černých kobercích jako duch.

Děsné ticho kolem jako by samo chtělo označiti, že se v tmtó domě přihodilo něco hrozného.

Prošel jsem dlouhou chodbou, vedoucí podle zamčených komnat. Smuteční koberce vedly mne dvěma zatáčkami okny. Uprostřed kaple, stavěné v kami kolem rohů. Při vstupu do konečné chodby jsem najednou stanul jako přimrazen.

Stál jsem před otevřenou zámeckou kaplí, ozářenou mírným, fialopodobě nepravidelného osmistěnu a vyklenuté v hranol, stál katafalk s rakví barvy bronzové.

Na stupních a podél ní kolem rakve klečelo několik lidí, pohřízených v hluboké modlení. Stranou podél stěn stálo anebo klečelo asi dvacet dětí, patrně nalezců.

Ve hlavách rakve ležel na katafalkovém podiu, jako vidáte kněze před oltářem o velký pátek, farář Hlava.

Hrozně mlčení a tichá pobožnost všech přítomných mrazila svým na-

prostým klidem, ztrnulostí a zoufalstvím.

Děti pohlížely vyjeveně před sebe, nechápajíce ničeho z toho, co se před nimi dělo. Věděly jenom tolik, že hodná paní baronka “Valentina”, jak jí obyčejně říkaly, zaměňující predikát s křestním jménem, zemřela, ale dosah úmrtí tohoto pro ně samé jim byl úplně neznám. Nebály se, ale chvěly se ze samé úcty před paní, která leží v bronzové rakvi na vysokém stole, pokrytém černým sukmem.

Rakev, ležící hlavami směrem k oltáři, tedy přímo proti chodbě, byla otevřena. Hlava, spočívající na vyvýšeném polštáři, byla zahalena v černý háv, z pod něhož vyhlížely jako sních bílé vlasy.

Líce měly ovšem nádech smrti, tu nepříjemnou žlutou barvu s příděchem zelenavým, ale této imposantní vznešenosti nedovedla ani smrt setřítí. Veliká voskovice, svítící na hlavách, ozařovala dosti znatelně každý rys ve tváři.

Hleděl jsem dlouho na tu hlavu a tak se mně zdálo, jako by se kolem rtů rozbíhaly do lící paprskovitě vrásky bolesti, velikého žalu a strašlivého zklamání.

V tom okamžiku jsem pozoroval s jakousi nepochopitelnou známkou studu, že já jediný — stojím.

Hned nato v zápětí jsem poklekl, skloniv hlavu k vroucí pobožnosti. Všichni přítomní byli tak pohrouženi v neskonalý svůj bol a zármutek, že nikdo nepozoroval přítomnosti neznámého muže.

Nevím a nepamatuji se, jak dlouho jsem tentokráte klečel na chodbě před kaplí, tváří v tvář vznešené zesnulé.

Z mého zadumání probudil mne hlas farářův, který, jak jsem pozoroval, improvisoval modlitbu za duši zemřelé. Později jsem si připamatoval, že jsem nikdy ještě ve svém životě neslyšel modlitby tklivější, vroucnější a dojemnější.

Odešel jsem touž cestou, kudy jsem

přišel, právě tak nepozorovaně po této modlitbě ze zámku.

Když jsem krácel návsí, všiml jsem si hloučku odrostlejších dětí, hnajících nějakou oblíbenou hru. Zadíval jsem se na ně, aniž jsem je vlastně pozoroval. Výjev ze zámecké kaple byl tak mohutný, tak silný a markantní ve svých konturách, že působil v mysli doposud jakousi setrvačností.

V tom zaujal mou pozornost zlostný, vášnivý výkřik.

“Ty jeden — ty... jdeš pryč — at' více mezi nás ani nepáchneš.”

Všiml jsem si mladého surovce. Byl pěkně ošacen, jako bývají na venkově děti správců, statkářů a podobných. Hoch, jemuž vyhrůžka tato platila, byl čistě sice, ale velice chudobně oblečen. Líbil se mně velice, a co toto píši, napadá mne, že snad Smiles v podobném okamžiku napsal svůj aforismus: “Čistota jest elegancí chudých”.

Hoch se při tomto pohanění zarděl až po uši.

Zastavil se jako k zemi přikován a pohlížel rozpačitě s jednoho na druhého. Nadutý chlapec, jemuž lichotily rozpaky hochovy, chtěl se patrně před svými druhy vyznamenati, a co jsem nyní slyšel, zarazilo oběh krve v mých žilách.

“Ted' se všechno změní,” — křičel “ošacený mladý pán” — “paní baronka je mrtva a mladý baron se bude asi sotva s vámi mazlíti. Hajdy... můžeš jít, kam ti líbo, ale mezi nás více nechod', sic... ti pořádně nabančíme. Tatínek beztoho včera povídal, že je to pro panství právě dobrodiní, že baronka umřela — všechno prý pohltí ta žebrota, ta fakančata...”

Později jsem se dověděl, že mladý ten ničema byl synem správce, synem patrně také ničemy. V tu chvíli vzpomněl jsem si na slova, která telegrafoval farář do ústavu — “nalezení osířeli po druhé”.

Ba, měl pravdu. Ještě není mrtvola dobré ochránitelky jejích ani pod ze-

mí, a ubožáci ti jsou už vystaveni všem úšklebkům na pospas. Což teprve potom, až přijde nový pán, který se bude domnívati, že každým dobrým skutkem barončiným byl on — okrádán.

Snad bude pak těm dětem hůře než druhům jejích v jiných osadách.

Ani jsem nepozoroval, že večer nadchází nad krajinou.

Pohroužen ve vážné myšlenky zatoulal jsem se do kraje, abych přišel domů zpět zároveň s farářem. Ve vsi zvonili klekání, když jsem bral u farních dveří za paličku, abych ji pustil na železnou plotynku.

Tentokráte mně otevíral sám farář.

“Vítám vás pod svou střechou jménem božím,” řekl srdečným, ale velice vážným tónem. “Odpust'te,” pokračoval po malé chvíli, “že jsem vás celé půldne zanechal sobě samému. — Modlili jsme se za naši nezapomenutelnou baronku.”

Hlas farářův při těchto slovech nápadně změkkl a oči zvhly.

Stiskl jsem mu ruku.

“Zítra v jedenáct hodin máme pohřeb,” mluvil farář klidným hlasem, když jsme usedli v jeho pracovně k prostřednímu stolu, “děkuji vám, že jste přijel, a panu správci vyříd'te laskavě, že mne účast se strany ústavu velice potěšila. V deset hodin přijede jediný legitimní dědic madamme z Valentina. Musím s ním mluvit o záležitosti velice důležité — vy jako zastupce ústavu můžete býti této rozmluvy účasten.”

Pohlédl jsem zvědavě na mluvícího.

“Hned vám vysvětlím, proč intervence vaše bude na místě. Jak jsem vám telegraficky oznámil, zemřela patronka naše bez poslední vůle. Nedivte se tomu. Chtěla mnoho, velice mnoho učiniti pro svěřence z vašeho ústavu, ale smrt zachvátila ji právě v tom okamžiku, když chystala se plány své provést. Nebudu vám je ani diagramaticky vyličovati — jsou ztraceny a člověk vzpomínkami na tak

přílišnou ztrátu nadarmo srdce rozdirá. Očekávám od příštího dědice a nástupce madamme šlechtičny z Valentina a svého patrona tolik vážnosti a úcty ku své příbuzné, že splní aspoň částečně závazky dobrého srdce jejího. Myslím, že půjdete se mnou — v tom případě, budu-li odmítnut, nebude bolest má tak přílišná.”

Přípověď mou vzal kněz s vděčným pohledem na vědomí.

Až do tohoto okamžení pozoroval jsem faráře Hlavu okem velice zkoumavým. V úsudku svém jsem se nezmýlil — je to kněz vzorný, řádný a svědomitý. Zevnějšek jeho není sice odpuzující, ale ledová vážnost obličej jeho zaráží. Je to šedesátník, jehož kostnatá konstrukce svědčí o železném zdraví. Postavy je štíhlé, vysoké.

Pozoroval jsem, že se farář snaží přemoci své pohnutí.

Po večeri požádal mne farář, abych si hodinku s ním poseděl. Vyhověl jsem milerád tomuto přání, ač jsem byl velice unaven. Následující řádky řeknou vám okamžitě příčinu.

“Důstojný otče” — oslovil jsem faráře po prvé tímto způsobem — “mám za to, že madamme z Valentina nezemřela smrtí přirozenou.”

Při těchto slovech farář smrtelně zbledl; rty se zachvěly leknutím, nemohouce vysloviti otázku, která tížila duši.

“Důstojný otče,” opakoval jsem oslovení, “jsem úředníkem pod přísahou, jenž zná a ví tolik tajemství — proč byste tajil nám, ústavu, nepověděl příčinu, která nutkala zesnulou šlechtičnu činiti tolik dobrodiní právě — nalezencům?”

Farář Hlava zatím se vzpamatoval.

“Zvíte pravdu — ale jenom vy, jako deputant ústavu,” promluvil hlasem, na němž přes všechno úsili bylo doposud znáti veliké rozčilení, “tajemství mé patronky není tajemstvím zpovědním.

Znal jsem zesnulou přes třicet roků,

od toho okamžiku, kdy jsem se stal na této faře farářem. Téhož roku vda-la se moje patronka za chudého důstojníka, jenž neměl mimo svůj predikát a uniformu ničeho, co by byl mohl nazvati svým.

Brzo po svatbě přijela ke mně moje velitelka s obzvláštním žádostí — tenkrát byl jsem věru překvapen, když mně řekla, abych jel do Prahy pít se po nalezenci, jemuž ona byla matkou.”

Farář na chvíli ustal ve vypravování. Já jsem se s úžasem zahleděl na vyprávějíciho, jako bych se chtěl tázati, mluví-li pravdu.

“Druhého dne ráno,” pokračoval v hovoru farář, “jel jsem do Prahy. Na tu cestu nezapomenu — byl jsem tenkrát velice mladým farářem — hm, hm, co bych na to vzpomínal.

V Praze pověděli mně hroznou novinu — právě před mým příchodem přišel od faráře z oné osady, kde bylo děcko na vychování, dopis, že dítě zmizelo — že je nejspíše někdo za nějakým nepovědomým účelem ukradl.”

To byla veliká rána pro matku.

“Všecko pátrání po zmizelém děcku zůstalo bez výsledku. Rok nato zemřel osiřelé matce i manžel. Neměla nikoho více na světě; jenom vzpomínku na krátké svoje manželství a slabou naději, že se jednou setká se svým dítětem, památkou to na nezapomenutelného svého miláčka.

Co hořkých a žalostných nocí probděla v usedavém pláči nebohá matka. A když milosrdný spánek snesl se na chvíli na víčka její, hrozné sny trápily duši její nejděsnějšími mukami.

V tu chvíli, kdy směla se hlásiti ke svému dítěti, kdy mohla mu vynahraditi všecku lásku, o kterou přišlo, jsouc v rukou cizích, kdy mohla mu poskytnouti vše, co bohatství má ve štědrém svém klíně, v tu chvíli dovídá se děsně, neuvěřitelně zvěsti, že zmizelo.

Kam se podělo, komu přišlo do rukou, jak s ním asi zacházejí, netrpí hlad, nekřehne zimou? — Podobné otázky jedna za druhou šlehaly duši její a bouřily její klid a rozvahu.

Tentokráte jsem se obával o její rozum. Nadarmo jsem ji chlácholil, povzbuzoval, těšil — zalomila rukama a v usedavém pláči volala k Bohu o milosrdenství. Někdy se zdálo, jako by veliký bol a zármutek udolal a zkrotl její síly — tu chodila jako zmámená, s očima vyboulenýma a chvějícíma rtoma, podobna spíše soše než bytosti živoucí.

V podobných okamžicích nedostávalo se mně slov útěchy — sám div jsem nad ní neplakal. A z největšího trnutí a utišení vybuchla najednou v záchvat, hraničící s děsnou chorobou šílenství.

„Velebný pane, při všem, co vám na světě svatého, zapřisahám vás, hledejte moje dítě, pátrejte po něm, ať je živo nebo mrtvo, ale skončete rázem muka moje.“

Sejpravši ruce, prosila-mne tak tklivě, tak zádušně, že jsem se ulekl těch závrtných přechodů z kypící vášně v nejoddanější resignaci.

Já dopsal všem farářům, žádaje důtklivě, ba prose naléhavě, aby pátrali po děcku, ale všechno moje přičinění zůstalo bez výsledku, ba ani nejmenší stopy jsem se nedopátral.

A den jak den opakovala nešťastná matka otázku: „Víte něco, přišel jste na nějakou stopu?“ a já musil ji konejšiti, já ji udržoval v naději a důvěře, ač už jsem sám dávno přestal doufat.

Madamme z Valentina nezapomněla sice na svůj zármutek, ale oddala se mu s důstojnou resignací. „Více nemohu pro své dítě učinit, než se za ně z vroucí duše modliti,“ říkala, ubírajíc se každý den k dvouhodinné pobožnosti do zámecké kaple.

Jednou přišel jsem svou patronku o něco požádat.

V obci byl nalezenec, jenž dospíval

čtrnáctého věku. Hoch ten měl zvláštní zálibu v řezbářství. Celý den robil a vyřezával různé figurky, nad nimiž by se byl i vážný znalec pozastavil. Věděl jsem dobře o tom, a proto přišel jsem baronku požádat, aby svou pomocí pomohla chlapci do města k nějakému lepšímu mistru.

Baronka po slovech těchto nápadně zbledla.

Na chvíli zavládlo v saloně trapné ticho.

„Máte pravdu,“ řekla po chvíli, „tomu hochu musíme pomoci. Pohled'te, velebný pane,“ řekla hlasem tklivým a dojmavým, což je-li můj hošíček na živu a někdo se nad ním smiluje. Buď'te tak laskav, přived'te ho ke mně, ráda bych se na něho podívala.“

Po prvé ve svém životě políbil jsem dámě ruku. Ještě nikdy neudálo se mně, abych byl svědkem toho, jak vlastní bol a zármutek splývá v ten nejčistší cit — šlechtnost, vypučelou na sebezapření.

V takových okamžicích jsem baronku nevyrušil. . .

Snění a zadumání nemá rádo zvuk cizího slova.“

Po těchto slovech se farář Hlava na dlouhou chvíli odmlčel. Zapaloval jsem si pozorně doutník, abych ho nevyrušil z přemítání.

„Madame z Valentina setkala se se svým synem,“ zahájil farář znovu hovor hrobovým hlasem.

„Večer před svou smrtí seděla baronka skorem k půlnoci nad sumárními účty svých správců, jimž rozuměla právě tak, jako její účetní.“

Vtom zaslechne ve vedlejšíh poko-
jí nápadný šramot.

Baronka se zvedne, otevře dveře a zůstane mezi nimi udiveně státi.

V salonu stál nějaký člověk, patrně tulák, otrhaný a oškubaný jako cikán.

V tu chvíli propítl plný měsíc mraky a vpustil plný proud světla velikými okny do salonu.

Vetřelec, zloděj, stál tu v intenzivním osvětlení. Až na vetché a cha-

trné cáry byl to muž pěkně a silně urostlý.

Hlava jeho byla rozhodně zajímavá. Tmavé kudrny, nečesaný a nepěstovaný, vinuly se přece ve velice uhlazených kotoučích kolem čela.

Obličej vroubil černý plnovous, v němž ztrácel se mohutný knír. Tulák, jemuž osud dal do ruky žebráckou hůl, ale krásný zevnějšek.

Chvilí stáli oba proti sobě. Žádný z nich ani brvou nehnul.

Vtom zalehl strašlivý výkřik komnatou:

"Svrchovaný bože..." vykřikla baronka.

Tulák vzepjal se jako tygr, skočil ke dveřím a mohutnýma rukama stiskl hrdlo barončino. Vtom ozvaly se na chodbě prudké kroky. Tulák mrštil vztekle svou obětí, vyhoupl se na okno a zmizel v tiché noci.

Baronku našli lidé polomrtvou.

Zavolali mne k ní.

Co jsem slyšel z jejích úst, nezapomenu do smrti. Spatřivši mne, usmála se slabounce, skoro blaženě, vzala mne jemně za ruku a zašeptala: "Já viděla — svého syna."

Zavřela oči a více je neotevřela. V tu chvíli odletěla šlechetná duše její k nebesům. Po tuláku jsem ihned pátral, ale zmizel, jako by se země pod ním slehla..."

Farář domluvil.

Za chvíli ubíral jsem se na lůžko. Byly dvě hodiny po půlnoci. Asi za dvě hodiny nato jsem teprve usnul.

Ráno šli jsme k novému majiteli, vzdálenému příbuznému zesnulé. Je to muž asi třicetiletý, všední tváře, již snaží se dodatí půvabu svou blazeovností.

Farář Hlava přednesl důstojným způsobem žádost svou — snad jediný odkaz nebožčin.

Dědic se zamračil, vypustil z úst mohutný kotouč dýmu a úsečně řekl: "Jsem kavalír — nebudu podporovat děti původu tak nízkého. Považoval bych to za poskvrnění svého jména, čistého jako lilie."

Farář zrudl hněvem.

Odešli jsme beze slova.

Hodinu nato byl slavný pohřeb, který shromáždil obyvatele celého okresu. Bývalí svěřenci barončiny dostavili se do jednoho. Díval jsem se na ně a pomyslí si: "Hle — to je nejlepší okrasa jejího erbu."

K večeru byl jsem v Praze. Čekali na mne nedočkavě. Když jsem vše vypověděl, vzal jsem červený inkoust a učinil kolem osady faráře z Pohoří — červený kruh.

PRVÉ V AMERICE NAROZENÉ BĚLOŠSKÉ DÍTĚ

Na ostrově Roanoke při pobřeží Severní Karoliny narodila se před 350 lety Virginia Dare, jejímiž rodiči byli z Anglie přípluvší Virginia a Ananias Dare. Narození prvního bělošského dítěte na této pevnině bylo vzpomenu 18. srpna roku 1937 během dedikačních obřadů spojených s dokončením stavby nové vojenské základny Fort Raleigh, jímž přítomen byl i prezident Roosevelt. Virginia Dare byla vnučkou guvernéra John White-a, jenž byl vyslán sirem Walter Raleighem, aby se uvázal v úřad guvernéra původní tvrze Raleigh. Když bylo Virginii devět dní, její dědeček plavil se zpět do Anglie, aby požádal o více peněz a další nové osadníky. Když se po čtyřech letech vrátil do Ameriky nenašel po první kolonii ani památky. První pokus o kolonisování nového světa setkal se s nezdarem.

PŘÍTEL

Napsala Marie Němečková-Erstová

FERDA Klepner a Vašík Cáva byli nerozlučnými přáteli. Již jako malá batolátka, hrávali si spolu a o hračky se dělili. O-

všem, ale později se také o všelikou hračkou poprali; ale nikdy se na sebe dlouho nehněvali. Obyčejně ten co se hračky zmocnil, chvíli ji podržel, jakoby to byl nějaký slavnostní akt a potom s úsměvem podával hračku kamarádovi. A ten spokojeně si oddychnuv a chopiv se hračky, chvíli si s ní pohral. A to chtění stejných věcí s nimi rostlo až to někdy jejich rodiče zaráželo.

Ve škole oba dobře prospívali. Byli oba stejného stáří a pak chodili do stejné třídy a po škole se vždy spolu učili. Dostal-li některý z nich ve škole z úkolu jedničku a ten druhý ji nedostal, to bylo nějakého nářku. Ten druhý nedal pokoje, až jej učitel také na něco zavolal. Ale někdy se stalo, že ten druhý jedničku nedostal; byla to třebas trojka, neb čtyřka a někdy také i obávaná pětka. Záleželo jakou tu otázku tázaný musel zodpovědět. Ale čím se dělali starší, poznávali, že každý nemůže mít to co má druhý. Jednou Ferda dostal spalničky a to se ví, že nemohl chodit do školy a Vašík naříkal, že on do školy musí a Ferda si hová doma. Ale potom, když on dostal spalničky, tak se mu to také nelíbilo. A hoši pomalu dorůstali a oni poznávali, že Osud má pro každého člověka připravenou životní cestu, po které se musí ubírat. A i pro oba hochy byly připravené cesty, kterými se museli ubírat.

Když jim bylo čtrnáct let, zavřela

se za nimi škola. A oni byli ještě mladí, aby ve svých čtrnácti letech věděli, čím by chtěli být. A jejich rodiče určili za ně. Václav měl štěstí, ten šel do učení. Učil se pekařem a dosti se mu to ze začátku zamlouvalo. Rád se učil ty divy pekařského cechu. A s hrdostí pohlížel, na krásně vypečené housky a rohlíčky a veliké i malé bochníky chleba. A divil se, že se to všechno za jeden den prodá a druhý den, že lidé kupují zase. A říkal si, že až se vyučí, že si také otevře krámeček, ve kterém jeho matka a otec mohou pečivo prodávat.

Za to Ferdovi nevedlo se valně. U nich doma se potřebovaly peníze a tak on musel dělat něco, kde by dostával hned plat. Rodiče jej dali do tkalcovské továrny. Ferda neprotestoval. Věděl, že dělat musí a říkal si, že je práce jako práce. V továrně dostal práci za stavem, který tkal tkalouny. Ukazovali mu, jak má dávat pozor, aby se mu netrhala bavlna a učili jej tkalcovské uzle. Ferda hleděl jako vyjevený, na běhající člunky, kmitající se mezi nitěmi, jakoby si pohrávaly a dělník, který Ferdu zaučoval musel se mu smát a ukazovat mu jaké pěkné tkalouny se na stavu vyrábí. Ferda byl první den jako omámený. Ale za několik dní se v dílně okoukal a zvyknul trochu tomu ustavičnému rámusu a naučil se dělat tkalcovské uzle. Také člunky s bavlnou dobře hlídal, aby se mu nitě někde nepotrhal a nepokazilo to tkalouny. Dílovedoucí jej pochválil, že si dobře hledí práce a bude-li stále tak čilý, že dostane brzy přidáno na výplatě a Ferda měl radost.

Ale když se setkal s Vašíkem a ten

mu vyprávěl o pekařině a počastoval jej dobrým rohlíčkem a vyprávěl mu jaké dobroty v pekárně vyrábějí a že on Vašík dostane všelicos ochutnat, tu se Ferda cítil ochuzen. Když potom doma vyprávěl rodičům jak se má Vašík při té pekařině dobře a zmínil se, že i on by se chtěl učit pekařem, rodiče jej chlácholili a řekli mu, že on je na tom lépe. On že nemusí být tak brzo ráno už v práci, jako Vašík a že každou sobotu dostane výplatu, kdežto Vašík nedostane nic. A tak Ferda to uznal a zase se cítil trochu spokojen. V sobotu přinášel domů peníze, nebylo toho mnoho, co vydělal. Dával matce celou svoji výplatu a ona mu vždy dala z toho třicet grejcarů na týdení útratu. A Ferda se cítil pánem.

A teď zase on vyprávěl Vašíkovi kolik za týden vydělal a že mu slíbili, že dostane brzo přidáno, protože dělá dobrou práci. A ukazoval Vašíkovi peníze od matky a chlubil se, že si chce koupit harmoniku. Víš tu hezkou tahací harmoniku co jsme viděli v tom novém obchodě, na náměstí vykládal Ferda a pohlížel na Vaška jiskrným veselým zrakem. Věděl, že i Vašek má na harmoniku zá-lusk a myslel, že se bude s ním radovat, že aspoň jeden z nich si ji někdy bude moci koupit. Ale Vašek se nějak smutně na kamaráda díval a nemluvil. "Co že nic neříkáš Vašku? Dyt' já bych ti ji také půjčil, aby sis mohl zahrát," promlouval Ferda a soucitně na kamaráda pohlížel. A zase oba kamarádi poznávali, že každý nemůže mít vše, co by si přál. Vašíkovi rodiče jej sice dali na učení, ale když nic nevydělal, také nemohl čekat od rodičů mnoho peněz, na útratu. Dávali mu deset grejcarů na týden a říkali, to že prý má takový mladíček na týden dost, že oni jej musí živit a šatit a to že stojí veliké peníze. A Vašík uznával že mají pravdu. Vždyť nebyl jenom on sám byly u nich ještě dvě děvčata a tak

také u nich museli žetřit. Ted' zase litoval Vašík, že také nedělá v tkalcovně.

A tak dnes byl Ferda pánem! Bylo mu nějak Vašíka líto a aby jej rozveselil vyzval jej, aby šel s ním k biřtíkáři, že mu koupí horký páreček a sobě také. Vašík se nedal pobízet a jdouc svorně s Ferdou, již začal mluvit a jeho tvář se stala veselější. Měl radost, že Ferda mu chce koupit lahodný páreček a že kdyby k tomu došlo a koupil si tu vysněnou harmoniku, že i o tu by se s ním dělil, aby oba se na ni naučili hrát. Jak hodný to byl přítel! Oba byli chudí, ale jejich srdce byla ze zlata. Všude rádi pomohli, kde mohli a nečekali za to odměnu. Vždy si řekli, že když oni někomu pomohou, zase kdyby oni potřebovali nějakou pomoc, že zase lidé pomohou jim. A bylo to pravda. Každý je měl rád a rád si s nimi pohovořil a kolikráte i něčím podaroval. A Ferda strádal, aby co nejdříve si již mohl koupit harmoniku. Obdarovali-li jej lidé penízem, za nějakou práci jím vykonanou, rychle ukládal peníz, do zvláštní krabičky, ve které měl to jeho bohatství. Nebylo toho mnoho. Jen několik korunek a několik desetníků, to bylo celé jeho bohatství. Ale jemu se zdálo, že je již jakýmsi pánem. Vždyť měl přec už nějaké své vlastní peníze. To Vašík proti němu neměl nic. Ale Ferda zapomínal, že Vašík bude mít řemeslo a on že bude stále jen dělníkem.

Ubíhaly měsíce a leta. A jednoho dne když se kamarádi sešli pochlubil se Vašík, že už je vyučen pekařem a že teď mu rodiče koupí nový oblek, který již dávno potřebuje. A potom jednoho dne předstoupil před Ferdu v novém hezkém obleku a Ferda mohl na něm oči nechat. To již nebyl ten starý Vašek. Tento zde byl hezký, uhlazený mladý muž a co si sebevědomého číselo z jeho postavy. Byl to pán, který ví, že se ně-

čím stal. A Ferda si řekl, že i on si musí koupit nový oděv, at' to stojí co chce. Ted' by se byl styděl chodit v jeho starých těsných šatech. Vždyť zesílil a vyrostl. A ted' když Vašík má oblek, on jej musí mítí tež. Tak si řekl a doma s matkou o tom vyjednával. Ale těch nešťastných peněz nebylo dost, aby jen tak lehce mohly býti dány za nový oblek. Ale rodiče přec uznali, že Ferda z jeho starých šatů vyrostl a že musí mítí něco nového. A tak i Ferda jednoho dne vyrukoval v novém hezkém obleku a když se tak procházel s Vašíkem po městě, hodně děvčat se za nimi ohledlo. Oba byli hezkých tváří a dobře uroslí a tak nebylo divu, že se dívkám líbili. A známý o nich říkali: "Zatrachtílí chlapci. Oni musí mít vždycky, co jeden, to druhý.

Ale až budou na ženění, tak to bude jinačí. To si potom jistě namluví každý jinou. Jinak by to nedělalo dobrotu," chychotali se staří. Hoši neměli tušení, co se o nich povídá a také se o to nestarali. Jim ted' nastávala jiná starost.

Jednoho dne přišel Vašík nějak skroušeně k Ferdovi, a svěřil se mu, že se zamiloval. Ferda na něj pohlížel a šibalství mu hrálo v očích a směříc se vyptával se, kdo je ta, která mu chce přebrat kamaráda. Vašík se usmál, a skroušeně vyprávěl, že je to mistrova dcera Finka. Že ona jej má také ráda, ale že sama nikam nesmí a tak že Vašík se s ní nemůže venku scházet. "No, tak se venku nemůžete zcházet, vždyť jí máš na očích celý den, říkáš přece, že ona také pomáhá v pekárně, ne?" doptávat se Ferda a ústy mu pošukával smích. "Nesměj se Ferdo a pomoz mi. Ovšem, ona nám pomáhá v pekárně, ale mistr nás má stále na očích, ani si nemůžeme slovíčko říct, aby on o tom nevěděl. A ty bys nám mohl pomoci, kdyby jsi chtěl, vždyť jsme přece kamarádi. Možná, že zase někdy já pomohu tobě," domlou-

val Vašek Ferdovi. Ale ten byl pojednou nějaký zamklý. Konečně pronesl: "Víš Vašku, já nemám rád, že se mezi nás dere ženská. Vždycky jsme byli dobrými přáteli, ale ted' asi to naše přátelství skončí. A to jenom pro nějakou hloupou holku, kterou jsi při tvé pekařině potkal. A já myslel, že budeme stále kamarádi a že žádná ženská nás nebude zajímat a najednou ty si přijdeš s takovou — že máš holku. — "Ale Ferdo nemrač se, budeme stále kamarádi a třebaš jednou můžeme být i švagři." Vykládal Vašík a když viděl, jak hloupě naň Ferda pohlíží a nerozumí mu; dodával: "Ty víš Ferdo, že Finka má sestru Annu, jsou dvojčata. A já myslel, ty že bys mohl chodit s Annou a já s Finkou. Víš ony chodí pořádě obě spolu a já bych s oběma chodit nechtěl. A jedna sama by z domova nesměla. Tak jsme s Finkou ujednali, že ty bys mohl chodit vždy s Annou. Co tomu říkáš?, Anna je také hezká." — "A heled'me se; on mladý pán už má všechno promyšleno!" durdil se Ferda, a přistoupiv těsně k Vaškovi dodával. Já se žádnou holkou nepůjdu, co myslíš, že jsem nějaký blázen! A potom, ani ty holky pekařů moc neznám. Nejsou tady dlouho, slyšel jsem že byly obě někde v Pensionátu na učení. To jsou jistě fifleny!" — "Počkej Ferdo, nech si ten tvůj úsudek, až obě děvčata poznáš. Jsou obě stejně hezké a obě jsou ku každému hodné. Zkusit bys to mohl. Aspoň jednou Ferdo; udělej mně to k vůli," žadonil Vašek a sliboval kamarádu hory a doly. A Ferda vidouc kamaráda tak nešťastného, začal se měnit. V jeho tváři hrál šibalský úsměv, když slíbil, že tedy kamarádu vypomůže v jeho neštěstí. Bylo dobře, že bylo tma a Vašík neviděl, ten šibalský úsměv na Ferdově tváři.

Umluvili se, že tedy zítra večer půjdou na dostaveníčko. Ještě se umluvili, že si musí oba vzít jejich no-

vé obleky, ale že je budou muset nějak propašovat do kolníčky a tam se teprve obleci a že přijdou domů, že musí se zase v kolníčce z nových šatů vysléci a vzít si staré šatstvo. Rodiče by jim jistě nedovolili vzítí nový oblek, ve všední den a ptali by se, kam tak nastrojení chtějí jít. Tak vše bylo umluveno a kamarádi se rozešli. Každý měl něco jiného na mysli. Vašík se těšil, že se přece bude most sejít s jeho milou Finkou. A Ferda promýšlel, jakou taškařinu by kamarádovi provedl. "Tak ony ty děvčata jsou dvojčata a to je dobré!" smál se Ferda v duchu a promýšlel, zdali by Vašík poznal, kdyby on, Ferda mu někdy šel s jeho Finkou a Vašek by měl po boku její sestru Annu. Ferda se pochýčtával a spěchal k domovu.

Druhého dne oba junáci procházeli se v městském parku, oba nastrojeni v nových oblecích a střežili se zraků známých lidí. Nechtěli aby se jich někdo vyptával, proč jsou tak nastrojeni. Vašík byl v hořejším napětí a stále se točil na všechny strany, uvidí-li někde jeho milovanou Finku. Za to Ferda byl zamračený a nadával, že se nechal od Vaška přemluvit, aby šel s ním. Zrovna mu vykládal, že mu nebude dělat "cardedámu a chtěl mu z parku uteci; když tu pojednou oběvily se dvě dívky, hezky oblečené hezounkých tvářích, ale jedna byla jako druhá. Ferda tušil kdo to asi je. A Vašík již snímal klobouk s hlavy a hezky obě slečny pozdravil a že slečny se zastavily a mile se na mladíky usmívaly, Vašík jim rychle představoval Ferdu. Ferda byl v rozpacích a nevěděl, co by promluvil a divil se Vaškovi, kde sebral tolik smělosti a tak pěkně se slečnami mluvil, Ferda se zmohl na poklonu, ale dále se nedostal. Obě děvčata se mu líbila, on nevěděl která je která, tak si byly podobny. Ale tu již se k němu přitočila jedna ze slečen a oznamovala

mu, že ona se jmenuje Anna a že je umluveno, že ona půjde s ním s Ferdoušem a že budou těm dvěma před nimi, dělat strážné anděle, aby je někdo od pekařů nepotkal. Ferda jen pokyvoval hlavou a díval se, jak on dovede se ženskými zacházet. Kráčel pomalu se slečnou Annou a ona mu stále něco vyprávěla a on ji musel odpovídat. Ani nevěděl, jak se to stalo a na chvíli již i on se vedl s Annou a nic mu to nebylo proti mysli.

A potom se mladí lidé zcházelí častěji a měli se rádi, nikomu z nich ani napadlo, že by se mohli státí nápadnými, některým zlým lidem, kteří se rádi starají o chyby svých bližních, ale svoje chyby nevidí. Byla to pekařovic sousedka, která jednoho dne potkala mladé lidi, kterak se drží kolem pasu a procházejí se v odlehlé části parku. Co tehdy paní Palmová v odlehlé části parku dělala bylo těžko říci. Snad tam sama měla s někým dostaveníčko; bylť o ní známo, že si ráda s jinými muži pohovoří. Děvčata pekařů poznaly paní Palmovou a ona poznala slečinky také. Nikdo z nich se nemohl vyhnout druhému. Bylo to takové nepředvídané setkání; v místech kde dvě cestičky přetínají jedna druhou paní Palmová se na slečinky sladce usmála a řekla: "To je dnes hezky den vid'te slečny?" a nečekajíc na odpověď a sladce se usmívajíc brala se dál. Slečny jí pozdravily, ale na více se nezmohly. Bylť obě polekané; neboť dobře znaly jejich sousedku paní Palmovou. Věděly jak se ráda o každého stará a všechny městské klípky, že jim do jejich pekařského krámu přináší. Slečna Finka se tak vylekala, že jí bylo do pláče. Věděla, že dozví-li se rodiče, že jejich dcery chodí s chudými hochy, že bude konec jejich hezkých dostaveníček a ona měla toho svého Václava tak ráda. "Co si počneme? Ona na nás půjde domů žalovat," hořekova-

la Finka, ale sestra Anna si věděla rady. Rozběhla se za paní sousedkou a dohoníc ji, prosila jí, aby na ně paní Palmová nežalovala, že se jí za to odmění. A paní sousedka sladounce se usmívajíc, slibovala, že u pekařů nic říkat nebude, když jí slečinky vždycky něco v obchodě přidají, když ona k nim přijde nakupovat. Slečinka jí slíbila všechno, co od ní žádala. A paní Palmová si vzdychla a řekla: "Jen se nebojte, bývala jsem také mladá a vím jak to chodí." pohladila Annu po hebké tváři a propustila ji řkouc: "Tak a teď běžte, at' toho svého galána ještě užijete." Anna se spokojeně vrátila k mladým lidem na ni čekajícím a hned jim ve se le vyprávěla jakou odměnu musí sousedce dávat, za její mlčení.

Dny ubíhaly a mladí lidé se zcházeli dále, aniž to u pekařů věděli. A sousedka Palmová měla teď žně. Chodila k pekařům do obchodu a vždy koupila jenom něco málo, ale byly-li tam některá ze slečen, vždy si odnášela domů více, než byla koupila. A chytrá žena promýšlela, jak by tu sít' kolem svých obětí utáhla ještě těsněji. Neměla pekařů ráda a chtěla z nich dostat co nejvíce mohla. Byla to jakási pomsta, za to že nynější její soused pekař si jí v mládí nevzal za ženu, když ona, jako mladá nezkušená děvče jej milovala a jenom o něm blouznila, ale on se jí nabaživ, vzal si jinou. A paní Palmová tu urážku nosila stále v srdci a nevěděla jak se mu pomstít. A teď už věděla jak se pomstí. Bude jej vyssávat, z toho jeho bohatství a jeho vlastní dcery jí v tom budou pomáhat. Sladce teď stále mluvila k děvčatům pekařovic a zvala je, aby jí přišly navštívit a významně na ně mrkala. Dobře se jí teď vedlo. Mouku a cukr už dávno nekupovala, to jí musely nosit slečinky, za to že mlčela a ona si ještě v krámku vzala co se jí zamlouvalo, ale platila neč za co platit chtěla. Ovšem byla-li tam

paní pekařová, musila zaplatit vše, co koupila.

Pomalu blížila se zima a mladým párům bylo teď těžko chodit ven, když meluzima hučela a ostrý vítr přinášel drobný sníh. Paní pekařová se bála o dcery aby ji nenastydly a nechtěla je teď pouštět tak často ven. Ale paní Palmová děvčatům zase pomohla, v jejich těžké situaci. Prosila paní pekařovou, směly-li by děvčata chodit někdy večer k ní a pomohly jí drát peří. Že prý by si ráda při tom draní s někým povídala, ale že tam má než muže a ten že o její povídání nestojí a často chodí do spolku že ona je skoro stále sama. Paní pekařová si nechtěla sousedku rozhněvat a tak slíbila, že k sousedce dcery někdy pošle.

A tak se také stalo. Děvčata teď chodila k paní sousedce dosti často a scházela se tam s Vašou a Ferdou. Ovšem že peří nedrali; to paní Palmová měla již zařízené. Na stole v kuchyni však byla přichástána malá hromádka peří, aby v případě kdyby někdo nepovoláný náhodou do stavení přišel, aby děvčata rychle mohly za stůl k peří zasednout. Hezky se to mladým lidem sedělo pěkně v teplíčku, na starých pohovkách, kde jim jejich galánové kradli hubičky. Paní Palmová se jim ve svém úkrytu potichu smála, a promýšlela co by jí děti za tyhle večírky měli přinést. Ted už nedávaly jenom děvčata; teď museli dávat i hoši. Někdy museli mladíci přinést paní dobré párečky, nebo šunčičku, jak ona vše sladce jmenovala, nebo zase si smyslíla, že by chtěla dobrou rosolku a mladíkům ubýhaly desáčky z kapes. Už ani nemysleli na tu hezkou harmoniku; potřebovali teď peníze, na ty jejich tajné zchůzky. Někdy jim také paní Palmová udělala čaj s rumem a pobízela je, aby jen pili, že venku je zima a to že každý má pít něco ostřejšího, aby se uchránil od rýmy. A

mladým čaj chutnal a rozpaloval jim krev a panička jakoby toho nepozorovala, potom od nich odcházela a nestarala se o ně. Někdy těž odcházela s mužem do schůze a nechala mladé lidi samotné v jejím bytě. A paní pekařová o tom všem neměla ponětí. Kdyby byla tušila co vše se ve vedlejším domě děje a jak chytrá sousedka vykořisťuje její dcery, byla by zaplakala. Ale dobrý člověk věří, že každý je dobrý a ani na mysl mu nepřijde, že by se někdo mohl do očí stavět jinak a po straně být zase jiný. Paní pekařová byla hodná žena a ráda věřila v dobro. A pekař se o děvčata nestaral, říkal že to je matčina práce, aby se starala o dcery. A tak nikdo se nestaral o děvčata a tak zlo a neštěstí se na ně valilo a nikdo je nezastavil. A mladým lidem se zdálo, že paní Palmová je moc hodná žena, když jim dovolí, aby se zacházeli v jejím domě. Byli slepi a hluší. Nedbali co se děje, jen když mohli žít své lásce.

Ale najednou přišla pohroma! Slečna Finka začala postonávat a blednout. Matka ji ustrašeně pozorovala a konečně volali doktora. A najednou byla celá věc prozrazena. Doktor dívku prohlédl a ustrašené matce zdělil, že její dcera Finka bude chovat. Paní pekařová tomu nechtěla věřit. Vždyť její děvčata chodí stále spolu, ani hochy nemají a paní sousedka může dosvědčit, že jsou u ní celé večery a pomáhají jí dráti peří. Ale lékař si hnal svou, že Finka bude chovat. Toho dne bylo u pekařů velmi zle. Rodiče uhodili na dceru, s kým se zacházela a Finka musela povědět. Byla teď sama postrážena výrokem lékaře a věděla, že musí říci vše a také rodičům vše vyprávěla. Toho dne rozzuřený otec obě dcery citelně potrestal a potom ztrestal i Vašíka. Ten se bránil a prosil aby mu mistr dal Finku, že se s ní ožení, ale pekař jej ani neslyšel, dnes s ním nebylo řeči. Václav dostal výpověď z práce na hodinu a musel od

pekařů utíkat, aby mu pekař nerozbil hlavu. Pekař byl jako divý, jenom jeho žena neztrácela hlavu. Prosila lékaře aby utajil vše, co se u nich přihodilo, že oni pošlou Finku k tetě, do vzdáleného města, kde vyčká až přijde její chvíle a potom že oni se o dítě nějak postarají. Lékař slíbil, že o všem pomluví a paní byla spokojena. Ale pekař spokojen nebyl. Byl by rád ztrestal zlou sousedku, ale nesměl tak učinit, aby se vše neprozradilo. Řekl jí než několik peprných slov, kterým ona dobře rozuměla a rychle se vtáhla do svého bytu. Mrzela se, že se její štěstí obrací a poznala že více do pekařovic krámu už nesmí.

Vašíkovi rodiče byli překvapeni, když on tak z nenadání se oběvil doma, celý nějaký červený a potlučený. Vašík musel říci co se stalo. Nebylo vyhnutí, rodiče zůstali celí omráčení, když slyšeli synovu zповěd'. Matka se dala do pláče a potom otec začal na syna léteřit, ale nebyl jej. Viděl že syn je již tak dost otlučený od pekaře a řekl si, že ještě na něj příkvačí dost starostí o kterých nevěděl. Když se staří trochu uklidnili uradili se, že půjdou promluvit s pekařovic. Ale u pekařů zastihli než slečnu Annu, byla sama v krámě a celá se třesouc, zdělila jim, že otec nechce se žádným mluvit a že jenom zuří na celou rodinu. Radila jim aby přišli až druhý den, až se otec trochu uklidní. Odešli tedy s neporizitou a doma ujednali, že zítra půjde s otcem Vašík a musí pekařů odprosit, za to že jim udělal takovou ostudu. A nabídnout jim, že by si slečnu Finku hned vzal. Té noci Václav nespál, až k ránu zamhouřil trochu oči a snil o svoji něžné Fince. Ráno by byl spal, ale matka jej volala, aby vstával že už je bílý den. Václav mrzutě vstával a hned měl hlavu zase plnou starostí o Finku a jak bude dál a jak se všecko utváří. V duchu si říkal, jak by bylo všecko hezké, kdyby mu pekařů dali Finku za ženu.

On by ji měl stále u sebe a měl by jí rád a až by přišlo dítě, oba by se o ně starali a s ním si hráli. A on Václav by pracoval s mistrem v pekárně a všechno by rád dělal, jen kdyby mu dali Finku za ženu.

Po snídani se ještě radili rodiče, jak by bylo nejlépe vše urovnat a v tichosti předejít skandálu. Po devácte hodině pospíchal Václav s otcem zadní cestou k pekařovům. Srdce mu divoce tlouklo. Věděl, že teď se dozví jak vlastně jeho život teď poběží. Bud' půjde životem s Finkou a budou se vyhřívat na výsluní své lásky, nebo bude on sražen do prohlubně a bude se muset potácet, kdesi v mlhavých dálkách. Zdálo se mu, že dnes otec příliš chvátá. A on byl tak unaven, a přál si, aby ta cesta k pekařům byla hodně dlouhá. Ale cesta byla krátká a Václav se ani nenadál a již klepali na dvěře kuchyně, paní pekařové. Paní jim otevřela, ale když viděla kdo to přichází, celá se v sebe jaksi schoulila a pohlížela na ně, plna bolesti ve svých dobrých modrých očích. Václav i jeho otec paní pozdravili a otec prosil, mohli-li by s paní a panem mistrem rozumě promluvit. "Nevím bude-li co to platné, že jste sem přišli; můj muž má moc tvrdou hlavu. A co si umíní musí se stát. Zavolám ho, ale nevím jak pochodíte." Odvedla hosty do zadního pokojíka a odešla aby přivedla manžela. Václav čekal že se někde oběvi Finka, ale v bytě bylo ticho a nikdo se neukázal. Za chvíli přiváděla paní manžela. Přišel zamračený a ani ruky Václavova otci nepodal. "Co tady chcete?" vybuchl hněvivě. A otočiv se na Václava dodal: "Proč sem ještě lezeš? Chceš abych ti namlátil víc, než jsi dostal včera? Ty mizero otrhaná. Za to že jsem se nad tebou smíloval a vzal tě do učení, ty jsi se mi takle odměnil a zkazil jsi moji dceři život."

"Otče prosím tě pamatuj se," prosila paní muže a sepjala ruce. Vá-

clav s otcem stáli u dveří a viděli, jak pekař ženu odstrčil a bylo jim jí líto. "Václave klekni a pros za odpuštění všichni trpíme tvoji vinnou! Klekni, před paní a panem mistrem!" Václav poklekl a sepjatýma rukama prosil za odpuštění. I jemu tekly slzy po tváři, když viděl jak paní pláče. Prosil aby mu dali Finku, že on se bude o ni starat a o dítě také a že nebudou nikdy litovat, že mu dceru dali. Máme se rádi prosil Václav. I paní prosila muže, aby se nad dětmi smíloval, on nepovolil, a na Václava křikl: "Táhni z mého domu a neukazuj se tady více! Pro tebe ty chudobo jsem svou dceru nedal studovat! Pro ni vyrostl někdo jiný!" "Vstaň chlapče vidím, že ten člověk nemá srdce, když nechce ani svou dceru zachránit od hanby, který jste se ve své mladosti s vinnou té vedlejší sousedky dopustili. A přistoupiv před pekaře řekl: "Třebas by jste někdy rád mého syna u vás viděl, ale možná, že vaše volání nic nepomůže! Promyslete si vše dobře, aby jste jednou nelitovali. My budeme čekat, že přijдете; nepřijдете-li nedávejte nám vinnu, stane-li se něco, co se vám nebude líbit. Pojd' chlapče, to víš my nemáme peníze. A peníze mluví, penězma přikryješ všechno." Odcházel se synem a přece čekal, že je zavolají zpět, ale dveře za nimi zůstaly zavřeny. Nikdo je nezavolal zpět. Václav šel smutně k domovu. V očích měl mihu a v srdci bolest. Matka je již vyhlížela a hned si domyslela a jakou od pekařů přicházejí.

Potom se dny Václavovi vlekly a byly všechny stejné. Byly smutné a jen plny čekání. Nikdo však od pekařů k nim nešel. Jenom přítel Ferda k němu přišel a vyprávěl mu, že i on dostal od pekaře svůj díl. Pozval prý si jej do pekárny a tam prý mu dal štulců co se do něho vešlo a zakázal mu, aby se k Anně více nepřibližoval, chce-li mít zdravou kůži. Od těch čas prý Ferda Annu neviděl.

Ale poslala prý mu psaníčko, po jeho matce, když tam jeho matka byla v krámě pro pečivo. Psala mu, že jej má stále ráda a aby zdědil Václavovi, že Finka odjela k tetě, kde vyčká, až přijde její chvíle. Co bude dál, že neví. Otec prý je na ni teď velice přísný a bez matky nesmí Anna ven. Tak zděloval Ferda Václavovi a potom byli oba smutní. "Vidíš Vašku, já tenkrát si nechtěl s děvčaty nic začínat, ale ty jsi jenom hořel pro Finku a přemlouvals mě, až jsi mě přemluvil. A co teď s toho máme? Jenom bolení hlavy a ty nemáš ani práci. Ale hlavní a co se nemělo stát je, že budeš tátou, ty klacku, jeden cos to dělal? Měl jsi promýšlet co s toho všeho bude! Ale ty jsi myslel, že se dostaneš snadno pod čepce a to hned k pekařům, kde mají kopy peněz. Vidíš jak jsi prohloupil? Teď nemáš nic. I Finku ti vzali a odvezli jí pryč. Jenom starost a trápení ti zbylo. Ještě že tady jsem já, já tě Vašku neopustím! No, nedívej se na mě tak divně, já vím, já jsem se také do Anny zbláznil tvoji vinnou. Ale já bláznil s rozumem v hrsti. Už dávno mně něco říkalo, že Finka a Anna nebudou naše ženy, jsou na vyšším stupínku než my." "Tobě se lehko mluví Ferdo, ale mně je do pláče, je mně Finky líto a mám jí tak rád a nikdy na ní nezapomenu."

Druhého dne se Václav vypravoval k jinému pekaři dostal-li by práci. A štěstí mu přálo. Pekař Puma se zrovna ohlížel po pomocníkovi. Nestačil sám na všecku práci a byl rád, že Václav k němu přišel. Nastoupil práci a v práci zapomínal na svou bolest. Nikdo v městě neměl tušení co se v jeho srdci děje a nikdo kromě doktora také nevěděl že Finka bude chovat. Václav s Ferdou zase teď chodili sami a už se tak nestrojili. Teď jim to bylo jedno, jaký mají kabát, jeli ošumělý nebo trochu zašitý. Po čase si koupil Ferda harmoniku a sedávali na kopci za mě-

stem a učili se hrát. A potom se nesly letním večerním tichem tklivé melodie, které hrával Václav, ale vzal-li harmoniku Ferda, tu bylo slyšet šumné valčíky polky a čardáše a chasa pod kopcem tančila o závod. Václav často vyčítal Ferdovi: "Jak můžeš být tak veselý Ferdo, což jsi neměl Annu rád? Nezechází ti?" "Co ti mám říct? Vždyť víš sám, že jsem jí měl rád a dosud na ni myslím. Ale co je to platno truchlit, snad později se zase potkáme a jsme-li si souzení, tak se dostanem. A zrovna tak je to s tebou. Nač plakat, když tím nic nespravíš. A víš přece, že pláčem se kazí obličej, dostaneš pihy," smál se Ferda.

Již tři měsíce uběhly od té doby, co Finka odjela k tetě, ale nikdo od pekařů Václava nevolal ani nehledal. A on poznal, že již jej volat nebudou, že o něj nedbají, že raději se budou starat o jeho a Finčino dítě, než by jej přijali do rodiny. A Václav si Ferdovi ztěžoval: "Vidíš Ferdo, že nemám peníze, jsem všude za oušlapka. Ani svému dítěti nebudu moct dát své jméno, které mu patří. Ale já Finku musím dostat a dítě patří mně, ne pekařům. Budu se bránit. — "Dobře, braň se, ale jak? Přeci nechceš ublížit Fince? ona chudák za tebe zkouší, a ty tady naříkáš, fňukáš jako malé dítě. Měj přece rozum a čekej, až jak vše dopadne," tak domlouval Ferda a Václav se trochu uklidnil. Ale stále teď blouznil o penězích. A přemýšlel co má dělat, aby brzy zbohatnul. Po čase se dozvěděl od paní pekařové, že se Fince narodil hošíček a že Finka mu dala jméno Václav. Chtěli prý mu dát jiné jméno, ale Finka se opřela, že chce mít Vašíčka. Václav byl celý rozradostnělý, že Finka dala dítěti jméno Václav. Jeho jméno mu dala, tedy jej má ještě ráda a asi mu odpustila. Děkoval paní pekařové a prosil ji, aby odevzdala Fince od něj dopis. Paní slzíc mu to slíbila a potom dceři dopis tajně poslala. A po-

tom zase ona dostala od Finky tajný dopis, který Václavovi odevzdala. Ona věřila, že ty děti měly být sňatkem spojeny, ale pekař si nedal říci. Finka psala Václavovi, že mu vše odpouští a že věří, že se později otec obměkčí a že se budou moci oddati. Ale že musí ještě čekat, až se otec trochu změní.

Václav byl teď veselejší. Už nehrával tak smutné písně a někdy si i Ferdou zazpíval. A Ferda, ten byl chlapík. Někdy se potkal přeci s jeho Annou, někdy i zašel do krámu, koupit nějaké pečivo a jemu i Anně stačilo, když se viděli a na sebe se usmáli a nebo si ruku stiskli. V očích si viděli, že jeden po druhém touží a to jim stačilo. Někdy si řekli, snad se časem všechno změní, a zase šli za svým posláním.

Václav se těšil, že teď se Finka vrátí domů a že jí zase někdy potká. Ale zmýlil se. Pekař dceru domů nechtěl a poručil, aby zůstala u tety a tam si své dítě vychovávala. A chce-li se někdy podívat domů, že může přijít, ale bez dítěte. Že on nechce žádnou ostudu, tady ve městě. A tak Finka plačíc musela u tety zůstat. Nechtěla nikomu svěřit jejího Vašíka. Bála se, aby mu někdo neublížil. Když se to Václav dozvěděl, že Finka nesmí domů k vůli dítěti, rozhodl se, že on půjde za ní. Dostal si od Anny Finčinu adresu a jednoho dne se za Finkou rozjel. Jeho rodiče mu to zrazovali, ale on neposlechl a řekl že chce své dítě poznat. Finka se skoro polekala, když jej spatřila zvonit u tetiných dveří. Potom se však rozradostnila, že přeci se za ní přišel podívat a hned Václavovi sama otvírala a potom radostně jej tetě představovala. Staré paní se mladý muž líbil, ale když se vyjádřil, že by si tam chtěl najít práci aby byl Fince a dítěti nablízku, teta vrtěla hlavou. Malý Vašík se Václavovi líbil. Měl již nějaké vlásky a špulil se na tátu a tahal jej za vlasy, až se Finka mu-

sela smát, jak Václav starší tahal vlasy z Vašíčkových prstíků. Václav si chvíli hrál s hošíkem a když dítě usnulo, dotazoval se Finky, co teď její otec zamýšlí. "Stal se z něho teď veliký podivín," vyprávěla Finka a matka prý psala, že je den ode dne horší a že říká, že ona Finka mu zkazila život. Že měl s děvčaty velké plány. Těšil se, že se obě provdají za bohaté a vážené občany a zatím, že ona mu zhatila všechny jeho plány. Kdo prý si jí teď vezme s dítětem a Václava prý si vzít nesmí.

Václav prý Finku schválně zkazil, aby se dostal do teplého hnízda, tam u nich u pekařů. Marně prý Finka prosí otce, aby se smíloval, když ne nad ní, tedy aspoň nad tím nevinným dítětem a nechal jí provdati za Václava, aby dítě mělo svého otce. Aní slyšet prý nechce o tom. Říká, že jí vydědí, vdá-li se proti jeho vůli. Prý se Finka líbila starostovic Ladíkovi a otec jí chtěl Ladíkovi dát za ženu, už prý něco se starostou ujednávali. A teď prý otec neví co má dělat. — "Ty bys chtěla starostovic syna?" zeptal se Václav a jeho hlas zněl jako z jiného světa. A jeho oči lpěly na Finčině tváři a dívka z nich vyčetla, že Václav se bojí, že jí ztratí. "Neboj se" pravila. Já si nikoho nevezmu než tebe. Mám tě ráda a chci aby dítě mělo pravého otce." — "Jsi tak hodná Finko, já ani nevím, jak si tě zasloužím. Já ti za vše děkuji, co pro mě děláš, vím také jak trpíš mojí vinou, ale věř mi, já se vynasnažím, abych se k tobě povznosl. Budu hledět abych vydělal peníze, hodně peněz, abych mohl předstoupit před tvého otce a říci mu, že už nejsem chud'as. Že jsem zrovna tak zámožný jako on a aby mi dal tebe."

Finka pohlížela na Václava a měla v očích slzy. Bylo jí do pláče. A myslela si kde by ubohý Václav sehnal takové peníze, jako byly u nich. Slýchala otce často mluvit o jejich zámožnosti. A

proto se divila Václavovu mluvení. "Vím co si myslíš děvče," řekl Václav. Ale já už dávno na to pomýšlím! Finko, já chci odjet do Ameriky. Tam se dají ještě vydělat peníze. Našich sousedů syn, tam před lety odjel a dnes prý má hezkou farmu a má peníze také." — "A to bys mě tady nechal samotnu? A do takové dálky by jsi šel?" dělala se Finka. "Děvče zlaté musí to být! Vzal bych tě sebou, ale do nejisté budoucnosti tě nechci brát. Nevím jaký to bude zápas, ale já budu s Osudem zápolit, až vyhraju a potom se k tobě vrátím. Ještě počkám, až po odvozech, aby se neřeklo, že jsem před odvodem utekl. Na vojnu mě nevezmou, jak sama víš, mám trochu kratší levou nohu. Nosím trochu vyšší podpatek. V civilu se to ztratí, ale na vojně by nechtěli kulhavého vojáka. Proto vím, že mě při odvozech nevezmou." A bylo to pravda.

Brzo potom byly odvody, ale Václava nevzali. Za to jeho přítel Ferda byl odveden. Ferda se však nehněval. S Annou se také nesměl scházet a měl jí rád a dobře věděl, že i Anna o něho dbá. Ale starý pekař ji hlídal jako ostříž a říkal, že aspoň jedna dcera mu musí udělat radost a provdat se za některého bohatého občana. Anna při takových řečech jen skláněla hlavu a neříkala nic. Věděla že nesmí otce dráždit, byl již beztak celý nesvůj, nad tím co se stalo s Finkou. Někdy říkal svoji ženě, že se diví, že Finka mohla tak klesnout. Vždyť přece je Anna její dvojče a neklesla. "Kam jenom dala Finka rozum?" — "Tatínku, to je Osud. A co komu Osud přichystá, tomu neujde. Podívej se, bydleli jsme dříve v Praze a nevedlo se nám moc dobře. A přestěhovali jsme se sem a podívej se, jak jsi se zmohl." "Zmohli jsme se tady, to je pravda, ale kdybych býval věděl, co se tady stane, mému nebohému dítěti, myslím že bych raději byl zůstal v Praze." — "Vidíš tak bychom dnes neměli to, co máme v

měské bance uloženo. Tak proč se nad téma dětma nesmiluješ? Dej jim nějaké peníze, pomoz jim zařídit obchod a oni budou šťastni a budou se za tebe modlit. A budeme mít všichni pokoj a bude se nám všem šťastně žít." — "A teď se za mě nemodlí, myslíš?" vyhrkl pekař. "To je těžko říct, nevím, když jim tolik bráníš." — "Aha rozumím ti, spikla jsi se s nimi proti mně. Pěkná jsi žena, když nejsi s mužem za jedno. Ale budsí! Nade mnou nevyhrajete!"

Takové jítření bylo teď u pekařů často a paní se naplakala dosti. Proto Anna hleděla rodiče šetřit jak nejvíce mohla. Když jí někdy otec přemlouval, aby si vzala toho neb onoho muže z měské smetánky, vždy se uměla vymluvit a hladíc otci hlavu, dokazovala mu, že ten mladý muž má tu neb onu vadu a že ona by jej nemohla mít ráda a schválně si dělala s onoho muže smích, až otec poznal, že by ji marně nutil. S úsměvem opouštěl bojiště a sliboval jí, že jí najde někoho jiného. Chytrá Anna věděla, že se teď stala otcovo mazlíčkem. Přenesl svoji lásku všecku na ni a o Fince se teď před ním nesmělo ani mluvit.

Po odvozech potom za nějaký čas, oba Ferda i Václav z města odešli. Obě mladé dívky potají za nimi vzdychaly, ale nebylo pomoci. A tak řekli si, že možná je tak lépe. Snad po čase se vše jinak utváří. Annin Ferda byl na vojně. Ten nebyl tak daleko, ale Finka se ztrachovala, že už svého Václava nikdy neuvidí. Ten jednoho dne se s ní i s hošíkem rozloučil a třeba jej rodiče prosili, odjel na dalekou cestu. K Berlínu jej odvážel rychlík pak dál a dále k moři a potom veliký parník, přijal jej ve svou náruč a odnášel jej k americkým břehům. Lod' se zmítala ve spěněných vlnách. Moře hučelo a síčelo, jako by řící chtělo, že bude-li chtít, že lod' rozdrť na kusy a lidské bytosti, že vtáhne do svého chřtánu. Rackové litali kolem

lodi a mávali křídli, jako by dávali poslední s bohem. Kdesi na lodi vrzaly šrouby a vítr skučel a moře burácelo. A Václavovi se zdálo, že se kdosi zhlouby moře zachechtal. Zdálo se mu, že to Osud se mu chechtá, chtěl vykřiknout, že se s ním bude rvát a že musí zvítězit! A zase moře divoce zahučelo a vítr přihnál mu dešť do tváře. A Václavovi se zdálo, že Osud mu ukazuje, že on je nak ním pánem. Pohledl dolů na moře do zpěněných vln a musel si říci, že člověk není ničím, proti takové spoustě vody. A kdyby osud chtěl a shodil jej do divokých vln, že by bylo po něm jistě veta. Kdo by jej mohl z těch dravých vln zachránit? Otrásl se hrůzou a začal se v duchu modlit. Prosil Boha, aby jej v té daleké cizině chránil, aby mu dal sílu, rvát se s životem. Lod' se kymácela a spěla ku předu, vítr hučel přinášeje velké kapky deště. Bouře hnala se nad oceánem a všichni lidé museli se odebrat do svých kabin. Nebylo radno dlíti na palubě, jen otužilí plavci na palubě zůstali aby vykonali potřebné práce. Václav nebyl bojácný, ale bouře na moři mu přec jen cuchala nervy. Té noci málokdo se na lodi dobře vyspal a ráno málo kdo přišel k snídani. Všichni však byli rádi, že divá bouře ustala a vítr se utišil. Václav byl statečný, jeho žaludek neobtěžoval a ráno musel mít své snídani. A potom se dny střídaly a všechny byly stejné.

Až konečně je uvítala socha svobody. Lidé se radovali, ale Václav stál mlčenlivý a hleděl na sochu. V duchu si odříkával otčenáš a potom si řekl: "Co asi na mne čeká, v této zemi svobody? Potom po obvyklých procedurách octl se tvář v tvář s bývalým sousedem Janem. Přišel si pro Václava a byl hezky oblečený, plné postavy a bylo na něm poznat, že se má dobře. Vyptával se Václava, na svoje rodiče a místa která měl tam doma rád a odvezl si Václava domů. Potom Václav byl stále jako

u vidění. Vše mu bylo nové a všechno jej zajímalo. Potom mu našli v jedné pekárně práci. To však nebylo jako v Čechách. V této americké pekárně, se vyráběly takové dobroty o kterých on ani nevěděl. Také plat měl slušný a hleděl se naučit vše, co kolem něho se dělalo.

Dny mu ubíhaly jako voda a on ani neměl čas, aby domů psal. Po čase však se jaksi uklidnil a trochu si v cizím prostředí zvykl a potom také psal Fince a domů. Také na Ferdu si vzpomněl a psal mu, aby také za ním přijel, že se bude mít lépe, ale aby si nemyšlel, že v Americe se tak lehce bohatne, jak někteří lidé myslí. Psal mu, že chce-li něco mít, že musí také od rána do noci pilně pracovat, jako všude jinde. Ptal se na pekařů a Annu a pak dychtivě čekával na zprávy z rodné země. Čekal že Ferda za ním přijede, ale ten psal, že zůstane doma, že jej rodiče doma potřebují. A tak Václav zůstal ve světě sám. Mnohdy mu bylo smutno. Šly na něj divné myšlenky. Finka psala, že je nějaká nemocná a že s dítětem ještě domů nesmí, aby prý lidé na pekařovic rodinu neukazovali, že mají padlou dceru. A jí prý se tolik po domově stýská. Teta prý je také nemocná a Fince Václav tolik zchází. Nevím Václave, jak dlouho to vydržíš. Otec mě příliš trestá, za moji lásku k tobě. Anna je na tom lépe nežli já. Je obklopena pohodlím a rodiče ji mají rádi a já jsem psanec a nenalézám klidu. O Václave, Václave, proč jsi zničil moje mládí. Také mne mrzí, že jsi tak daleko odejel. Kdyby jsi byl zde, mohli bychom se vzít, třebaš proti vůli otcově. A žít s polu a s naším dítětem. Ale ty jsi daleko a já se bojím, že se mně v té dálce ztratíš. Snad jiná zaujme tvé srdce, ty na mne zapomeneš. A to mě děsí Václave. Přijed' zachraň mne, myslím že už nemám sílu déle žít.

Václav četl dopis znovu a zno-

vu. Z prvu si říkal, že musí jet k Fince a k dítěti, ale potom si řekl, že musí ještě počkat, že musí našetřit více peněz, chce-li dát Fince a dítěte dobrý domov. A prosil Finku, aby měla ještě trochu trpělivost, že on ji chce zabezpečit dobrou budoucnost. A přísáhal jí, že jenom jí má rád a že žádná jiná jí z jeho srdce nedostane. Prosil ji, aby mu odpustila, že pro něho musí tolik trpět, ale že on jí vše nahradí, až zase k ní přijede. "Aspoň ještě dva roky, musím zde pobýt, abych nepřišel domů s prázdnem a abych si mohl zařídit živnost." Tak psal Václav Fince a doufal, že mu porozumí.

A potom se hnál za penězy jako dravec. Už mu nestačilo to, co vydělal, chtěl brzy zbohatnout a tak pročítal noviny a hledal, kde by mohl ještě vydělat peníze po jeho práci v pekárně. Pojednou jej zaujala oznámka. Stálo tam, že se hledají muži, kteří by se vydali na dobrodružství za zlatem. Václav byl rozhodnut. Hned si vynašel telefon a přihlásil se, že by šel rád s výpravou. Ačkoliv mu říkali, že to není jisté najde-li se nějaké zlato; on se nedal zviklat a za několik dní opustil práci a odešel s výpravou. A potom Finka mu psala a nedostávala odpovědi. I Ferda a rodiče mu psali, ale Václav mlčel. Finka byla zrovna šílená bolestí. Už ani neplakala často vypukla v hysterický smích a potom tetě říkala. "Hle jak se mne za moji velkou lásku odplatil! A já mu tolik věřila, otce a matku a krásný domov jsem musela opustit a on tam v dáli na mne zapomněl." Teta ji chlácholila, jak mohla a psala pekařům, co se s Finkou děje. Matka tady přijela a chtěla ji vzít domů, ale bez dítěte.

Dítěti prý najdou někde domov. Budou na ně platit a někteří lidé, se o ně budou za peníze rádi starat. O tom nechtěla Finka ani slyšet, že ona cizím lidem své dítě nedá. A tak matka zase odjela sama domů. A za-

se šel čas svým neslyšným krokem a zapadal kde v neznámo.

Uplynuly dva roky. A tu jednoho krásného letního odpoledne, kráčí hezky oděný mladý muž, ztichlou ulicí jednoho českého města a vše si bedlivě kolem sebe prohlíží. "Vše jest zde jak bývalo! Zdali pak najdu rodinu a své přátele, také tak jak jsem je opustil?" Prošel skoro půl města a zahnul kolem zahradní restaurace, odkud zaznívala hudba. A zašel do parku, aby si ve stínu trochu odpočinul. Jak rád míval ten park; vždyť tam tolikrát chodíval po pešínkách se svoji milou Finkou. Co asi Finka dělá a co jeho synáček? Musí je brzy vyhledat a dát vše do pořádku a oženit se s Finkou. Chudinka tři roky už ji neviděl. Tak dlouho se musela sama mořit! Zdali pak mu odpustí, že ji tak dlouho nepsal, ale tam v Africe bylo těžko psát. Snad mu uvěří, jen když už je zase u ní a přináší jí bohatství, které nabyt svízelným životem, myslé že už ji ani neuvidí. Kdyby věděla, jak v horečkách blouznil jenom o ni a svém dítěti, jak je volal a prosil, aby jej neopouštěli, mysle že jsou tam u něho. Mladý muž si otřel čelo a řekl: "Raději nevzpomínat, na ty pekelné noci, ve kterých se mu zdálo, že rána nedočká. — Anno byl to Václav jak asi čtenář už poznává.

Václav zašel hlouběji do parku a tu na jedné lavičce spatřil mladý párek lidí, jak sedí přitisknutí k sobě a dívající se, na malého hošíka hrajícího si kolem nich. Václav sebou trhl a uskočil za keř a díval se na mladé lidi. Nevěřil svým očím. Poznával svého přítele Ferdu a nemýlil-li se, tulila se k němu — jeho zbožňovaná Finka. A ta Finka se smála. On dobře znal ten její smích, jako stříbrné zvonečky to znělo a vždy se mu ten smích tak líbil. Dnes po letech jej slyší znovu. Ale dnes mu připadá nějaký divný. Zdá mu, že se mu Finka směje. Že se směje, že

on se plahočil světem, aby jí dal pohodlný život a ona zatím se miliskovala s jeho přítelem. Vyskočil s úkrytu až se jej mladí lidé na lavičce leklí. Viděl, že se drží za ruce a že jej nepoznali. Zlostí se třesouc, předstoupil před ně a vykřikl: "Pěkné přivítání jste mně připravili! Toho jsem se nenadál!" Mladí lidé naň pohlíželi a Ferdovi začalo svítat. "Václave jsi to ty? Pro boha, co se s tebou dělo?" zvolal zděšeně a Finka nebyla schopna slova, jen se držela Ferdovy ruky. "Doufám že se nemýlím slečno, jste jistě Finka, poznal jsem vás po vašem smíchu na který jsem stále myslel. Jenom na vás jse mv tom peklu Afriky myslel a pro vás a pro dítě se ploužil uličkami smrti a co dnes z toho mám? A pohlednouc opovržlivě na Ferdu dodal: "I na přítele jsem vzpomínal, ale na přítele vždy hodného. Nečekal jsem, že se z něho stane svůdce. Že mě okrade o vše, co jsem měl tak rád."

Dále Václav nemohl mluvit. Srdse se mu sevřelo a on zaúpěv, klesl vedle Ferdy na lavičku. "Václave neobviňuj nás, dokud nás nevyšlechněš!" bránil se Ferda. "Proč jsi nepsal? Sám jsi zničil své štěstí. Všichni jsme mysleli, že jsi tam v cizině zahynul. Dva roky jsi nepsal a Finka trpěla veliké hoře. V bolesti, že jsi na ni zapomněl, vrhla se do řeky a štěstí bylo, že byli lidé nablízku a zachránili ji. A já, abych zamezil další tragedii nabídl jsem jí ruku. Starám se teď o tvého syna, jakoby byl mým. Jsem rád, že se Finka zase zotavila a že jsem ji vrátil životu. Zvykl jsem jí a mám jí rád, ale vrátím ti ji zpět, chceš-li a ovšem chce-li také Finka."

"A co Anna zeptal se náhle Václav. Anna je dosud svobodná, schva-

lovala můj nápad, abych si vzal Finku, aby dítě mělo otce." — Chvilí bylo ticho, nikdo nemluvil, pojednou v záhybu cesty se objevila Anna, hledající Finku. Přišla jako na zavolání. Malý chlapeček se k ní rozběhl a vedl jí k lavičce, kde seděl Václav a malým prstíčkem na něj ukazoval. Ferda jí vyprávěl, co se bylo stalo a že se Václav vrátil. Anna rychle k němu běžela a podávala mu ruku, a dávala mu do náruče jeho synka Vašíčka. "Doufám Václave, že víte co teď máte dělat a kde je vaše místo. Rozvod uvolní pouta Finky a budete mít ženu a já nabudu manžela. Doufám, že mi všichni rozumíte a se mnou souhlasíte," pravila smějíc se. A Finka vyskočila a běžela k Václavovi a kleknouc prosila, aby se nehněval. Jen Ferda nevěděl co počít. Byl mužem jedné ženy a po druhé toužil. Konečně pronesl: "Tak vidíš Václave, všichni jsme trpěli tvoji vinou a teď to musíš napravit. Anna a já jsme se obětovali a Finka se obětovala též, proto chtěla dáti synkovi otce. Ale já vím, že jsme šťastní nebyli opravdu nikdo."

"Divná to věru historie o dobrém příteli. Odpusťte mi všichni!" Finka se přivínula k Václavovi a Anna si odváděla Ferdu. Bylo to v městě divení, když dostala Finka rozvod od Ferdy. Ale ještě více se potom lidé divili, když si brala Václava a rozneslo se, že Václav je otcem dítěte. I Anna s Ferdou slavili svatbu a byli rádi, že se vše vyjasnilo. Starý pekař dnes jim nebránil. Poznal, že mládí se nutit nedá. Václav potom převzal pekařinu a vzal si Ferdu k ruce a udělal z něj spolumajitele. Když Ferda se bránil, řekl mu Václav: "Musíš to přijmouti, jsem ti dlužníkem a jsi můj dobrý přítel."

Dva večery

Napsal Ignát Herrmann

I.

ÉTO pomalu chýlilo se ke konci. Dávno již váł vítr se strništ', dávno minuly vycházky do širého, kdy po týdním lopocení opouštíme dusné, zapařené město, a bychom volně těkali v okolí, v plátném obleku, slaměný klobouk na hlavě, a přece uřícení, v potu zkoupaní. Přesly teplé večery, kdy vraceli jsme se ze Šárek, od Prokopa, z Podhůří z Hvězdy v čiré tmě, zpívající a hlaholíce cestou vesele, bezstarostně, jakoby nám patřil svět.

Slunce později vstávalo s lože svého a mnohem časněji sklánělo se nad obzorem. Léto mýjelo a již ohlašoval se nastávající podzimem chladnými větry za soumraku a studenými nocmi. Přechod z plného dne do temna večerního, z teplého vzduchu do chladna nočního byl náhlejší a stále citelnější.

Loučíme se vždy tak těžce, tak lítostivě s prchajícím letem. Ztrácíme s ním vždy něco. Odnáší nám po každé kus mládí, vždy trochu nadějí. A čím více stárneme, tím kratší bývá každé léto, tím delší nastávající jeseň a zima — — — — —

V úzkém, vysokém domě při Vltavě, u otevřeného okna druhého patra sedělo za chladnoucího večera měsíce září dvě lidí. Seděli těsně při sobě na zánovních rákosových židlích, ve klidném objetí boků a pohlíželi na Vltavu, kde plul parníček za parníčkem a kde stíhala kocábka kocábku, každá plna pestrých veslařů. V šeru náhle nastalém vraceli se rychlými odrazy poslední plavci naháči ke smíchovské plovárně, odkud vy-

plovali — ku plovárně napolo již rozebrané a snesené.

Manželé Havlovi byli samotni. — Služka odešla před chvílí, aby opatřila prostou večeři a džbán piva, postavivši dříve na stůl petrolejovou svítilnu, připravenou k rozžehnutí: ale nikdo z obou mladých nevstával, aby rozsvítil. Stín za stínem vkrádal se do pokoje a ukládal se na bílá lůžka, na stěny, zatemňoval rozvěšené obrazy a zastíral všechn nábytek šerým závojem.

Po dlouhém mlčení promluvil konečně Havel:

“Hle, ženuško, vždy mi bývalo tak úzko, když léto uteklo a na dvěře klepal podzim se svým průvodem, se svými dešti, se svými větry, s tím smutným skučením v komíně a s dotěravými prškami na okna. Ale tentokráte nelituji léta, není mi tak nevolno, tentokráte se těším na podzimek...”

Ruka Havlova obemkla pevněji bok mladé ženy a on pokračoval hlasem ztišeným, aby slova neletěla dále, než k uchu jeho družky:

“Tentokráte těším se na podziměk. Nebudeme již sami jako loni a předloni. Přibude nám společnost, maličká síc a nerozumná a křiklavá — ale tak milá a drahá. Netěšíš se také, ženuško...?”

Mladá žena, jejíž líce při prvním zahovoření Havlově bylo se pokryto ruměncem, vzdychla nyní z hluboka, a tvář její trochu pobledla. Přivínila se úže k muži a odpověděla skoro šeptem:

“Těším se také, mužičku, ale zase mám strach! Bojím se, že to snad nepřečkám... Maminka vždy pláče, když na to vzpomene. A mně také je stále do pláče...”

A již ronily oči mladé ženy a nastávající matky horké slzy a ústa její tiskla dlouhé, horké políbení na rty mužovy.

“Čeho se bát, ženuško?” konejšil Havel. “Nemysli na nic hrozného. Maminka jest nerozumná, že tě straší vlastními obavami. A proč? Vždyť vás bylo sedm — přečkala všechny šťastně a je zdráva a spokojena — bude ještě dlouho na světě.” A pak přešel Havel k jinému: “Hled’, mám jakousi naději, tak určité tušení, že to bude syn, ženuško. Těším se jako dítě, až poprvé zapláče a až její budu mocí vzít na ruku a konejšiti ho. A zdá se mi, že ho již znám, našeho Jiříčka!”

Mladý muž byl pohnut a hlas jeho se chvěl. Pozvedl levici a hladil hebkou tvář ženinu, ale pak jako náhodou a mimovolně povznesl ruku k čelu a tiskl okázavěčkem jedno oko po druhém. Chtěl zatlačit nazpět neústupnou slzu, ale rozmáčkl ji jenom.

Žena položila hlavu na rameno. Havlovo a tázala se tiše, potlačujíc těžce štkání:

“A kdyby to byla dceruška, neměl bys ji tak rád?”

“Ale dětino!” přikláněl se muž, “jak bych ji neměl rád! Když bude dceruška, bude to Liduška, drobná, švitorná, s modrýma očima a bílými vlásy. Jak bych neměl rád Lidušku? Bude na nás tak pěkně volat, bude se tak šelmovsky usmívat. Slyšíš, jak bude říkat: t’at’a, mama? Jakou z ní budou mít radost naše maminky, babičky!”

Mladá žena zakryla náhle manželu ústa a pak, usmívajíc se blaženě, šeptala tiše:

“Koukej, ten drobek jakoby poslouchal, že o něm mluvíme. Kope!”

“Bude to syn, dušíčko,” šeptal radostně Havel. “Náš Jiříček...”

Nad řekou rozestřela se mlha, šířila se vždy dál a dále, zatopila již i všechny ohrady podél Vltavy a vystupovala vždy výš a výše, až se vtáhla znenáhla i do pokoje a pově-

sila se na řasy oběma blaženým lidem. Klid a ticho podzimního večera rozložily se vůkol — klid a ticho panovaly v útulném tom příbytku, kde se chystalo radostné uvítání malé, nevinné bytosti, jejíž příchod už už nastával.

V tom klidu večerním bila dvě srdce blaženým tlukotem, k němuž pojel se tlukot srdcečka třetího, nevědomého, posud beze všeho pocitu.

Druhého dne navrátil se Havel z pisárny rozmrzelý. Mladá choť upozorovala nevrlost na jeho tváři.

“Co je ti, mužičku?” tázala se s účastenstvím.

“Co je mi!” odpovídal mrzutě Havel. “Nic mi není, ale mám nepříjemný úkol. Dnes mi nařídil chef, abych odejel v jisté záležitosti na Moravu. Musím na cestu hned zitra a vrátím se snad až za týden, nebude-li to trvat déle. Připrav mi prádlo a šedivý oděv, vlak odjíždí ráno o sedmé.”

Žena Havlova se skoro ulekla.

“Ted’ mi odjedeš, Ivane? Nemůže jeti nikdo za tebe? Mne zde necháš samotnu?”

“Nebudeš zde sama, ženuško.” těšil ji Havel, “bude zde tvá maminka po celý čas, dokud se nevrátím. Snad se vrátím dříve. Bud’ bez starosti...”

Nedařilo se mu dobře, utěšovat ženu, a vlastně se mu nedostávalo i výmluvnosti. Cítil sám, kterak jí opouští v nejnepříhodnějších okamžicích, ale nemohl si pomoci. Musil jeti.

Druhého dne z rána opouštěl Prahu. Bylo mu tak teskno — a přál si, aby událost, již nemohl se dříve dočkat, omeškala se nyní aspoň o dvě neděle.

Ano, kdyby se v takovýchto věcech mohlo veletí!

Než Havel odejel, sestavil ženě celý seznam měst a dnů, kam a kdy mu měla aspoň stručné zprávy zasílati, po případě i telegrafovat, načež se vybral do Moravy.

S chvatem vyřizoval své záležitosti a bez odkladu spěchal s místa na

místo, aby co nejdříve mohl nastoupiti pochod zpátečný. Na každé jeho stanici očekával ho dopis na poště a vše bylo v pořádku. Konečně po osmi dnech dorazil do Brna. Prvního dne nedostalo se mu zprávy nijaké, druhého dne byl mu vydán na poště telegram. Havel věděl, co to znamená. Byl otcem — doma plakala malá rodina — a telegram třásl se mu v ruce. Nemohl se odhodlati, aby papír roztrhl. Jakou zprávu přináší mu? Je štěstí jeho úplné?

Vyšel ven, do průjezdu poštovní budovy, a chvějícími se prsty v rozčilení největším, ale zvolna, zvolnoučká, aby ještě okamžik mohl se kochati nadějí nejkrasší, rozvínoval papír.

Oko jeho přelétlo jediný řádek, ale Havlovi vzedmula se hrud', oko zavodnilo se blaženou záplavou a z úst jeho vydrala se mimovolně slova: "Ženo! Jiříčku!"

Telegram byl krátký:

"Máš syna! — Dítě, matka
zdrávy. Vrat' se brzy!

Matka Alžběta."

"Mám syna!" bouřilo radostně v prsou Havlových. "Matka, dítě zdravý! — Mám syna, Jiříčka — syna, syna, syna!"

A spěchal dále, o překot spěchal z těch živých ulic, někam na odlehlé, klidné místo, kde by neslyšel nic jiného než radostné burácení vnitřní, které po tisícáté opakovalo: "Mám syna — syna — syna!"

Ale ještě nebyl se vším hotov, ještě nemohl se vrátit. Zbývala mu cesta do Olomouce, pak teprve obrátí se ku Praze, aby přivinul k srdci drahou ženu a toho maličkého človíčka, jež po dva roky očekával a jenž konečně přišel, aby jeho štěstí doplnil. Hle, co on se tu raduje, po desáté a po sté hltá jediný ten řádek telegramu, v té chvíli tam daleko v Praze pláče, křičí, řve ten malý neposeda, ten kluk bez vzdělání, beze mravů, ten malý, červený naháč Jíra! "Jiříku, Jiříku,

sněd bych tě, kdybys tu byl!" jásal Havel.

Pak zamířil k besednímu domu, usedl tu do zahrady postlané již sežloutlým listím a vyprázdnil na zdraví milé ženy i neznámého synátora několik kalíšků vína a psal domů list, jímž posílal na tisíce polibků ženě i kloučeti, i tchyni, i paní bábě... Koho by byl v té chvíli nelíbal! — Konečně se octl i v Olomouci, vyřídil poslední věci a bez meškání vsedl do vlaku a ujížděl ku Praze. Jel rychlovlakem, ale jak se plíží i rychlovlak někomu, kdo jede navštívit syna, kteréhož posud nespátril! Jak vesele pískal dnes parní stroj, jak přívětivě huhal komín, vydychuje sloupy černého dýmu a pak zase sněhových obláčků. Jak rozpustile drcala kola vozů, poskakující tu a tam na křížovatkách a přes výhybky, jakoby chtěla říci "Ej, koukej, jak s tebou spěcháme, jak přeskakujeme, co se nám klade do cesty — strpení, a budeš doma!"

Bylo deset hodin večer, když vjel vlak do nádraží pražského. Již chvíli stál Havel u pootevřených dvířek vozu a byl první, jenž vyskočil na peron — ještě se vlak nadobro nezastavil.

Letem spěchal tichými ulicemi ke svému zátíší na břehu Vltavy, dole pod Vyšehradem, a stanuv před domem, netrpělivě očekáváje, až se mu vrata otevrou, pohlížel toužebně nahoru do oken, osvětlených slabým světlem nočního kahance.

Byl by málem porazil starou, pochatrnělou domovnici, a skoky přes tři, přes čtyři schody hnal se nahoru.

Ještě jedny dvěře, ještě jeden zámek dělí ho od rodiny. Tak s pýchou si říká: od rodiny!

Veden puďem zaklepal co nejjemněji, ač by byl rád zahřmotil oběma rukama co nejhluchněji.

Zlehka, zlehýnka otevřely se dvěře. Na prahu objevila se tchyně a zvedala prst k ústům:

"Pst — oba spí!"

Oba spí! A Havel měl tak nabráno

dechu, aby si zahlaholil, aby se rozkřikl, aby zobjímal ženu i syna — a nyní mu usnuli! Ovšem, což on zpomněl, že žena tam leží bledá, sešláblá, plná bolesti ještě po tom těžkém okamžiku, a dítě že snad přestalo teprve před chvílí řvát a že jsou ženy rády, že se trochu utišilo.

Ale jeden neopatrný, hřmotnější krok a žena se probudila. Skoro bez vlády otočila hlavu a poznala, kdo přichází. Na její tváři objevil se úsměv. Ale jak rozdílný to byl úsměv od onoho, kdy spolu seděli ondy u okna a hovořili o tom, kdo má přijít.

Byl to úsměv ženy, která prošla již tou stupnicí bolestí, jež předchází a provázejí narození člověka, byl to úsměv matky, jež včera, předevčírem darovala život děcku.

A jak se pohnula, zapíštělo něco vedle ní, při stěně v chuchvalci peřin a podušek, a pak následoval nevrlý brekot stvoření, jehož nebylo vidět.

Havel políbil opatrně, měkce ženu a pak nahýbal se dychtivě přes ní ke stěně. A ještě nic neviděl. Ohlédl se tázavě po tchyni.

"Nu, tak ho polib, když jsi ho zbudil!" řekla ona polo-žertem, polo opravdu, a vyzvedla raneček peřinek a prádélka, z něhož vykukovala malá pitvorná hlavička nemluvněte.

A Havel přivinul k prsoum ten uzlík a líbal dlouho tvářičky a ústečka drobnouckého Jiříčka.

Tak šťastná, blažená noc nesnesla se ještě nikdy nad mladou domácností Havlovic. Ani snad tehdy ne, kdy uváděl Ivan žínku poprvé do nové domácnosti...

II.

Od narození Jiříčka vznášel se nad domácností Havlových jakýs růžový přisvít. Svět byl krásnější, život blaženější. Havel měl ženu teď ještě radši, než dříve, ona pak teprve příchodem Jiříkovým zdála se pochopovat význam a cenu šťastného života rodinného. Oběma zdálo se, jakoby nad jejich hlavami šelestila neviditel-

ná křídélka andělíčků. Ovšem, byl k nim zavítal andělíček. Tu ležel v kolébce, zabalen až po bradu, a spal celé dny, jakoby mu do světa pranic nebylo. A když se někdy náhodou probudil, koulel velikýma, černýma očima tak připitomněle, díval se v pravo a v levo a přece se zdálo, že nic nevidí.

"Je ještě slepý," říkával škádlivě Havel.

"E jdi," zlobívala se tchyně, "co pak se takhle mluví o dětech! Ten vidí všechno, holečku, koukej, jak jasná očka má! Ale neříká nic."

Bodejt' že neříkal. Časem jen otevřel drobná ta ústečka, jakoby chtěl mluvit, ale klapal jimi na prázdno, jako kapřík na písku.

A někdy zas ozýval se až příliš. Nebylo v tom rozumu a nemohlo se ani vědět, co si myslí. Ale řval, až Havlovi uši zaléhaly.

Nikdy nebylo u Havlů tolik návštěv, jako nyní. Co chvíle byly tu obě babičky, kteréž vždy vynášly na malém Jiříku něco nového. Pak přicházely tety, jedna po druhé, a každá chtěla chlapce pohýčkat. Konečně přicházeli strýcové, svaci Havlovi a bratři. Nejstarší z nich, professor Havel, starý mládenec, mrzutého vzezření, ale dobrák největší, prohlížel udiveně malého tvora a dotýkal se ho vždy jen ukazováčkem. Byl by ho také rád vyzvedl z kolébky, ale nevěděl, jak se to dělá. Bylo mu náramně podivno, že bratr jeho, o tolik mladší, jehož ženitba mu byla proti mysli, že "ten kluk" má už rodinu. A bylo mu dále podivno, že pískle to, sotva dvě pídě veliké, vzbuzuje takové účastenství. Všichni příbuzní o něm mluví, každodenně se znamenají, že o kousek vyrostlo, pořád a pořád o něm někdo začíná — až protivno, jakých cavyků nadělá se s takovým cikánětem. A přemýšleje o tom déle, shledával, že to vlastně zcela v pořádku; žeť to oním vznikáním rodiny, vzbuzujícím účastenství v kroužku nejdříve úzkém, ale později vždy větším a větším — a náhle pocítoval

tak něco jako přidech závisti a tázal se sama sebe, proč také nemá takového Jiříka?...

A Havel byl přešťastný. Jiřík rostl, buchatěl a již i naslouchal aspoň otáčel zraky v onu stranu, odkud na něj bylo voláno. A konečně, po čtyřech nedělích, usmál se poprvé!

Mladá matka byla blažena. Navlékala každého rána radostně čistou karkulku na drobnou tu hlavičku a podávala něžné pěsti Jiříčkově prsty a rozjařila se až smíchem, když to poupě chytalo její ukazováček a nechtělo pustit.

"On má sílu, maminko," říkávala s pýchou k matce Havlově, a Havel dodával: "Bude Sokolem — to je vidět!"

Ó, vy maminky mladé, mějte rády své Jiříčky, Vašíčky a Slávečky, své Lidušky, Miládky a Boženky! Nezlobte se, kdy křičívají, nebud'te netrpělivy, kdy pláčí a nožičkami mrskají. Kdo ví, co je bolí, andělíčky drobounké, a nemají nikoho kromě vás, matičky mladé! Chovejte je, hýčkejte vždyt' to milé jejich broukání a buje, ty slabé, malomocné figurky — blání odmění vás tisíceronásobně. Nevíte, jak dlouhý život jim vyměřen, netušíte, že nad týmiž bytostmi, jejichž rozmar dnes vás popudil, budete zejtra, pozejtří naříkati a žhavé slzy prolévati — marně, marně, neprobudíte jich už! Milujte je, dokud je milovati můžete...

Po několika týdnech vyšla paní Havlová s Jiříčkem na ulici. Byla listopadová neděle, když brouček poprvé šel navštívit obě babičky. Jak si domýšlela mladá matka na své robátko; zdálo se jí, že každý, kdo kráčí mimo, hledí na Jiříka, upjatého v dlouhý bílý plášť, jímž byla zabalena i chůva. Pošetilka! Což to byl zázrak? Takových dětí nosí se Prahou na sta, na tisíce, a nikdo si jich nevšímá. Jen jí to bylo něčím novým; svět nemluvnat neprohlíží.

Toho dne bylo hezky chladno. Od řeky vál kousavý vítr a Havel očkával doma starostlivě dítě a ženu,

jež se byla návštěvami trochu pozdržela. Bylo už temno, když se navracela.

"Koukej, jak povětrí ofouklo Jiříka do červena," upozorňovala matka.

Havel celoval dítě, jakoby je půl roku nebyl viděl. Bylo červené, ale tvářičky dýchaly ještě sychravým povětrím, venku panujícím. Zvolna, zvolnoučka se rozehrávaly.

Než druhého dne rozpalovala se líčka Jiříkova znova. Tentokráte nebylo to větrem, tentokráte přicházel oheň ze vnitřka! Dítě bylo nějak churavo.

"Malá horečka," řekl lékař. "Myslím, že je trochu nastuzeno. No, no, nebojte se, zejtra, pozejtří bude snad už zase dobře."

Ale nebylo dobře. Oheň s tváří sice zmizel, ale buclatost Jiříkova očí hledě se ztrácela, dítě na celém těle opadávalo. Pozbylo chuti, nechtělo pít a tělísko leželo celé dny v kolébce bez vlády. Ručky hubly vždy více, tváře pobledly docela a plet' nabývala průznačné, namodralé barvy.

"Je to žaludeční katar," prohlásil lékař na doléhání Havlovo, "ale nemusí být nebezpečný. Myslím, že nastane obrat ve dvou dnech a dítě se bude spravovat. Jen dávejte pilně tyto kapky a třikrát za den lžici malaga. Uvidíte, že bude lépe."

Uvidíte, že bude lépe! Havel opakoval si ta slova neústupně stokrát za den a přistupoval přes tu chvíli opatrně, po špičkách ke kolébce Jiříčkově, aby viděl, jak je lépe. Ne, nebylo lépe. Naopak, zdálo se, že je hůř a hůře. A znova doléhal na lékaře otázkami a snažil se, aby každému slovu dobře porozuměl. Aby přec věděl, jak věci stojí a kdy bude zcela určitě lépe! Než lékař neodpovídal nyní již tak ochotně jako dříve a prohlížel děcko se všech stran, naslouchal při zamodralém bříšku a — mlčel.

"Ale mluvte konečně," dotíral Havel. "co shledáváte?"

"Dyspepsie, dyspepsie," pronášel

jednotvárně lékař. "Silně dyspeptické je dítě — uvidíme, jak bude dále."

Havel opakoval si v duchu slovo lékařovo, "dyspepsie". Ano pojmenování máte pro vše! Nikdy nejste v rozpacích, a latina nebo řečtina vám dá výraz pro každé utrpení, pro každou nemoc. Ale co mně záleží na tom, jak se choroba jmenuje! Co mně znamená: dyspepsie! Chci lék, vyléčení, ne jméno pro nemoc!...

Jiříček Havlovic chřádl vždy více. Lékař dobře nemoc pojmenoval. Byl dyspeptický, nemohl trávit, nemohl zažívat, tilku nedostávalo se nových šťav, i hublo dále síl ubývalo, konečně nemohlo dítě ani plakat již.

Venku panovaly listopadové plískalice, slunce nemělo síly, aby prožehl olověnou oblohu. Nad krajinou visel mrtvý podzimkový příkrov, z něhož spadávají chvílemi pichlavé krůpěje, chvílemi sporé vločky sněhové, ale ježž ani jediný zářivý paprsek slunečný neprostoupí. V takových dnech, máme-li starosti, doléhají na nás s dvojnásobnou tíhou jako jindy; jsme-li nemocní, zdá se nám, že již zvolna umíráme. V takových dnech, máme-li příčiny k bolu, snáší se na nás těžkomyslnost a obáváme se, že propadneme v zoufalství. V tomto pološeru, jež trvá deset hodin, celý den, zdá se nám býti černá noc pravým vykoupením a oddechujeme si, když nastává konečně.

Byl takovýto den, kdy se vedlo Jiříčkovi nejhůře. Havel již týden nespátřil úsměvu na milé tvářičce dítěte a po dva dny už neslyšel ho zaplakat. Nesmálo se, poněvadž trpělo; neplakalo, poněvadž nemělo síly.

Havel tušil opět šelst neviditelných křídel, šumících celým jeho příbytkem, ale tentokráte byla to jakás mrazivá příšera, jež chtěla se na dráhé hlavičky Jiříčkové usadit a tlukot malého srdéčka zastavit. Nikdo ji neviděl, ale všickni ji tušili, jak se snáší níž a níže, jak odyčňuje ledovým dechem čilko trpícího nemluvněte.

Nevyspalá, s hlavou do klína skloněnou, s rukama přes kolena sepjatýma seděla na podnožce vedle kočárky mladá matka. Tváře její byly bledy, oči vyplakány, nyní už suchy. Nebylo slz více. Nad kočárkou skláněla se k děcku tchyně Havlova. Stříbrné vlasy její byly pocuchány, tváře plácem zarudly a na bílou peřinku kanula slza za slzou. V jedné ruce držela lahvičku s lékem, ve druhé lžici, a očekávala, až se dítě protrhne ze spánku, jenž přecházel již skoro v ochrnutí, aby mu pootevřela ústeca a dala léku.

Bylo ticho hrobové. Chvillemi jen zalehl do okna kvilivý vítr a po tabulích sklouzaly volně jednotlivé kapky dešťové, stejnoměrně, pravidelně, jakoby odměřovaly čas do věčnosti. Tok — tok — tok — tok... A v komnatě, právě nad hlavou synáčkovou, odpovídaly hodiny jednotvárně, tvrdě, došijně: Tyk — tyk — tyk — tyk. Vše bylo uzavřeno neprodyšně, abv ani vánek nemohl provanouti, a přece zdálo se, jakoby se otevíraly všechny stěny, aby mohl projíti host, jenž nezná překážek.

Neúprosný nemilosrdný osud přicházel a ukládal Havlovům první těžkou zkoušku, pod níž hroutil se k zemi.

Bezduchý, s očima vypoulenýma přecházel Havel z pokoje do pokoje, v punčochách, aby děcko nezbudil. Viděl vše, poznával, co nastává, ale nepochopoval vše to. Jak možno, aby toto děcko, jež přineslo nám tolik radosti, aby nyní odešlo? Kdo to řídí, kdo to určuje? Proč přišlo? A když přišlo, proč zase odchází? Vždyť je nosíme na rukou, ošetřujeme je, proč nás opouští, v bolu tak bezměrném nás zanechávajíc!

Havel pohlédl na tchyni. Skláněla se posud nad kočárkou a v její ruce leskla se lžice, na níž byla přischla kapka žlutého léku.

"Nelejte to do něho, maminko," zašeptal Havel, "není to nic platno."

Stará matka obrátila se k němu.

"A co mu mám dátí?..."

Ne, Havel nemohl to vydržet. — Vešel do svého pokojíku, obul se, vklouzl do kabátu a chopiv se deštníku přistoupil po špičkách ke staré paní:

“Maminko, musím ven. Prosím vás, dejte pozor — přijdu brzy — nezapomeňte mu dát léku...”

Odcházel skoro nepozorován. Těhyne upírala zaslzené zraky na děcko, žena Havlova nevšímala si ničeho.

Kráčel, nevěda kam. Neměl směr, nechtěl nikam dojít, vše mu bylo stejno, všude bylo stejně šedivo a sychravo. Člověk tak někdy bloudí a přeje si, aby náhle někam zapadl a aby se svět nad ním zavřel. Jsou chvíle, kdy z nás duch vystupuje a kdy po zemi bloudí jenom tělo. Taková chvíle nastala teď Havlovi.

Pojednou byl ze svého otupění probuzen. Viděl se na Václavském náměstí, slyšel hlas přítelův:

“Kam jdeš?”

“Nikam!”

“Půjdeš domů?”

“Domů?” Ted’ přicházím tam odtud.”

“Máš čas? Máš večer prázdný?”

Ah, času měl Havel dost, prázdnoty bylo v něm a před ním tolik, až se jí lekal.

“Pojd’,” nutkal přítel dále, “mám dva lístky do Varété; představení Phoitesů, znamenitých kejklířů, profesor Goffart, výtečný billardista z Paříže; anglický břichomluvec Leo — znamenitá specialita, jaké v Praze nebylo, pojd’!”

Havel šel. Přítel se zavěsil a za krátko stanuli v Karlíně před osvětlenou budovou, do níž vcházely zástupy lidí. Vešli také. Brzy vyhrnula se opona a Phoitesové zahájili na jevišti rej d’áblů. Fantastické postavy jejich míhaly se přes jeviště, krčily se, rostly, smřšťovaly se a mizely náhle, jako zjevy duchů — Hromový potlesk a jásavý smích otráslaly budovou. Potom hrál profesor Goffart na kulečnicku. Ale jaká to hra! Koule lítaly přes nastavované židle a stolky,

vyskakovaly do výše, aby provedly karambol na druhém konci a přeskakovaly s jednoho kulečnicku na druhý, dorážejíce vždy v pravý čas a na milimetr k určenému bodu.

A v jásot diváků mísil se bezhlasy, podivný skřek Goffartův: Hopp-lala!

Potom vystoupil břichomluvec. Ale cò provozoval, přesahovalo všecko očekávání! Mluvil za tři osoby najednou, smál se, zpíval, zpěv přicházel z daleka a blížil se víc a více, náhle ustal, a mezi loutkami na jevišti rozestavenými strhla se hádka. A při tom nepohnul mistr břichomluvec ani ústy. Loutky na jevišti řehtaly se, prskaly, odplivovaly, kašlaly, a břichomluvec stál uprostřed, obličej ledově chladný, a přijímal potlesk obecenstva sebevědomě, s lehkými úklonami.

Havel pozapomínal, jak a proč se sem dostal, a sledoval vždy živěji představení a náhle mu připadlo:

“Až bude Jiřík velký, ten bude koukat na takové komedie.”

A skoro se při tom usmál. Až bude Jiřík velký!

Pojednou vzpomněl na kolébku doma, na dvě utrápené ženské postavy u ní a všecko se mu zhnusilo. Zdálo se mu, jakoby v tu chvíli doléhalo k uchu jeho jedva slyšitelné: Ach, muži, kde jsi... A vzchopil se a spěchal k východu. Přítel pohlížel za ním udiven, ale pak ho následoval.

“Kam jdeš, proč odcházíš?”

“Jiříček doma umírá,” škytal Havel, “a já se tu směji...”

Vyšli oba z Variété a kráčeli rychle, mlčky ku předu.

Mžilo drobounce a sychravé povětrí pronikalo všecky kosti; Havel kráčel od nového mostu kameného již sám a ted’ skoro běžel. Když se blížil k domovu, spatřil, kterak okna jsou jasně osvětlena. Co se děje? Jin-dy svítí jenom mžouravý kahanec.

U vrat domovních došel mu dech. Pomalu a skoro šeptem vystupoval po schodech a jako zloděj otevíral klíčem dveře ložnice, aby neznepo-

kojil přímým vstoupením ženské. Otevřel i z ložnice lila se jasná záře do tmavé chodby — a u dveří stála žena jeho, bledá, štkající beze slz. Očekávala ho.

Havel zkameněl. Stála tu jako socha, pohlížeje na něj velikýma vpadlýma očima, a chtěla něco říci. Nové, násilné zaštkání udusilo slova. Havel ptal se pohledem, nemohl slova pronést. A se rtů ženiných snášelo se tlumeně, šeptem, přerývaně, bez výčitky:

“Pojď — muži — Jiříček na tebe — čeká...” A klesla mu do náruči. Celé její tělo chvělo se násilným cukáním a z očí řinula se nová záplava slz — posledních slz tohoto večera.

Havel více nesl než vedl ženu do druhého pokoje, ke kolíbce Jiříčkově. I stará, dobrá matka seděla tu již bez vlády, beze hnutí, jí naproti starší

dcera, kterou byly z večera povolaly, a obě hleděly ztrnule do kolébky, kde bojoval Jiříček, malý ten hrdina, poslední boj se svým kostnatým nepřítelem, kterýž ho pomalu udolával.

Zat'até pěstičky drahého děčka byly modry, nožičky jeho již se natahovaly a s posledními údery srdéčka škubaly sebou i posledně fialové rtíky.

Havel sklesl na kolena u kolébky a vtiskl na ústa umírajícího žhavé, boluplné políbení. Bylo mu, jakoby líbal líce voskové. Posledně, posledně otevřelo se milé, černé oko Jiříčkovo, ale bylo již kalné, jako mázdrou potaženo. Pak zapadalo zase zvolna a když se dovřelo, ustalo škubání rtů, tvářičky ztuhly, pěstičky se zatočily ke hrudi, tlukot srdce utichl — —

Jiříček čekal jenom na tatínka, aby se s ním rozloučil...

Nevděčnost zachráněného

Pan Kubela je velikým lovcem před Hospodinem. Nespokojen s domácími úlovky, vydal se do Karpat, aby tam ulovil nějakou velikou šelmu. Příležitost k tomu se mu také jednoho dne naskytla. Spatřil medvěda a počal na něho odvážně ze své dalekonosné kulovnice páliti, žel však... ani jedna střela se nedotkla medvědího kožíchu. Huňáč se zájmem sledoval střelecké cvičení lovce Kubely, a když nimrod všechnu svoji munici vyplýtlval, šel se na něho zblízka podívat. Tato odvaha drzé šelmy však pana Kubelu tou měrou překvapila, že uznal za vhodné co nejrychleji se vyšplhat na nejbližší limbu. Ve větvích této rozložitě borovice se mu sice dobře sedělo, ale návštěva medvěda ho znepokojovala. Nemaje již ani jednoho náboje, nemohl na návštěvníka vystřelit, ač byl huňáč téměř na dosah, k tomu ten drzý *Ursus arctos* — nepochybně měl

dostí volného času — uleh si u kořenů limby a občas potměšile zamrkal svými malými světlými k větvím stromu, maje nepochybně v úmyslu vyčkat, až Kubela sestoupí s výšín. Ale tomu se pochopitelně došlo nechtělo... Tak uběhl celý den a chýlilo se k večeru, když se konečně objevila spása. Několik turistů se náhodou ubíralo z hor, a ti, spatřivše lovce na limbě a medvěda pod limbou, odhodlali se šelmu zapudit. To se jim také po delší námaze pokřikem a kamenováním rozmarného huňáče podařilo. Radostně pak vítali osvoboditelé “slez” lovcův, ale ten se namísto díků postavil do pózy poškozeného a povídal k turistům nevrle: “Ale jste vy to, pánové, podaření chlapíci. Já tady vytrvale čekám skorem hodinu na medvěda, abych ho složil, a když jsem ho měl konečně na dostřel — vy mně ho bezohledně zaženete!”

Různé pokrmy

Potraviny z mléka, výživné a zdravé.

Někdy doktor řekne pacientovi: "Musíte mít více mléka ve vaší dietě." A pacient, zvláště starší, někdy bručí: "Hm, mléko, jako bejbin-ko." No, nemusí se jenom pít, může se také jíst.

White sauce, různé hustoty

Jaký a k čemu — Mouka	Tuk	Mléko	sůl
Řídký (Polévky) 1 v. lžice	1 v. lžice	1 kof.	½ lžičky
Prostředně říd. na vař. a pečení 2 v. "	2 v. "	1 "	½ "
Hustý na Souffle 3 v. "	3 v. "	1 "	" "
Hodně hustý (Croquettes) ... 4 v. "	4 v. "	1 "	½ "

Rozpusťte omastek na pánvi. Přidejte mouku a sůl a míchejte, až je vše hladké. Přidejte mléko. Vařte v double boiler, za stálého míchání, až je sauce žádoucné hustoty; nebo vařte přímo nad ohněm, za stálého míchání.

Různé.

CHEESE SAUCE — V jednom koflíku prostředně hustého white sauce, rozpustíte ½ koflíku strouhaného sýra.

NEPRAVÝ HOLANDSKÝ SAUCE — 1 koflík prostředně hustého white sauce, 1 lžice citronové šťávy nebo octa, 2 žloutky, 2 lžice omastku. Když je white sauce uvařený, odstraňte s ohně a zašlehejte do něj po troškách citronovou šťávu, potom žloutky a máslo. Povařte trochu aby žloutky zhoustly. Dobře ušlehejte a podávejte hned se zeleninou, jako vařený karfiol, broccoli, nebo špargl (chřest), nebo také s rybou.

VEJCOVÝ SAUCE — 1 koflík prostředně hustého white sauce, 2 lžice citronové šťávy (přejete-li si), 2 nakrájená na tvrdo vařená vejce, 1 malou lžičku sekané petržele (chcete-li). Když je white sauce uvařen,

odstraňte s ohně a zašlehejte do něj citronovou šťávu po troškách (když jí používáte); přidejte vejce a petržel. Vejce se mohou rozetřít na kaši a přidat k omáčce. Tato omáčka se může podávat s rybou neb zeleninou.

Polévky

Používejte řídký white sauce jako základ polévek. Poměr white sauce a protlačené zeleniny se řídí dle libosti. 1 koflík sauce a 1 koflík zeleniny, 2 koflíky sauce a 1 koflík zeleniny neb 1 koflík sauce a 2 koflíky zeleniny, 1 qt. polévky, je asi 6 porcí. Na škrobovité zeleniny dejte jen ½ lžice mouky ku shoustrnutí mléka. Mějte rozkrájené, rozsekané neb protlačené zeleniny připravené, a white sauce horký, a smíchejte přímo před podáním.

Příchut'

Obyčejné příchutě jsou jak následuje. Mohou se ale změnit dle osobní chutě. 1 lžička sole na 2 koflíky polévky. 2 lžičky sekané petržele na každý pint pro chut' i vzhled polévky, jako z celere neb bramborů. 2 až 3 kapky citronové šťávy neb ½ lžičky jemně rozsekané cibule na každý pint, nebo tenký plátek cibule vyndaný z horkého mléka než se zahustí. Též se může přidat 1 lžice cukru do hráškové neb kornové polévky mlékové. Zvláštní upozornění pro cream of tomatoe polévku. Duste zvolna rajská jablíčka a příchutě 15 minut. Přeced'te. Zahustěte jablíčka moukou a omastkem. Přidejte horká jablíčka pomalu do studeného mléka, a ohřejte k bodu varu. Podávejte hned.

Rychlá polévka mrkvová

4 kof. mléka — 1 lžíci mouky — 2 lžice omastku — 2 kof. syrové strouhané mrkve — ½ v. lžice drobně sekané cibule — 1½ lžičky sole. Ohřejte mléko, přidejte mouku a omastek

jež jste na pánvi smíchaly, potom mrkev, cibuli a sůl. Vařte až je mrkev měkká, asi 10 minut. — Strouhaná syrová řípa (turnips), strouhané brambory syrové, neb rozsekaný čerstvý špenát se může dát do polévky místo mrkve.

Zelenina s mlékovou omáčkou

1. Mrkev — hrách — brambory — zelené lusky — cibule — zelí — swis chard — salsify — celery — špargl (chřest) a karfiol se mohou připravovat s touto omáčkou.

2. Smíchejte 2 kof. vařené zeleniny na kostky neb kousky pokrácené s 1 kof. prostředně hustého white sauce.

3. Pro změnu se může nasypat na povrch strouhaný sýr neb sekaná petržel.

Pečené zeleniny

Vařená pokrácená cibule na listky — zelí — špargl — zel. neb žluté lusky s white sauce, ve vymaštěném pekáčku, posypané vrstvou smažených drobků, jsou velmi chutné. Pečou se v troubě 375 stupňů teplé až drobků pěkně zhnědnou.

Krokety (Croquettes)

1½ kof. rozsekaného materialu, (jako strouhaný sýr — mleté maso — jemně sekaná neb protlačená zelenina neb sekaná vejce) drobků 1 kof. hodně hustého white sauce — 2 lžičky sole — ¼ lžičky pepře — 1 vejce — 2 lžíce studené vody.

1. Rozsekejte — protlačte neb rozemelte material, přimíchejte chutě a white sauce. Nechte vše vystydnout a utuhnout.

2. Utvořte do kuliček — tyčinek neb trojhránek, udělejte každý z jedné vrchovaté lžice hmoty. Obalte v drobcích, omočte v rozšlehaném vejci do něhož jste přidaly trošinku studené vody. Obalte znovu ve strouhané housce. Usmažte v horkém omastku do hněda, musí ho být tolik, by v něm krokety mohly plavat. Osmažené pokládejte na papír, by se do něj mohl přebytečný omastek vsáknout.

Souffles

Připravte z 1 kof. hustého white sauce. Přidejte žloutky ze 4 vajec a 1 kof. materialu jako strouhaný sýr, mletá šunka neb jiné maso, jemně usekané neb protlačené zeleniny, a svařte do husta. Sundejte s kamen, nechte vychladnout. Do vychladlého z lehka zamíchejte do tuha ušlehané bílky. Vlijte do kastrolu, tento postavte do nádoby s horkou vodou, a pečte 1 hodinu, neb až je to pečené, v troubě 350 stupňů teplé. Podávejte v nádobě v níž jste to pekly; nevynedávejte to z trouby až když to chcete dávat na stůl.

Desertní sladký souffles

	Vanilkový	Coconut	Orange	Čokol.
Tuk	4 v. lžíce	4 v. lžíce	4 v. lžíce	4 v. lžíce
Mouka	5 v. lžíc	5 v. lžíc	5 v. lžíc	5 v. lžíc
Sůl	¼ m. lž.	¼ m. lž.	¼ m. lž.	¼ m. lž.
Mléko	1 kofík	1 kofík	1 kofík	1 kofík
Žloutky	3	3	3	3
Cukr	¼ kof.	¼ kof.	¼ kof.	¼ kof.
Příchutě	1 lžička Vanilky	1 lžička vanilky 1 kof. coconut	*	1 lžička vanil. 2 čtv. čok. při- dané do sauce
Bílky	3	3	3	3

Udělejte sauce zrovna jako white sauce, rozpust'te tuk, přidejte mouku a sůl. Dobře promíchejte, sundejte s ohně, a po trochách přidávejte mléko, vraťte na oheň a povařte za stálého míchání až je dostatečně hustý. Nechte vychladnout. Ušlehejte žloutky a dejte do omáčky. Přidejte cukr a vanilku (neb jinou příchut') a hodně ušlehejte. Přimíchejte zlehka do tuha ušlehané bílky. Vlijte do vymaštěné formy. Postavte do nádoby s horkou vodou. Pečte hodinu při 350 stupních. Na příchut' do orange souffle, dejte 3 velké lžíce oranžové šťávy, 1 velkou lžici citronové šťávy a přidejte ostrouharou kůru s jednoho oranže do žloutků.

Custards

PEČENÝ CUSTARD — 2 nebo 3 vejce — ¼ kof. cukru — ¼ lžičky soli — 2 kof. mléka — ½ lžičky vanilky. Vejce trochu rozšlehejte. Přimíchejte cukr a sůl. Přidejte mléko a příchut'. Nalijte skrze cedník do

kastrolu. Postavte kastrol do nádoby se studenou vodou. Pečte v troubě ne příliš horké. Je pečený, když nůž, jímž custard zkusíme, vytáhnem ven čistý.

ROZMANITÝ CUSTARD — 1. Přidejte 3 lžíce cocoa, neb 1 čverec čokolády rozpuštěné, k vejci a cukru než je přidáte do mléka.

2. Přidejte $\frac{1}{2}$ kof. rozstrouhaného coconutu do custard, než ho začnete péci.

3. Rozpusťte polovinu cukru na kastrolku do zlatohněda a přidejte do custard před pečením.

4. Místo cukru dejte $\frac{1}{4}$ kof. medu, vynechte vanilku, dejte však $\frac{1}{8}$ lžičky skořice.

5. Použijte 4 žloutky místo celých vajec.

6. Vymastěte nádobky na custard. Dejte 1 velkou lžici maple syrobu neb upraženého cukru na dno každé nádobky, nalijte na to custard, lijte proti lžici, tak, abyste nerozmíchaly syrob. Pečte jako jindy, vyklopte před podáním.

7. Schovejte bílky na sněhovou pěnu. Přidejte dvě-třetiny kof. vařené rýže a ostrouhanou kůru s $\frac{1}{2}$ citronu. Upečte. Ušlehejte bílky do pěny, přidejte 5 velkých lžic cukru po částech za stálého šlehání s rotary beater, až bílky budou stát ve vrcholcích. Přidejte $\frac{1}{2}$ malé lžičky citronové chutě. Pokryjte rýžový custard tímto sněhem, a pečte při teplotě 350 stupňů do světle hněda.

Custard sauce

2 vejce lehce ušlehaná (nebo 4 žloutky) — $\frac{3}{4}$ kof. cukru — $\frac{1}{8}$ malé lžičky soli — $1\frac{1}{2}$ kof. mléka — $\frac{1}{2}$ m. lžičky vanilky. Smíchejte vejce, cukr a sůl, v hořejší části double boiler. Přimíchejte mléko a dejte nad vařící vodu. Vařte za stálého míchání až smíšenina pokryje lžici. Odstavte, přidejte vanilku a nechte vychladnout. Vydá as $1\frac{1}{4}$ kof. krému.

Puddings

CORN STARCH PUDDING — 2 kof. mléka — 4 v. lžíce corn starch

— $\frac{1}{4}$ kof. cukru — $\frac{1}{4}$ m. lžičky soli — 1 vejce (když si přejete) $\frac{1}{2}$ m. lžičky vanilky. Smíchejte suché přísady. Přidávejte postupně do horkého mléka v double boiler. Míchejte stále až to zhoustne. Vařte 15 minut, časem zamíchejte. Přidejte málo ušlehaná vejce a vařte ještě 5 minut déle. Přidejte vanilku. Nalijte do formiček, jež jste vypláchly studenou vodou. Když pudding vystydne, podávejte se smetanou a cukrem. Ten to pudding se může pozměnit, když použijem jenom 2 vel. lžíce corn starch a přidáme 3 vel. lžíce cocoa neb čokolády rozvařeně v trošce vody až se lesknou.

CHLEBOVÝ PUDDING — 2 kof. chlebových drobků neb kostek — 1 qt. horkého mléka — jednu-třetinu až $\frac{1}{2}$ kof. cukru — $\frac{1}{4}$ kof. rozpuštěného másla — 2 vejce lehce ušlehaná — $\frac{1}{2}$ m. lžičky soli — 1 m. lžičku vanilky neb $\frac{1}{4}$ m. lžičky koření. Namočte chlebové drobků v mléce, postavte stranou až vystydne: přidejte druhé přísady. Pečte hodinu ve vymaštěném pekáči, při 325 stupních tepla.

Rozmanité puddinky

1. Butterscotch bread pudding. — Vynechte bílý cukr. Uvařte 1 kof. hnědého cukru s máslem až je hezky hnědý; potom přidejte k ostatnímu. Přimíchejte vanilku.

2. Caramel bread pudding. — Použijte dvě-třetiny kof. cukru. Upražte cukr do světle hněda a rozpust'te v horkém mléce, než ho nalijete na drobků. Podávejte se šlehanou smetanou.

4. Nadýchaný chlebový pudding. — Použijte 4 vajec, rozdělte. Bílky ušlehejte do tuha a zlehka zamíchejte až naposled.

5. Citronový chlebový pudding. — Vynechte příchutě, místo nich dejte strouhanou kůru a šťávu z jednoho citronu.

6. Medový chlebový pudding. — Místo cukru dejte od jedné-třetiny do $\frac{1}{2}$ kof. cezeného medu. Použijte ko-

fení místo vanilky.

Všechny tyto mléčné pokrmy odporučuje Illinoiská Universita v Urbana.

Ještě mne milé čtenářky zbývá trochu místa na pár předpisů jiných, a doufám že se vám jimi zavděčíme.

Obalovaná vejce

Uvařte vejce na tvrdo. Na voskový papír potřete as tak na malík tlustě pork saussage meat, neb si umelte vepřové sami a přidejte libovoné chutě. Položte na to vejce, tím masem obalte a pěkně přitlačte. Můžete si maloučko pomoci ruce, aby se to tak nelepilo. Potom omočte vejce v mouce, v rozšlehaném vejci a strouhaném housce. Dejte usmažit do rozpáleného omastku, musí ho být dost aby vejce plavalo. Nejlíp je smažit každé zvlášť v úzkém hlubokém hrnku. Osmažená vejce rozkrojte po délce, osolte a podávejte s hráškem, v němž se pěkně vyjímají.

Houbová pochoutka

8 uncí cream cheese — 1 vejce — $\frac{1}{4}$ lžičky sole — $\frac{1}{4}$ plechovky condensed cream houbové polévky — 1 plechovku (malou) button mushrooms můžete dát i žampiony čerstvé dušené. Rozetřete cream cheese do měkka. Přidejte celé vejce a sůl zamíchejte dobře — přidejte houbovou polévku a pokrájené houby. Sklenicí vykrájejte kolečka z krajíčků bílého chleba, a na každý nandejte kopeček smíšeniny. Opečte do hněda v troubě 450 stupňů horké. Chcete-li, můžete do vymaštěného kastrolku dát na kousky nakrájený chleba ale jenom střídku, kraje se na to nehodí. Pečete-li to tímto způsobem, můžete do toho zamíchat celou plechovku houbové polévky.

Čokoládový dort

8 žloutků — 8 rovných lžic cukru — 5 uncí chocolate bits — 8 bílků do tuhá ušlehaných. Ušlehejte žloutky a cukrem až jsou velmi lehoučké. Rozpusťte čokoládu v hrnku postaveném v horké vodě a přidejte když trochu ochladla, ale musí být vlaž-

ná, do rozšlehaných žloutků. Naposled zlehka zamíchejte ušlehané bílky a nalijte do vymaštěného houskou vysypaného pekáče. Pečte v troubě 275 stupňů teplé as 45 minut.

Plnění.

I pint husté smetany — 6 uncí sladké čokolády. Dejte čokoládu do smetany a přiveďte do varu. Když vychladne dejte do lednice na 4 hodiny. Pak smetanu ušlehejte, a potřete na dort; docela stuhlé nakrájejte na pruhy.

Skvarkové placičky

$2\frac{1}{2}$ kof. škvarků vymačkaných, ale ne docela do sucha, dají se do mísy. Přidají se 4 koflíky mouky a 2 lžičky soli, rukama promíchejte se škvarky. Pak přidejte 2 vajíčka rozšlehaná v $1\frac{1}{4}$ koflíku mléka; dobře vše propracujte. Jelikož je těsto husté, můžete si trochu pomoci ruce, lžící ukrájovat kousky těsta, v rukou zakulatit a rovnou dávat na plech. Bochánky rozpleskněte, nožem na povrchu naznačte čtverečky a upečte pěkně do hněda.

Loupáčky

6 uncí másla neb margarínu se utře až se pění. Pak se přidá 1 a jedna třetina kof. mouky dobře se s omastkem promíchá, udělá se z toho placka, zabalí do wax paper a dá se do studena. — 2 a jedna třetina kof. mouky — 1 vejce — trochu soli — 1 lžička cukru 1 kousek kvasnic — 1 kof. mléka. Do vlažného mléka se dá cukr, rozdrobí se tam kvasnice a nechají se vyjít na povrch. Potom se tam přidá sůl a rozšlehá se v tom jedno vejce, mouka se tím zadělá. Těsto má být tužší. Nechá se kynout v teplém místě 1 hod. Po vykynutí se těsto vyválí, placka se do něj zabalí, přetlouká se válečkem, ještě jednou vyválí, složí a ještě jednou se to opakuje. Opět se těsto nechá kynout hodinu, pak se vyválí, kruhátkem natežon se čtverečky a tyto se zabalí z rohu do rohu v rohlíčky. Nechá se ještě zkynout a upekou v dosti horké troubě.

Sylva Neužilová

Různé rady

Když něco hledáte.

Leckdy někam položíme, nebo uložíme nějakou věc, a potom se ale nahledáme. Nejlépe je hledat systematicky. Když si vzpomeneme kdy jsme to neb ono měly v ruce, co jsme dělaly a kam jsme to chtěly uložit, to nám často pomůže ztracené najít. Pamatuji se, bylo to tehda u Siegl Cooper, před více jak 40 léty; kupovala jsem tam kabát. Když jsem byla s koupí hotová, nebyl nikde k nalezení kabát, ve kterém jsem přišla. Prodávačky hledaly, koukaly okolo, kabát nikde. Konečně zavolaly dozorce; ten se zeptal jakou barvu, délku a číslo velikosti ten kabát měl, pak poslal prodavačku, aby se šla podívat mezi kabáty čís. 38, a skutečně, tam visel.

Ukládáme-li věci na zimu neb léto do pytlů nebo krabic, je nejlíp na ně přivázat, neb nalepit lístek se seznamem věcí, které jsme uložily. Nejlepší je, když má každá věc svoje místo. Dětem do přezůvek a rukavic nalepte adhesivní tape s jejich jménem, neb začátečními písmeny. I do kabátů je dobře vsít jejich jména.

Vacuum cleaner.

Agenti vypráví: "Leckdy měníme starý cleaner za nový, a součástky na různé čišťení jsou v krabici jako nové." Tak máme-li takové slabé použití pomůcek na svědomí, musíme se polepšit, a vyrukovat s celou kumpáni pomůcek na ten věčně se usazující prach. Nejlépe je uschovat knížku s návodem a časem si ji trochu prohlédnout. Když vyfukujete prach z radiátoru, přikryte ho ze stran ze zadu i shora hezky vlhkým hadrem, prach se na něj nachytá. Knihy, papírové i voskové květiny se tím nejjemnějším kartáčkem pěkně vycistí. — Ušchlé bláto se tím prostředně velkým kartáčkem vycistí dobře z dět-

ských kabátů, rovněž i prach, čmýří a vlasy z mopu na podlahu se ním pěkně vyssají; a ty jež se nachytají na kartáč, v okamžiku zase vyssaje trubice, na níž je kartáč nasazen. Jak je to čišťení v moderní době lehoučké.

Nedávejte sůl na schody a chodníky.

Sůl v zimě rychle rozpustí náledí, ale, vyžere díry v kamenných schodech i chodníku. A jak stéká rozpustěný led se soli dolů, vyžere sůl schody nejen navrch, ale i po stranách, takže se kámen loupá, ten spodní schod nejvíce, neb přes něj nejvíce soli přeteče. Nasypťe na náledí popel, písek neb namoťte trochu piliny a schody i chodník jimi poházejte; vlhké piliny přimrznou.

Jak možno čišťit kožešinový límec.

Udělejte si pěkné mydlinky, né příliš silné; na jeden quart mydlinek přidejte 1 lžičku (tea spoon) amonia. Do této směsi namoťte a vyždímejte turkish towel, (nesmí zůstat moc mokrá ani zas příliš suchý). Nyní potírejte tím vlhkým ručníkem kožešinu napřed do prava — pak do leva — potom dolů a zas nahoru, vždy jen k jedné straně, abyste ji nescuchaly, Pak vezměte suchý ručník, a zase jako prve na čtyři strany vlhkost s kožešiny vytřete. Pak kožešinu dobře protřeste a pověste ven aby uschla. Když ji přinesete do vnitř, pročesťte kožešinu z lehka hřebenem, ale nezapoměňte, že musí být úplně suchá, než ji začnete pročesávat.

Jak možno čišťit filcový (felt) klobouk

Vezměte kousek prostředně hrubého sand paper, a potírejte ním lehce klobouk k jedné straně. Tak možno vycistit klobouk ošpiněný; je-li hodně špinavý, dejte ho vycistit.

Koutek humoru

Ochotný

Stará paní si stěžuje: "Mám bernandýnského psa, je to již takový starý chudák, jen se zde trápí."

Ochotný student medicíny radí: "Nejlepší bude, když se mu dá chloroform, to pěkně usne a bude mít po trápení, chcete-li, já bych mu ho dal."

Paní souhlasila, ale vymínila si, že půjde z bytu a vrátí se až bude po všem.

Když se vrátila, v bytu bylo ticho. Vzdychla si a povídá: "Tak už je chudák pes pryč." Otevře dvéře koupelny, a — student sladce oddychuje pod účinky chloroformu a pes nad ním sedí a vítá svou paní.

Pan řídící přišel do třídy na hospitaci. Na tabuli visí obraz. "Co je to?" ptá se žáčka.

"To je plase!"

"Tak neříkáme. — říkáme vepř."

"Tak co že je to?" zeptá se ještě souseda, který si hrál.

Kluk vylítne: "To je plase!"

"Vidíš, už jsem tuhle Pepíčkovi řekl, že se říká vepř."

Kluk se ale nedá — povídá: "Pan učitel ale říká plase."

Řídící rozhorleně: "Tak panu učitelovi říkej prase, ale mně říkej vepř."

Děti

"Tak děti, dobrou noc, a nyní pěkně do postele," povídá maminka, když se děti nemohou odloučit od milého hosta. Dětem se však nechce, protestují, že nejsou ještě ospalé.

"Jen jděte, pobízí host, přijde Sandman, zavře vám očička a hned budete spát. A tobě, povídá k nejmenší, která ztratila dva přední zuby, "třeba dá nové zoubky, tak pěkně jako má tvoje babička."

Děti obě najednou: "Ty jí nedal Sandman, ty jí dal dentist."

Došla svého

Stará čiperná panička, měla bolavou nohu. Bylo třeba dovézt ji do nemocnice, a byli pro ni poslání dva mladí zřízenci s ambulancí. Dům byl starý, schody úzké točité, a jelikož se na nich nosítka špatně otáčela, snesli zřízenci paničku dolů v židličce. Jeden z nich však dole zakopl o práh a všichni tři se vysypali na ulici. Mládenci rychle vyskočili a honem nakládali paničku do ambulance. Že se tam hned sbíhalo obecnístvo, rozumí se samo sebou. Jeden zpravodaj chtěl vědět do které nemocnice jedou. Čiperná panička tím honem udala nemocnici jinou, pak se obrátila k nosičům a povídá:

"Já jsem si vždy přála, kdybych tak mohla sedět v ambulanci a troubit do libosti, aby se mně musel každý vyhnout. Chlapci, já jsem vás zachránila od ostudy, když jsem udala jinou nemocnici, tak byste mně mohli to přání splnit."

K její radosti bylo tomu přání vyhověno.

Mrs. G. vypráví: "Já vyučuji v campu vaření v přírodě tak dlouho, že když přijdu domů, musím se učit znova vařit na kamnech."

To zaslechla malá skautka. Při příští setkané, za nastalého ticha u stolu v campu, ptá se s účastí: "Mrs. G., už jste se naučila vařit?"

Ze školy

Kluk: "Pane učitel, asi vám přinesu husu!"

Pan učitel měl radost, byl k žáčkovi vřelý, vyvolával ho, chválil. Paní učitelová byla také tou zprávou potěšena. Uplynul den, dva, tři, hošík husu nenesl. I zeptal se p. učitel: "Copak je s tou husou Toníku?"

"Nedostanete asi nic, ona už zas žere."

Kluci

Do lékárny přišla paní, a žádala něco, co by mohla nalít do vody, a vykoupat v tom kočku, která dostala blechy.

“Kočku koupat,” povídá lékárník, to půjde ztěžka,” a vypráví dále: “Moje maminka byla baptistka a tatínek evangelík. Jednou měla naše kočka kot’ata, a my jsme se s bratrem uradili, že je pokřtíme, a to pořádně, že je musíme namočit do vody, tak jak jsme viděli lidi křtít po způsobu baptistů. S kot’aty to šlo, ale stará kočka se nechtěla nechat namočit, škrábala a prskala, a do vody nechtěla. “Tak viš co”, povídá bratr, který ji držel, “tak ji jenom pokrop, honem, auch, (kočka ho zrovna škrábla), a pak ať si běží třeba k čertu.”

— * —

Dva židi si namluvili komptoaristku. No, a jak to mohlo dopadnout? Holka začala tloustnout, mládenci se radili co teď. Nejlíp když dívku pošlou ven, aby nebyla ostuda. Ujednáno, uděláno. Holka z venku dlouho nepsala, mláďencům to už bylo divné, tak jednou povídá Moric: “Ty Jakube, vždyť už to musí hnedle být, měli bysme se za ní některý podívat.”

Tak Moric jel. Za týden se vrátil v černých šatech, černou pásku na klobouku. Jakub celý ustrašený se ptá: “Moric, co se stalo?”

Moric smutně povídá: “Ale co se stalo! Považ si, ona měla dvojčata a ten můj kluk umřel.”

— * —

Přišla služka k fotografovi a povídá: “Milostpaní se moc zlobí, že si na té fotografii není vůbec podobná.”

Fotograf: “Co? že se zlobí, že si není podobná? Poděkovat by mně za to měla!”

— * —

“Jak starý je váš dědeček, Aničko?”

Anička: “To já nevím, ale my už ho máme dlouho.”

To se podíváme

Girl Scout leader hledala v Kentucky místo pro tábor. Když přišla k řece kde nebyl most, požádala farmářku, aby ji převezla na druhou stranu. Farmářka měla v lodce maličké štěně, spalo ve starém klobouku. Skoutce se pejsek zalíbil a farmářka se ptala zda ho chce, že jí ho ráda dá, že je to takový runt, že ho ti druzí psi jenom šidí.

Příštím rokem přišla Mrs. G., která bydlela ve velkém městě, s psíkem zase do Kentucky. Každý se jí ptal koho je to pes; pověděla jim že je to ten co dostala od farmářky B. Osadníci se smáli a nevěřili. “Kdepak Mrs. B. pes, to byste měla vidět jaké hafany Mrs. B. má, kdepak tenhle skrček.”

Když přivedla Mrs. G. ukázat svého pejska na farmu, Mrs. B. se na něj podívala, zakroutila hlavou a povídá: “To se podíváme, tak tohle udělal městský život ze psa, jen se podívejte na ty naše hafany, jak jim venkov svědčí.”

— * —

Domáci k nájemníkovi: “Tak co je s činži? Chcete zaplatit letos či až napřesrok?”

Nájemník: “Já vás upozorňuji, že jsem jenom nájemník a žádnéj prorok!”

Hádá se soused se sousedkou. Ona: “Kdybych byla vaší ženou, jed bych vám dala do kafe.”

On: “Kdybych byl vaším mužem, s radostí bych to vypil.”

— * —

Učitel: “Když ti dám dva králíky a tatínek také dva, kolik jich budeš mít?”

“Pět!”

“Jak to!”

“Já už jednoho mám!”

— * —

Jíříček přišel ze školy, kde byl poprvé. “Tak co jste se učili?” ptá se maminka.

Jíříček: “Eště nic, zejtra tam musíme znova.”

Což by to nešlo?

K venkovskému dentistovi v okrese kde bydleli sami šetrní Skotové, přišel farmář s papírovým pytlíkem v ruce, vyndal z něj umělé zuby a ptal se, zda mu je dentista může připasovat. Dentista mu je zkusil a povídá:

“Lituji, ale tyto zuby se vám na-prosto nehodí.”

Farmář sáhl do pytlíku, vytáhl jiný chrup, a ptá se: “A co tyhle?”

Ty se také nehodily, a když vytáhl z pytlíku již třetí chrup, ptá se dentista: “Prosím vás, co to má znamenat?”

“No víte pane doktore, já mám kamaráda pohrobníkem, a on mne slíbil, že mi dá nějaké zuby, které by se mi hodily.”

— * —

Profesor zkoušel, studenti nic neuměli. Dopálil se a vzkřikl: “Tady je 34 volů!”

Jeden student filuta zvolal: “Prosím, Novotný tu není.”

Profesor to volovství ale setřepal slovy: “Tak ty platíš za dva!”

— * —

Uměla obrátit

Žena přišla k faráři a žalovala na svého muže, že pije a utrácí peníze, které ona tolik potřebuje pro rodinu, a prosila ho, by mu domluvil. Farář jí poradil, jen aby ho přivedla některý den na faru, že se o to pokusí.

Když se dostavili před faráře, začala žena se svými žalobami. “Počkej,” povídá muž, “nepiješ ty se mnou, neutrácíš peníze na všelijaké zbytečnosti, mám já uvařeno, když přijdu z práce domů a —” v tom se ozve žena: “Poklekněme všichni tři na kolena, a modleme se, aby nám Pán Bůh odpustil naše hříchy.”

— * —

“Prosím vás co stojí ten pes?”

“Já nevím, proč si převít nechce sednout.”

— * —

Pan učitel: “Kolik noh má kuň?”

Pepíček se hlásí. “No tak Pepíčku!”

“Čtyři — na každém rohu jednu!”

Vánoční dárek

Jiný Skot, veliký silný, přišel s maličkou ženuškou k dentistovi. Ženuška se ptá bojácně dentisty, podávají jí mu velký chrup: “Prosím pane doktore, mohl byste mně ty zuby připasovat?”

Dentista se podívá na veliký chrup a na malá ústa ženušky a praví: “Lituji, to nepůjde, nejlepší by bylo, udělat zuby nové.”

“Ale,” povídá ženuška, a podívá se na svého zamračeného muže: “Tyhle zuby jsou po nebožce první ženě mého muže, a on mě slíbil, že mě je dá k Vánocům.”

— * —

Typicky nosatý žid vstoupil do kupé a sedl si proti hrbáčkovi. Dali se do řeči a hle! velmi dobře se bavili. Konečně žid se nakloní k hrbatému a povídá mu šeptem: “Mezi námi! Přiznám se vám, já jsem žid.”

Na to hrbatej povídá velmi tajemně: “Důvěra za důvěru: Já jsem hrbatej!”

— * —

Nedbá

Právník do telefonu: “Tak jak je to s těmi taxami toho Mr. Bear?”

Volaný: “On se nejmenuje Bear, jeho jméno je Woolf.”

Právník: “Já nedbám jak se jmenuje, já mu říkám Bear.”

— * —

“Jeníčku, proč si nebyl včera ve škole? Nevíš že se máš omluvit?”

Kluk: “Tatínek měl svatbu.”

“Učitel: “Nelži! Před dvěma dny jsi se omlouval taky že měl tatínek svatbu. To má svatbu dvakrát za týden?”

Kluk: “Sím, třeba pětkrát — on je kostelníkem.”

— * —

Teta Stáza daruje synovi atlas: “Tady máš Slávečku atlas a važ si ho. Z toho jsem se učila, když jsem byla tak stará jako ty.”

“A tetičko, je v něm už taky Amerika?”

OBSAH:

KAMENNÝ ORCHESTR — Napsal Jaroslav Havlíček	4
PO DLOUHÝCH LETECH OPĚTNĚ V RÁJI SVÝCH DĚTSKÝCH LET — Pro Hlasatel Kalendář napsal a ilustroval Kamil Kabát	32
CO JAREM ROZKVETLO — Napsala V. Pittnerová ..	56
BARUŠKA — Obraz ze života od Boženy Němcové ..	72
DRUHÉ MLÁDÍ STRÝCE KORDULÍKA — Napsala Bohumila Dubňanská	98
ZNÁMOSTI Z PRŮJEZDU	109
OHEŇ BEZ UHLÍ — Napsala Vlasta Javořická	130
PRASE — Napsal Václav Štech	166
I ČAS LZE KOUPIT — Napsal O. Hnery, přeložil Vladimír Les	172
V ROLI ANNABELLY — Napsal Jiří Budín	177
ČERVENÝ KRUH — Napsal Rudolph J. Kronbauer ..	180
PŘÍTEL — Pro Kalendář HLASATEL napsala Marie Němečková-Erstová	195
DVA VEČERY — Napsal Ignat Herrmann	208
RŮZNÉ POKRMY — Sestavila pro Kalendář Hlasatel paní Sylva Neužilová	216
RŮZNÉ RADY	220
KOUTEK HUMORU	221

LIBRARY OF JIRINA FUCHS
P.O. Box 66453
LOS ANGELES, CA 90066-0453